

13 december

Debatter m. m.

Onsdagen den 13 december	Sid.
Svar på interpellation av herr Lundström ang. behandlingen av ärenden rörande enskilda skadeståndsanspråk mot kronan....	3
Verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget	6
Nytt undervisningssjukhus i Stockholm	7
En kampanj för allmänt lönsparande	8
Om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier	11
Hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.	12
En reform av skattesystemet, m. m.	27

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 december	
Statsutskottets utlåtande nr 191, ang. verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget	6
— nr 192, ang. nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m.	7
— nr 193, ang. en kampanj för allmänt lönsparande	8
— nr 194, om åtgärder för begränsning av statsutgifterna för budgetåret 1961/62	11
Utrikesutskottets utlåtande nr 10, i anledning av sprängningen av den ryska superatombomben	11
Konstitutionsutskottets memorial nr 19, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	11

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 180, ang. medelsanvisning för istånd- sättande av Sydostbrottens fyranläggning	11
— nr 181, ang. ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åta sig betalningsansvar i form av statsgaranti för export- kredit	11
— nr 182, om utredning rörande en mera ändamålsenlig försvars- organisation med successiv minskning av försvarskostnaderna	11
— nr 183, ang. utbildningen av samhällsplanerare	11
— nr 184, om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt uni- versitet för samhällsvetenskapliga studier	11
— nr 185, om åtgärder för att fylla behovet av gymnastiksalar vid skolorna	12
— nr 186, ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområ- dena m. m.	12
— nr 187, om anordnande av hälsundersökningar, m. m.	27
— nr 188, ang. avtal med Örebro läns landsting om driften av Mell- ringe sjukhus i Örebro	27
— nr 189, ang. befrielse för städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare, att inbetala vissa ersättningar för ga- tumark	27
— nr 190, ang. ändrad organisation av postbanken	27

Onsdagen den 13 december förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Fru *Lindström* anmälde, att hon åter infunnit sig vid riksdagen.

Ang. behandlingen av ärenden rörande enskilda skadeståndsanspråk mot kronan

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **STRÄNG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Lundströms* interpellation angående behandlingen av ärenden rörande enskilda skadeståndsanspråk mot kronan, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Lundström* har frågat statsrådet och chefen för justitiedepartementet vilka åtgärder han överväger att vidtaga i syfte att förhindra den enligt interpellantens mening emellanåt förekommande alltför långsamma behandlingen av ärenden rörande enskildas skadeståndsanspråk mot kronan.

Med anledning av frågan, som överlämnats till mig för besvarande, får jag anföra följande.

Under en följd av år har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att från anslaget till oförutsedda utgifter bestrida belopp, som kronan genom lagakraftvunnen dom ålagts att utgiva, under förutsättning att andra medel ej står till förfogande för ändamålet. Sådana särskilda medel finns anvisade under försvarsdepartementets huvudtitel för reglering av ersättning för skador vid militär verksamhet ävensom under kommunikationsdepartementets huvudtitel för vissa skador inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ämbetsområde. I årets statsverksproposition anförde jag i avslutning till förslag om anvisning av medel för oförutsedda utgifter att behov förefanns även inom andra områden av

medel för reglering av ersättningar till följd av skada som inträffat i samband med statlig verksamhet. Vidare framhöll jag, att man i skaderegleringsfall, där rättsläget är klart, i möjligaste mån borde söka undvika rättegångar med åtföljande onödiga kostnader och dröjsmål med reglering av skadeersättningar och att man i stället borde eftersträva uppgörelse mellan kronan och berörda parter. Detsamma syntes böra gälla, om ett visst mål visserligen vore tvistigt men rörde ett så litet belopp att det icke vore försvarligt att åsamka kronan de med en rättegång förenade kostnaderna. I enlighet härmed beslöt årets riksdag medge, att belopp, som kronan antingen genom lagakraftvunnen dom ålagts att utge eller till följd av skada i samband med statlig verksamhet efter uppgörelse åtagit sig att utge som ersättning, må bestridas från anslaget till oförutsedda utgifter under förutsättning att andra medel icke står till förfogande för ändamålet.

Enligt min mening föreligger sålunda de formella möjligheterna för en skyndsamt handläggning av ärenden rörande enskildas skadeståndsanspråk mot kronan. Jag delar också interpellantens uppfattning att vid skadeståndsfall av komplicerad natur förskottsutbetalningar i avvaktan på en framtida slutreglering bör tillgripas. Framför allt är detta givetvis angeläget om den skadelidande befinner sig i en prekär ekonomisk situation.

Jag förutsätter givetvis också att berörda myndigheter handlägger dessa ärenden utan onödigt dröjsmål.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Förmodligen beklagar finansministern lika mycket

Ang. behandlingen av ärenden rörande enskilda skadeståndsanspråk mot kronan

som jag att den här interpellationen, som jag väckte på höstrikisdagens första dag, inte har kunnat besvaras förrän om inte på den sista så dock på höstrikisdagens mest arbetstyngda dag. Det gör att jag inte heller skall ta upp tiden med någon mera ingående debatt i denna fråga, men några reflexioner måste jag få göra i anslutning till svaret.

Den förståelse för sakens betydelse som framgår av senare delen av finansministerns interpellationssvar gläder mig. Det är alltså klart att systemet med förskottsutbetalningar i komplicerade fall finns färdigt och bör kunna fungera så att den skadelidande inte skall behöva komma i en prekär situation. Men det är ju inte bara en fråga om förskottsbetalningar, som man möjligen kan tro, när jag i interpellationen nämnde flygkatastrofen i Västmanland. Min interpellation gällde ju också det förhållandet att själva utredningen av skadeståndsskyldigheten och dess omfattning i många fall tar en orimlig tid i anspråk. Jag undrar: Går det verkligen inte att göra något effektivt åt den saken?

Det är för övrigt inte bara när det gäller ärenden som rör skadeståndsanspråk på kronan som det här problemet existerar. Vi har ju haft några uppmärksammade fall här i landet, då i civilprocesser remisser och sakkunnigutlåtanden från statliga verk har försenat ärenden i årtal. Jag behöver bara hänvisa till två mycket uppmärksammade fall, i vilka utredningar pågick i medicinalstyrelsen i fyra år — i det ena av dessa fall hann den skadade dö innan ärendet avgjordes av domstol. Nog är väl regeringen också intresserad av att statliga verk och därmed jämförliga organ, som har att avge remissyttranden och göra utredningar i sådana här frågor, arbetar snabbt, även om det inte precis gäller skadeståndsanspråk mot kronan.

Visserligen är jag fullt medveten om att det här är ett ärende som ligger utanför finansministerns domvärjo, men jag vågar ändå fråga honom i hans egenskap av representant för regeringen om man inte skulle kunna finna nå-

gon form som garanterar en relativt snabb behandling av dessa viktiga utredningsuppgifter. Jag har redan i interpellationen givit uttryck för min förståelse för svårigheterna härvidlag; jag saknar tillräcklig insikt för att själv kunna komma med något uppslag till en lösning, men den sakkliga insikten finns, hoppas jag, i kanslihuset, om någonsans. Jag kastar ut en alldeles lös tanke: Skulle det inte vara möjligt för regeringen att utfärda något slags bestämmelser om att verkschefer, som har att göra med sådana här utredningar, på grund av sakens brådskande natur måste med relativt jämna mellanrum hålla sig underrättade om hur ärendena ligger till och ingripa, om det visar sig att det uppstår mycket långa dröjsmål, vilket ju har inträffat.

Visserligen kan man tänja åtskilligt på ordens innebörd, men nog tycker åtminstone jag att erfarenheten har visat att det inte räcker med att — som statsrådet säger i slutet av sitt svar — »förutsätta» att ärendena behandlas tillräckligt snabbt. Det sker tyvärr inte alltid.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag är överens med interpellanten om att all möjlig skyndsamtet bör iakttagas när det gäller den hjälp som staten är skyldig att lämna i händelse av skador och olycksfall inom den statliga verksamheten. På den punkten råder inga delade meningar.

Jag fann emellertid i interpellantens inlägg, som jag lyssnade mycket uppmärksamt till, endast ett konkret fall åberopat, nämligen olyckan i Västmanland. Om jag förstår honom rätt, avsåg han Vidboolyckan, då ett av våra flygplan ramlade ner på en gård och ställde till med förödelse och elände. Om detta är det konkreta fallet och då jag vet att det har spelat en viss roll i pressdebatten, kan kanske vissa kompletterande upplysningar vara på sin plats. Jag tror nog att kritiken har varit litet överdriven sådan den allmänt har framförts.

Vid olyckan i Vidbo omkom tyvärr

Ang. behandlingen av ärenden rörande enskilda skadeståndsanspråk mot kronan en hel del människor. Av dem var det väl egentligen bara en fru Ulla Jonsson med två minderåriga barn — hon förlorade sin make vid olyckan — som var i en uppenbart prekär ekonomisk situation. Enligt genomförd utredning har man kommit fram till detta. Till henne utbetalades för begravningskostnader m. m. 3 650 kronor, varav 2 000 kronor i förskott redan den 14 november 1960. Olyckan inträffade som bekant den 26 oktober samma år. Vidare utgick till änkan ersättningar från Kungafonden till ett sammanlagt belopp av 3 500 kronor. Dessa ersättningar utbetalades med en post på 1 500 och två på 1 000 kronor. Två utbetalningar skedde i november månad 1960 och den sista under 1961.

Riksförsäkringsverket betalade en barnpension av 1 000 kronor per år och barn och den första utbetalningen ägde rum i januari månad 1961. Änkepensionen blev 2 800 kronor, och den första utbetalningen skedde i mars 1961. Försvarets civilförvaltning betalade ett förskott på livräntan med 2 000 kronor i början av 1961, och genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 september 1961 har fru Jonsson för tiden fram till och med den 30 juni 1962, d. v. s. nästa år, tillerkänts livränta med 3 000 kronor för sig själv och med 1 800 kronor för vart och ett av barnen. Om vad som skall gälla för tiden därefter, när de mera definitiva ersättningarna skall utgå, kommer förslag att föreläggas riksdagen nästa vår i form av en proposition. Sammanlagt uppbär sålunda den efterlevande familjen Jonsson i pensioner och livräntor 11 400 kronor per år eller 950 kronor per månad, och då är inte barnbidragen medräknade.

Det var denna familj som var i den ekonomiskt mest prekära situationen, och jag är rätt säker på att dessa siffror i någon mån vederlägger den kritik som i pressen framförts beträffande alltför stort dröjsmål och alltför stor nonchalans när det gäller för staten att ingripa på det sätt som staten naturligtvis har skyldighet till och som var erforderligt i det här omnämnda fallet.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten genom att närmare gå in på i vilken omfattning förskottsutbetalning och annan ekonomisk hjälp förekommit i dessa speciella fall. Jag är tacksam för finansministerns förklaring att det i framtiden skall tillses att förskottsutbetalningar skall förekomma i sådan utsträckning att inte någon skall bli nödlidande. Vad beträffar flygkatastrofen i Västmanland hade kvinnan naturligtvis, sedan hon förlorat allting och kommit på bar backe, utomordentliga svårigheter att komma till rätta med situationen. Även med det bidrag hon fick var det säkerligen besvärligt för henne.

Jag vill tillägga, att när det gäller själva utredningen av ärendet har det offentligen konstaterats, och såvitt jag vet inte motsagts, att det skett åtskilliga icke klarlagda fördröjningar. Sålunda låg försvarets civilförvaltning på frågan i flera månader. I en intervju i en tidning har byråchefen vid vederbörande byrå i riksförsäkringsverket, som fick hand om detta ärende den 24 maj — det kom tydligen från civilförvaltningen — sagt att han inte kände till ärendet. En byråsekreterare hade sett det i förbigående. Det hade liksom passerat utan att någon hade hållit i det.

Jag vill utan att precis fästa mig vid detta fall säga att en av de väsentligaste sakerna i sådana här sammanhang är att utredningarna sker tillräckligt snabbt och att det finns bestämmelser som ålägger utredande organ och deras chefer att övervaka att onödigt förhållning inte förekommer. Jag vill tillägga att sådana bestämmelser borde gälla även för utredningar och remissyttranden i sådana här frågor från statliga verk och jämförbara organ, när det gäller civila mål.

Även i fall där staten inte är direkt ersättningsskyldig, är det ofta statliga organ som gör utredningar och yttrar sig, och det är orimligt att det som i det fall jag anförat skall dröja flera år innan ett yttrande avges.

Ang. verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget och därmed sammanhängande spörsmål jämte i ämnet väckt motion.

I propositionen nr 199 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 november 1961, föreslagit riksdagen att dels besluta, att Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet skulle avvecklas enligt i huvudsak de riktlinjer departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordat, innefattande rätt för Kungl. Maj:t att fatta de närmare beslut med avseende å verksamheten och dispositionen av bolagets tillgångar, som erfordrades för avvecklingens genomförande, dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 anvisa

a) till Lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 65 000 000 kronor;

b) under förutsättning att under a) nämnt anslag beviljades, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar till Lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget under fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor;

c) till Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster ett anslag av 40 455 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte besluta, att Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet skulle avvecklas enligt i huvudsak de riktlinjer, som departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 november 1961 och utskottet förordat, innefattande rätt för

Kungl. Maj:t att fatta de närmare beslut med avseende å verksamheten och dispositionen av bolagets tillgångar, som erfordrades för avvecklingens genomförande;

II. att riksdagen måtte å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 anvisa

a) till Lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 65 000 000 kronor;

b) under förutsättning att under a) nämnt anslag beviljades, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar till Lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget under fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor;

c) till Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster ett anslag av 40 455 000 kronor;

III. att motionen II: 887, av herr Johansson i Stockholm *m. fl.*, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Därjämte hade utskottet hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har skrivit under detta utskottsutlåtande, och jag står alltså helt bakom det. Att jag nu tar till orda beror på att det framgått av tidningarna att man från norska regeringens sida haft vissa invändningar att göra. Det har tydligen väckt betydande oro hos regeringen i vårt grannland att man träffat detta arrangemang, innebärande utvidgning av produktionen av en vara som norrmännen exporterar till Sverige.

Situationen var liknande även när den statliga ammoniakstillverkningen började. Norrmännen uttalade också då en viss oro, vilket om jag inte minns fel ledde till att förhandlingar eller i varje fall skriftväxling något år pågick mellan Sverige och Norge.

Ang. nytt undervisningssjukhus i Stockholm

När nu frågan om detta arrangemang, innebärande att staten så att säga involverades i en ökad salpeterproduktion, kom upp och man visste hur känsliga norrmännen var på denna punkt, hade det enligt min uppfattning — även om jag är fullt medveten om att det gäller ett enskilt företags utbyggnad — varit naturligt att svenska regeringen hade tagit kontakt med norrmännen och i förväg talat om hur saken ligger till samt delgett dem de synpunkter som nu efter hand utvecklats. Då hade man sluppit ifrån dessa tråkigheter. Jag har mig bekant att man i Norge varit ytterst irriterad över detta. Det hade varit klokt ur synpunkten av samarbetet mellan Sverige och Norge om man hade försökt undvika denna irritation genom att regeringen i förväg delgett norrmännen vår syn på frågan.

Dessutom kan jag inte underlåta att nämna att när man ryktesvis fick höra talas om framstötten från norska regeringen till den svenska och i första avdelningen av statsutskottet efterlyste informationer om den, fick vi beskedet att det var fråga om en icke officiell framstöt från norrmännen — ett personligt brev eller en personlig skrivelse till handelsministern. Det var emellertid tydligen inte mer personligt än att hela ärendet publicerades i den norska pressen dagen efter, och sedan har den publicerats även i den svenska. Jag tycker det hade varit rimligt att regeringen hade underrättat dem, som haft hand om detta ärende i utskottet, hur ärendet låg till.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Ang. nytt undervisningssjukhus i Stockholm

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m.

I detta utlåtande hade utskottet, med föranledande av Kungl. Maj:ts proposition nr 198, hemställt, att riksdagen måtte

a) i vad på staten ankomme besluta, att karolinska institutets behov av ytterligare sjukhusplatser för medicinsk undervisning och forskning skulle tillgodoses genom att erforderliga undervisningskliniker m. m. förlades till S:t Görans sjukhus i Stockholm;

b) bemyndiga Kungl. Maj:ten att godkänna en i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 27 oktober 1961 redovisad, av statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, å statens vägnar, med representanter för Stockholms stad träffad överenskommelse angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m.

Utskottet hade tillika hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Reservation hade anmälts av herr Söderberg, som dock ej antytt sin mening.

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande utlåtande nu skulle företagas till avgörande.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag finner det vara mycket beklagligt att Stockholms stad inte i tid har fullföljt det tidigare avtalet om undervisningssjukhus, och jag är rädd för att vi nu på grund av denna försening kommer att få en lösning i panikens tecken. Jag är nämligen ytterst tveksam om alternativet S:t Görans kommer att innebära en förnuftig lösning av detta problem. S:t Görans sjukhus är placerat vid en livlig trafikknut, där trafiken från öster, väster, norr och söder strålar samman. Man tvivlar därför på att det kan vara lämpligt att förlägga ett stort undervisningssjukhus på den platsen. Jag är därför av den uppfattningen att Enskededalen skulle vara att föredra. Med hänsyn till tidsfaktorn är det emellertid svårt att få någon ändring. Jag har därför inte i utskottet anmält någon avvikande mening på denna punkt.

Ang. en kampanj för allmänt lönsparande

Jag har begärt ordet också för att säga något om avtalets ekonomiska innebörd. Jag har den uppfattningen att staten utan tvekan skall svara för den medicinska undervisningen och kostnaderna härför. Att Stockholms stad har fått ett i förhållande till övriga berörda huvudmän i ekonomiskt avseende gott avtal har jag naturligtvis inte något att erinra mot. Men om man jämför med de övriga sjukhusen — sjukhuset i Lund, Sahlgrenska sjukhuset, Akademiska sjukhuset i Uppsala och framför allt sjukhuset i Umeå — finner man att åtminstone en del av dem har väsentligt sämre avtal. Framför allt är det Umeålasaret som kommer i stryckklass. När regionssjukvården kommer att genomföras blir resultatet av att man för Umeå-sjukhuset har ett väsentligt sämre avtal det att de som betalar landstingsskatt där uppe i Norrland kommer att få en avsevärt högre kostnad för sjukvården än man kommer att få exempelvis i Stockholm. Det kan i och för sig inte vara riktigt med hänsyn till att Stockholm har ett mycket bättre skatteunderlag än norrlandskommunerna. Det kan visserligen anföras i detta sammanhang att Umeå var ytterst angeläget att få undervisningssjukhuset, men det kan väl ändå inte vara riktigt att det när det gäller placeringen av ett sådant viktigt sjukhus skall bli en auktion mellan de kommuner som vill ha sjukhuset. Det måste vara andra, mera reella skäl som avgör var sjukhuset skall placeras.

Jag finner det därför högst angeläget att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet snarast ser till att avtalen om undervisningssjukhusen samordnas, så att alla sjukhus kommer att bli likställda och alltså får samma ekonomiska villkor som Stockholms stad nu kommer att få genom det avtal som här skall träffas.

Herr talman! Jag har bara velat anföra detta. Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Jacobsson, Per*, (fp).

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Ang. en kampanj för allmänt lönsparande

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en kampanj för allmänt lönsparande jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 200 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Kampanj för allmänt lönsparande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits, att en kampanj för allmänt lönsparande skulle anordnas under början av år 1962. Kampanjen skulle ledas av en kommitté, vari inginge representanter för arbetsmarknadens större organisationer, sparinstitutionerna och statmakterna. Kostnaderna för kampanjen kunde beräknas till 600 000 kronor, vilket belopp hade föreslagits skola anvisas på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62. För att skapa ökat intresse för kampanjen och den nya sparformen förordades slutligen en extra vinstutlottning bland de allmänna lönspararna under 1962 eller vid annan lämplig tidpunkt.

I anledning av förevarande proposition hade väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Augustsson* (I: 738) och den andra inom andra kammaren av herr *Franzén* (II: 889), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 200 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av spörsmålet huruvida ungdomens lönsparande automatiskt kunde tillämpas vid ungdomens inträde i förvärvslivet;

Ang. en kampanj för allmänt lönsparande

i anledning av motionerna I: 740 och II: 890 anförts.

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande utlåtande nu skulle företagas till avgörande.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Bara ett par ord i anslutning till min motion nr 738.

Jag har sedan många år varit intresserad av att få med de yngre i lönsparandet, därför att jag på nära håll har sett vilken betydelse det har när de kommer i den situationen att de behöver göra en större kapitalinsats. Vi har fått med många av de yngre i lönsparandet, men det finns ändå en stor grupp som står utanför, och här hjälper det knappast med enbart propaganda. Många i denna grupp hade kanske allra bäst behövt vara med i ett regelbundet sparande. Därför tycker jag att ungdomens lönsparande borde ordnas så att de unga automatiskt kommer med vid sitt inträde i förvärvslivet. Jag vet att detta inte är en populär fråga i politiska sammanhang, men icke desto mindre anser jag att man bör förfara så. Nu kan vi enligt utskottet inte få någon realbehandling av frågan i dag, men jag hoppas att det småningom skall bli tillfälle att återkomma.

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! I egenskap av motionär vill jag framhålla några saker.

Utskottet ifrågasätter om detta spörsmål över huvud taget är av den beskaffenheten att det bör prövas i detta sammanhang. Vi har ansett att så är fallet, och vi ber därvidlag att få hänvisa till att departementschefen i propositionen säger att det i nuvarande läge framstår som utomordentligt angeläget att ytterligare öka det personliga sparandet och att varje uppslag som syftar härtill bör noggrant prövas. Det finns desto större anledning att göra det som — vilket framgår av reciten i vår motion — i inte mindre än fem olika sammanhang betydelsen av livförsäkrings-sparandet fram-

dels ock två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr Schmidt m. fl. (I: 740) och den andra inom andra kammaren av herr Gustafson i Göteborg m. fl. (II: 890), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta så ändra riktlinjerna för det allmänna lönsparandet, vilket skulle komma i gång under början av 1962, att betalning av livförsäkringspremie till försäkringsbolag jämställdes med insättning på lönsparkonto i bank samt att som kvalifikation för deltagande i vinstutlottning i samband med lönsparande även skulle gälla, att spararen hade erlagt livförsäkringspremie som antingen tillsammans med behållning på lönsparkonto i bank under kvalifikationsåret ökat med minst 500 kronor eller ensamt för sig under kvalifikationsåret uppginge till minst 500 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte till Kampanj för allmänt lönsparande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

2. att motionerna I: 740 och II: 890 icke måtte av riksdagen bifallas;

3. att motionerna I: 738 och II: 889 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hade därjämte hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Reservation hade avgivits av herrar Boman och Ivar Johansson, fröken Andersson samt herrar Per Jacobsson, Ragnar Bergh, Lundström, Staxäng, Svensson i Stenkyrka, Ståhl, Nilsson i Göingegården, Gustafsson i Kårby, Löfroth och Nelander, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna

Ang. en kampanj för allmänt lönsparande
hållits, framför allt därför att det — som sparstimulansutredningen säger — är ett förhållandevis effektivt och regelbundet sparande.

Jag skall inskränka mig till detta men vill tillägga som en upplysning att man uppskattar att de premier som betalas för livförsäkringar ligger i storleksordningen 600—700 miljoner kronor per år. Med avdrag för räntor, återbetalningar och utbetalningar betyder detta ett effektivt nettosparande av mellan 300 och 400 miljoner kronor per år. Det är sålunda en mycket stor andel av detta sparande som det här närmast är fråga om, nämligen det enskilda eller hushållssparandet. Jag anser sålunda att det hade funnits starka skäl för utskottet att tillstyrka denna motion.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Jag har lyssnat med sympati till de båda inlägg som nu har hållits. Särskilt förstår jag den drivkraft som ligger bakom herr Augustussons anförande. Även om alla vet att större delen av den svenska ungdomen är skötsam och sparsam, så har naturligtvis inte alla ungdomar fått klart för sig sparandets betydelse, och sådana ungdomar skulle kanske behöva ett stöd i form av ett tämligen allmänt sparande. Utskottet har inte ansett sig ha möjlighet att närmare gå in på herr Augustussons förslag. Herr Augustsson får väl ta frågan under förnyat övervägande och återkomma i annat sammanhang.

I propositionen föreslås att ett reservationsanslag å 600 000 kronor skall ställas till förfogande för att genom kampanjer och ett lotteri stimulera ett lönsparande för vuxna efter samma grunder som gäller för ungdomens lönsparande. Motionsledes och i reservationen föreslås att samma stimulans skall tillkomma livförsäkringssparandet. Jag medger gärna att försäkringssparandet är värt stimulans, men man har ju valt att ge en sådan på skattesidan senast genom höjningen av försäkringsavdraget

från 300 till 400 kronor respektive från 600 till 800 kronor. Det kan ju sägas att konsekvensen kräver att samma stimulansåtgärder som föreslås för banksparatet också bör komma försäkringsparandet till del, men man kan inte i konsekvensens namn begära att alla uppgifter skall lösas på samma sätt.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! Det förhållandet, att det finns andra former av sparande som också skulle kunna vara välgörande i detta sammanhang kan väl inte sägas utgöra ett skäl för att förkasta ett gott uppslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, ytrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats, propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

I fråga om punkten 2, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som inefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Schmidt begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 193 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppsnesning.

Då herr talmannen fann tvekan kunnna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 65.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 3 hemställt.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 194, i anledning av väckta motioner om återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna, m. m., i vad motionerna avser åtgärder för begränsning av statsutgifter för budgetåret 1961/62.

Beträffande detta utlåtande hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermåra bifölls på gjord proposition vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 10, över väckta motioner i anledning av sprängningen av den ryska superatombomben, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial nr 19, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsanvisning för iståndsättande av Sydostbrottens fyranläggning jämte i ämnet väckt motion;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit;

nr 182, i anledning av väckta motioner om utredning rörande en mera ändamålsenlig försvarsorganisation med successiv minskning av försvarskostnaderna; och

nr 183, i anledning av väckta motioner angående utbildningen av samhällsplanerare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 184, i anledning av väckta motioner om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 206) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindkvist m. fl.* (II: 310), hade hemställts, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t att tillsätta en särskild utredning med uppdrag att skyndsamt framlägga förslag till inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier främst avsett för studenter från utvecklingsländerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 206 och II: 310 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):

Herr talman! Tillåt mig bara uttrycka den förhoppningen att riksdagens beslut i dag inte innebär att idén om en sådan här utbildning nu skjutsas i väg för att avlivas på någon hemlig ort. Det bör verkligen bli något av med detta projekt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 185, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att fylla behovet av gymnastiksalar vid skolorna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 181 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 20 oktober 1961, föreslagit riksdagen att dels besluta, att huvudmannskapet för tjänsteläkarväsendet skulle i den omfattning och på de villkor departementschefen förordat överföras till landstingen från och med den 1 juli 1963, dels godkänna de grunder för statsbidrag till ett landstingskommunalt provinsialläkarväsende, som departementschefen förordat, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda ny provinsialläkartaxa enligt av departementschefen angivna grunder, dels ock godkänna de riktlinjer för förstärkning av den omgivningshygieniska tillsynen på det lokala och regionala planet som förordats av departementschefen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 718) och den andra inom andra kammaren av herr *Gomér m. fl.* (II: 864), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av förevarande proposition måtte I) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om rörliga jourtjänster inom provinsialläkarorganisationen måtte upptagas till prövning i samråd med berörda parter, att förutsättningarna för införande i vårt lands sjukvård av ett system med »ambulatorier» närmare måtte utredas ävensom att översyn av kostnadsutvecklingen och kostnadsfördelningen i fråga om den öppna sjukvården måtte vidtagas inom sådan tid att därav föranledda förslag kunde upprättas före 1965 års utgång — allt i enlighet med vad i motionerna anförts — samt II) beakta vad i motionerna i övrigt anförts;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 719) och den andra inom andra kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (II: 863), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av förevarande proposition måtte besluta, att i länsläkarinstitutionen utöver vad som föreslagits i förevarande proposition även skulle ingå en befattning som länssköterska i enlighet med de riktlinjer som uppdragits av kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket i dess betänkande nr 15 i statens offentliga utredningar för 1958.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) besluta, att huvudmannskapet för tjänsteläkarväsendet skulle i den omfattning och på de villkor, som förordats av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 20 oktober 1961, överföras till landstingen från och med den 1 juli 1963;

b) godkänna de grunder för statsbidrag till ett landstingskommunalt provinsialläkarväsende, som departements-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

chefen i berörda statsrådsprotokoll förordat;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda ny provinsialläkartaxa enligt av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angiva grunder;

d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 719 och II: 863 godkänna de riktlinjer för förstärkning av den omgivningshygieniska tillsynen på det lokala och regionala planet, som förordats av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll;

II. att motionerna I: 718 och II: 864 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts, utom av andra, av herr *Söderberg*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Det föreliggande utlåtandet, nr 186 från statsutskottet, innebär att landstingen från den 1 juli 1963 skall bli huvudmän för provinsialläkarväsendet. Därmed ernås den samordning av öppen och slutna sjukvård som under många år diskuterats i vårt land. Man kan på goda grunder antaga att det innebär en upprustning och utbyggnad av den öppna sjukvårdens möjligheter, detta mot bakgrunden av erfarenheterna av de insatser och den standard som landstingen nått och håller på anstalterna inom den slutna sjukvården.

I anslutning till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget har jag jämte några kamrater i kamrarna väckt ett motionspar, nr 718 i denna kammare och nr 864 i andra kammaren, som fått en något snäv behandling i utskottet. Om det är brådskan inför riksdagens slutspurt eller andra skäl som orsakat detta undandrar sig mitt bedömande. Det är främst tre områden som tagits upp till behandling i de nämnda motionerna och som det finns anledning att något orda om.

I propositionen redovisas ett synnerligen intressant siffermaterial angående behovet av läkarvård. Av detta mate-

rial får man faktiskt det intrycket att efterfrågan på läkarvård avtar med avståndet till läkarnas mottagning. Ju längre avstånd till läkaren, ju lägre blir antalet besök hos läkaren per befolkningsenhet räknat. Även om det vore intressant att få en kartläggning av orsakerna till exempelvis att man här i Stockholm går till läkaren nära nog dubbelt så ofta som i landets glesbygder, skall jag inte fördjupa mig i detta. Här finns ett betydligt större antal läkare per invånare än i landsorten. Det är nära till läkarmottagningarna, och det finns kanske på grund av omgivningshygieniska orsaker ett större behov av läkarvård o. s. v.

Däremot vill jag emellertid ha sagt att vi ur hälsosynpunkt har anledning att se till att vi, oavsett var vi bor i vårt land, har tillgång till läkarvård inom rimliga avstånd. Där kommer provinsialläkaren in i bilden. Det bör vara en sådan utformning av provinsialläkardistrikten, att den trygghet som närhet till läkarvård utgör inte försämras. Svårigheten att besätta provinsialläkartjänsterna känner vi till. Orsakerna till att det är svårt att få befattningshavare känner vi också till. Läkarbrist, en omänsklig arbetsbörda på många håll, ensamhet utan ordnad ledighet, jourtjänst dygnet runt, långa resor, avstånden till utbildningsmöjligheter för barnen, höga kommunalskatter o. s. v. är allt faktorer som kommer in i bilden.

I vår motion har vi tagit upp en av dessa frågor till behandling, nämligen frågan om hur jourtjänsten skall ordnas på läkarens lediga dagar. Vi har där hemställt om att frågan om inrättandet av rörliga jourläkartjänster närmare måste prövas. Utskottet har kort och kategoriskt avvisat denna tanke med hänvisning till att detta problem kommer att lösas, där två- eller flerläkarstationer inrättas. Med en suck konstaterar sedan utskottet att för glesbygderna, där enläkarstationer alltjämt kommer att finnas, kvarstår problemet men att ett system med jourläkare i nuvarande tid med rådande läkarbrist knappast skulle medföra någon lösning.

Det sker för närvarande en kraftig utbyggnad av den slutna sjukvården i

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

vårt land, en utbyggnad som innebär en avsevärd ökning av antalet läkartjänster. Den öppna och den slutna sjukvården kompletterar varandra, därom lär vi vara ense. Det är ju en av motiveringarna för det förslag om överflyttande till landstingen av den öppna sjukvården, som vi i dag går att besluta om. Är det inte då angeläget att tillse att vi också får läkare till den öppna vården och att vi tillförsäkrar människorna den trygghet som en väl utbyggd och besatt provinsialläkarorganisation utgör? Bor man i någon av våra storstäder, i en residensstad eller i de relativt tätbefolkade delarna av vårt land, känner man inte problemet på samma sätt som i våra mer avlägsna glesbygder.

Jag vill nämna ett exempel från mitt eget län. Vi har provinsialläkardistrikt i Särna och Lima inom fjällbygden — vi har sådan i Kopparbergs län. Läkarna där har jourtjänst för varandra. Det innebär för befolkningen i ytterområdena av Särnadistriktet att när läkaren i Lima har jourtjänsten har dessa människor fjorton mil till sin provinsialläkare. Namnet Grövelsjön är inte okänt för kammarens ledamöter — ett kärt tillhåll för skid- och fjällentusiaster såväl vinter som sommar. Säkerligen vore det kusligt för många att ge sig ut i markerna om de visste att närmaste läkare finns fjorton mil bort. Det är dock en realitet i dessa bygder.

Det är mot bakgrunden av sådana förhållanden, av att läkarna måste få rimliga arbetsförhållanden, att allmänheten måste ha den trygghet ur hälso- och sjukvårdssynpunkt och ur olycksfalls-synpunkt som närhet till läkare innebär, som jag har tagit upp frågan om inrättande av jourläkartjänster. Att här ställa ett yrkande mot utskottet är ganska meningslöst. Jag vill dock uttala den förhoppningen — när nu inrikesministern befinner sig här i kammaren — att han skall finna det möjligt att finna vägar för att pröva frågan om jourläkartjänster, mot bakgrunden av de exempel jag här har relaterat.

I samma motion har vi också tagit upp frågan om prövning av förutsätt-

ningarna för införande i vårt lands sjukvård av ett system med vad man i Danmark kallar ambulatorier. Det innebär i korthet att man är inskriven på sjukhuset som patient och får sin vård på sjukhuset, men att man i övrigt vistas i sitt hem eller annorstädes.

Utskottet har hänvisat till att detta närmast blir en fråga för de kommunala huvudmännen, landstingen och de landstingsfria städerna. Detta är väl ändock att förenkla frågan. Här kommer läkarnas ställning, sjukhuslagen, sjukkasseorganisationen o. s. v. in i bilden. Det gör att en samordnad utredning skulle erfordras. Jag vågar, herr talman, inte ha någon uppfattning om detta med ambulatorier är en lämplig organisation för oss. Jag har emellertid för någon vecka sedan haft tillfälle att se på det danska systemet, och det är mot den bakgrunden som jag menar att det vore värt att undersöka om det är någonting för oss. Vi har brist på vårdplatser i dag, vi har stor personalbrist, som gör att vi har tomma sjukhusavdelningar o. s. v. Mot den bakgrunden bör alla möjligheter prövas som innebär besparingar och ändock en fullgod sjukvård.

Nu lär ju, har det sagts mig, en utredning ha signalerats. Om så är, skall den hälsas med allra största tillfredsställelse. Jag hoppas bara att utskottets skrivning ej skall lägga hinder i vägen för en prövning av frågan om ambulatorier.

Så till slut, herr talman, kostnaderna. Här sker en överflyttning till landstingen av provinsialläkarväsendet. Varje gång det flyttas över en arbetsuppgift från staten till kommunerna har erfarenheten lärt oss att på sikt får man också kostnader med. Det blir en övervältring av kostnader som det är svårt att få kompensation för. Det vore frestande att citera utskottet på punkten om kostnaderna — »det synes emellertid rimligt, att staten — — — lämnar bidrag». Jag skall emellertid avstå från kommentarer till detta i dag, men jag hoppas att landstingspartiet över alla partigränser skall bevaka denna fråga om kostnadsutvecklingen i framtiden.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Jag har, herr talman, inte heller på denna punkt något yrkande.

I detta anförande instämde herr *Jonasson* (cp).

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Det finns naturligtvis inte någon anledning för landstingen att eftertrakta fler arbetsuppgifter och därmed ådra sig mera bekymmer än de redan har genom de uppgifter de nu skall klara beträffande den slutna sjukvården, yrkesundervisningen och en hel del andra saker som är i stark expansion. Sett ur den synpunkten skulle det vara naturligt om landstingsmännen ställde sig avvisande till de nya uppgifter inrikesministern här vill lägga på dem. Men bedömer de sin uppgift vara att medverka till en effektivisering av vår sjukvård, måste de finna att den samordning av sjukvården som inrikesministern i sin proposition här föreslår är både ändamålsenlig och nödvändig. Därför kan jag helljärt ansluta mig till huvudprinciperna i inrikesministerns förslag.

Jag uttalar också min tillfredsställelse över att statsrådet *Johansson* på ett så snabbt och skickligt sätt lyckats lösa denna fråga, som ett tag såg ut att stranda på motstånd från läkarkårens sida.

Det utesluter emellertid inte att jag har några randanmärkingar att komma med. Jag delar inte statsrådets och inte heller utskottsmajoritetens optimism i fråga om reformens inverkan på behovet av vårdplatser inom den slutna sjukvården. Tron att man genom en stark förbättring av den öppna sjukvården skall kunna medverka till ett minskat behov av vårdplatser inom den slutna sjukvården — den tron löper tyvärr stora risker att bli gäckad.

I det landsting där jag har nöjet arbeta, Västmanlands läns landsting, gjorde vi i början av 1950-talet en generalplan för den slutna sjukvården inom länet. Därvid företogs bl. a. en undersökning varifrån patienterna kom till

våra olika lasarett och sjukvårdsanstalter. Då visade det sig att kommuner, där tillgången på läkare var svag, sände procentuellt sett betydligt färre patienter till den slutna sjukvården än vad som kom från områden där den öppna sjukvården var bättre utbyggd. Det är alltså tämligen klart att flertalet patienter till den slutna sjukvården kommer från orter med väl utvecklad öppen vård.

Det är alltså ganska tydligt att den förbättring av den öppna sjukvården som man avser att åstadkomma och som ur andra synpunkter är högst önskvärd inte kommer att medföra en avlastning av den slutna sjukvården. Däremot kommer den uppenbarligen att medföra en avlastning av den öppna vård som vi nu bedriver på våra sjukhus. Andra åtgärder är därför helt enkelt nödvändiga för att behovet av platser i den slutna vården skall kunna minskas.

Vid Landstingsförbundets kongress föregående höst tillät jag mig i en debatt framföra den uppfattningen att det närmast är utformningen av våra sjukförsäkringsbestämmelser som medfört att vi får en så stark ström av patienter till sjukhusen. Sjukförsäkringsbestämmelserna är helt enkelt så beskaffade att det blir dyrare att ligga sjuk i hemmet än att bli intagen på ett sjukhus. På sjukhuset får man allting gratis. När man ligger sjuk i hemmet får man betala en del av sjukvårdskostnaderna, läkarkostnader, medicin, kanske någon hjälp, och man får också betala maten, vilket man inte behöver göra på sjukhuset, där alla dessa kostnader ersätts av sjukkassan.

Denna tanke har slagit igenom också på andra håll. Jag har sett i höst att medicinalstyrelsens chef generaldirektör *Engel* varit inne på samma tema, och så sent som föregående vecka fick jag till min glädje se att statssekreteraren i socialdepartementet i ett föredrag behådat en utredning om denna sak. Det måste vara mycket glädjande att en sådan utredning kommer till stånd, eftersom det utan tvivel är en-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

da sättet att nysta upp detta svåra problem från rätt ända.

En annan punkt som jag skulle vilja säga några ord om gäller läkartillsättningen. Tillsättningen av våra lasarettsläkare sker på så sätt att medicinalstyrelsen upprättar förslag, sjukhusdirektionerna får tillfälle att yttra sig över förslaget, landstingens hälso- och sjukvårdsberedning ger förord till en av de fyra som har satts upp på förslaget, och sedan går hela ärendet till Kungl. Maj:t som tillsätter tjänsten. Enligt det förslag som inrikesministern här lägger fram kommer gången att bli den, att medicinalstyrelsen först uppgör förslag på samma sätt som nu, men sedan blir det den ändringen att sjukvårdsberedningen icke får ge förord men väl beredes tillfälle att yttra sig — förordet avges av medicinalstyrelsen — och sedan tillsätter Kungl. Maj:t tjänsten.

Jag är väl medveten om att detta är resultatet av en kompromiss vid de förhandlingar som inrikesministern haft med Läkareförbundet. Det bygger på en misstro från läkarnas sida mot landstingens sätt att handha tillsättningar, en misstro som jag tror är ogrundad. Det har icke såvitt jag känner till för sports några friktioner i fråga om tillsättning av lasarettsläkare, och jag tror inte heller att det skulle finnas anledning till friktioner om man hade förfarit på samma sätt också när det gäller tillsättning av läkare i öppen vård, men detta är som sagt ett förhandlingsresultat. Vi får väl nu acceptera det förhandlingsresultatet, men jag skulle vilja begagna tillfället att be inrikesministern medverka till att denna misstro mot landstingen försvinner och att han så snart som det är möjligt söker ordna det så att vi får ett likartat tillsättningsförfarande för läkarna i öppen vård och för lasarettsläkarna.

Herr talman! Jag har inte något särskilt yrkande, utan jag ansluter mig helt till utskottets förslag.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! När fru Gärde Widemar i andra kammaren och jag i denna till-

sammans med ett par andra ledamöter motionerade om inrättande av länssjukskötersketjänster, angav vi visserligen i klämman att tjänster av detta slag borde ingå i länsläkarinstitutionen, men i motionen diskuterade vi alternativt en försöksverksamhet. Stort längre hade vi väl knappast vågat hoppas att vi skulle komma. Fastän statsutskottet ställer sig avvisande till vårt förslag, vill jag säga några ord om motionen och motiven till denna.

Den som har haft tillfälle som jag har haft i ett par decennier att följa första distriktssköterskornas arbete, har sett hur uppgifterna stegrats undan för undan. De utgör den enda gruppen centralt verkande sjuksköterskor för öppen vård, och vi har bl. a. kunnat konstatera vad deras insatser betytt för samordnandet av tillgänglig arbetskraft. Vi har också med tacksamhet kunnat notera hur första distriktssköterskorna kunnat stimulera fram folk för vårdande yrken — jag har inte minst haft tillfälle att konstatera det inom mitt sedvanliga område, hemvårdarinneverksamheten.

För ett tjugotal år sedan hade första distriktssköterskorna både tid och möjlighet att delta i planläggningen av det förebyggande arbetet, inom hälsoinformationen.

Enligt vad som sagts mig, inte bara nu när frågan om länssjukskötersketjänsterna aktualiserats utan långt dessförinnan, hinner första distriktssjuksköterskorna, trots att de flesta numera förfogar över kanslipersonal, inte med annat än administrativa uppgifter. I regel har första distriktssköterskorna 70—80 distriktssköterskor under sig, och en del har över hundralet. Ofta läggs det på första distriktssköterskan även andra arbetsuppgifter som hon på grund av sin utbildning klarar bättre än annan landstingspersonal — jag tänker på samarbetet med semesterhem, konvalescenthem, barnhem o. s. v.

Hittills har också, som framgår av utredningen, första distriktssköterskorna i flertalet län anlåtats för att hjälpa förste provinsialläkarna, men nu sägs det i utredningen klart ifrån, att de växande uppgifterna för första distriktssjuk-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

sköterskorna inte i längden kan medge någon klyvning av deras insatser på arbete både i landstingens och i förste provinsialläkarnas tjänst. behövde en länssjuksköterskeorganisation.

Här talas i så många sammanhang om den öppna vårdens betydelse. Det signaleras, vilket herr Söderberg nyss varit inne på, en ny giv inom sjukkasseeväsendet i syfte att stimulera vårdbehövande människor att ligga hemma istället för på sjukhus. Nya arbetsuppgifter skall läggas på distriktssköterskorna inom mentalsjukvården etc. En följd härav blir rimligen en ökad påfrestning på både distriktssköterskeorganisationen och första distriktssjuksköterskorna, och detta ökade arbete kommer obetingat att medföra att dessa senare blir förhindrade att hjälpa länsläkarna.

Det var med stor tillfredsställelse som vi i 1958 års betänkande om den öppna vården såg förslaget om inrättandet av länssjukskötersketjänster. Meningen var ju att länssjuksköterskorna skulle få de uppgifter, som första distriktssjuksköterskorna inte hinner med inom hälsovården, och en rad andra uppdrag häröver.

De skulle t. ex. hjälpa länsläkarna med tillsynen av den icke landstingsanställda sjukvårdspersonalen och biträda med tillsyn av sjukvårdsanstalter av olika slag. Man räknar i betänkandet upp en hel mängd enskilda institutioner. De skulle vidare hjälpa till att organisera upp skolhälsovården. Man pekar på att det är svårt att dra upp någon fast gräns mellan vården av långtidssjuka och vården av åldringar och på de uppgifter som en länssjuksköterska skulle ha i samband med inspektion av ålderdomshemmens sjukavdelningar. Länssjuksköterskorna skulle få uppgifter inom industrihälsovården och inom det socialmedicinska området, och de skulle biträda civilförsvarets länsorganisation. Man talar också om de olika vårdgrenar som drivs av landstingen, där tillsynen skall utövas av länsläkarorganisationen och vederbörande länsstyrelse.

Vid en konferens 1956 sade samtliga förste provinsialläkare på ett par undantag när ifrån, att de ansåg att man

Departementschefen förklarar, liksom senare också utskottet, att det råder starka meningsskiljaktigheter beträffande länssjuksköterskorna. Visst är det så, herr statsråd, men så är det också beträffande tjänsterna som biträdande länsläkare och länshälsovårdskonsulenter.

När departementschefen skjuter ifrån sig frågan om inrättande av länssjukskötersketjänster med hänvisning till personalbristen förstår jag till dels herr statsrådet. Jag tror å andra sidan att man genom en god planering, som man bara kan få, om man har tillgång till kunnig administrativ personal, kan spara in folk, eller rättare sagt bättre utnyttja de resurser som man har. Det har vi sett inom den slutna vården, där man på sistone har börjat ägna husmorsorganisationen ett helt annat intresse än tidigare. Även där gällde det en avvägning, om man skall ta folk till administrativa uppgifter ifrån den direkta vården, vilket visat sig vara ett gott grepp.

Men när statsrådet säger, att statsrådet är osäker om vilka insatser en länssjuksköterska kan göra fast detta så klart skisserats upp i utredningen, tycker jag att det är dags att snarast föranstalta om den utredning, vars resultat statsrådet säger sig avbida. Ännu bättre vore det, tycks det mig, som inte är så där helt fallen för teoretiska spekulationer, utan som mera tror på resultatet av praktiska prov, att man satte i gång den av oss föreslagna försöksverksamheten. Då kunde vi få se vad en länssjuksköterska kan göra för att avlasta länsläkare och biträdande länsläkare, vilka väl, arma varselser, snarast kommer att bli ett slags Mädechen för alles. Då får man också se vad uppbyggande arbete en länssjuksköterska kan utföra därför att hon har andra kunskaper och erfarenheter än länsläkarteamet i övrigt.

Jag har inget yrkande men vill uttala den förhoppningen, herr inrikesminister, att denna fråga tas upp på nytt.

Låt mig slutligen säga att jag har den allra varmaste förståelse för förslaget om »ambulatorierna». Det är ett för-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

slag som jag har haft anledning att föra fram också här i storstaden. Jag tror nämligen att det i allra högsta grad är angeläget att försöka fylla den klyfta som nu finns mellan den slutna och den öppna vården. Här har vi ett konkret förslag.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Det förslag som här föreligger i syfte att samordna den öppna sjukvården med den slutna i landstingens regi och med dessa såsom huvudmän är, synes det mig, ett steg i rätt riktning även om meningarna i vissa punkter givetvis kan vara delade och även om själva övergången kan medföra vissa samordningssvårigheter. Dessa senare är ju nu liksom alltid till för att övervinnas. Felet är måhända bara att denna samordning inte har skett tidigare.

Våra landsting har ju sedan gammalt ord om sig att ha handhaft den slutna sjukvården på ett mycket förtjänstfullt sätt; på ett sätt som knappast någon institution skulle ha kunnat göra bättre. Detta har också erkänts och vitsordats från olika håll och inte minst från statligt håll. Jag har i mycket fårskt minne vad en tidigare inrikesminister yttrade när han för några år sedan invigde en sjukhustillbyggnad i Borås. »Gudskelov», sade han, »att det inte är staten som har hand om sjukvården här i landet.» Det kan ju sägas vara ett mycket förnämligt betyg till landstingen just från det hållet. Nu skall vi hoppas att landstingen såsom blivande huvudmän även för denna gren av vår sjukvård skall rykta sitt värv lika förtjänstfullt och föredömligt.

Det är emellertid en sak som i detta sammanhang och på längre sikt är ägnad att inge vissa farhågor. Jag syftar på risken för en överbelastning av landstingens arbetskapacitet. I åtskilliga fall torde denna överbelastning redan vara ett faktum, men mig veterligen har ingen bringat denna sak till mera offentlig kännedom. Landstingens organisation är i sitt nuvarande skick inte tillräcklig eller helt lämpad för att kunna

handha hur många och hur svårbemästrade uppgifter som helst. Inom några få år kommer man väl för övrigt att överlåta åt landstingen att sörja även för mentalsjukvården i länen, och detta i samband med allting annat kan resultera i att måttet blir alltför rågat. Jag föreställer mig att vi inte kan undgå att inom en nära framtid vidtaga en landstingsreform, som gör landstingen rent organisatoriskt och administrativt bättre skickade att handha sina många och krävande uppgifter. Att mot bakgrunden av den starkt expanderande utveckling som nu försiggår överlåta huvudparten av ansvaret åt en enda man, i detta fall landstingsdirektören, kan näppeligen i längden vara till fyllest. En landstings-session, omspännande allenast tre eller fyra dagar en gång om året, kan väl inte heller anses vara tillräcklig med den omfattning som landstingens arbete numera har och som gör att de i hög grad måste forcera behandlingen av alla ärenden.

Det bör, synes det mig, jämväl ifrågasättas om man inte bör åstadkomma en klarare gränsdragning i fråga om vissa arbetsuppgifter mellan staten och landstingen och mellan landstingen och kommunerna. Jag tar som ett enda exempel den nu föreliggande parallellen på yrkesskoleundervisningens område, men det finns åtskilliga andra exempel som man skulle kunna peka på.

Jag skall, herr talman, inte längre fördjupa mig i dessa reflexioner, som måhända i någon mån ligger vid sidan om den fråga som vi här behandlar. Inte förty finns det dock ett visst samband mellan dessa frågor, eftersom det är givet att landstingen i fortsättningen, om de skall anförtros hela vårt sjukhusväsende, i fråga om den egna organisationen måste vara skickade att på ett fullvärdigt sätt handha de uppgifter som ålägges dem.

När vi nu har inrikesministern närvarande i kammaren skulle det för mig och många andra av kammarens ledamöter vara glädjande, om han ville delge oss sina synpunkter på detta problem.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets utlåtande.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var ett enda yttrande av herr Anders Johansson som föranledde mig att begära ordet, nämligen när han sade att man överlåter på en enda man, landstingsdirektören, att klara alla dessa uppgifter. För att det inte skall uppstå något missförstånd i kammaren och för att inte någon skall tro att det är kutym inom alla Sveriges landsting, att det är landstingsdirektörerna som bestämmer över landstingen, vill jag säga att så inte är förhållandet, åtminstone inte inom det landsting, där jag råkar vara förvaltningsutskottets ordförande. Det vore beklagligt, om man skulle överlåta på en tjänsteman att vara den beslutande myndigheten, och det vore också beklagligt, om vi inte inom landstingen skulle kunna ordna våra förhållanden på ett sådant sätt att vi utan mångsyssleri och utan tjänstemannavälde skulle kunna få en förnuftig planering av landstingens arbete.

Jag har velat säga detta därför att jag tror att det är en alltför utbredd uppfattning att förhållandena är sådana som herr Anders Johansson beskrev dem.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det förvånar mig i hög grad att herr Söderberg så grundligt missförstod vad jag sade. Jag har aldrig sagt att landstingsdirektören bestämmer i landstinget, men det är dock klart att det är han som skall förverkliga de uppgifter som förvaltningsutskottet och landstinget pålägger honom. Jag menar att det är den uppgiften som kan bli mer än han orkar med.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Jag vill till att börja med säga, att det var bra att herr Söderberg så ordentligt satte fingret på en öm punkt, när han strök under att det inte är så illa organiserat i landstingen och att lekmännen inte sköter sig så illa. Det finns dessutom i regel en ganska riklig uppsättning av andra anställda än landstingsdirektörerna. Någon direktörsdiktatur existerar inte i flertalet landsting.

Vad som gjorde att jag antecknade mig för ordet var emellertid någonting annat, nämligen motiveringen till detta förslag. Man säger ungefär så, att eftersom det är mycket bra att allt ordnas så likformigt som möjligt och att eftersom landstingen har den ena uppgiften på sjukvårdens område och skall få ytterligare en om några år, så skall landstingen också ha denna uppgift. Det är en logik som jag inte riktigt förstår. Inom Uppsala läns landsting har vi erfarenhet av att det går mycket bra att arbeta med ett delat huvudmannaskap. Vårt samarbete med staten beträffande Akademiska sjukhuset i Uppsala har fungerat mycket tillfredsställande. Hela uppfattningen att allting bör göras så enhetligt och likformigt som möjligt är i och för sig ganska diskutabelt. Talet om det enhetliga huvudmannaskapet, som man kör med på så många områden, är såvitt jag förstår, ett slags arbetshypotes som man driver i tron att därigenom kunna bevisa någonting — det där med huvudmannaskap låter ju litet allmänt och svår-gripbart.

Men vad som inger betänkligheter är att man, såsom tycks framgå av propositionen, vill betrakta landstingens uppgift nästan enbart som något slags med statens bidrag bedriven sjukvårdande verksamhet. Så får det inte vara. Landstingen skall vara representationer för den lokala självstyrelsen inom landstingsområdena och inte inrikta sin verksamhet mot ett enda avsnitt. Annars blir det inte någon ordentlig folkrepresentation genom landstingen, så att länsinvånarna har någonstans att vända sig för att få olika synpunkter och önskemål beaktade. Överanstänger

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

man landstingen på ett område, blir det naturligtvis inte så lätt att sedan tillgodose andra uppgifter. Det är emellertid rimligt och riktigt att man i en situation, där den kommunala självstyrelsen i primärkommunerna är ganska beträngd, försöker att även på länsplanet upprätthålla en självstyrelse som griper utöver en speciell verksamhetsgren och innebär ett steg mot en decentralisering som vi måste eftersträva. Anhopningen centralt på riksplanet har dock lett till mycket stora svårigheter på grund av de stora uppgifterna, de många ärendena och de omfattande ämbetsverken, som det blir nästan omöjligt för vederbörande att leda.

Detta är ungefärligen vad jag ville ha sagt, herr talman! Ingen annan har ställt något yrkande, och då skall inte heller jag göra det. Men jag tror att den väg, som man har slagit in på, kan leda till att vi snart får höra att det blir omöjligt för landstingen att fungera på det sätt man från början avsåg, nämligen såsom en verklig representation för lokal självstyrelse på länsplanet. Enligt min mening är denna tanke närgonting som vi inte bör släppa ur sikte.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Jag har ju deltagit i avdelningens och utskottets behandling av detta ärende och ämnar inte anmäla någon avvikande mening till det föreliggande utlåtandet.

Den proposition som legat till grund för utskottets utlåtande är ju resultatet av långvariga och segslitna förhandlingar mellan landstingen och vederbörande läkarorganisationer, något som också bidraget till att man kanske inte ansett det lämpligt eller möjligt att föreslå mera väsentliga ändringar, även om vi måste vara medvetna om att propositionens och utskottets förslag innebär en avsevärd utökning av landstingens uppgifter både organisatoriskt och kostnadsmissigt. För min del skulle jag nog vilja säga, att i all synnerhet de kostnadsmissiga problemen för landstingen

är ganska svåra att överblicka, och det torde inte få anses alldeles uteslutet att man i en framtid — när tillräcklig erfarenhet vunnits beträffande kostnadsökningarna — bör ta upp dessa problem till förnyad prövning.

Det är en detalj i utskottets utlåtande som jag skulle vilja särskilt framhålla, nämligen jourtjänstgöringen speciellt när det gäller de s. k. enläkarstationerna. Utskottet säger: »Tillkomsten av två- och flerläkarstationer torde inte minst få betydelse för lösningen av den viktiga frågan om tjänsteläkarnas jourtjänstgöring. För glesbygderna, där enläkarstationer alltså måste komma i fråga, kommer problemet dock att kvarstå.» Denna fråga har tidigare berörts av bl. a. herr Eric Carlsson och jag vill betona, att den har en alldeles särskilt stor betydelse för glesbygdskdistrikten. Jag är benägen att skärpa utskottets formulering och säga att problemet alltså är lika olöst för glesbygdernas vidkommande; där finns ju inte befolkningsmässigt underlag för flerläkarstationer, utan man måste alltså räkna med enläkarstationer, såsom utskottet mycket riktigt konstaterat. För dagen tycks det knappast heller finnas någon möjlighet att lösa frågan.

Det ligger inte så till som herr Carlsson förmodade, att utskottet inte skulle ha beaktat detta sprörsmål. Vi har tvärtom diskuterat det ganska mycket och har klart för oss att denna fråga verkligen är värd att beakta, men när vi här med hänvisning till motionerna säger att förslaget om att inrätta särskilda rörliga jourtjänster vid nu rådande läkarbrist knappast skulle medföra en lösning av problemet, anser vi nog att det är vad man för dagen kan säga i denna fråga men att vi alltså är medvetna om att problemet är riktigt brännande. Det är ju inte bara i Dalarna, som provinsialläkardistriktet är stora utan framför allt i de stora glesbygdsområdena i övre Norrland, där det finns kommuner och läkardistrikt som till sin ytvidd är lika stora som de största länen i Syd- och Mellansverige.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Där finns, som sagt, ändå inte underlag för vad man kallar flerläkarstationer. Det är fullständigt orimligt att tänka sig att jourfrågan där skulle kunna lösas på det sättet, att en läkare från ett angränsande distrikt sköter jourtjänsten, då provinsialläkaren av en eller annan anledning behöver ha ledigt. Det är väl mänskligt att tänka sig, att även en läkare inom ett sådant distrikt kan behöva ha ledigt. Så länge nuvarande förhållanden råder är det givetvis mycket svårt att få provinsialläkartjänsterna besatta.

Jag har i denna debatt bara velat understryka den utomordentliga betydelsen just av detta problem. Jag vill hoppas att man, i den mån läkartillgången och därmed möjligheterna att lösa detta problem ökar, verkligen på allvar griper sig an med att försöka finna en lösning på detta problem, som otvivelaktigt är ett av de största inom läkaryrket i glesbygdsmrådena, särskilt i norra delen av vårt land.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Egentligen skulle jag inte bryta mot den goda traditionen att inte säga något från utskottet, då inte något yrkande har ställts, men att jag gör det beror närmast på att så många har vittnat om olika detaljer. Jag tycker därför det är på sin plats att även ge utskottets syn på det ärende vi nu behandlar.

Herr Eric Carlsson vill göra gällande att utskottet under brådska och suckan har handlagt detta ärende och över huvud taget inte haft tid att syssla med några detaljer. Vi har redan hört av herr Jacobsson, att utskottet mycket ingående behandlat de olika ting som kan vara angelägna i samband med frågan om en överföring av provinsialläkardistrikten till landstingen. Vi har ansett att när förhandlingar har förts mellan å ena sidan inrikesdepartementet och å andra sidan landstingen och läkarna och man där kommit fram till en lösning, bör denna lösning accepteras, inte minst emedan vi tror att överförandet av provinsialläkar-

na till landstingen är en mycket rationell åtgärd. Den öppna sjukvården kommer nämligen då under en enda huvudman, och på det sättet undgår man den splittning som många gånger uppstår inte minst i fråga om jourtjänst och liknande.

Systemet med två- eller flerläkarstationer har vi ansett vara en synnerligen förnämlig lösning. På det sättet kan sjukhusens arbete avsevärt underlättas. Man slipper att till sjukhusen remittera enkla fall, som man nu nödgas göra, och kan på det sättet bereda utrymme för dem som är i större behov av de dyrbara platserna på sjukhusen.

Nu har särskilt herr Ferdinand Nilsson ansett att landstingen genom detta kommer att få nya och för dem främmande uppgifter. Jag tycker inte alls det är på det sättet, utan detta är någonting som kommer att vara fördelaktigt för landstingen, som därigenom kommer att få en bättre överblick över sjukvården inom sina egna områden.

Herr Eric Carlsson talade om å ena sidan storstäderna och å andra sidan glesbygderna som om de skulle vara de enda två typer av samhällsbildning som finns här i landet. Men det finns en lång rad av andra orter, småorter, tätorter och små städer, som säkerligen kommer att bli mycket belåtna när de får dessa flerläkarstationer. Städer med invånarantal under 15 000 skall ju inlemmas i provinsialläkardistrikten. Det har vi inte varit med om förut. På detta sätt får vi — för-låt mig herr Ferdinand Nilsson — en erfarenhet som jag tror blir mycket värdefull. I utskottet har vi sett saken så, att förslaget är någonting som man kan acceptera och bör acceptera. Inte heller i kammaren har det ställts något annat yrkande. Jag tror denna enighet tyder på att alla är överens om att det är ett bra förslag vi nu går att bifalla. Att det sedan finns delade meningar om detaljer är klart. Så är det alltid. Allt nytt för ju vissa ofullständigheter med sig. I varje fall i stort är detta ett förslag som jag tycker att vi med glädje kan acceptera.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag skall bara helt kort be att få säga, att jag förstår att om man centraliserar och centraldirigerar på alla områden, kan man komma fram till en bättre effektivitet. Men det är inte effektiviteten ensam som är det avgörande i livet, utan det finns också andra värden — frihetsvärden. Skall vi komma fram till en decentralisering av allt detta som nu anhopas på verken och centraliseras till Stockholm, då är det tvunget att landstingen inte snedbelastas för mycket.

När vi bragte på tal en överflyttning till landstingen av en del av de uppgifter som primärkommunerna nu har, fick vi till svar att landstingen blir tillräckligt belastade ändå, ty man tänker lasta på dem provinsialläkarna och man tänker lasta på dem mentalsjukvården! Men man bör inte bromsa upp möjligheterna till ett mera allsidigt folkstyre på länsplanet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad det här ytterst gäller är läkarvården. För sjuka människor är det angelägnare att få läkarvård, trots att den är centraliserad, än att ha frihet och bli utan läkarvård.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Debatten har ju kommit att spänna över ett ganska vitt fält, och den har också berört frågan om landstingsorganisationen över huvud taget. Jag förmodar att när vi kommer in i början av nästa år och skall diskutera riktlinjerna för en eventuell ny kommunindelning, så kommer den frågan att bli föremål för särskild diskussion. Vad jag nu skulle vilja säga är, att jag delar den uppfattningen att vi behöver se över landstingsorganisationens verksamhetsformer, d. v. s. landstingslagen, och det är regeringens avsikt att efter samråd med landstingsförbundet igångsätta en sådan utredning. Jag tror att det är nödvändigt med hänsyn till de

växande uppgifter som läggs på landstingen. Landstingen har redan nu ett omfattande arbete, framför allt på hälso- och sjukvårdens område. Vi står i beredskap att lägga på landstingen en ny uppgift, nämligen handhavandet av provinsialläkarväsendet, och vi diskuterar ett ändrat huvudmannaskap för mentalsjukvården. Jag skulle dessutom vilja säga att jag tror att vi snart kommer in i en diskussion om att vidga landstingens uppgifter på åldringsvårdens område. Landstingens uppgifter blir mera arbetskrävande, det erfordras att flera människor ägnar sig åt dem, och därför måste vi rätta organisationen och formerna för verksamheten med hänsyn till det.

Jag är övertygad om att vi kan vara överens om att landstingen har ryktat sitt värv väl i fråga om den allmänna hälso- och sjukvården. Även om det blåser snåla vindar just nu och bristsituationer har uppstått i fråga om vissa personalgrupper, kan detta inte undanskymma det faktiska förhållandet, att det framför allt under efterkrigstiden har skett en oavbruten tillväxt i vår organisation för att klara efterfrågan på sjukvård. Att denna efterfrågestegring har varit så stark att vi inte har stått helt rustade att möta den, skall vi villigt erkänna, men att sjukvårdens huvudmän har klarat av det mesta på ett tillfredsställande sätt bör kunna erkännas.

Jag vill också säga att provinsialläkarverksamheten är en betydelsefull del av vår sjukvård. Ungefär tre miljoner människor konsulterar provinsialläkarna under ett år — i många fall är det naturligtvis samma människor, men det är under alla omständigheter tre miljoner konsultationer — och det säger oss väl att verksamheten är av den allra största betydelse. Den är liksom sjukvårdens längst utsträckta grenar, känslspröten som skall nå ut till de sjuka i hemmen och framför allt till de sjuka på landsbygden. Det var också för att erbjuda landsbygdens folk en billigare sjukvård som provinsialläkarorganisationen en gång tillskapades, och det är också därför som man har bibehållit en speciell

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

provinsialläkartaxa, som har varit lägre än den som gäller för sjukförsäkringen.

Nu står vi i beredskap att förändra detta system. Vi anser att den ekonomiska utvecklingen i vårt land har kommit så långt, att vi har nått en mera allmän likställighet i inkomstavseende än tidigare, att skillnaderna mellan individernas inkomster i städer, tätorter och på landsbygden inte är så stora och så avgörande att det erfordras speciella anordningar och särskilda ekonomiska fördelar för en viss del av befolkningen med hänsyn till boendeförhållandet. Jag skall villigt erkänna att det återstår mycket innan en mera allmän ekonomisk utjämning har kommit till stånd, men det finns ingen anledning att utifrån den utgångspunkten bibehålla ett system som byggdes upp under helt andra förutsättningar.

Jag tror att detta är av stor betydelse för hela organisationens inriktning för framtiden, ty när vi har frågat oss, vad det är som har varit avgörande för att vi inte har kunnat rekrytera provinsialläkare i önskvärd omfattning, så tror vi att svaret på den frågan framför allt är att tjänsterna vid våra sjukhus i allmänhet har varit ekonomiskt mera lockande. Tjänsterna vid sjukhusen har också, med hänsyn till utbildningen, givit de yngre läkarna en större känsla av trygghet, därför att där har de haft kolleger att rådgöra med. Utbildningen har i det avseendet inte varit lagd så att den helt motsvarar våra förhoppningar om — att få ut flera läkare till den öppna vården.

Den utveckling som ligger bakom oss på den slutna sjukvårdens område är som vi väl känner till ur många synpunkter fascinerande. De medicinska framstegen och den tekniska utvecklingen inom den somatiska sjukvården har varit stimulerande för läkarna, men samtidigt har den inneburit att institutionerna, med utrustning och personal, attraherat de sjukvårdsbehövande människorna i större utsträckning än tidigare. Man har kunnat bli mottagen i den öppna vården vid sjukhusen och där få röntgenkontroll, laboratoriekontroll

o. s. v. i en helt anan omfattning än som varit möjligt t. ex. ute på en provinsialläkarmottagning. Detta har haft en dubbel effekt. Människorna har strömmat till sjukhusens öppna mottagningar. Landsting och huvudmän har måste bygga ut en poliklinisk verksamhet i de slutna enheterna i en omfattning som man så sent som i början av 1940-talet aldrig kunnat ana. Vi har sedermera lagstiftat om detta och överlämnat åt landstingen att vara huvudmän — ansvariga — för denna form av öppen vård.

Detta är den ena sidan av problematiken. Den andra är att läkare — som jag sade nyss — i större utsträckning velat ägna sig åt den slutna vården och den öppna vård som meddelas vid sjukhusen. Det har gjort att vårt provinsialläkarväsande kommit in i en krissituation, där vi har stora svårigheter att rekrytera, framför allt i glesbygdsdistrikten. Vi har fått räkna med vakanser på mellan 80 och 100 provinsialläkare. Många gånger har vi inte kunnat skaffa vikarier. 30—35 distrikt har varit utan vikarie. Därför är det nödvändigt att ta ett krafttag på detta område. När man därför i utredningssammanhang kommit fram till att söka förstärka den öppna vården utanför sjukhusen, så att den blir kvalitativt jämbördig med den slutna vården och den öppna vården som bedrivs i samband med den slutna vården, har man mer och mer glivigt över till tanken att så långt som möjligt söka institutionalisera även den öppna vården utanför sjukhusen. Där kommer då läkarstationstanken in i bilden — att söka samla två, tre eller flera läkare vid centraler för öppen vård.

Jag tror att detta är av mycket stort värde, ty när man inriktar sig på att bygga läkarstationer, är det inte enbart för provinsialläkarna, utan man är också beredd att flytta ut en del av specialistvården på det öppna fältet. Specialister inom olika grenar skall alltså kunna arbeta vid läkarstationerna.

Därmed löser man många problem. Bl. a. får man till stånd en avlastning av den slutna vården. Jag kan visserligen förstå den tveksamhet som herr Sö-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

derberg gav till känna, när han sade att vi inte skall ställa förhoppningarna på denna avlastning alltför högt. Jag är dock inte riktigt lika tveksam, ty en väl utbyggd öppen sjukvård, som vinner allmänhetens förtroende, kommer så småningom att betyda en avlastning för den slutna sjukvården, och framför allt kommer trycket på den polikliniska verksamheten vid de slutna institutionerna att lätta. Vi menar att detta är lika avgörande, ty de läkare som arbetar i den slutna vården men samtidigt är engagerade i den öppna polikliniska vården får ofta dela sin tid mellan öppen och slutna vård, ibland till förfång för den slutna vården. I den mån vi kan åstadkomma en avlastning här, betyder det att vi kan få läkarna mera engagerade i den slutna vården. Därför ser vi det som utomordentligt betydelsefullt att man uppnår en förstärkning härvidlag.

Man kan i likhet med herr Eric Carlsson säga att läkarstationerna i och för sig inte löser alla våra problem, och det är riktigt. Vi måste räkna med att vi inte kan inrätta läkarstationer med flera läkare överallt, utan att vi kommer att behöva ett stort antal enläkarmottagningar, framför allt i våra glesbygdsområden.

Herr Eric Carlsson och några medkamrater till honom har motionerat om särskilda ambulerande jourläkare. Till detta vill jag säga att av det väsentligaste i detta förslag vi nu diskuterar är samordningen av sjukvårdens resurser. Vad har vi då tänkt med denna samordning? Jo, att samordningen inte bara skall vara den att det blir en gemensam huvudman, utan att det skall bli en organisatorisk samordning mellan den slutna och den öppna vården, där den slutna vårdens resurser också skall kunna erbjudas i den öppna vården, så att t. ex. en underläkare skall kunna avlösa en provinsialläkare på hans enläkarmottagning eller på en läkarstation. Det är dit vi vill komma, till en mera total samordning, där det blir en växling mellan de läkare som arbetar i den slutna vården och den där bedrivna öppna vården och läkare ute i distrikten. Kommer man fram till en sådan samordning, me-

nar vi att man når det mål som här ställs upp, nämligen att kunna ordna jourtjänst, så att våra provinsialläkare i helt annan omfattning än hittills får den ledighet de behöver — tjänstledighet, semester, söndags- och helgdagsledighet.

Men vi menar, att utbytet skall inte bara gå i den riktningen, att underläkare skall delta som avlösare på stationerna eller på enläkarmottagningarna, utan det är lika viktigt att provinsialläkarna får komma in till sjukhusen låt oss säga en gång vart tredje år och tjänstgöra där någon månad så att de får se vad som utvecklingsmässigt har hänt under den tid vederbörande har varit ute på fältet och får känna gemenskapen med sjukvården i dess helhet. Likaså bör konferenser och överläggningar mellan läkarna i skilda arbetsuppgifter ordnas.

Avgörande för denna reform blir självfallet vad landstingen är beredda att göra. Denna reform, som vi anser utomordentligt genomgripande och långtgående, blir en reform på papperet, om inte landstingen är beredda att försöka göra något förnämligt av den. Den anda som jag har mött hos landstingen hittills vid våra överläggningar och diskussioner har i detta hänseende varit positiv. Låt mig också säga att de ekonomiska villkoren i den uppgörelse som träffats mellan landstingen och staten enligt min mening är gynnsamma för båda parter. Man skall då inte bara se på den direkta överenskommelsen om att staten skall ersätta läkarlönerna och lämna kompensation för framtida stegringar, man skall också se på den överenskommelse och det förslag som samtidigt föreligger om att upphäva provinsialläkartaxan och låta provinsialläkarna ta ersättning enligt sjukkassetaxan. Detta senare kostar staten ungefär 10 miljoner kronor, varav staten direkt till sjukförsäkringen kommer att utbetala ungefär 5 miljoner. Överenskommelsen innebär också — och det tror jag att landsbygdens representanter skall beakta — att landstingen beräknas ta på sig kostnaden för lokaler, utrustning och personal för provinsialläkarna. Se-

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

dan i avtalet mellan landstingen och läkarna regler om viss återbäring från läkarna till landstingen stadgats, men kostnaderna för lokaler, utrustning och personal bärs av landstingen, betyder det enligt min mening att kommunerna i framtiden inte behöver engagera sig för några kostnader för provinsialläkarsväsendet. Dem skall landstingen ta, och det bör de kunna göra med hänsyn till den ekonomiska uppgörelse som är träffad. Alla som sysslar med sjukvård vet, att många kommuner hårt engagerat sig i denna uppgift och ställt ganska betydande medel till förfogande härför. Detta skall inte behövas i framtiden, och därför blir det en ekonomisk avlastning för många kommuner.

Att vi är angelägna om en samordning av sjukvårdens resurser beror framför allt därpå att vi tror att det är riktigt att all sjukvård kommer under gemensam ledning — under ledning av landstingen och de stora städerna. Denna enhetliga ledning bör omfatta inte bara provinsialläkarsväsendet, som vi nu har att ta ställning till, utan i framtiden också mentalsjukvården, därför att det är ändamålsenligt. Det är representanterna ute på fältet som bygger organisationen. »Den som har skon på sig vet ju bäst var den klämmer», är ett gammalt uttryck, och detsamma gäller den sjukvårdande verksamheten och organisationens utformning. Därför kan jag inte förstå herr Ferdinand Nilsson, när han talar ett helt annat språk i denna debatt. När han vill bortse från vad som är ändamålsenligt och effektivt och talar om frihetens värde, rör han sig på ett verklighetsfrämmande plan. Om han försöker bedöma våra strävanden, kan han ju ändå inte rikta sig mot decentraliseringstanken. Vi tar här ett steg från det centrala planet till länsplanet, till landstingen, och det är, tycker vi för sjukvårdens vidkommande, ett steg i rätt riktning, ett steg som är av stor betydelse med hänsyn till den ändamålsenliga organisationen för framtiden. Jag tror alltså att denna organisation kommer att ge oss stora fördelar i framtiden, inte minst med hänsyn till dess inrikt-

ning på en förebyggande hälso- och sjukvård och en öppen sjukvård.

Den förebyggande karaktären understrykes mycket markant av det förhållandet, att vi delar upp den nuvarande provinsialläkarorganisationen genom att flytta över den sjukvårdande verksamheten till landstingen samtidigt som staten behåller länsläkarverksamheten eller — som den hittills har kallats — förste provinsialläkarorganisationen som flyttas in i länsstyrelserna. Länsläkarorganisationen får som väsentligaste uppgifter de omgivningshygieniska problemen och de förebyggande åtgärderna. Det är för hela det framtida sjukvårdsarbetet värdefullt, att denna organisationsförändring nu kommer till stånd, och den efterföljes, som herr Söderberg mycket riktigt har påpekat, av en utredning som socialministern tillsätter i avsikt att ge sjukförsäkringen möjlighet att lämna ersättning för hemsjukvård och öppen sjukvård i en helt annan omfattning än tidigare. Om man alltså ställer samman de olika åtgärder som här nämnts med den nya inriktningen för framtiden, tror jag man kan säga att ett beslut enligt propositionens och utskottets förslag på längre sikt kommer att betyda ett avgörande steg för att kunna klara de svårigheter den slutna vården uppvisar, genom att vi för över mera av hälso- och sjukvården till det öppna området.

Av särskilt stor glädje är det att denna reform kan beslutas utan någon strid i riksdagen. Det bådar gott för dess framtid.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Om jag, herr talman, skulle rida på ord, skulle jag naturligtvis stanna vid herr statsrådets deklARATION att vi talar olika språk, i det att jag talar om frihetsvärdet och han talar om effektiviteten. Då skulle jag nog missförstå honom, ty så menar han tydligen inte, fastän han uttryckte sig ditåt.

Som jag fattat det, ligger problemet däri att här skall överflyttas mest kostnader, någonting som väsentligen består

Ang. hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.

i möjligheterna att ta reformen på allvar och göra någonting förnämligt av den. Man kan räkna med statligt stöd, men vår erfarenhet i kommuner och landsting är att det statliga bidragsgivandet är någonting ganska ovisst — man vet hur det är nu, men man vet inte hur det kan bli inom en ganska kort tid.

Herr statsrådet framhöll att det kan vara vissa stora ekonomiska fördelar förenade med denna reform. Härvid avses då provinsialläkartaxans upphävande och tanken att kostnaderna skulle läggas på sjukförsäkringen. Ja, detta hade väl kunnat ske utan att huvudmannskapet överföres till landstingen. Jag kan inte finna att detta argument är särskilt starkt, men jag hade inte tänkt gå in på det.

Jag begärde ordet då herr Birger Andersson tycktes mena att man måste räkna med att det här var fråga om sjuka människor och att effektivitetssynpunkten därför var den väsentliga, under det att frågan om den kommunala självstyrelsen och landstingens självstyrelse var av underordnad betydelse. Vad jag är rädd för när det gäller denna reform är inte själva överförandet av huvudmannskapet, inte denna detalj, inte nästa detalj, utan jag är rädd för denna anda, i vilken man vill lägga vissa speciella uppgifter på landstingen och sedan hänvisa till att när landstingen skall ha dessa stora uppgifter, kan de inte ta på sig de andra länsuppgifterna. Jag vill i någon mån ge dem rätt, som säger att när man lägger alltför speciella uppgifter på landstingen, försvårar man möjligheterna för dessa att växa ut till en länsrepresentation som griper över hela fältet. Skall vi bygga upp en decentralisering på länsplanen — vilket jag för min del anser önskvärt — måste vi räkna med att den skall gälla inte bara vissa uppgifter på sjukvårdens område utan även andra uppgifter som är av betydelse för länet. Annars kan verksamheten inte bäras upp på samma sätt av länsbefolkningen.

Till sist är det så att vi måste räkna med att effektiviteten vinner mest på

centralisering, på expertis och byråkratisering. Effektivitetsivern kommer faktiskt bättre till uttryck i ett annat styrelseskick än det demokratiska. Vi som vill folkstyre måste arbeta under litet tyngre former, vi måste arbeta med besvärligare organisatoriska problem och vi måste i viss utsträckning eftersätta effektivitetskravet, därför att vi väljer friheten.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Bara ett par synpunkter!

Herr statsrådet Johansson sade här, att den som har skon på sig bäst känner var den klämmer och alltså vet vilka bekymmer som finns. Det är dessa erfarenheter, dessa praktiska svårigheter, herr talman, som är anledningen till att jag tagit upp vissa frågor till diskussion. Jag hoppas att herr statsrådet inte fick den uppfattningen, att jag var negativt inställd till den reform, som här föreslås och som vi nu kommer att besluta om. Jag har varit med om att tillstyrka den i mitt eget landsting och vi fann att den var ett beslut av stort värde.

Jag vill emellertid samtidigt säga, att hur bra en reform än är, kan man ha vissa funderingar om den kan bli bättre och fungera på ett bättre sätt. Utvecklingen i vår tid är ju inte statisk utan dynamisk, och det gäller att anpassa sig till utvecklingen också på detta område.

Jag har ingen invändning mot landstingens huvudmannskap. Däremot vill jag säga till utskottets ärade herr ordförande, Birger Andersson, att jag reagerat mot utskottets kategoriska skrivning exempelvis när det gäller hur man skall ordna provinsialläkarväsendet. När det gäller storstäder, residensstäder och relativt tätbefolkade områden i vårt land yttrade jag, att de har särskilda problem, som kan bemästras med hjälp av två- eller flerläkarstationer, men att glesbygdsområdena har sina speciella problem, vilket också herr Jacobsson i dag har understrukt.

Vad beträffar den typ av provinsial-

läkartjänster, som har diskuterats i vår motion, anför statsrådet, att frågan borde kunna lösas med landstingens goda vilja. Jag menar nog, att landstingen på denna punkt har en mycket god vilja, men jag är inte säker på att man kan lösa problemet genom att skicka ut underläkare från sjukhusen för att klara jourtjänsterna. Till följd av den stora arbetsbörda man har vid sjukhusens poliklinikavdelningar för lasaretten ofta fram önskemål om fler underläkartjänster till medicinalstyrelsen, som är ganska restriktiv till nya tjänster. Jag bedömer därför tyvärr läget så, att det blir ganska svårt att frigöra underläkarna för jourtjänstgöring på provinsialläkartjänsterna. Jag hoppas dock att frågan skall kunna lösas, och jag tror att denna debatt givit aspekter på möjligheter att komma fram på.

Liksom herr Birger Andersson vill jag sluta mitt anförande med att säga, att den föreslagna reformen är så bra att den bör kunna bifallas. Herr Andersson blev ju nästan lyrisk i sina slutord. Enligt min mening är det en historisk reform, när vi överflyttar huvudmannaskapet för provinsialläkarorganisationen från staten till landstingen. Den innebär att vi får en samordnad ledning för den slutna och den öppna vården. Ur hälso- och sjukvårdssynpunkt är det enligt min uppfattning också riktigt att vi inom landstingen övertar ansvaret för mentalsjukvården. Jag har i annat sammanhang gett uttryck för min anslutning härtill.

Helt allmänt vill jag uttala, att om man ger människorna vård, när de är i behov därav, så tillgodoser man en humanitär synpunkt, som vi har anledning att betona, men också en i allra högsta grad produktiv synpunkt. Jag har träffat människor med defekter av olika slag. Jag har frågat mig vad dessa kan ha berott på. Defekterna kan vara en följd av skador, som ådragits i ungdomen. Det kan ha varit ett benbrott, som fått läkas utan hjälp och som fått till följd att benet växt på ett felaktigt sätt med livslångt lidande, kanske nedsatt arbetsförmåga, som följd. De människor,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. som drabbats av sådana defekter har inte haft tillgång till samma vårdmöjligheter, som i dag står till buds. Ur den synpunkten är det värdefullt, att man bygger ut den förebyggande vården. Man kan därigenom kanske få många sjukdomsfall under behandling och garantier för ett tillfrisknande.

Vi har i dag tillgång till goda vårdresurser på våra sjukhus. Därmed har vi gjort produktiva investeringar av mycket stor betydelse, men också en humanitär insats värdig vårt kultursamhälle av i dag. Mot den bakgrunden ber jag, herr talman — för att skingra alla tvevel på att jag är positiv till föreliggande förslag — att nu få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 187, i anledning av väckt motion om anordnande av hälsoundersökningar, m. m.;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal med Örebro läns landsting om driften av Mellringe sjukhus i Örebro jämte i ämnet väckt motion;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare, att inbetala vissa ersättningar för gatumark; samt

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av postbanken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., så-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. vitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 27 oktober 1961 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 188, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels att antaga bl. a. följande, vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

4) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt;

5) förordning om ändring i uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272); samt

6) förordning om ändrad lydelse av 22 § 1 mom. och 68 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels, vid antagande av förslaget under punkt 4, vidtaga därmed sammanhängande ändringar i förordningen om brännoljeskatt;

dels ock godkänna de grunder för nya sjömansskattetabletter som angivits i propositionen samt bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder upprätta och fastställa nya sjömansskattetabletter och förordna att dessa från och med lämplig tidpunkt skulle ersätta äldre sjömansskattetabletter.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bland annat

dyrortsgrupperingen slopas,

ortsavdragen höjas och fastställas enhetligt till 4 500 kronor för gifta och 2 250 kronor för ogifta,

statsskatten sänkas genom nya skatte-skalor, varigenom skatten bleve proportionell för inkomster upp till 20 000 kronor för gifta och 10 000 kronor för ogifta, tudelningsgränsen vid sambeskattningen höjdes till 24 500 kronor ävensom marginals-katten minskades för inkomster mellan 14 000 och 30 000 kronor för gifta samt 7 000 och 27 000 kronor för ogifta samt bleve oförändrad för högre inkomster,

sjömansskatten sänkas i samma omfattning som den vanliga inkomstskatten,

deklarationsskyldigheten borttagas för inkomster upp till 2 400 kronor,

omsättningsskatten höjas från fyra procent till sex procent samt

bensinskatten höjas med fem öre per liter.

Som helhet innebar förslaget en sammanlagd skattelättnad på 300 miljoner kronor.

Reformerna avsåges i princip träda i kraft vid 1962 års ingång. Källskattetabletter och sjömansskattetabletter med de lägre skatterna beräknades bliva tillämpliga från och med mars månad 1962.

Förslag om höjning av skatten på motorbrännolja behandlades av utskottet i betänkande nr 74.

I förslaget till förordning angående ändring i förordningen om statlig inkomstskatt hade 10 § 1 mom. erhållit följande lydelse:

10 §.

- 1 m o m. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.
 För skattskyldig, — — — utgör grundbeloppet:
 när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 12 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;
 när den beskattningsbara inkomsten överstiger

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

12 000 men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och	20 % av återstoden;
16 000 » »	20 000 » :	2 000 » »	16 000 » »	30 % » » ;
20 000 » »	30 000 » :	3 200 » »	20 000 » »	38 % » » ;
30 000 » »	40 000 » :	7 000 » »	30 000 » »	43 % » » ;
40 000 » »	60 000 » :	11 300 » »	40 000 » »	48 % » » ;
60 000 » »	100 000 » :	20 900 » »	60 000 » »	54 % » » ;
100 000 » »	150 000 » :	42 500 » »	100 000 » »	59 % » » ;
150 000 kr.		72 000 » »	150 000 » »	65 % » » .

För annan — — — utgör grundbeloppet:
 när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 6 000 kronor: 10 procent
 av den beskattningsbara inkomsten;
 när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	9 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och	20 % av återstoden;
9 000 » »	12 000 » :	1 200 » »	9 000 » »	25 % » » ;
12 000 » »	16 000 » :	1 950 » »	12 000 » »	30 % » » ;
16 000 » »	20 000 » :	3 150 » »	16 000 » »	36 % » » ;
20 000 » »	30 000 » :	4 590 » »	20 000 » »	41 % » » ;
30 000 » »	40 000 » :	8 690 » »	30 000 » »	45 % » » ;
40 000 » »	60 000 » :	13 190 » »	40 000 » »	49 % » » ;
60 000 » »	100 000 » :	22 990 » »	60 000 » »	54 % » » ;
100 000 » »	150 000 » :	44 590 » »	100 000 » »	59 % » » ;
150 000 kr.		74 090 » »	150 000 » »	65 % » » .

Ändå att — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

I förslaget till förordning angående
 ändring i förordningen om allmän varus-
 katt var 49 § så lydande:

Vid debitering av slutlig allmän varuskatt skall skattskyldig gottskrivas, förutom
 preliminär allmän varuskatt som av den skattskyldige inbetalats, sådan preliminär
 allmän varuskatt som jämlikt 41 § fastställts till betalning *ävensom kostnadsersätt-
 ning enligt vad nedan sägs.*

*Kostnadsersättning beräknas i förhållande till den skattepliktiga omsättning
 som den skattskyldige jämlikt 21 § redovisat för beskattningsåret, i förekommande
 fall reducerad på sätt i 18 § 2 eller 3 mom. anges. Kostnadsersättningen utgör*

*när den skattepliktiga omsättningen icke överstiger 25 000 kronor: 4 promille
 av den skattepliktiga omsättningen, dock minst 10 kronor;*

när den skattepliktiga omsättningen överstiger

25 000 men icke	170 000 kr.:	100 kr. för	25 000 kr. och	1,2 % ₁₀₀ av återstoden;
170 000 » »	900 000 » :	274 » »	170 000 » »	0,2 % ₁₀₀ » » ;
900 000 kr.		420 » »	900 000 » »	0,1 % ₁₀₀ » » .

*Högsta ersättningsbelopp utgör dock 3 000 kronor. Ersättningsbelopp avrundas
 nedåt till helt kronotal.*

Till utskottet hade hänvisats följande
 i anledning av propositionen nr 188
 väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 697,
 av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 848, av
 herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*, vari
 bland annat hemställts, att riksdagen i

samband med behandlingen av proposi-
 tionen nr 188 måtte avslå det däri fram-
 lagda förslaget om höjning av bensin-
 skatten;

2) de likalydande motionerna I: 711,
 av herr *Nils-Eric Gustafsson*, samt II:
 855, av herrar *Nilsson* i Tvärålund och

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Larsson i Norderön, vari anhållits, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 188 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam prövning och förslag rörande differentiering av bensinskatten antingen vid det direkta skatteuttaget vid försäljningen eller genom restitutionsförfarandet, så att priset på bensin kunde hållas enhetligt i hela landet, i enlighet med vad som anförts i motionerna;

3) de likalydande motionerna I: 712, av herr *Spetz*, och II: 856, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 måtte besluta, att i 10 § varuskatteförfordningen skulle införas ett tillägg av innehåll, att fiskeredskap undantoges från allmän varuskatt;

4) de likalydande motionerna I: 716, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 861, av herr *Hagberg m. fl.*, vari anhållits att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 188, måtte avslå den föreslagna höjningen av den allmänna omsättningsskatten;

5) de likalydande motionerna I: 720, av herr *Nils Elowsson*, och II: 867, av herr *Ståhl*, vari föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188, skulle besluta sådan ändring i förordningen angående allmän varuskatt, att den ammunition, som inköptes av till Frivilliga skytteväsendet anslutna organisationer, undantoges från varuskatt;

6) de likalydande motionerna I: 721, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 882, av herr *Heckscher m. fl.*, vari bland annat hemställts, att riksdagen måtte

I) besluta att stimulera till ökat personligt sparande genom att medgiva skattelättnader vid följande sparformer, nämligen

bostadssparande,

utbildningssparande,

aktiesparande samt

sparande i form av extra amorteringar å egnahemslån eller lån avseende lägenhet som innehades med bostadsrätt,

ävensom att komplettera rätten till s. k. kapitalavdrag med motsvarande rätt till avdrag från avkastning av jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse,

samt på grund härav antaga i motionerna införda förslag till

a) förordning om bostadssparande,

b) förordning om utbildningssparande och

c) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

II) avslå Kungl. Maj:ts förslag att höja skatten å bensin med 5 öre per liter;

III) besluta, att ortsavdragen skulle höjas, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, med 200 kronor för äkta makar och 100 kronor för ensamstående,

samt på grund härav antaga Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 188 till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändring, att 48 § 2 mom. finge den lydelse, som i motionerna angivits;

IV) besluta, att för ålders- och invalidpensionärer skulle utgå förhöjda ortsavdrag, nämligen med 3 600 kronor för ensam pensionär, med 6 000 kronor för makar av vilka en vore pensionär och med 7 200 kronor för makar som både vore pensionärer,

samt på grund härav antaga följande i motionerna införda förslag till

a) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt

b) förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

V) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam utredning för att utröna vilka åtgärder som, sedan skattegrupperingen avskaffats, vore erforderliga för lösande av de problem som sammanhängde med de för övre Norrland speciella fördyrande omständigheterna samt för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde föranleda;

VI) besluta att för äkta makar fastställa en skatteskala med en mjukare övergång från det proportionella botten-skiktet och med en väsentligt högre tuddelningsgräns än enligt proposition nr 188

samt på grund härav antaga Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändring, att 10 § 1 mom. andra stycket finge den lydelse, som intagits i motionerna;

VII) dels besluta, att förvärvsavdragets maximum skulle höjas från 2 000 till 3 000 kronor med rätt för hustru som kunde styrka högre kostnader för barnens omhänderthavande än 3 000 kronor att inom ramen för 20 % av inkomsten få avdrag härför samt att förvärvsavdraget för gift kvinna som haft inkomst av jordbruksfastighet liksom avdraget vid s. k. faktisk samtaxering skulle, där hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och styrkta kostnader för barnens omhänderthavande som överstege 300 kronor, medgivnas för de verkliga kostnaderna, dock högst med 20 procent av det värde vartill hustruns arbete uppskattades, dels ock hemställa om utredning avseende möjligheterna att giva motsvarande förbättringar åt ensamma barnförsörjare,

samt på grund härav

a) antaga i motionerna infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam utredning rörande möjligheterna att bereda ensam barnförsörjare samma rätt som gift förvärvsarbetande kvinna att åtnjuta skattelättnad för sina kostnader för barnens omhänderthavande samt förelägga riksdagen förslag i anledning härav;

VIII) besluta, att ensam barnförsörjare skulle, även sedan yngsta barnet fyllt 16 år, beskattas enligt den för gifta gällande skatteskalen intill dess barnet fyllt 19 år, såvitt barnet ej hade egen inkomst, för vilken det finge betala skatt,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

samt på grund härav antaga i motionerna intaget förslag till förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

IX) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter skyndsamt utredning förelägga 1962 års riksdag förslag om att från skatteplikt enligt förordningen om allmän varuskatt undantaga varor som hänfördes till företagens tillverkningsomkostnader;

X) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att redan under löpande budgetår sådana begränsningar måtte göras i utnyttjandet av beviljade anslag, att statens utgifter minskades i den utsträckning som svarade mot i motionerna föreslagna skattelättnader;

7) de likalydande motionerna I: 722, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, och II: 877, av fröken *Elmén m. fl.*, vari anhållits att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 måtte besluta sådan ändring i gällande skattelagstiftning, att ensamstående skattskyldig skulle erhålla rätt till det högre ortsavdraget samt beskattas enligt den för gift gällande skatteskalen, så länge vederbörande hade hemmavarande barn under 19 år;

8) de likalydande motionerna I: 723, av herr *Isacson m. fl.*, samt II: 873, av herrar *Hedin* och *Östlund*, vari föreslagits, att riksdagen i samband med behandlingen av proposition nr 188 måtte besluta, att begagnade traktorer, lantbruksmaskiner och lantbruksredskap, i enlighet med i motionerna angivna principer, skulle undantagas från skatteplikt enligt förordningen om allmän varuskatt;

9) de likalydande motionerna I: 724, av herr *Gösta Jacobsson*, samt II: 872, av herrar *Kollberg* och *Källenius*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om allmän varuskatt, att skattebelastningen bleve likformig för fabriksmässigt tillverkade förbearbetade byggnadsvaror och sådana varor som framställdes på byggnadsplatserna;

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

10) de likalydande motionerna I: 725, av herr *Ivar Johansson m. fl.*, och II: 874, av herr *Hedlund m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 188 skulle

I) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) att vid upprättande av förslag till riksstat för budgetåret 1962/63 till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., måtte upptagas ett anslag av 65 miljoner kronor att fördelas i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer,

b) att frågan om särskild kompensation till främst övre Norrland med anledning av rådande avstånds- och kallortskostnader måtte utredas i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

II) beakta vad i motionerna i övrigt anförts;

11) de likalydande motionerna I: 726, av herr *Ivar Johansson m. fl.*, och II: 875, av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 188 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om så skyndsamt prövning av en omläggning av den allmänna varuskatten till partihandels- eller fabriktionsledet, att förslag i ärendet kunde föreläggas om möjligt redan 1962 års riksdag; samt

b) om i samband härmed jämväl prövning av möjligheterna att från den allmänna varubeskattningen undantaga betydelsefulla varor, som enbart eller huvudsakligen användes i näringslivets investeringar, i enlighet med vad i motionerna anförts;

12) de likalydande motionerna I: 727, av herr *Ivar Johansson m. fl.*, och II: 876, av herr *Hedlund m. fl.*, vari bland annat anhållits,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 188 måtte,

I) med ändring av Kungl. Maj:ts förslag, antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt, vilket förslag avså-

ge en höjning av bensinskatten med tre öre till 36 öre för liter;

II) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande av förslag till 1962 års riksdag om omedelbart ianspråktagande av de medel, som inflöte genom den förordade höjningen av bensinskatten med 3 öre per liter, för åtgärder för vägunderhållet, särskilt sådana som vore angelägna ur trafiksäkerhetssynpunkt, samt för ombyggnad av vägar, som vore av särskild betydelse för skogsbrukets och industriens transporter, i enlighet med vad i motionerna anförts;

13) de likalydande motionerna I: 728, av herrar *Jonasson* och *Thorsten Larsson*, samt II: 869, av herr *Wahrendorff m. fl.*, vari föreslagits,

I) att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) att förslag angående höjning, i den omfattning som föranleddes av riksdagens beslut rörande skatten på bensin, av restitutionsbeloppen avseende skatt för sådan bensin, som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer och skördetröskor, måtte föreläggas nästa års riksdag,

b) att vid upprättande av förslag till riksstat måtte vidtagas den höjning av anslagen Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt och Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt, som föranleddes av riksdagens beslut angående skatten på bensin, samt

II) beakta vad i motionerna i övrigt anförts;

14) de likalydande motionerna I: 729, av herrar *Jonasson* och *Eric Carlsson*, samt II: 868, av herr *Fälldin m. fl.*, vari bland annat hemställts, att riksdagen måtte

I) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

a) att frågan om skattefinansiering av de grundläggande socialförsäkringsförmånerna måtte hänskjutas till allmänna skatteberedningen för utredning i enlighet med vad i motionerna anförts,

b) att frågan om sådan ändring av skalorna vid den statliga inkomstbeskattningen, att ytterligare skattesänkning erhöles i de lägre inkomstskikten, måtte utredas i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

II) beakta vad i motionerna i övrigt anförts;

15) de likalydande motionerna I: 730, av herr *Kaijser m. fl.*, och II: 879, av herr *Björkman m. fl.*, vari anhållits att riksdagen måtte besluta att från och med den 1 januari 1962 genom tillägg till Kungl. Maj:ts förordning om allmän varuskatt av den 1 december 1959 10 § 1 mom. 7 från skatteplikt undantaga jämväl böcker och musikalier (noter);

16) de likalydande motionerna I: 731, av herr *Källqvist m. fl.*, och II: 880, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i samband med behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till åtgärder i syfte att stimulera det enskilda sparandet dels genom skattepremiering för medel, som insattes på särskilda sparkonton i bank eller därmed jämförlig inrättning, dels genom allmänt utjämningskonto enligt i motionerna angivna riktlinjer;

17) de likalydande motionerna I: 732, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 884, av herr *Ohlin m. fl.*, vari föreslagits att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 skulle

1. besluta höja ortsavdragen till 4 700 kronor för gift och för ensamstående skattskyldig med minderårigt barn samt till 2 350 kronor för övriga ensamstående skattskyldiga, att gälla med lika belopp i samtliga ortsgrupper;

2. fastställa skatteskanan för statlig inkomstskatt för fysiska personer i enlighet med i motionerna angivna förslag;

3. besluta, att förvärvsavdraget för förvärvsarbete gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år skulle — utöver det fasta avdraget om 300 kronor — förstärkas så, att det nuvarande kvotavdraget, som vore 20 procent av in-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
komsten, höjdes till 25 procent av inkomsten, och att avdragets maximibelopp, som nu vore 2 000 kronor, höjdes till 4 000 kronor, att gälla från och med 1962 års inkomster;

4. besluta, att ensamstående barnförsörjare med hemmavarande barn under 16 år skulle ha rätt till samma förvärvsavdrag som ovan angivits för förvärvsarbete gift kvinna, att likaledes gälla från och med 1962 års inkomster;

5. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av och senare förslag till riksdagen om en fortsatt reformering av förvärvsavdragsreglerna, innefattande en höjning av avdraget i syfte att bättre tillgodose förvärvsarbete gifta kvinnor med låga inkomster, samt en höjning av förvärvsavdraget även i de fall familjen icke hade barn under 16 år och kvinnan hade förvärvsarbete utanför hemmet, samt att översyn skulle ske av reglerna beträffande barnets ålder för rätt till förhöjt förvärvsavdrag;

6. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av och förslag till riksdagen om sådan ändring av förordningen om allmän varuskatt (omsättningsskatt) att sådan skatt ej uttoges på förbrukningsartiklar, som användes för produktionen inom industrien, handeln, hantverket, jordbruket och fisket;

7. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

att allmänna skatteberedningen vid sin översyn av skattesystemet måtte vid sin prövning av den indirekta beskattningen — utan att vara bunden vid nuvarande omsättningsskatt — väga mot varandra olika former därav samt

att utredning måtte göras om att genom uttagande av varuskatten i tidigare led detaljhandeln skulle befrias från uppbörden; samt

8. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skatteberedningen måtte utarbeta förslag till särskilda bottenavdrag för folkpensionärer, som kunde göra smärre arbetsinkomster vid sidan av folkpensionen i ökad utsträckning skattefria;

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

18) de likalydande motionerna I: 733, av herr *Ferdinand Nilsson*, och II: 881, av herr *Grebäck m. fl.*, vari hemstälts,

A) 1) att riksdagen, med uttalande av anslutning till vad departementschefen i ifrågavarande avseende anför, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv till 1958 års skatteutjämningskommitté åsyftande förslag, som även i framtiden tryggade kommunernas rätt till fullgod ersättning för bortfall av skatteunderlag genom ortsavdragens höjning; ävensom

2) att riksdagen måtte vid eventuell förhöjning av den indirekta beskattningen beakta kommunernas svårigheter med hänsyn till beslutade stater för 1962 och därvid fatta sådana beslut, varigenom kommunerna hölles skadeslösa för därav vållade kostnadsökningar;

B) 1) att vid utskottsbehandlingen måtte omprövas möjligheter att genomföra avsedda skattelättnader m. m. genom anlitan av eventuella budgetöverskott och helt eller delvis utan i propositionen avsedda inkomstförstärkningar; samt

2) att därvid måtte beaktas möjligheten att något förskjuta statliga investeringar av icke brådskande natur med undvikande av att budgeten överbalanseras genom ökad konsumtionsbeskattning av nödvändighetsvaror;

C) att i mån som i propositionen avsedda inkomstförstärkningar framstode som helt eller delvis ofrånkomliga, de i motionerna för sådant fall anförda synpunkterna måtte beaktas, varvid

dels de belopp som avsetts skola utgå genom skatthöjning å bensin och brännolja i stället uttoges genom något förhöjd skatt på vin och sprit,

dels vid en förhöjning av allmänna varuskatten riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1962 års riksdag, avseende en omläggning av denna beskattning från minut-handeln till tillverknings- och partihandelsledet, varigenom möjliggjordes att genom vidgade undantag minska socia-

la skadeverkningar och undanröja praktiska olägenheter,

dels att riksdagen likaledes måtte i skrivelsen hemställa, att vid skattens omläggning nödvändighetsvaror såsom de billiga genom avtal prisreglerade jordbruksprodukterna måtte undantagas från denna beskattning ävensom att nuvarande dubbelbeskattning vid köp av begagnade, för produktionen erforderliga maskiner eller motorfordon måtte undanröjas;

19) de likalydande motionerna I: 734, av herrar *Uno Olofsson* och *Per Jacobsson*, samt II: 866, av herr *Löfroth m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om på vad sätt de särskilda levnadsvillkor, som gällde för övre Norrland, skulle beaktas vid beskattningen, måtte prövas i samband med den pågående prisgeografiska undersökningen;

20) de likalydande motionerna I: 735, av herrar *Stefanson* och *Gösta Jacobsson*, samt II: 883, av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsamt utredning rörande vilka punktskatter som lämpligen borde avskaffas, där est förslaget om en höjning av omsättningsskatten vunne riksdagens bifall, samt för riksdagen framlägga de förslag utredningen må föranleda;

21) de likalydande motionerna I: 736, av fru *Svenson m. fl.*, samt II: 870, av herrar *Johnsson* i Skoglösa och *Wahrendorff*, vari anhållits, att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 188 måtte

I) besluta, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen skulle erhålla följande lydelse:

»3 mom. Har gift kvinna haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor, eller, om hon haft hemmavarande barn

under 16 år, med 300 kronor jämte 20 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 2 000 kronor.

Har gift man haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen åtnjuta avdrag med nämnda belopp. Har hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och har hon i ej blott ringa omfattning deltagit i arbetet i förvärvskällan, må mannen utöver sagda belopp åtnjuta avdrag jämväl med 20 procent av det belopp, som motsvarar femtedelen av hans inkomst av förvärvskällan, dock så att det fasta avdraget och kvotavdraget sammanlagt uppgår till högst 1 000 kronor.»; samt

II) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i motionerna anförda riktlinjer angående förvärvsavdrag för förvärvsarbetande gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år skyndsamt måtte prövas inom allmänna skatteberedningen;

22) motionen II: 849, av herr *Gustafsson* i Skellefteå;

23) motionen II: 865, av fru *Gunne*;

24) motionen II: 871, av herr *Kollberg*, vari hemställt, att riksdagen, därast riksdagen fattade beslut om höjning av den allmänna varuskatten i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som framlagt i propositionen nr 188, måtte besluta, att övergångsbestämmelserna skulle givas följande innebörd:

1) Förordningen skulle icke äga tillämpning vid sådant tillhandahållande inom riket av vara eller tjänsteprestation, som skett före den 1 januari 1962;

2) Ej heller skulle förordningen äga tillämpning i fråga om sådant tillhandahållande inom riket efter den 31 december 1961 av vara eller tjänsteprestation eller i fråga om införsel till riket av vara, varom skriftligt avtal, däri vederlaget blivit till beloppet fastställt, slutits före den dag förordningen utkomme av trycket; ävensom

25) motionen II: 878, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit de i anledning av propositionen nr 200 väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna I: 739, av herr *Torsten Mattsson m. fl.*, och II: 888, av herr *Antonsson m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till riksdagen rörande stimulans av det personliga sparandet i vad avsåge

1) premiering av det personliga nysparandet av reell karaktär,

2) premiering av sparande å särskilt sparkonto i bank eller annan penninginrättning, samt

3) inrättande av allmänt utjämningskonto i bank eller annan penninginrättning,

allt i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 188, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet och behandlats i detta betänkande, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — måtte

I) antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt;

4) förordning om ändring i uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272); samt

5) förordning om ändrad lydelse av 22 § 1 mom. och 68 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

II) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

den ändringen, att 49 § erhöles följande lydelse:

49 §.

Vid debitering — — — mom. anges. Kostnadsersättning utgår dock ej, därest den skattepliktiga omsättningen understiger 10 000 kronor. Kostnadsersättningen utgör

när den skattepliktiga omsättningen uppgår till

10 000 men icke	25 000 kr.:	40 kr. för	10 000 kr. och 4	$\frac{0}{100}$	av återstoden;	
25 000 » »	170 000 » :	100 » »	25 000 » »	1,2	$\frac{0}{100}$ »	» ;
170 000 » »	900 000 » :	274 » »	170 000 » »	0,2	$\frac{0}{100}$ »	» ;
900 000 » »	3 000 000 » :	420 » »	900 000 » »	0,1	$\frac{0}{100}$ »	» ;
3 000 000 kr.	: 630 » »	3 000 000 » »	0,05	$\frac{0}{100}$ »	»	.

Ersättningsbelopp avrundas nedåt till helt kronor.

III) med godkännande av de grunder för nya sjömansskatttabeller, som angivits i propositionen, bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa grunder upprätta och fastställa nya sjömansskatttabeller och förordna att dessa från och med lämplig tidpunkt skulle ersätta äldre sjömansskatttabeller;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 697, av herr Stefanson m. fl., och II: 848, av herr Carlsson i Stockholm m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande,

2) de likalydande motionerna I: 711, av herr Nils-Eric Gustafsson, samt II: 855, av herrar Nilsson i Tvärälund och Larsson i Norderön,

3) de likalydande motionerna I: 712, av herr Spetz, och II: 856, av herr Johansson i Öckerö m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 716, av herrar Öhman och Helmer Persson, samt II: 861, av herr Hagberg m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 720, av herr Nils Elowsson, och II: 867, av herr Ståhl,

6) de likalydande motionerna I: 721, av herr Hagberg m. fl., och II: 882, av herr Heckscher m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande,

7) de likalydande motionerna I: 722, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 877, av fröken Elmén m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 723, av herr Isacson m. fl., samt II 873, av herrar Hedin och Östlund,

9) de likalydande motionerna I: 724, av herr Gösta Jacobsson, samt II: 872, av herrar Kollberg och Källenius,

10) de likalydande motionerna I: 725, av herr Ivar Johansson m. fl., och II: 874, av herr Hedlund m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 726, av herr Ivar Johansson m. fl., och II: 875, av herr Hedlund m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 727, av herr Ivar Johansson m. fl., och II: 876, av herr Hedlund m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande,

13) de likalydande motionerna I: 728, av herrar Jonasson och Thorsten Larsson, samt II: 869, av herr Wahrendorff m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 729, av herrar Jonasson och Eric Carlsson, samt II: 868, av herr Fäldin m. fl., i vad motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

15) de likalydande motionerna I: 730, av herr Kaijser m. fl., och II: 879, av herr Björkman m. fl.,

16) de likalydande motionerna I: 731, av herr Källqvist m. fl., och II: 880, av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 732, av herr Lundström m. fl., och II: 884, av herr Ohlin m. fl.,

18) de likalydande motionerna I: 733, av herr Ferdinand Nilsson, och II: 881, av herr Grebäck m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 734, av herrar Uno Olofsson och Per Jacobsson, samt II: 866, av herr Löfroth m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 735, av herrar Stefanson och Gösta Jacobsson, samt II: 883, av herr Nordgren m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 736, av fru Svenson m. fl., samt II: 870, av herrar Johnsson i Skoglösa och Wahrendorff,

22) de likalydande motionerna I: 739, av herr Torsten Mattsson m. fl., och II: 888, av herr Antonsson m. fl.,

23) motionen II: 849, av herr Gustafsson i Skellefteå,

24) motionen II: 865, av fru Gunne,

25) motionen II: 871, av herr Kollberg ävensom

26) motionen II: 878, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen hade utskottet beträffande *höjning av ortsavdragen* å sid. 61 i det tryckta betänkandet yttrat bland annat:

»Genom den i propositionen föreslagna höjningen skulle ortsavdragen indexmässigt sett bibehålla sitt realvärde från den senaste höjningen den 1 januari 1958 och dessutom höjas något därutöver. I och för sig vill utskottet inte bestrida att skäl kan åberopas för en ytterligare höjning av ortsavdragen. Emellertid är såsom utskottet redan förut framhållit det av samhällsekonomiska skäl inte möjligt att i nuvarande konjunkturläge vidga ramen för skattesänkningen allt för mycket. En ytterligare höjning av ortsavdragens belopp skulle göra det erforderligt att i stället vidtaga inskränkningar i andra avseenden. De åtgärder på den direkta beskattningens område som — utöver höjningen av ortsavdragen — föreslagits i detta sammanhang bedömer utskottet vara mer angelägna än en ytterligare höjning av ortsavdragens belopp. Beträffande de förmenta skattehöjningarna för vissa skattskyldiga vill utskottet framhålla att betydelsen härav inte bör överdrivas. En ansenlig del av de skattskyldiga i de aktuella inkomstlägena, som skulle drabbas därav, är bosatta i kommuner i övre Norrland,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

för vilka en ytterligare utjämning av den kommunala beskattningen förutsatts skola ske. I likhet med departementschefen anser utskottet att frågan om en ytterligare höjning av ortsavdragen bör anstå i avbidan på resultatet av den allmänna skatteberedningens arbete. Utskottet tillstyrker således bifall till förslaget i propositionen och avstyrker de nämnda motionsyrkandena.»

Rörande *kompensation till kommunerna* i anledning av ortsavdragens höjning hade utskottet, under åberopande av motionerna I: 733 och II: 881, å sid. 62 i det tryckta betänkandet yttrat bland annat följande:

»I anledning av dessa motionsyrkanden vill utskottet framhålla att utskottet vid sitt ställningstagande till förslaget om höjning av ortsavdragens belopp utgått från att kommunerna skall erhålla full ersättning av staten för det därav förorsakade bortfallet av skatteunderlag. Efter vilka grunder denna skall utgå kan inte nu anges; frågan härom bör först utredas. Till denna fråga får riksdagen tillfälle att i sinom tid ta ställning.»

I sitt yttrande över ett flertal motionsyrkanden om *undantag från skatteplikt* hade utskottet å sid. 75 i det tryckta betänkandet anfört bland annat:

»Såvitt utskottet kunnat finna har så väsentligt ändrade förhållanden inte inträtt genom den föreslagna höjningen av skattesatsen, att det finns anledning till omprövning av det skattepliktiga varuområdet eller ett i övrigt ändrat ställningstagande i denna fråga. Utskottet avstyrker således bifall till samtliga förenämnda motioner med yrkanden om ytterligare undantag från skatteplikt.»

Angående *restitution av bensinskatt* hade utskottet i anledning av motionerna I: 728 och II: 869 å s. 77 i det tryckta betänkandet yttrat bland annat följande:

»I likhet med departementschefen anser utskottet att restitutionsfrågorna bör avgöras i annat sammanhang. Utskottet finner sig således icke böra förorda bifall till motionerna.»

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Reservationer hade avgivits

Angående åtgärder i samband med slo-
pandet av skattegrupperingen

I) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet med åberopande av vad som i denna fråga anförts i motionerna I: 721 och II: 882 samt i anledning av motionen II: 849, motionerna I: 734 samt II: 866 ävensom motionerna I: 725 och II: 874 bort under punkterna B 6, B 10, B 19 och B 23 föreslå, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam utredning för att utröna vilka åtgärder som, sedan skattegrupperingen avskaffats, vore erforderliga för lösande av de problem, som sammanhänge med de för övre Norrland speciella fördyrande omständigheterna samt för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde för-
anleda;

II) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkten B 10 hemställa, att riksdagen måtte

dels med bifall till motionerna I: 725 och II: 874 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att vid upprättande av förslag till riksstat för budgetåret 1962/63 till Bidrag till skattetyngda kommuner måtte upptagas ett anslag av 65 miljoner kronor att fördelas i enlighet med vad reservanterna anförts; och

dels med bifall till motionerna I: 725 och II: 874 samt i anledning av motionerna II: 849, I: 734 och II: 866 samt I: 721 och II: 882 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om särskild kompensation till främst övre Norrland med anledning av rådande avstånds- och kallortskostnader måtte utredas i enlighet med vad reservanterna anförts;

Angående höjning av ortsavdragen

III) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustaf-*

son i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka ansett

a) att utskottet, med åberopande av vad som i denna fråga anförts i motionerna I: 721 och II: 882 samt motionerna I: 732 och II: 884, bort föreslå, att ortsavdragen — i syfte att eliminera eljest uppkommande skattehöjningar — skulle höjas med ytterligare 200 kronor för gifta liksom för ensamstående med hemmavarande barn och 100 kronor för övriga ensamstående, samt

b) att utskottet därför bort under punkten A I 1 föreslå, att riksdagen skulle antaga Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 188 till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändring, att 48 § 2 mom. finge i reservationen angiven lydelse;

IV) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande på sid. 61 i det tryckta betänkandet, som började med orden »Genom den» och slutade med »nämnda motionsyrkanden», bort hava följande lydelse:

»Genom den i propositionen föreslagna höjningen skulle ortsavdragen indexmässigt sett bibehålla sitt realvärde från den senaste höjningen den 1 januari 1958 och dessutom höjas något därutöver. Skäl kan givetvis åberopas för en ytterligare höjning av ortsavdragen. Såsom framhållits i motionerna I: 726 och II: 875 bör målet för de aktuella strävandena på området vara en höjning upp till 5 000 kronor för gifta och 2 500 kronor för ensamstående. En sådan reform är av betydelse framför allt för låg- och mellaninkomstgrupperna. Emellertid är såsom utskottet redan förut framhållit det av samhällsekonomiska skäl inte möjligt att i nuvarande konjunkturläge vidga ramen för skattesänkningen alltför mycket. De åtgärder på den direkta beskattningens område som — utöver höjningen av ortsavdragen — föreslagits i detta sammanhang bedömer utskottet vara än mer angelägna än en ytterligare höjning av ortsavdragens belopp. Beslut om ytterligare ortsavdragshöjning bör därför inte fattas i nuvarande läge. Utskottet

tillstyrker sålunda förslaget i propositionen och avstyrker de nämnda yrkandena i motionerna I: 721 och II: 882 samt I: 732 och II: 884. För de lägre inkomsttagarna är det enligt utskottets mening nödvändigt med ytterligare åtgärder utöver höjning av orsavsdragen. Utskottet har redan framhållit angelägenheten av att en särskild kompensation lämnas till invånarna i övre Norrland, vilket är av betydelse i förevarande syfte. Såsom utskottet i det följande understryker är det också nödvändigt att överväga en sänkning av uttagsprocenten i de lägre inkomstskikten ävensom övergång till skattefinansiering av de grundläggande socialförsäkringsförmånerna.»;

Angående kompensation till kommunerna

V) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande på sid. 62 i det tryckta betänkandet, som började med orden »I anledning» och slutade med »ta ställning», bort ha följande lydelse:

»I anledning av dessa motionsyrkanden vill utskottet framhålla, att utskottet vid sitt ställningstagande till förslaget om höjning av orsavsdragens belopp utgått från att kommunerna skall erhålla full ersättning av staten för det därav orsakade bortfallet av skatteunderlag. Departementschefen har i propositionen anmält sin avsikt att i nämnda syfte senare framlägga förslag om provisorisk ersättning till kommunerna för tiden fram till dess en mera definitiv reglering av hithörande frågor kan ske i belysning av den utredning som verkställes av 1958 års skatteutjämningskommitté. En bestående kompensation till kommunerna måste härvid givetvis förutsättas som nödvändig. Utskottet vill understryka angelägenheten av att den utredning, som är erforderlig för det i propositionen förordade provisoriet, skyndsamt företages. I sammanhanget vill utskottet vidare med instämmande i vad i motionerna I: 726 och II: 875 anförts framhålla nödvändigheten av att snarast möjligt ett bestående system skapas för en rättvis

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
kostnadsavvägning mellan staten och kommunerna, främst genom den s. k. grundbidragsprincipen.»;

Angående beskattningen av folkpensionärer

VI) av herrar *Hagberg*, *Yngve Nilsson*, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet under punkterna A I 2 och B 6 bort föreslå, att för ålders- och invalidpensionärer skulle utgå förhöjda orsavsdrag, nämligen med 3 600 kronor för ensam pensionär, med 6 000 kronor för makar av vilka en vore pensionär och med 7 200 kronor för makar som båda vore pensionärer, samt att utskottet på grund härav bort hemställa att riksdagen måtte

a) antaga det i motionerna I: 721 och II: 882 under punkt IV intagna förslaget till lag om ändring av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); ävensom

b) med ändring av Kungl. Maj:ts förslag besluta, att 10 § 1 mom. andra stycket första ledet förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt skulle erhålla den lydelse, reservationen visade;

VII) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort under punkten B 17 föreslå, att riksdagen med bifall till motionerna I: 732 och II: 884, såvitt avsåge förevarande fråga, skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att skatteberedningen måtte utarbeta förslag till särskilda bottenavdrag för folkpensionärer, som kunde göra smärre arbetsinkomster vid sidan av folkpensionen i ökad utsträckning skattefria;

Angående skatteskalorna för statlig inkomstskatt, m. m.

VIII) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort under punkterna A I 2 och B 17 hemställa, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t i denna del föreslagit i proposition nr 188 och med bifall till motionerna I: 732 och II: 884 måtte

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

a) besluta, att 10 § 1 mom. andra stycket senare leden förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt (skatteskalan för gifta och ensamstående med barn, m. fl.) skulle hava följande lydelse:

»när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 12 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	16 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och	18 %	av återstoden;
16 000 » »	20 000 »:	1 920 » »	16 000 » »	26 % »	» ;
20 000 » »	25 000 »:	2 960 » »	20 000 » »	33 % »	» ;
25 000 » »	30 000 »:	4 610 » »	25 000 » »	38 % »	» ;
30 000 » »	40 000 »:	6 510 » »	30 000 » »	43 % »	» ;
40 000 » »	60 000 »:	10 810 » »	40 000 » »	48 % »	» ;
60 000 » »	100 000 »:	20 410 » »	60 000 » »	54 % »	» ;
100 000 » »	150 000 »:	42 010 » »	100 000 » »	59 % »	» ;
150 000 kr.		: 71 510 » »	150 000 » »	65 % »	» .»;

b) besluta, att 10 § 1 mom. tredje stycket förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt (skatteska-

»För annan — — — utgör grundbeloppet:

när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 6 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

6 000 men icke	9 000 kr.:	600 kr. för	6 000 kr. och	18 %	av återstoden;
9 000 » »	12 000 »:	1 140 » »	9 000 » »	24 % »	» ;
12 000 » »	16 000 »:	1 860 » »	12 000 » »	30 % »	» ;
16 000 » »	20 000 »:	3 060 » »	16 000 » »	36 % »	» ;
20 000 » »	30 000 »:	4 500 » »	20 000 » »	41 % »	» ;
30 000 » »	40 000 »:	8 600 » »	30 000 » »	45 % »	» ;
40 000 » »	60 000 »:	13 100 » »	40 000 » »	49 % »	» ;
60 000 » »	100 000 »:	22 900 » »	60 000 » »	54 % »	» ;
100 000 » »	150 000 »:	44 500 » »	100 000 » »	59 % »	» ;
150 000 kr.		: 74 000 » »	150 000 » »	65 % »	» .»;

IX) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 721 och II: 882, ansett, att utskottet under punkterna A I 2 och B 6 bort hemställa, att riksdagen måtte besluta att för äkta makar fastställa en skatteskala med en mjukare övergång från det proportionella bot-

tenskiktet och med en väsentligt högre tudelningsgräns än enligt propositionen nr 188

»när den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 12 000 kronor: 10 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när den beskattningsbara inkomsten överstiger

12 000 men icke	18 000 kr.:	1 200 kr. för	12 000 kr. och	20 %	av återstoden;
18 000 » »	24 000 »:	2 400 » »	18 000 » »	25 % »	» ;
24 000 » »	30 000 »:	3 900 » »	24 000 » »	30 % »	» ;
30 000 » »	40 000 »:	5 700 » »	30 000 » »	38 % »	» ;
40 000 » »	60 000 »:	9 500 » »	40 000 » »	46 % »	» ;
60 000 » »	100 000 »:	18 700 » »	60 000 » »	54 % »	» ;
100 000 » »	150 000 »:	40 300 » »	100 000 » »	59 % »	» ;
150 000 kr.		: 69 800 » »	150 000 » »	65 % »	» .»;

X) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under punkten B 14 hemställa, att riksdagen måtte

dels med bifall till motionerna I: 729 och II: 868, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om skattefinansiering av de grundläggande socialförsäkringsförmånerna i enlighet med vad reservanterna anfört; och

dels med bifall till motionerna I: 729 och II: 868, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om sådan ändring av skalorna vid den statliga inkomstbeskattningen, att ytterligare skattesänkning erhöles i de lägre inkomstskikten, i enlighet med vad reservanterna anfört;

Angående ensamstående barnförsörjares beskattning

XI) av herrar *Hagberg*, *Spetz*, *Söderquist*, *Yngve Nilsson*, *Kollberg*, *Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under punkterna A I 2, B 6 och B 7 hemställa att riksdagen i anledning av motionerna I: 721 och II: 882 samt motionerna I: 722 och II: 877 måtte

a) besluta, att — med ändring av Kungl. Maj:ts förslag — i 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt omedelbart efter andra stycket skulle infogas ett nytt stycke av följande lydelse:

»Vad i nästföregående stycke sägs skall jämväl gälla för ogift skattskyldig (varmed jämställes änka, änking eller fränskild), under förutsättning att han haft hemmavarande barn, vilket fyllt 16 år men ej 19 år och vilket icke för beskattningsåret påföres skatt på grund av taxering till statlig eller kommunal inkomstskatt.»

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående höjning av

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
gränsen för barnets ålder för bibehållande av det högre ortsavdraget vad gällde ensamstående barnförsörjares inkomstbeskattning;

Angående sparfrämjande åtgärder

XII) av herrar *Hagberg*, *Yngve Nilsson*, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under återopande av innehållet i denna del i de likalydande motionerna I: 721 och II: 882, ansett, att utskottet bort under punkten B 6 hemställa, att riksdagen måtte besluta att stimulera till ökat personligt sparande genom att medgiva skattelättnader vid följande sparformer, nämligen bostadssparande, utbildningsparande, aktiesparande samt sparande i form av extra amorteringar å egna hemslån eller lån avseende lägenhet, som innehades med bostadsrätt, ävensom att komplettera rätten till s. k. kapitalavdrag med motsvarande rätt till avdrag från avkastning av jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse,

samt på grund härav antaga de i nyssnämnda motioner under punkt I intagna förslagen till

- a) förordning om bostadssparande,
- b) förordning om utbildningssparande och
- c) lag om ändring i kommunalskatte-
lagen den 28 september 1928 (nr 370);

XIII) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Sundin*, *Kollberg*, *Vigelsbo* och *Gustafson* i Göteborg, vilka, under återopande av vad som anförts i motionerna I: 731 och II: 880 samt motionerna I: 739 och II: 888, ansett, att utskottet bort under punkterna B 16 och B 22 föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till åtgärder i syfte att stimulera det enskilda sparandet dels genom skattepremiering för medel som insattes på särskilda sparkonton i bank eller därmed jämförlig penninginrättning, dels genom allmänt utjämningskonto, enligt i motionerna angivna riktlinjer;

XIV) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade avfatt-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

ning, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkten B 22 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 739 och II: 888 i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utredning och förslag till riksdagen rörande åtgärder i syfte att stimulera det personliga nysparandet av reell karaktär enligt de riktlinjer, som angivits i motionerna;

Angående förvärvsavdrag för gift kvinna m. m.

XV) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under återopande av innehållet i denna del i de likalydande motionerna I: 721 och II: 882 ansett,

a) att utskottet bort föreslå, att förvärvsavdragets maximum skulle höjas från 2 000 till 3 000 kronor med rätt för hustru, som kunde styrka högre kostnader för barnens omhänderthavande än 3 000 kronor, att inom ramen för 20 % av inkomsten få avdrag härför samt att förvärvsavdraget för gift kvinna, som haft inkomst av jordbruksfastighet, liksom avdraget vid s. k. faktisk samtaxering skulle, där hustrun haft hemmavarande barn under 16 år och styrkta kostnader för barnens omhänderthavande, som överstege 300 kronor, medgivnas för de verkliga kostnaderna, dock högst med 20 % av det värde vartill hustruns arbete uppskattades,

samt att utskottet på grund härav bort under punkten B 6 hemställa, att riksdagen måtte antaga det under punkten VII i nyssnämnda motioner intagna förslaget till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

b) att utskottet bort under punkten B 6 hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam utredning rörande möjligheterna att bereda ensam barnförsörjare samma rätt som gift förvärvsarbetande kvinna att åtnjuta skattelättnad för sina kostnader för barnens omhänderthavande samt förelägga riksdagen förslag i anledning härav;

XVI) av herrar *Söderquist, Kollberg* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett,

a) att utskottet bort tillstyrka de i motionerna I: 732 och II: 884 föreslagna förbättringarna av förvärvsavdragen och således under punkten B 17 hemställa, att riksdagen — med bifall till motionerna I: 732 och II: 884, såvitt avsåge förevarande fråga — måtte besluta antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

b) att utskottet, under återopande av vad som i denna fråga anförts i motionerna I: 732 och II: 884 ävensom med beaktande av vad som härom anförts i motionerna I: 721 och II: 882 samt motionerna I: 736 och II: 870, bort under punkten B 17 hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning och senare förslag till riksdagen om en fortsatt reformering av förvärvsavdragsreglerna, innefattande en höjning av avdraget i syfte att bättre tillgodose förvärvsarbetande gifta kvinnor med låga inkomster, samt en höjning av förvärvsavdraget även i de fall familjen icke hade barn under 16 år och kvinnan hade förvärvsarbete utanför hemmet, samt om att översyn skulle ske av reglerna beräffande barnets ålder för rätt till förhöjt förvärvsavdrag, ävensom av förvärvsavdragsreglerna i de fall gift kvinna hade inkomst av jordbruk eller biträdde maken i jordbruk eller rörelse, som bedreves av honom;

XVII) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under punkten B 21 hemställa,

a) att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), vilket förslag överensstämde med yrkandet i punkten I i motionerna I: 736 och II: 870;

b) att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 736 och II: 870 samt i an-

ledning av motionerna I: 721 och II: 882 samt motionerna I: 732 och II: 884 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av frågan om höjning av förvärvsavdragen för förvärvsarbetande gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år enligt de riktlinjer reservanternas anförts;

Angående övergångsbestämmelserna till förslaget till förordning om ändring i förordningen om allmän varuskatt

XVIII) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under punkten A II hemställa, att riksdagen under åberopande av innehållet i motionen II: 871, måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med de ändringarna, att 49 § samt punkt 1 av övergångsbestämmelserna erhöles i reservationen angiven lydelse;

Angående utredning om allmänna varuskattens uttagande i tidigare led samt om en förutsättningslös prövning av den lämpliga utformningen av en indirekt beskattning

XIX) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under åberopande av vad som i denna fråga anförts i motionerna I: 732 och II: 884, ansett, att utskottet bort under punkten B 17 föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa,

att allmänna skatteberedningen vid sin översyn av skattesystemet måtte vid sin prövning av den indirekta beskattningen — utan att vara bunden vid nuvarande omsättningskatt — väga mot varandra olika former därav samt

att utredning måtte göras om möjligheterna att genom uttagande av varuskatten i tidigare led befria detaljhandeln från uppbördens;

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

XX) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkterna B 11, B 17 och B 18 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 726 och II: 875 samt motionerna I: 733 och II: 881 ävensom i anledning av motionerna I: 732 och II: 884, samtliga motioner såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av en omläggning av den allmänna varuskatten till partihandels- eller fabriktionsledet, att förslag i ärendet kunde föreläggas om möjligt redan 1962 års riksdag;

Angående undantagande från allmän varuskatt av investeringsvaror

XXI) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort under punkterna B 6, B 11 och B 17 hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 721 och II: 882, I: 732 och II: 884 samt I: 726 och II: 875 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att det syntes riksdagen angeläget, att allmänna skatteberedningen upptog till ingående prövning frågan om investeringarnas behandling inom ramen för den indirekta beskattningen, varvid utslagsgivande hänsyn borde fästas vid de kostnadsmässiga verkningarna med avseende å de svenska företagens konkurrenskraft gentemot utländska företag samt vid de konjunkturpolitiska aspekterna för utformningen av en indirekt skatt avseende investeringskostnader;

XXII) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under punkten B 11 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 726 och II: 875, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning av möjligheterna att från den allmänna varubeskattningen un-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

dantaga betydelsefulla varor, som enbart eller huvudsakligen användes i näringslivets investeringar, i enlighet med vad reservanterna anfört;

Angående undantagande från allmän varuskatt av förbearbetade byggnadsvaror

XXIII) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka av angivna orsaker ansett, att utskottet bort under punkten B 17 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 724 och II: 872 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1962 års riksdag om ändring i förordningen om allmän varuskatt innebärande att de fabrikstillverkade betongvarorna och s. k. förbearbetade byggnadsvaror icke belastades med högre varuskatt än sådana varor som framställts på byggnadsplatsen;

Angående undantagande från allmän varuskatt av förbrukningsartiklar i produktionen

XXIV) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet bort under punkterna B 6 och B 17 hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 721 och II: 882 samt I: 732 och II: 884, såvitt avsåge här berörda fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till 1962 års riksdag om sådan ändring av förordningen om allmän varuskatt (omsättningsskatt), att sådan skatt ej uttoges på förbrukningsartiklar, som användes för produktionen inom industrien, handeln, hantverket, jordbruket och fisket;

XXV) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande på sid. 75 i det tryckta betänkandet, som började med orden »Såvitt utskottet» och slutade med »från skatteplikt» bort hava följande lydelse:

»Utskottet har tillstyrkt prövning av möjligheterna att från den allmänna varuskatten undanta betydelsefulla investeringsvaror. Skäl kan finnas för undan-

tagande av ytterligare varugrupper. Utskottet är emellertid inte för närvarande berett att tillstyrka prövning härav.»;

Angående undantagande från allmän varuskatt av fiskeredskap samt begagnade traktorer

XXVI) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka under åberopande av vad som i denna fråga anförts i motionerna I: 712 och II: 856, I: 723 och II: 873, I: 733 och II: 881 samt II: 878, ansett, att utskottet bort under punkterna B 3, B 8, B 18 och B 26 hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1962 års riksdag förslag om undantag från skatteplikt enligt varuskatteförordningen av fiskeredskap samt begagnade traktorer och jordbruksmaskiner;

Angående undantagande från allmän varuskatt av böcker och musikaler

XXVII) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under punkten B 15 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 730 och II: 879 måtte besluta, att 10 § 1 mom. 7) varuskatteförordningen skulle erhålla i reservationen angiven lydelse;

Angående undantagande från allmän varuskatt av ammunition till frivilliga skytteväsendet

XXVIII) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 720 och II: 867, ansett, att utskottet bort under punkten B 5 hemställa, att riksdagen måtte besluta att till 10 § 1 mom. varuskatteförordningen skulle fogas en ny punkt, betecknad 9, av följande lydelse:

»9. Ammunition, som försäljes till organisationer tillhörande det frivilliga skytteväsendet.»;

Angående bensinskatten

XXIX) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under återopande av innehålllet i motionerna I: 697 och II: 848 samt I: 721 och II: 882, ansett, att utskottet bort under punkten A I 3 hemställa, att riksdagen med bifall till förenämnda motioner måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 188 i vad gällde höjningen av bensinskatten;

XXX) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkterna A I 3 och B 12 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 727 och II: 876 ävensom med avslag å motionerna I: 697 och II: 848 samt I: 721 och II: 882, samtliga motioner såvitt här vore i fråga,

a) antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 april 1961 (nr 372) om bensinskatt,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande av förslag till 1962 års riksdag om omedelbart ianspråktagande av medel, som inflöte genom den under a) ovan förordade höjningen av bensinskatten med 3 öre per liter, för åtgärder för vägunderhållet, särskilt sådana som vore angelägna ur trafiksäkerhets-synpunkt, samt för ombyggnad av vägar, som vore av särskild betydelse för skogsbrukets och industriens transporter, i enlighet med vad reservanterna anfört;

XXXI) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkten B 2 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 711 och II: 855 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag rörande differentering av bensinskatten antingen vid det direkta skatteuttaget vid försäljningen eller

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. genom restitutionsförfarande, så att priset på bensin kunde hållas enhetligt i hela landet, i enlighet med vad reservanterna anfört;

XXXII) av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande på sid. 77 i det tryckta betänkandet, som började med orden »I likhet» och slutade med »till motionerna», bort hava följande lydelse:

»I likhet med departementschefen anser utskottet att restitutionsfrågorna bör avgöras i annat sammanhang. Utskottet förutsätter emellertid, att de i motionerna ställda yrkandena härvid kommer att beaktas.»;

Angående återhållsamhet med statsutgifterna

XXXIII) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under återopande av innehålllet i denna del i de likalydande motionerna I: 721 och II: 882, ansett, att utskottet bort under punkten B 6 hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att redan under löpande budgetår sådana begränsningar måtte göras i utnyttjandet av beviljade anslag, att statens utgifter minskades i den utsträckning som svarade mot i nyssnämnda motioner föreslagna skattelettnader;

Angående punktskatterna

XXXIV) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, med hänvisning till vad i denna fråga anförts i motionerna I: 735 och II: 883, ansett, att utskottet bort under punkten B 20 hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i reservationen anförts.

Därjämte fanns vid betänkandet fogat ett särskilt yttrande av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Yngve Nilsson, Kollberg, Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, rörande socialförsäkringarnas finansiering.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr talmannen yttrade, att vid överläggningen i fråga om förevarande betänkande tillika finge beröras frågor, som behandlades i bevillningsutskottets betänkande nr 74 samt andra lagutskottets utlåtanden den 72 och 73.

Redogörelser för innehållet i bevillningsutskottets betänkande nr 74 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 72 och 73 återfinnes å respektive sid. 45—47, 48—49 och 49—50 i protokollet för den 14 december förmiddagen.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Inledningsvis vill jag nog gärna ge uttryck åt min tillfredsställelse över att folkpartiet och den meningsriktning, som jag själv tillhör, utan större svårigheter har kunnat resonera sig fram till gemensamma ståndpunktstaganden på en rad väsentliga avsnitt av det stora frågekomplex, som vi nu har framför oss. Dessa gemensamma värderingar har ju kommit till stånd på basis av det material, som nu står till förfogande, och de har ägt rum — det kanske jag på förekommen anledning bör påpeka — efter det att propositionen framlagts för riksdagen och blivit föremål för vederbörlig prövning inom bevillningsutskottet. Det gäller måhända främst det statsfinansella läget och de samhällsekonomiska förutsättningarna för en skattereform.

De båda grupperna har bedömt situationen i dessa hänseenden vara sådan, att den motiverar en skattesänkning av större omfattning än den som regeringen ansett sig kunna gå med på. Även vid avsevärt större skattelättnader än de av Kungl. Maj:t föreslagna skulle driftbudgeten vara balanserad. De av folkpartiet och högern föreslagna skattesänkningarna ligger, som kammarens ledamöter väl känner till numera, mer än 600 miljoner kronor över de av Kungl. Maj:t ifrågasatta lättnaderna.

I den sedvanliga översikten av »propositionens huvudsakliga innehåll», som finns på sid. 1 i proposition nr 188, meddelas att det propositionen föreslås »en långtgående reform på beskattningens

område». Längre fram i propositionen meddelas — det är finansministern som står för uttalandet — på sidan 15 följande: »Skattesystemets utformning och den totala beskattningens höjd utgör centrala frågor i vårt politiska liv.»

Denna beskrivning av frågeställningen har jag för min del intet att erinra emot. Jag anser, att den är uttömmande och riktig. Att regeringen icke desto mindre ansett sig kunna presentera förslaget i nuvarande skick kan nog betecknas såsom i varje fall — för att nu använda ett hövligt uttryck — i högsta grad ovanligt. Sålunda har ju, som alla känner till, i propositionen nr 188 inte redovisats något som helst remissförfarande. Genom en kuriös tillfällighet avlämnades i samma veva som denna proposition en annan stor proposition till riksdagen, nämligen förslaget om kommunreformen. Det föreligger en ganska markant skillnad i fråga om uppläggningsmellan dessa två stora propositioner. Proposition nr 188 om skattereformen har intet som helst remissförfarande, men i propositionen om kommunreformen redovisas, som kammarens ledamöter givetvis torde ha observerat, ett utförligt och detaljerat remissförfarande.

Det har vidare väckt ganska stor uppmärksamhet, att regeringen har lagt fram ett så pass omfattande skatteprojekt utan att annat än i förbigående tillhandahålla några prognoser rörande budgetutvecklingen för löpande budgetår och för det närmast kommande. Såvitt bekant — jag hoppas att detta mitt omdöme är riktigt — är det första gången som en uraktlåtenhet av denna art förekommit i riksdagen. Det var först efter särskild, därom framställd anmodan som bevillningsutskottet erhöll ytterligare material, ägnat att belysa denna viktiga sida av saken. Jag bortser i detta sammanhang från det korta svar, som finansministern lämnade på en enkel fråga i andra kammaren den 10 november.

Å andra sidan, herr talman, vill jag för min del inte på något sätt sticka under stol med att man, när man närma-

re studerade proposition nr 188, påträffade en hel del ting av icke oangenäm beskaffenhet. Jag vill nämna den av finansministern förordade höjningen av ortsavdragen, höjningen av den övre gränsen för den proportionella beskattningen, omfördelningen från direkt till indirekt skatt i samband med en sänkning av den totala beskattningen o. s. v. I hur många år har exempelvis inte vi på vår kant sökt vinna förståelse för det förhållandet att en fortgående inkomststegring automatiskt innebär en förskjutning mot relativt sett ökad direkt beskattning! Och hur ofta har vi inte sökt påvisa, inte minst från denna talarstol, att till den del inkomststegringen inte är reell utan endast nominell medför den också en skärpning av progressiviteten. Allt större grupper av inkomsttagare har fått känning av en hög och stigande marginalsatt, och följdverkningar har inträtt på lönebildningen och naturligtvis också på kostnadsnivån. Nå, nu har naturligtvis de som makten haver ingalunda varit främmande för dessa omständigheter, det vore ju att underskatta deras erfarenhet och insikt, men först nu har dessa maximer blivit satta på pränt i en kungl. proposition, vilket med intresse må noteras.

Om vi alltså inom min meningsriktning antecknar den principiella omprövning, som finansministern omsider underkastat vissa i detta sammanhang sedan länge aktuella och väsentliga spörsmål, så nödgas vi samtidigt med beklagande konstatera, att denna omprövning — utifrån våra synpunkter — icke avsett de resultat, som vi önskat och som vi anser omständigheterna ha motiverat och medgett.

När innehållet i propositionen nr 188 offentliggjordes, gavs till känna att här vore det fråga om en nettoskattesänkning på 300 miljoner kronor. Denna siffra är väl bekant för kammarens ledamöter. Den har ständigt kommit tillbaka i den livliga debatt, som föregått avgörandet i riksdagen. En närmare undersökning av skattesänkningens verkliga beskaffenhet kylde dock rätt snart ned den glada överraskningen. Det visade sig

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. nämligen, att skattesänkningen är mera av terminologisk art, om jag får säga så, än av en reell innebörd. De 300 miljonerna åstadkoms på det sättet att höjningen av barnbidraget — den utgör som alla vet en kompensation för höjningen av omsättningsskatten — överraskande nog benämns skattesänkning, samt att indextillägget till folkpensionerna, upptaget till 40 miljoner, åsattes samma etikett — detta senare trots att finansministern själv i propositionen meddelat, att den av honom påyrkade skärpningen av omsättningsskatten bidrar till att utlösa ett indextillägg. Detta är ju riktigt, och, såvitt jag kunnat förstå, hade han inte kunnat undgå den saken, hur han än burit sig åt. Nå, om i framtiden levnadskostnaderna *oberoende* av skatteutvecklingen fördyras — observera: *oberoende* av skatteutvecklingen — så att det blir fråga om ännu ett eller kanske flera dylika indextillägg till folkpensionerna enligt gällande bestämmelser, kommer då dessa ytterligare indextillägg att av finansministern presenteras som nya skattelättnader för folkpensionärerna? Uppriktigt sagt tror jag inte finansministern kommer att framställa saken på det sättet.

Om vi nu adderar de 175 miljonerna i höjda barnbidrag och de 40 miljonerna i indextillägg till folkpensionerna, får vi ett belopp på 215 miljoner, som väl näppeligen kan kallas skattesänkning.

Så har vi den i utsikt ställda höjningen av bidraget till skattetyngda kommuner. Kammarens ledamöter har sett, att i propositionen finns inget förslag därvidlag, men samtidigt aviseras, att vi har att emotse ett sådant förslag till värriksdagen. »Beloppsmässigt», som det heter i propositionen, har finansministern stannat för siffran 30 miljoner. Då ett anslag på driftbudgeten väl knappast kan jämföras med en skattelättnad, bör rimligen även detta belopp dragas från de 300 miljonerna. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle följaktligen den verkliga skattesänkningen såsom en följd av denna »långt gående reform på beskattningens om-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. råde» — för att ännu en gång citera propositionen — komma att inskränka sig till 55 miljoner kronor för helt budgetår räknat. Vad är 55 miljoner kronor i skattesänkning? Jag undrar, om kammarens ledamöter tänkt på det. Jo, det är mindre än en halv procent av totala summan för direkta stats- och kommunalskatter för närvarande. Denna siffra, låt oss säga 0,5 procent, den säger egentligen i detta stycke allt. Den visar att hela skattesänkningen ligger inom marginalerna för en felkalkyl i schablonberäkningarna över hur omsättningsskatten slår för olika typer av hushåll och inkomsttagare. Saken skulle också, tror jag, kunna uttryckas på det här sättet: Det är icke här fråga om en skattesänkning, utan om en omfördelning av skattetrycket från direkt till indirekt skatt väsentligen inom ramen för nu rådande skattenivå. Jag tror, att detta är den riktiga beskrivningen av den situation som föreligger.

Men, även om jag gör ett sådant konstaterande, så undrar jag i alla fall, om inte förslaget trots detta skulle kunna betecknas såsom i viss mån sensationellt. Det är nämligen, såvitt jag kan erinra mig, första gången på många år som en socialdemokratisk finansminister framlägger ett stort skatteförslag, som icke resulterar i en nettoskatteökning — en händelse här i riksdagen som kanske vore förtjänt av ett litet kors i taket.

Jag övergår så till några ord om de reservationer, som folkpartiet och högern gemensamt har avgivit.

Först frågan om ortsavdragens höjning. Det är kanske den dominerande frågan i detta sammanhang. Av vad jag redan påpekat framgår, att vi menar, att den av regeringen tillkännagivna skattesänkningen bl. a. mot bakgrunden av den kraftiga och snabba uppgången av statsinkomsterna under innevarande budgetår är helt otillräcklig. De siffror som presenterades i pressen då propositionen avlämnades och som väckte uppseende då, en självfallet glad uppmärksamhet, de siffrorna som väl alldeles givet emanerade från finansdepar-

tamentet och självfallet var i och för sig riktiga, de gav dock icke en fullständig bild av situationen. En närmare analys visade, som kammarens ledamöter torde erinra sig, att regeringens förslag icke innebar en sänkning av skattebördan för alla inkomsttagare, icke ens för alla lägre inkomsttagare, om man tar hänsyn även till omsättningsskattens höjning. Detta gäller ortsgrupp V, alltså Stockholm och betydande delar av Norrland. I stället blir det ju så, att åtskilliga medborgare med låga och medelstora inkomster i denna ortsgrupp kommer att få en skattehöjning.

De siffror, som finansdepartementet — som jag nyss nämnde — publicerade, grundade sig som bekant i vad avser omsättningsskatten på en omslagd konsumtion motsvarande 70 procent av det som återstår, sedan årsinkomsten minskats med direkta skatter och avgifter. Åtskilliga erinringar har i olika sammanhang riktats mot detta beräkningssätt, men jag skall inte nu närmare uppehålla mig därvid. Går man emellertid till ortsgrupp V, blir omshöjningen — även räknad på blott 70 procent — större än inkomstlättningen för gifta utan barn i inkomstlägget 8 000—16 000 kronor.

I den för folkpartiet och högern gemensamma reservationen rättas detta förhållande till genom att man går ett steg längre än regeringen i höjning av ortsavdragen. Reservanterna anser sig ha en grund för detta sitt förslag bland annat i bevillningsutskottets egen karaktäristik av en höjning av ortsavdragen såsom »en av de mest angelägna reformerna på beskattningens område inte minst med hänsyn till möjligheterna att därigenom i särskilt hög grad lätta skattetrycket för skattskyldiga med lägre inkomster». Det är onekligen ganska intressant att läsa utskottsmajoritetens skrivning härvidlag. Utskottet säger sig heller inte vilja bestrida att »skäl kan åberopas för ytterligare höjning av ortsavdragen» på sätt alltså som föreslagits i motionerna. Man menar emellertid, att frågan härom bör anstå i avbidan

på resultatet av den allmänna skatteberedningens arbete.

Men, ärade kammarledamöter, är detta icke ett ganska märkligt resonemang? Bevillningsutskottet anser inte att propositionens höjning av nu utgående ortsavdrag till 4 500 kronor för gifta och 2 250 kronor för ogifta kan verka förryckande på allmänna skatteberedningens arbete, men om man går en bit längre och höjer till 4 700 respektive 2 350 kronor, då framföres plötsligen allmänna skatteberedningen såsom en ofrånkomlig vägspärr. Vad vi från vårt håll avser är ju endast en höjning till 4 700, respektive 2 350 kronor, alltså en höjning med 200, respektive 100 kronor. Då går det, anser utskottsmajoriteten, inte längre, utan då måste man först avvakta allmänna skatteberedningens utlåtande. Samma argumentering återkommer även i andra avseenden i bevillningsutskottets betänkande nr 79.

Alltså: så länge man håller sig inom ramen för propositionen, föreligger ingen risk för kollision med allmänna skatteberedningens arbete. Går man ett litet fjät utanför denna ram, kolliderar man med allmänna skatteberedningen. Det må förlåtas reservanternas, om de har en smula svårt att acceptera en dylik *krit-streckspolitik*.

Beträffande de för folkpartiet och högern gemensamma reservationerna skall jag fatta mig kort. Jag vill dock erinra om följande.

Vi föreslår skrivelse till Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning för att utröna vilka åtgärder som, sedan skattegrupperingen avskaffats, må vara erforderliga för lösande av de problem, som sammanhänger med de för övre Norrland speciella fördyrande omständigheterna. Vi ger till känna en gemensam uppfattning, när det gäller att lindra övergångssvårigheterna för ensamma barnförsörjare, då barnet fyllt 16 år. Inom parentes vill jag erinra om att den ingalunda oviktiga frågan om de ofullständiga familjernas skatteproblem icke berörts i propositionen, trots att denna nu av regeringen själv betecknas såsom

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. innebärande »en långt gående reform på beskattningens område».

Samförstånd har vidare nåtts beträffande övergångsbestämmelserna i förordningen om allmän varuskatt, i frågorna om undantagande från omsen av investeringsvaror liksom för bearbetade byggnadsvaror samt förbrukningsartiklar i produktionen. Vi yrkar avslag på höjningen av bensinskatten o. s. v.

Å andra sidan vill jag deklarerera, att i andra avsnitt har någon överenskommelse mellan högern och folkpartiet inte ingåtts, vilket jag vill understryka redan nu för att förebygga varje missförstånd. I dessa andra hänseenden går således de båda partierna fram på skilda linjer. Detta gäller i fråga om utformningen av skatteskallorna och beträffande förvärvsavdraget för gift kvinna. För vår del har vi ansett det särskilt angeläget att åstadkomma en ytterligare höjning av tadelningsgränsen, och vi har byggt upp vår skala med utgångspunkt härifrån. Om dessa ståndpunktstaganden, där således högern och folkpartiet skiljer sig åt, är det nog riktigt som det blivit sagt, att de i grund och botten är variationer på samma tema.

Självfallet bör de motionsvis ställda skattesänkingsförslagen, liksom naturligtvis propositionernas yrkanden, ses mot bakgrunden av det gynnsamma statsfinansiella läget. Finansministern understryker själva att situationen är tämligen gynnsam. Denna bedömning återkommer på ett par ställen i departementschefens uttalande.

Hur gynnsamt det statsfinansiella läget är, ja därom går meningarna isär, vilket väl är ganska naturligt i en så kontroversiell fråga. Att utan vidare utgå från att finansministern ensam har »rätt» och alla andra mindre rätt, kan väl dock icke komma i fråga. Erfarenhetsmässigt — om det tillåtes mig att uttrycka mig på det sättet — må i varje fall visst tvivel vara berättigat beträffande riktigheten av de av regeringen verkställda beräkningarna. Jag skall inte tvista ytterligare om detta — framtiden får väl utvisa vem som har sett klarast.

För innevarande år kan, om hänsyn

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

inte tas till de nu av Kungl. Maj:t framlagda skatteförslagen, inkomsterna på driftbudgeten beräknas överstiga utgifterna med mer än en miljard kronor. Denna siffra har icke bestritts från något håll, såvitt jag vet. Den bör jämföras med det i riksstaten, som denna kammare antog för inte så länge sedan, upptagna bokföringsmässiga överskottet om 719 miljoner. Det är alltså en ganska betydande skillnad på ett relativt begränsat antal månader.

Rent budgetmässigt finns sålunda utrymme för en väsentligt större skattelättnad än regeringen föreslagit. Omsorgen om penningvärdet manar emellertid också enligt vår mening till en viss försiktighet, när det gäller att genomföra allmänna skattelättnader, som icke grundas på motsvarande minskning i det allmännas utgifter. Härtill kommer ju, såsom departementschefen alldeles riktigt påpekar, att konjunktur bilden ingalunda är enhetlig för närvarande.

Så kommer jag till en annan angelägenhet. De, som har följt debatten utanför detta hus de senaste veckorna — och det har givetvis alla här i kammaren — har inte kunnat underlåta att observera hurusom man i regeringslägret med mer eller mindre spelad indignation vänt sig mot högerens och folkpartiets skattesänkingsförslag. Man har talat om »miljardrullning» o. s. v. — kammarens ledamöter kanske känner igen rubrikerna. Man har också uttryckt saken på detta sätt: »Skattelättnader på drygt miljarden skulle delas ut», som det heter i en uppmärksam ledare i en av regeringssidans främsta tidningar.

»Skattelättnader på drygt miljarden skulle delas ut» — jag ber kammarens ledamöter ett ögonblick stanna inför detta uttryck. Vad betyder det? Om det allmänna *underlåter* att ta ut ett visst belopp i skatt av medborgarna, skulle det alltså enligt denna uppfattning betyda, att det allmänna *delar ut* dessa pengar till medborgarna. Jag tycker nog man har rätt att säga, att ett sådant omdöme vittnar om en ganska underlig inställning till människorna och deras arbetsresultat.

Man har vidare med adress alldeles speciellt till högerpartiet tillvitat oss ett »skrupelfritt övergivande av den tidigare återhållsamheten», o. s. v. Vi har, som det heter på ett ställe, lätt och ogenerat halkat in i en ny budgetpolitik.

Jag kunde inte låta bli att le en smula, när jag läste detta. Vi har, som kammarens ledamöter väl känner till, under en följd av år presenterat s. k. skuggbudgeter med målmedvetet drivna besparingskrav. De har inte mottagits så särskilt gynnsamt — de har tvärtom blivit utsatta för mycket hård kritik — men nu plötsligt under dessa allra senaste dagar har de tidigare alternativa budgeter, som högerpartiet lagt fram, åsatts ett mycket högt betyg. För ett par år sedan lät det som sagt annorlunda.

För dem, som lägger i dagen en sådan ängslan för att vi skulle ha övergivit vår återhållsamma linje och råkat ut på vilсна vägar, skulle jag emellertid i all anspråkslöshet vilja framhålla följande.

För innevarande budgetår är genomslaget av de skattesänkningar, som vi föreslår, relativt litet i den statliga budgeten. Våra förslag torde sålunda för denna tid, bl. a. av uppördstekniska skäl, minska statens inkomster med endast omkring 100 miljoner kronor. Jag utgår från att statsrådet är villig att skriva under riktigheten av denna siffra.

Vidare: även om, som jag redan påpekat, fullt utrymme finns i budgeten för våra skattesänkningar, så är det av betydelse, att det inkomstbortfall, som de föranleder, motvägs av besparingar på utgiftssidan — det är vår tidigare linje. Jag vill erinra om att vi i våras redovisade ett budgetalternativ, som avsåg innevarande budgetår. Det innefattade begränsningar av statsutgifterna på driftbudgeten med netto 470 miljoner kronor för helt budgetår.

Nu är det ju så, såsom alla väl känner till, att möjligheterna för oss att under nu löpande budgetår aktualisera dessa besparingar är i praktiken begränsade. Men *regeringen* å andra sidan har vissa möjligheter. Genom direktiv från Kungl. Maj:t till de statliga myndighe-

terna om sträng återhållsamhet med både driftutgifter och kapitalutgifter bör man sålunda, menar jag, kunna nå en viss besparingseffekt. Jag är inte säker på att inte finansministern själv skulle kunna vara intresserad av en sådan åtgärd. Till den del skattesänkningarna under innevarande budgetår icke kan täckas av besparingar, får det tillgängliga budgetöverskottet tagas i anspråk. Med hänsyn till budgetöverskottets sannolika storlek bör en dylik ordning enligt vår uppfattning icke inge några samhällsekonomiska betänkligheter.

Till slut, för att om möjligt ytterligare lugna våra för vårt goda uppförande så oroliga vänner på den andra sidan, skulle jag vilja påpeka följande.

För nästa budgetår ämnar vi, såsom vi har tillkännagett i vår partimotion i anslutning till propositionen nr 188 — på vanligt sätt återkomma med ett, främst i besparingar, underbyggt budgetalternativ. Jag hoppas, att detta vårt förslag måtte komma i åtnjutande av samma högaktningfulla bedömande, som i dessa dagar så oväntat ägnats våra tidigare framlagda, men då hårt kritiserade budgetalternativ.

Allra sist, herr talman, dristar jag mig påpeka, att jag i mitt anförande icke vid något tillfälle har använt ordet »skattepaket», vilket kanske herr talmannen håller mig räkning för.

Med hänvisning till vad jag anført tillåter jag mig för enkelhetens skull att i fråga om bevillningsutskottets betänkande nr 79 yrka bifall till samtliga de reservationer, som avgivits av mig m. fl.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Ungefär samtidigt med att propositionen nr 188 kom kammarens ledamöter tillhanda delades ut en annan trycksak. Den hade titeln »Sveriges grundlagar». Det var en händelse som möjligen kan se ut som en tanke.

Grundlagarna är en intressant lektyr. I riksdagsordningen § 54 står bl. a. att propositioner, som avser statens inkomster och utgifter för nästkommande budgetår, skall avlämnas till riksdagen inom

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. sjuttio dagar från dess öppnande. Och där står ytterligare, jag skall citera ordagrant: »— — — och må sådan proposition, med undantag av proposition angående riksstatens slutliga reglering, ej avlåtas senare, utan så är, att Konungen prövar uppskov med framställningen lända riket till allvarligt men.»

Nu tror jag ju inte att finansministern menar att ett uppskov med framläggande av denna proposition skulle ha länt riket till allvarligt men. Ingen kan begära att finansministern, med den arbetsbörda han har, skall läsa grundlagarna, men det finns ju konsulter i regeringen som man tycker skulle kunna göra det.

I propositionen skriver finansministern, att han är medveten om vissa invändningar av samhällsekonomisk art som säkert kommer att anföras mot valet av tidpunkt, men några invändningar av konstitutionell art har uppenbarligen finansministern inte alls haft. När nu denna proposition, trots detta, framlagts borde enligt min mening riksdagen icke tumma på lagens bokstav utan säga ifrån att detta skatteförslag bör gömmas till nästa riksdag, som sammanträder om en knapp månad. Jag framförde den åsikten i bevillningsutskottet, men den vann inget gehör.

Den nonchalans mot grundlagen, som jag anser att framläggandet av denna proposition innebär, motsvaras av en lika markerad nonchalans mot bevillningsutskottet och därmed också mot riksdagen, som godkänt vad utskottet tidigare har uttalat. Jag bortser här från avvikelser från vanlig praxis i riksdagen att inte fatta mer eller mindre långtgående beslut i frågor som håller på att utredas. Utskottet uttalade dock så sent som i sitt betänkande nr 37 vid årets riksdag, i likhet med tidigare års bevillningsutskott, i fråga om skattegrupperingen, att inte blott den pågående utredningen rörande principerna för en prisgeografisk undersökning utan även de på grund av en sådan undersökning eventuellt framlagda förslagen borde avvaktas innan ställning togs till principfrågan om skattegrupperingens avskaf-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

fande. Bevillningsutskottet och riksdagen ansåg sig, med utgångspunkt från remissuttalandena över orsgrupperingsutredningens betänkande, kunna konstatera att kravet på att skattebelastningen skall stå i relation till skatteförmågan med hänsyn till orternas dyrhetsförhållande fortfarande förfäktas av organisationer, som representerar mycket stora befolkningslager. Det var alltså ett uttryck för krav på rättvisa vid beskattningen. Finansministern säger nu tvärt emot, att starka skäl av rättvisekaraktär kan framföras till stöd för kraven på enhetliga ortsavdrag vid beskattningen. Huvudmotivet för finansministern är emellertid av ekonomisk art. Han säger att det tidigare inte fanns något utrymme för skattebortfallet i samband med slopande av skattegrupperingen. Men nu finns det ett sådant utrymme.

Vad säger nu utskottet? Ja, utskottet försöker hitta på nya och andra skäl. Utskottet betraktar förslaget som ett led i strävandena att förenkla taxeringen. Vad skattegrupperingen kan ha med taxeringsarbetet att göra är faktiskt mer än vad jag kan förstå. Jag har ju dock en smula erfarenhet av detta.

Men utskottet fortsätter: »Som utskottet ser saken klargöres genom en sådan åtgärd att hänsyn vid beskattning *inte* skall tas till differenser i levnadskostnadernas storlek.» Detta är ju en verkligt praktfull saltomortal av utskottet sedan i våras, finansministern till behag.

Vad har då hänt sedan i våras? Ja, ingenting annat än att finansministern rådgjort med herr Hedlund och kommit överens med honom om att en proposition skulle framläggas i höst och om vad den skulle innehålla. Detta är nog för att bevillningsutskottet och dess ärade ordförande skall ändra ståndpunkt. Ty om vi tänker oss att propositionen inte lagts fram, skulle bevillningsutskottet då av eget initiativ ha föreslagit riksdagen alla de ändringar som det nu är fråga om? Givetvis inte. Det vore fullkomligt otänkbart.

Nu vill jag gärna framhålla, att jag inte med det sagda velat göra någon erinran vare sig mot finansministern el-

ler mot herr Hedlund för att de resonerar med varandra och kommer överens om saker och ting — det tillhör, tycker jag, de mänskliga rättigheterna. Men vad jag reagerar mot är att de riksdagsmän, som tillhör herrarnas partier, så slaviskt följer med i alla svängarna; låt mig då tillägga, att det vill synas som om herr Hedlund hade glömt av en del vid sina överenskommelser — det finns ju inte mindre än 13 reservationer från centerpartihåll vid detta bevillningsutskottets betänkande.

Ett annat exempel, herr talman! Bevillningsutskottet uttalade när sjömansskatten senast var föremål för beslut i riksdagen, att då det gäller en slutlig skatt bör tabellerna fastställas av riksdagen. Den gången framlade också finansdepartementet tabeller som kunde fogas till förordningen. Nu tillkännager Kungl. Maj:t, att det är omöjligt att medhinnna utarbetandet av tabeller förrän ett stycke in på nästa år. Utskottet knorrar visserligen, men ger avkall på sin tidigare inställning och tillstyrker, att riksdagen *för detta tillfälle* ger Kungl. Maj:t det begärda bemyndigandet. Enligt min mening hade ju detta varit ytterligare ett skäl för att dröja med propositionens framläggande till nästa år.

Nu har jag sagt detta, herr talman, för att freda mitt samvete och samtidigt få en bild av riksdagens självständiga ställning i beskattningsfrågor gentemot Kungl. Maj:t anno 1961 fogad till riksdagens protokoll.

Jag medger gärna, att den anmärkningen kan riktas mot mig, att jag inte yrkat avslag på hela propositionen; detta hade ju varit det logiskt riktiga ställningstagandet. Men att jag avstått därifrån beror helt enkelt på att ett sådant yrkande skulle ha varit ett slag i luften, en ren demonstration, sedan en majoritet för propositionens förslag blivit säkrad. Tillsammans med mina meningsfränder i utskottet och även kamraterna från högerpartiet har jag i stället sökt få rättelse på sådana punkter, där propositionen här alltför tydliga spår efter den brådska som rätt när den skulle färdigställas.

Allra först skulle jag med tjocka streck vilja understryka vad herr Hagberg sade, att denna proposition i första hand syftar till en omfördelning av skattebördan, icke till en skattesänkning. I propositionen nämns visserligen en siffra på 300 miljoner, men den är för det första ganska liten och för det andra så osäker, att den verkliga summan kan bli både högre och lägre; det är ingalunda uteslutet att resultatet i själva verket blir en skatteskärpning och icke en skattesänkning.

Utskottet åberopar på flera ställen samhällsekonomiska skäl, men den motiveringen saknar enligt min mening täckning. Jag kan inte underlåta, herr talman, att anföra ytterligare skäl för det omdömet. Den 26 november 1959 yttrade finansministern i denna kammarre: »Budgetåret 1960/61» — som alltså nyligen gått till ända — »torde vara det ur statsfinansiell synpunkt besvärligaste året som vi har att klara efter vad jag kan se vid en blick på de fyra, fem år vi har närmast framför oss.» Då hade finansministern tidigare på hösten låtsats räkna med ett underskott av storleken 4 250 miljoner kronor i totalbudgeten, vilket efter omsättningsskattens införande skulle gå ned till 3 270 miljoner. De diskussioner som den gången fördes mellan regeringen och representanter för partierna — jag vill särskilt understryka att det var partirepresentanter — be-tecknades av finansministern själv i interpellationssvaret den 11 november i år, som herr Hagberg nämnde, såsom »meningslösa och sterila».

Tre månader efter det att dessa överläggningar ägt rum beräknades underskottet i statsverkspropositionen till 1 532 miljoner kronor.

»Mycket prutades ej, men hälften prutades genast.» Detta Runebergs-citat använder jag för att jag skall motsvara finansministerns förhoppning i omsättningsskattedebatten 1959 att jag skulle hålla stilen och citera något klassiskt, när han med täta mellanrum kom tillbaka med nya förslag om procenthöjningar på omsättningsskattens område. Ja, det dröjde inte mer än två år, och jag

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. fick tillfälle att vara kvar här, när finansministern nu kommer med ett förslag till höjning av omsättningsskatten. Om en höjning med två procent vartannat år skall anses vara något normalt, vet jag ju inte — i varje fall får inte jag tillfälle att anföra flera klassiska citat.

Så sent som i propositionen nr 150 i år, daterad den 28 april, beräknades överskottet på driftbudgeten till 1 197 miljoner kronor. Bokslutet för »det besvärliga budgetåret», som slutade två månader senare, visade ett överskott på 1 812 miljoner kronor, en *skillnad* alltså — jag skall, herr talman, inte använda ordet felräkning — på 615 miljoner kronor på två månader. Siffrorna visar till att börja med att genomdrivandet av omsättningsskatten var fullkomligt onödigt — den var en obehövlig börda lagd ovanpå dåvarande skattebördan — men de visar framför allt osäkerheten av alla prognoser. Att nu åberopa statsfinansiella skäl tillhör just den typ av överläggningar, som finansministern betecknade som meningslösa och sterila.

Omfördelningen av skattebördan innebär ett överförande från progressiv till proportionell beskattning, en åtgärd som i och för sig kan försvaras. Men den bör då företagas så, att en skatteskärpning för framför allt skattskyldiga med låga inkomster i görligaste mån undviks. På denna punkt brister det i propositionen. Stora grupper skattskyldiga i ortsgrupperna IV och V får genom höjningen av omsättningsskatten en ökad skattebördan. Höjning av ortsavdraget är den enda och nödvändiga åtgärden för kompensation av omsättningsskatt höjningen för de skattskyldiga, som redan nu befinner sig inom skiktet för 10 procents statsskatt. Men den är otillräcklig, och utskottet erkänner — såsom herr Hagberg påpekade — att skäl kan åberopas för en ytterligare höjning av ortsavdragen. Men utskottet åberopar de samhällsekonomiska skäl, som jag för min del redan har underkänt.

Bevillningsutskottets ärade ordförande sade den 29 maj i år följande: »Jag utgår självfallet ifrån att om man ge-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

nomför en sådan reform att man skaffar nya inkomster via den indirekta beskattningen, skall de folkgrupper som har det sämst ställt och får vara med om att betala genom den indirekta beskattningen erhålla täckning för sina merutgifter».

Ja, just det! Jag ser att ordföranden nickar, han håller med mig!

Det är vad vi försöker åstadkomma i den gemensamma reservation, som högern och folkpartiet har på denna punkt. Det torde inte finnas någon annan väg att gå än att genomföra en ytterligare höjning av ortsavdraget. En grupp kommer alltid att stå utanför — det går inte att göra någonting åt — och det är den grupp som redan nu är skattefri och som inte är folkpensionärer eller föräldrar med barn under 16 år. Därvidlag har riksdagen åtminstone den möjligheten att förhindra den ytterligare höjning av varupriserna som kommer att orsakas av en höjd skatt på bensin och brännolja, men till den saken skall jag återkomma om ett ögonblick.

Först vill jag säga några ord om skatteskalorna. På sidan 23 i propositionen återfinns de av finansdepartementet tillryggade skatteskalorna. Dessa innebär en sänkning av marginalskatten för makar i inkomstlägena mellan 15 000 och 30 000 kronor, men samtidigt har progressionen skärpts. Vid en inkomst av 19 700 kronor är skattesatsen 10 procent. En ökning av inkomsten med 5 000 kronor tredubblar skattesatsen inom det skikt som ligger över 16 000 kronors beskattningsbar inkomst upp till 30 procent. För ensamstående är verkningarna ännu mera märkliga. Om kammarrens ledamöter slår upp sidan 23, finner de att marginalskatten för ensamstående i inkomstläget 7 500—9 900 kronor minskar med 5 enheter, i inkomstläget 9 900—12 400 med 1 enhet, i inkomstläget mellan 12 400—13 600 återigen med 5 enheter, för nästa skikt 13 600—14 800 med ingenting alls, för 14 800—17 200 med 4 enheter, för 17 200—22 000 med 3 enheter och slutligen för inkomstläget 22 000—26 700 med 1 enhet.

Jag måste säga att detta förslag inte

verkar genomtänkt. Utskottet erkänner också att de av folkpartiet föreslagna skatteskalorna ur teknisk synpunkt får anses äga vissa företräden framför de i propositionen föreslagna, eftersom de ger en jämnare stegring av skattesatsen vid stigande inkomster och underlättar en framtida breddning av det enhetliga skiktet.

Jag kan faktiskt inte motivera folkpartiets skatteskalor på ett bättre sätt, ty det har utskottet här gjort så bra som det är möjligt.

Men utskottet ryggar tillbaka för skat-tebortfallet på 145 miljoner kronor. Nu vill jag än en gång understryka, att alla beräkningar om budgetutfallet 1962/63 är minst sagt osäkra. Först i maj månad 1962 skall ju den budgeten fastställas, och i den mån det då behövs en täckning skall den beslutas då. Siffran 145 miljoner inger inte mig några som helst betänkligheter. Hur vet utskottet att just 520 miljoner kronor ryms inom budgeten — så mycket kostar nämligen Kungl. Maj:ts förslag — men inte 665 miljoner kronor? Det är samma fråga som herr Hagberg ställde.

Jag skall inte vidröra de reservationer som berör den direkta skatten. Det är i huvudsak äldre förslag, som kommit igen och som väl även kommer igen i fortsättningen som en följetong.

I fråga om undantaget från varuskatteförordningen skall jag inte heller upphålla mig vid de olika detaljerna mer än på en enda punkt, där jag är motionär, nämligen i frågan om skattefrihet för fiskeredskap.

Enligt riksskattenämndens anvisningar är förbrukningsvaror med kortare varaktighetstid än 14 dagar fria från varuskatt. Varaktighetstiden för ett fiskeredskap kan aldrig på förhand beräknas. Ett fiskeredskap kan förloras eller rivas sönder första timmen det är i sjön. Som ett mått på förbrukningens storlek kan jag nämna, att redskapskostnaden för en fiskebåt sysselsatt t. ex. i Nordsjöfiske går på mellan 30 000 och 40 000 kronor per år. Jag kan tillägga att vid inkomsttaxering för fiskare förekommer aldrig någon årlig avskriv-

ning av redskapskostnader, utan de dras omedelbart av som omkostnader. Man tycker ju att det borde finnas en överensstämmelse mellan olika delar av beskattningsreglerna, inte bara när det gäller inkomsttaxeringen utan även när det gäller taxering enligt varuskatteförordningen. Förhållandet gäller över huvud taget för alla förbrukningsvaror i rörelse och borde rimligtvis rättas till.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om den föreslagna höjningen av skatten på drivmedel. En höjning av dessa skatter måste medföra en motsvarande höjning av fraktkostnaderna och kostnaderna för personbefordran. Det är ju ofrånkomligt. Det blir med andra ord en skatt på avståndet. Argumentet att det skulle vara orimligt att höja omsättningsskatten men inte skatten på drivmedel är ohållbart, då drivmedlen ju redan är beskattade mångdubbelt högre än andra varor.

Alldeles särskilt inkonsekvent är det när det gäller motorbrännoljan. Där har ju riksdagen tvingats att anslå medel till omnibusföretag för att dessa skulle kunna upprätthålla trafik på vissa linjer och nu skall staten ta igen pengarna genom höjd skatt. Annars skall man gå den väg som utskottet föreslår och anvisa mera medel genom statsutskottet för att dessa företagare skall kunna reda sig. Självklart kommer kraven från trädgårdsnärings-, skogshuggarna, småbåtsägarna och ägarna till bensindrivna traktorer och andra jordbruksmaskiner, industritruckar o. s. v. på restitution av skatt att öka både i styrka och i fråga om belopp. Det förefaller mig som om riksdagen skulle få svårt att avvisa dessa ur rättvisesynpunkt framställda krav. Nettot av höjningen blir under sådana förhållanden betydligt mindre än vad finansministern har räknat med.

Jag vill erinra om att beskattningen av drivmedel ingår som ett led i skattesystemet för att från bilismen utta dess skäliga andel av vägstnaderna. Det finns ju en specialdestination för dessa skatter. I praktiken har det blivit så, att »skälig andel» har kommit att betyda alltihop och mer därtill.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Något skäl till att ytterligare och ensidigt höja skatten på enbart drivmedel föreligger inte i dag. Det innebär i själva verket en snedvridning av den balans som riksdagen har försökt att åstadkomma mellan å ena sidan fordonsskatt och å andra sidan drivmedelsskatt. Att göra en sådan omfördelning av dessa specialskatter utan utredning och utan remiss till myndigheter och organisationer anser jag vara direkt stridande mot riksdagens arbetsätt.

När vi nu har möjlighet att diskutera även bevillningsutskottets betänkande nr 74, där utskottets socialdemokratiska halva är reservanter tack vare lotten, kan jag inte underlåta att påpeka att reservanterna använder sig av en motivering, där den första hälften slår ihjäl den andra hälften. Först säger reservanterna att det är alldeles nödvändigt att beskatta brännoljan, ty eljest kommer det att uppstå ett ytterligare inkomstbortfall, som man anger till 20 miljoner kronor. Det är alltså en beräknad inkomst, som skulle utebli. Men på sid. 17 försöker man reducera verkningarna av detta genom att säga att det för åtskilliga förbrukare i själva verket inte kommer att betyda mer än ett öre, och för andra betyder det åtskilligt mindre än fyra öre.

Men det skall ju ge 20 miljoner kronor i alla fall! Följaktligen måste det för andra betyda mycket mer än fyra öre. Det är den rimliga motiveringen för skatten.

I själva verket är det väl så att den omläggning av uppbörden av skatten på brännolja, varom hela utskottet är enigt, innebär att samma belopp som nu kommer in i skatt skulle komma in också i fortsättningen. Det innebär i själva verket inte alls något inkomstbortfall genom att riksdagen i detta fall följer utskottet. I den frågan ämnar jag återkomma med yrkande.

När det gäller bevillningsutskottets betänkande nr 79 yrkar jag alltså bifall till reservationerna nr I, III, VII, VIII, XI, XIII, XVIII, XIX, XXI, XXIII, XXIV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX och XXXIV.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag lyssnade för en liten stund sedan med mycket stort intresse till herr Spetz, då han bl. a., herr talman, talade om »kamraterna inom högerpartiet». Det är inte förutan att man, när man tar till orda här, i viss mån känner sig besvärad över att herr Spetz inte samtidigt talade om kamraterna inom centerpartiet. Men ett sådant uttalande uteblev av en eller annan anledning. Sedan kan jag inte heller, i likhet med vad herr Hagberg i Malmö gjorde för en stund sedan, uttala min tillfredsställelse över att högern och folkpartiet funnit varann i samma reservationer. Läget i denna fråga är sådant att jag, även om jag beklagar det, inte har möjlighet att använda samma ordvändning som herr Hagberg.

När vi diskuterar denna fråga, bör man kanske först uttala sin tillfredsställelse över att höstriksdagen verkligen har fått tillfälle att debattera en skattesänkingsfråga. Jag gör detta påpekande speciellt av den anledningen, att det inte är så ofta som det händer i riksdagen, att det ges möjlighet att ta ställning till sådana frågekomplex.

Även om det under denna debatt och även i fortsättningen kommer att råda delade meningar om det förslag, som nu föreligger, finns det åtminstone en sak, som ingen av de två föregående talarna har sagt något om och som antagligen inte heller kommer att tas upp i fortsättningen, och det är den tidpunkt som valts för genomförandet av detta skatteförslag. Då vill jag erinra om att vad som nu skett på detta område är att man återupptagit de strävanden, som under vårriksdagen gjordes från högerns och från folkpartiets och — låt mig i detta sammanhang i den kamratskaran även ta in det parti jag representerar — från centerpartiets sida, men som vid det tillfället misslyckades. Det förhåller sig så, att vi genom detta förslag i den utsträckningen har fått vår vilja igenom, att en skattesänkning kommer att träda i kraft den 1 januari nästa år.

Till detta vill jag också notera vissa saker, om vilka det inte finns någon som helst oenighet. Riksdagens fyra stora partier är ense om skattereforems konstruktion i de allra väsentligaste avseendena. Man har heller icke haft anledning att kritisera de delmoment, som föreslagits i propositionen.

Jag vill även tillfoga, att något av det mest väsentliga som skett är att man nu accepterar en omläggning av beskattningen, varvid man i viss utsträckning går ifrån den direkta beskattningen och kommer över till en konsumtionsbeskattning. Personligen vill jag hälsa detta med den allra största tillfredsställelse. Det har ju också fört med sig, att alla så när som på kommunisterna är eniga om att höja omsättningsskatten från 4 till 6 procent.

Såsom jag redan har antytt följer av omfördelningen, att man lättar på det direkta skatteuttaget. Vad man huvudsakligen inte är enig om, det är hur denna omfördelning skall finansieras. Det gäller alldeles speciellt beskattningen av bensin och brännolja. När bevillningsutskottets betänkande nr 74 skall behandlas, hoppas jag att vi inom centerpartiet också riktigt hjärtligt skall inneslutas i kamratkretsen från högern och folkpartiet! Där är vi på deras linje — som ju är utskottets — och har precis samma uppfattning.

De delade meningarna tycks främst gälla frågan om hur stort utrymme för skattesänkning som över huvud taget finns. Vi har där samma ståndpunkt nu som i våras. Om man ser saken enbart strikt statsfinansiellt, finns det utrymme för en högst avsevärd skattesänkning. Från den synpunkten skulle ju hela det belopp, varmed driftbudgeten är överbalanserad, kunna tas i anspråk för en skattesänkning. Nu finns det emellertid inte något parti som i sina motioner velat gå så långt som att förbruka hela detta överskott. Orsaken härtill kan inte vara någon annan än att den finanspolitiska bedömningen leder till en annan slutsats än den statsfinansiella. Man vill av hänsyn till den samhällsekonomiska

balansen inte avhända sig den finanspolitiska effekt, som följer av en viss överbalansering av driftbudgeten.

De, som i dag arbetar för vad jag skulle vilja kalla den stora skattelättnaden i den ekonomiska politiken, sätter vid sina överväganden tilltro till penningpolitiska medel mer än till finanspolitiska. De kan inte med någon särskilt stor oro se på de höga räntesatser, som vi för närvarande har, och de mycket hårda kreditrestriktioner, som i många andra sammanhang har påtalats i denna kammare. Om man, såsom här har föreslagits, förbrukar pengar på en skattesänkning, kan det ju inte innebära annat än en finanspolitisk försvagning, som sedan måste slå igenom såväl på kreditmarknaden som när det gäller den ränta som låntagarna skall betala på det lånade kapitalet.

I dagens läge har vi från centerpartiet gjort den bedömningen, att det med hänsyn till den samhällsekonomiska balansen finns utrymme för en skattesänkning på cirka 400 miljoner kronor. Om så visar sig möjligt konjunkturpolitiskt, bör nästa steg vara *inte* en längre gående skattesänkning, utan i stället en penningpolitisk lättnad, en lättnad i fråga om kreditpolitiken och — som jag tidigare har framhållit — i fråga om nuvarande räntesatser.

Herr talman! Jag har ofta funnit det egendomligt, att de som livligast är anhängare av den rörliga räntan många gånger inte tycks ha något nämnvärt intresse av en finanspolitik, som gör det möjligt med en rörlig ränta — rörlig även i nedåtgående riktning.

I sina motioner framhåller högern och folkpartiet, att de avser att komma med besparingsförslag som motvikt till det skatteförslag som nu presenteras; det har herr Hagberg alldeles nyss varit inne på. I dagens läge nöjer de sig helt naturligt med att hemställa om en skrivelse till Kungl. Maj:t. Det är med all högaktning som man tar del av en tankegång att göra vissa besparingar för att — utan att underminera den finanspolitiska grunden — ändå försöka uppå den balans som nu är nödvändig. Men

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

det som är av alldeles speciellt intresse för mig och för vårt parti är frågan om de besparingsförslag, som kommer på nyåret, skall uppvisa en ny välsignelsebringande gemensam från högerns och folkpartiets sida.

Det blir av oerhört stort intresse att se, hur respektive partier kommer att handla i januari månad nästa år.

När regeringen i januari lägger fram sina förslag, kommer vi i centerpartiet att på ett sakligt sätt gå igenom möjligheterna till besparingar. Vad vi i dag kan fastslå är att vi, om besparingarna på ett negativt sätt kommer att beröra enskilda eller grupper, i vårt besparingsnit inte kommer att hemfalla åt att spara bara för besparingarnas egen skull.

Låt mig, herr talman, därutöver också lägga en parlamentarisk aspekt på finanspolitiken i dagens läge. Mandatfördelningen i riksdagen är sådan, att de borgerliga partierna inte har möjlighet att genomdriva ett förslag i riksdagen utan stöd från annat håll, det må nu gälla skattesänkningar, besparingar eller någonting annat. I lagstiftningsfrågor går det över huvud taget inte att få igenom en enda fråga i front mot regeringspartiet, i ekonomiska frågor enbart om kommunisterna röstar med de borgerliga partierna. Å andra sidan kan regeringspartiet i ekonomiska frågor vara säker på sin sak endast om kommunisterna avstår eller röstar med regeringen. Följden kan bli att finanspolitiken välts över ända med medverkan av — förlåt mig, herr talman — politikens sabotörer, trots att varje demokratiskt parti följt sin politiska intention. I finanspolitiken måste det finnas en linje. Jag kan inte föreställa mig att någon som har ansvar vill lämna avgörandet i de här viktiga frågorna i händerna på ett parti, som i många avseenden saknar ansvar.

Så långt som centerpartiet och socialdemokraterna kommit överens om grunddragen i skattereformen har kommunisterna inga möjligheter att operera. Vi har emellertid av högern och folkpartiet fått veta, att de mycket djupt

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

ogillar vad som skett från vår sida i denna skattefråga — och de har naturligtvis rätt att tycka och tänka som de vill. Men, herr talman, om man nu ogillar att den finanspolitiska grunden säkrats genom en överenskommelse mellan regeringspartiet och centerpartiet — på vilka vägar vill man då eliminera de risker med kommunistinflytande, som jag nu här nämnt?

Det skulle vara av ett visst intresse att få den frågan besvarad av högermän och folkpartister, och det är på grund av samma intresse som jag mycket gärna vill att också bevillningsutskottets ärade ordförande ger sitt svar på den frågan.

Det nu framlagda förslaget är en produkt av överläggningar och delvis också av kompromisser. I det väsentligaste har centerpartiet kunnat acceptera förslaget — utom på en punkt, och det har jag redan nämnt om. Det gäller beskattningen av brännolja och bensinskatten. Som helhet måste förslaget anses som gott inom ramen för det finanspolitiska utrymme, som vi bedömer vara tillgängligt i dagens läge. Detta får anses bestyrkt av att de demokratiska partierna — undantagandes en för all del icke oväsentlig punkt — är ense om de olika delmomenten som skall ingå i denna reform. Med hänsyn till att flera talare från vårt håll skall uppträda i debatten skall jag inskränka mig till några synpunkter på de inslag, som jag personligen fäster särskilt stort avseende vid.

Ett särskilt tillgodoseende av barnfamiljerna får sägas vara ledmotivet i reformen. Genom barnbidragsförstärkning har tyngdpunkten i lättnaderna förskjutits till skattebetalare, som är familjeförsörjare. Detta är enligt min mening ett riktigt grepp. Barnfamiljerna har till följd av försörjningsbördan en skattekraft som ligger långt under andra grupper. Det är följdriktigt att detta har beaktats vid den skattelättnad, som vi under morgondagen kommer att besluta om.

Motioner från vårt håll om värdesäkra barnbidrag ledde till en riksdagsskrivelse i frågan. Det är naturligt att vi är till-

fredsställda med att barnbidraget nu har fått en reell förstärkning.

Även högern, som haft barnbidraget som den kanske allra käraste besparingsposten, har nu tillstyrkt denna förbättring. Jag vill hoppas, herr talman, att det är en bestående omvändelse. Däremot vill man på högerhåll inte acceptera barnbidragen som ett skattepolitiskt instrument. Det kanske inte har så stor betydelse, men det kan vara värt att notera att de övriga partierna — såsom framgår av ett utskottsutlåtande vid förra årets riksdag — betraktar barnbidragen huvudsakligen som en skatteåterbäring till barnfamiljerna.

Reformen innebär också en skatteutjämning i den meningen, att man avlägsnar vissa geografiska skillnader i skattetyngden. Vi kommer ett steg närmare målet: lika skatteuttag vid lika inkomst och lika samhällsförmåner. En millimeterrättvisa kan väl aldrig åstadkommas därvidlag, men en betydligt större rättvisa bör ligga inom räckhåll.

De åtgärder, som leder i den riktningen, är främst dyrortsgrupperingens slopande och förstärkningen av skattelindringsbidraget. De sistnämnda har sin stora betydelse för invånarna i de skatte-svaga kommunerna.

För vår del vill vi fortsätta på denna skatteutjämnings väg. Men vi anser att man framgent måste ta ett mer samlat grepp på hela frågan, inte minst med tanke på de uppgifter som väntar kommunerna på skolans område. Här kan man väl även nämna de stora kostnader, som kommunerna har för sin andel i folkpensioneringskostnaderna.

Det är nog inte så mycket att vinna på en annan uppgiftsfördelning mellan stat och kommun. Allmänt sett är det en styrka, att allmänna förvaltningsåtgärder handlägges av den kommunala självstyrelsen. Däremot tror vi, att hela kostnadsfördelningen mellan stat och kommun behöver överses och att statsbidragen i betydande utsträckning måste läggas om. Vi anser att statsbidragen till väsentlig del bör kunna sammanföras enligt den grundbidragsprincip, som vi

har presenterat i ett annat sammanhang.

Jag skall inte närmare gå in på dessa spörsmål utan vill endast framhålla, att vi för vår del anser att de tillhör de angelägnaste frågorna vid den översyn av hela vår beskattning, som nu pågår.

En annan stor uppgift, som i en nära framtid måste finna sin lösning, är att de för närvarande avgiftsfinansierade grundläggande socialförsäkringsförmåerna skattefinansieras. Den frågan skall tagas upp av en annan centerpartitalare, varför jag inte skall beröra den vidare.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yttra några ord mer principiellt om den samverkan, som ägt rum i dessa frågor mellan centerpartiet och regeringspartiet. Först är då att säga, att frågorna var under diskussion vid vårriksdagen. Då försökte de borgerliga partierna att samsas i syfte att nå en överenskommelse. Det lyckades på en del punkter, men det misslyckades på en punkt, som vi ansåg vara den allra väsentligaste, nämligen att om man höjer ortsavdragen, så bör man även kompensera kommunerna för det skattebortfall som då uppstår. Jag säger väl bara sanningen, om jag gör gällande att den frågan ville de två andra partierna inte vara med om att lösa på ett sätt som vi föreslog och fann riktigt.

Därefter har ju det inträffat, att man på socialdemokratiskt håll var intresserad av dessa frågor, vilket ledde till vissa diskussioner, som sedermera utmynnade i ett utskottsutlåtande, vilket jag här inte skall referera, då det ju är allmänt känt av denna kammare. När det under höstriksdagen visade sig möjligt att få till stånd en samverkan mellan centerpartiet och regeringspartiet om en stor skattereform efter just de linjer, som vi eftersträvat, är det självklart att vi inom centerpartiet var beredda att medverka. Nu höjes de skattefria ortsavdragen med full kompensation för kommunerna, dyrortsgrupperingen avskaffas, de skattesvaga kommunerna får en förbättring, barnbidragen höjs o. s. v. Naturligtvis är vi beredda att medverka till de reformer, som vi själva under åren har krävt. Skulle vi inte vara det,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. skulle vi svika vår uppgift som politiskt parti.

Skall demokratien, den fria folkstyrelsen, fungera är det nödvändigt att vi är beredda till samarbete och samverkan. Demokratien förutsätter helt enkelt hänsyn till andra och vilja till samarbete.

Det gäller även samarbete över den gränslinje, som vi dragit mellan regeringspartiet och oppositionen. Det bör vara oppositionens uppgift att söka skapa förutsättningar för en ny regeringspolitik, men detta kan ju inte få innebära att vi under den tid vi väntar skall säga nej till allt, som den nuvarande regeringen har att komma med. Naturligtvis måste det vara oppositionens uppgift att försöka hyfsa den regeringspolitik, som bedrivs i dagens Sverige.

Den vilja till samarbete, som demokratien förutsätter, utgör också demokratiens allra största rikedom. I det sammanhanget vill jag också betona angelägenheten av att även det maktägande partiet förstår nödvändigheten av ett samarbete med oppositionen. Jag vill gärna understryka detta, med tonvikt på att det sagda givetvis gäller generellt i olika frågor efter partiernas eget bedömande.

Skulle man, herr talman, döma av den kritik, som högern och folkpartiet riktat mot oss, så skulle samarbetet mellan regering och opposition strängt taget endast tillåtas, då högern och folkpartiet hjälper regeringen att avvisa de krav på exempelvis ökade folkompensationer, som vi från vårt håll fört fram eller — för att ta ett annat exempel — när vi önskat bättre kreditmöjligheter inte minst för småföretagsamheten. Det skulle enligt min mening vara att gå ett stycke för långt om inte nämnda tankegångar skulle vara ömsesidigt giltiga för alla partier och om de inte skulle kunna betecknas som ett handlande i demokratiens anda.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de av vårt parti till betänkandet fogade, av herr Spetz mycket riktigt till tretton räknade reservationer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! I det anförande, som just hållits, uttalade sig den ärade representanten för centerpartiet för, som han ungefär sade, en samverkan över gränserna mellan de olika partierna, och vidare uttalade han sig, något överraskande, för angelägenheten av att skapa förutsättningar för en annan regeringspolitik. Vad den senaste frågan beträffar skulle jag vilja rikta ett direkt spörsmål till herr Sundin: Skapar man förutsättningar för en annan regeringspolitik här i landet genom att i den dominerande fråga, som vi nu har framför oss, gå till väga på det sätt som vi nu alla känner till att centerpartiet gör?

I början av sitt anförande hade herr Sundin ett resonemang om vad han kallade »parlamentariska aspekter» på denna angelägenhet och anförde en hel del siffror beträffande partiförhållandena i riksdagen m. m., som givetvis var riktiga. Av detta material drog han emellertid den slutsatsen att därest man vill skapa möjligheter för regeringen att undvara kommuniströsterna så finns det ingen annan utväg än att stödja regeringen, där så ansågs önskvärt, och så kan man möjligen resonera. Men, herr Sundin, jag tror att många här i kammaren av det avsnittet i herr Sundins anförande fick intrycket att man här kunde spåra antydningar om en politik på lång sikt från centerpartiets sida av samma gestaltning som den som har tagit sig uttryck i ståndpunktstagandet i den här föreliggande frågan, ty annars hade de anmärkningar, som herr Sundin gjorde, och de siffror, han nämnde, intet större intresse, eftersom de alla var bekanta.

Jag frågar alltså: Föreligger här i den överenskommelse, som nu har träffats, vissa ting beträffande framtiden? Är överenskommelsen en s. k. isbergsöverenskommelse som är sådan att det, som finns över ytan, är det lilla och det som ligger under ytan det stora och väsentliga? För egen del har jag fått den uppfattningen att så måste vara fallet, ty annars finns ingen förklaring till herr Sundins starka understrykan-

de av att den enda möjligheten att hålla borta, som han sade, dessa »politikens sabotörer» — det är en riktig beteckning för kommunisterna — ifrån att göra sitt inflytande gällande är en samverkan med socialdemokraterna. Men, herr Sundin, om man fortsätter med en sådan politik i fråga efter fråga, bidrager man då inte till att garantera ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav, och, i så fall, motverkar man inte fullständigt just de strävanden, som herr Sundin i slutet av sitt anförande gjorde sig till tolk för, nämligen att skapa förutsättningar för en annan regeringspolitik?

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! För att det inte i fortsättningen skall bli en felaktig historie-skrivning, vill jag till herr Sundin säga att från folkpartiets sida svävade vi aldrig på målet när det gällde frågan om full kompensation till kommunerna för det skattebortfall som kunde orsakas av en höjning av ortsavdragen. Var sedan den verkliga viljan till samarbete finns inom de olika partierna är en sak som jag inte skall uttala mig om.

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Hagberg säger ungefär så här att om man tror att man med den framställning som jag har gjort och med det handlande som ligger bakom kan skapa en annan politik än regeringspolitiken, då vill jag bara säga följande till herr Hagberg. Jag har fått den bestämda uppfattningen av personliga uttalanden från såväl högermän som folkpartister och alldeles speciellt av deras tidningar, när detta förslag lades fram, att man hävdar att det är en höger- och folkparti-politik som här presenterats. Herr Hagberg bör därför i detta sammanhang inte säga att vi i och med att denna samverkan skett slagit undan möjligheterna för en annan politik. Som jag ser det förhåller det sig snarare tvärtom.

När det gäller den röstning som skall ske i denna kammare är förhållandet av herr Hagberg och andra här i kammaren mycket väl känt, och skulle kännedomen vara för stor så ber jag om överseende för att jag rekapitulerade vad som skulle kunna hända vid en eventuell omröstning. Jag ville göra det endast av den anledningen, herr Hagberg, att det i dagens läge borde vara ett observandum för de demokratiska partilerna att handla på ett sådant sätt att inte dessa, som jag än en gång inte skall nämna vid samma namn, får bestämma hur politiken på avgörande områden skall gestaltas.

När det gäller det samarbete som har ägt rum vill jag påminna om vad som har timat i riksdagen tidigare. Det har förts förhandlingar emellan partierna exempelvis innan propositionen beträffande försvaret lades fram. Man blev ense i den frågan, och det skrevs en proposition mot vilken inga parter hade någonting att invända. Samma sak skedde när pensionsfrågan skulle behandlas 1958. Även om inte folkpartiet har velat ge samma officiella karaktär åt det samarbete som partiet förde, har det anledning att minnas årtalet 1959 då det fördes förhandlingar om ett visst samarbete, och de fördes på samma sätt som det som nu har skett emellan vårt parti och socialdemokraterna. Är det manne på det sättet att det är riktigt om det görs från den ena sidan, men om det görs ifrån det parti som i dagens politik är intressant, då vill man inte vara med längre?

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är en stor och omfattande skattereform som nu behandlas av riksdagen, och de här förslagen kom väl som en överraskning för alla utom för regeringen. Jag vill gärna gratulera finansministern till konststycket att hålla det hemligt. Det är en prestation, inte minst av alla de tjänstemän som har sysslat med detta spörsmål. Det var alltså en primör som riksdagen fick. Det är ju i sin ordning att så sker, men

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. det är väldigt svårt att åstadkomma detta.

Här har sagts att denna proposition rimligen inte borde ha lagts fram under höstriksdagen. Herr Hagberg kritiserade propositionen utifrån synpunkterna att den inte innehöll någon beskrivning beträffande det statsfinansiella läget, att förslagen inte hade remitterats till myndigheter o. s. v., men han ansåg inte att regeringen borde ha väntat med förslagen. Han fann i stället att beträffande vissa ting var det mycket tillfredsställande att de kommit fram. Herr Spetz ställde sig mera på den konstitutionella ståndpunkten. Det kan finnas skäl för riksdagen att beakta just dessa synpunkter. Det är riktigt att i riksdagsordningens § 54 står att propositionerna skall läggas fram efter vissa angivna regler om det inte länder riket till men, och herr Spetz var alldeles övertygad om att detta senare här inte var fallet. Den tvärsäkerhet med vilken herr Spetz uttalade sig — han gör så ibland — tror jag gjorde intryck på kammaren; men nu råkar det vara så att vi har olika mening om vad som skall anses vara en åtgärd som länder riket till men och vad som skall anses vara nödvändigt och angeläget ur medborgarnas synpunkt.

Herr Spetz aktade sig för att nämna en sak som är mycket väsentlig inte minst för det parti herr Spetz representerar och det parti herr Hagberg representerar. Dessa partier har ju med olika varianter uttryckt den meningen att det är angeläget att vi får skattesänkningar. Och här föreligger nu ett förslag till skattesänkningar. Vi behöver inte här diskutera skattesänkningarnas omfattning, det föreligger i alla fall ett skattesänkingsförslag; men efter herr Spetz' metod skulle sänkningen inte komma medborgarna till godo före den 1 januari 1963. Det är nämligen så, som herr Spetz mycket väl vet, att källskattetabellerna inte kan färdigställas förrän i mars månad om vi fattar beslut nu — fattar man beslut under vårriksdagen kan de nya avdragen tillämpas först i januari 1963. Kan det inte vara

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

av värde att medborgarna får skattesänkningen redan från den 1 januari 1962? — låt vara att källskattetablellerna inte ändras förrän den 1 mars, men skillnaden där får man ju räkna sig till godo.

Jag tycker att eftersom det är en sådan effekt av förslaget är det väl försvärbart att regeringen kom med proposition till höstriksdagen. Om nu herr Spetz och hans meningsfränder hyser en annan uppfattning, må det vara hänt; var och en får ha sin mening om saker och ting. Jag tycker i varje fall att förslaget har en effekt som är så värdefull, att man vill se till att det förverkligas snarast möjligt.

Herr Spetz säger — och det är väl närmast riktat till den meningsgrupp jag företräder — att riksdagsmännen slaviskt följer regeringen när den kommer med sina propåer. Jag är kanske fel person att uttala mig om detta, eftersom det gäller bevillningsutskottet och eftersom bevillningsutskottet inte avvisar denna proposition. Det ställdes inget yrkande om ett avvisande i utskottet; och det kan ju hända att det är herr Spetz' och andras åsikt att vi har för dålig besättning i bevillningsutskottet. Det borde kanske finnas litet karskare folk där som är i stånd både att hålla en princip och att förfäktat den.

Herr Spetz kritiserade vidare det faktum att propositionen lagts fram nu medan riksdagen i våras skrev till regeringen och hemställde om en ortsavdragsreform. Jag tycker nu inte det är så farligt om ett utskott skriver till Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t snabbare än utskottet väntat effektuerar förslaget. Det vore väl värre om riksdagen skötte sig så att man skrev till Kungl. Maj:t i en massa ärenden och Kungl. Maj:t inte kunde vidtaga några åtgärder i dessa. Den olycka som alltså skulle ha inträffat enligt herr Spetz betraktar inte jag som skadlig för utskottets prestige, snarare tvärtom.

Det har sagts i den allmänna debatten att regeringen kunde kosta på sig att lägga fram den här propositionen nu, medan samtidigt regeringspartiet

har avvärjt massor av förslag under hänvisning till att det pågår en skatteutredning. Ja, det är riktigt att vi har hänvisat till skatteberedningen som motivering för att avslå motionsvis ställda yrkanden. Men det är ju inte som man vill göra gällande att allmänna skatteberedningen har aktersegats, att denna uppgörelse mellan centerpartiet och vårt parti skulle ställt skatteberedningen åt sidan. Det är inte alls så. Allmänna skatteberedningen fick en förfrågan från finansministern, om den ville utarbeta ett delförslag. Beredningen sade då nej. Det är inte alls så att Kungl. Maj:t i det här sammanhanget har gått förbi skatteberedningen, utan det var skatteberedningen själv som ville syssla med skatteproblemet i stort och menade att det här var en delreform. Om en regering har den uppfattningen, att den bör lägga fram förslag för att åstadkomma en viss effekt, tycker jag det är naturligt att regeringen får använda de arbetsmetoder som står till buds. — Allmänna skatteberedningen har som sagt inte ställts åt sidan.

Jag tycker att det här förslaget innebär åtskilliga framsteg, och det mest anmärkningsvärda är väl att det som möjliggör denna omfördelning av skatterna är en höjning av den allmänna varuskatten. En sådan höjning tillstyrkes nu av samtliga demokratiska partier.

Jag är medveten om att man till mig kommer att säga att man inte har ändrat mening sedan 1959 — nu gäller det en omfördelning av skatterna och inte en höjning. Det beskedet får gälla för vad det kan vara värt, men det är rätt intressant att man säger att det inte är fråga om någon skattehöjning utan om en omfördelning av skatterna.

Jag undrar om inte herr Spetz var på väg till det otillåtna i argumenteringen när han citerade vad han sagt 1959, såg på finansministern och sade att han har lovat att citera klassiker varje gång omsättningskatten höjs. Anklagelsen 1959, herr Spetz, gick väl ut på att regeringen gång efter annan när den kom i svårigheter skulle höja varuskatten,

eftersom det var så lätt. Den här höjningen, herr Spetz, är ingen höjning i den mening man talade om 1959, utan nu gäller det en faktisk skattesänkning — därom är vi alla ense, även om vi inte är ense om beloppet. Det finns anledning att hemställa att man åtminstone talar om det och inte faller in i den gamla jargongen, att nu kom det första syndafallet — när kommer nästa?

Jag känner behov av att uttrycka mig på det här sättet. Om nu riksdagens partier är ense om att höja varuskatten och om man principiellt är ense om att föra över mer av skattebördan på den indirekta skatten, då är det mycket angeläget att göra klart för sig att vi på det ena eller andra sättet måste skaffa pengarna till statskassan. Då får vi kanske tillgripa ytterligare höjningar av varuskatten — märk väl: om vi vill göra en ytterligare förskjutning från direkt till indirekt beskattning.

Det finns skäl för den skattelättnad som nu föreslås. Den kommer i första hand att gynna de medborgare som har små inkomster och har allra svårast att betala skatterna, men det finns naturligtvis också skäl emot en sänkning av skatterna nu — jag håller med finansministern om det — med tanke på de rent konjunkturpolitiska aspekterna. Jag tycker vi bör ha klart för oss att vi bör beakta å ena sidan de konjunkturpolitiska problemen och å andra sidan den statsfinansiella ställningen — de sakerna ter sig litet olika. Om jag ser saken ur konjunkturpolitiska synpunkter, kan jag inte finna annat än att man måste hysa betänkligheter mot att spåda på köpkraften i nuvarande konjunkturläge.

När man söker skäl för en skattesänkning är det lätt att finna sådana. Om man nu bedömer läget så att vi har utrymme för en skattesänkning, är det naturligt att man höjer ortsavdragen med hänsyn till den försämring av ortsavdragens reella värde som har ägt rum under årens lopp, och att man slopar skattegrupperingen finns det ju också starka skäl för. Jag tycker inte det är så konstigt att utskottet skriver att man

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

vid beskattningen inte längre bör ta hänsyn till de olika orternas dyrhet. Detta är ett principiellt ställningstagande som utskottet gör. Partierna är ense om det, och vi måste därför finna andra möjligheter att, om så är nödvändigt, kompensera befolkningen på vissa orter på annat sätt än genom skattesystemet. Jag tycker därför det är ologiskt att nu när man är i färd med att slopa det gamla systemet börja resonera om att införa nya grupperingar för ortsavdragen.

Ortsavdragshöjningen anses otillfredsställande, därför att man skulle kunna gå en bit längre — högern och folkpartiet yrkar på det. Herr Hagberg sade att han inte kunde finna det så nödvändigt att stanna vid ett visst kritstreck, men högern och folkpartiet vill ju ha kritstreck på ett annat ställe — det är hela skillnaden. Högerns höjning av de allmänna ortsavdragen kostar 135 miljoner, och späder på med ytterligare 35 miljoner genom höjda ortsavdrag för folkpensionärerna.

Hade vi pengarna, skulle det väl finnas skäl att se om vi kunde höja ortsavdragen ytterligare — jag hör obetingat till de människor som tycker det.

Jag vågar se saken så, att vad som nu genomföres är en första början till en justering av ortsavdragen. Det bör väl också vara en början till förändring av gränsen för skyldighet att avge självdeklaration. Regeringen föreslår nu i det avseendet en höjning från 1 200 till 2 400 kronors inkomst. Siffran 2 400 passar bra när det gäller ensamstående, men den passar inte alls för äkta makar. För sådana blir ortsavdraget nu 4 500 kronor. Det innebär att vi ålägger äkta makar med en inkomst av låt mig säga 3 000 kronor att avge självdeklaration, trots att vi är medvetna om att vederbörande inte får någon skatt. Orsaken till att vi ålägger dem deklarationsskyldighet är helt enkelt att vi blandar samman skattebetalning och uppbörd av sjukförsäkrings- och pensionsavgifter. Därför måste vi dras med detta. Det vore angeläget att snarast möjligt få till stånd en ordning där deklarationsskyldighet in-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

träder vid den gräns där ortsavdragen slutar, således 4 500 kronor för äkta makar. Det är en reform som jag anser att man bör överväga. Kanske kommer en dylik reform att ingå i allmänna skatteberedningens förslag. Jag har dock ingenting emot om finansministern skulle komma före beredningen även i det avseendet. Det skulle naturligtvis kosta en del pengar. Den reform som finansministern nu föreslår stannar vid ett inkomstbortfall för staten av 20 miljoner kronor. Det kan inte bli så förfärligt dyrt att nå korrespondens på 4 500-kronorsnivån när det gäller äkta makar. Utskottet har alltså, tycker jag, starka skäl när det framhäver önskemålet om en reform i detta avseende. Vi får se när den kan förverkligas.

Med nuvarande inkomstutveckling spelar de generella avdragen allt större roll. Det kostar då naturligtvis mycket pengar att reformera så att säga i botten på skattesystemet. Det finns nu 4 200 000 inkomsttagare. 3 850 000 av dessa har inkomster under 20 000 kronor, och 350 000 har inkomster över 20 000 kronor. Om vi räknar inkomstenheter, d. v. s. räknar samtaxerade makar som en enhet, blir siffran 3 470 000. Härav har 2 950 000 inkomster under 20 000 kronor, och 520 000 har inkomster över 20 000 kronor. Fördelningen är således enligt dessa sista siffror 85—15.

Om man räknar efter skattebetalningen, d. v. s. statsskatt och kommunal-skatt samt pensionsavgifter, betalar de inkomsttagare som har under 20 000 kronor sammanlagt 5,8 miljarder. Inkomsttagarna med över 20 000 kronor betalar 4,2 miljarder. Bolag och ekonomiska föreningar betalar 1,5 miljarder.

Nu sker, som alla vet, en mycket markant och glädjande förskjutning i inkomsterna. Gruppen över 20 000 växer mycket snabbt. Det har skett en mycket stor förändring i denna riktning under de två senaste åren, och det blir väl likadant under det år som nu är inne. Med denna utveckling och den pågående penningvärdeförändringen blir det alltför som drabbas av den progressiva beskattningen, om vi inte gör någon för-

ändring. I det avseendet har Kungl. Maj:t nu föreslagit en reform, som helt naturligt inte tillfredsställer alla men som alla dock anser vara ett steg i rätt riktning. Jag vill på denna punkt säga, liksom jag sagt om den nu föreslagna reformen i dess helhet, att jag anser det vara angeläget att vi så snart som möjligt får till stånd en ändring.

Från olika håll har framförts en mängd önskemål när det gäller den nu föreslagna reformen. Det är rätt naturligt att så är förhållandet. Vi är ense om att kommunerna skall ha kompensation för bortfallet i deras skatteunderlag. Det är ingen stridsfråga numera. De finns som vill gynna speciella grupper. Mest markerat är detta i fråga om folkpensionärerna och förvärvsarbetande kvinnor, som man vill placera i en speciell ställning. Beträffande dessa önskemål inskränker jag mig till att konstatera, att 1960 års riksdag reformerade familjebeskattningen. Jag utgår från att herr Eriksson i Uppsala kommer att diskutera denna fråga närmare, varför jag inte skall uppehålla mig ytterligare vid den. Så mycket får man väl säga att en av de angelägnaste uppgifterna för vår skattepolitik är att beakta barnfamiljernas speciella problem.

Här föreligger en hel serie motioner med varjehanda yrkanden, något som satt sin prägel på utskottets betänkande. Sparmotionerna är ingen nyhet utan snarare gamla bekanta. Nu har ju riksdagen beslutat öka det s. k. sparavdraget från 400 upp till 800 kronor, och försäkringsavdraget har ökat till motsvarande belopp. Då man gjorde det sista gav man väl försäkringsbolagen besked om att de kunde säga i sin argumentering: »Nu betalar staten ytterligare 200 kronor på premierna.» Det kan bli fråga om rätt betydande belopp, och man kan ju säga att det är en mycket effektiv propagandaform då det åberopas att hälften av kostnaderna betalas av det allmänna. Jag är inte säker på att det i längden går att tillämpa sådana premieringsmetoder. Ty varför skulle de begränsas just till försäkringsparandet? Man kan ju sträcka ut dem till alla möj-

liga områden med motiveringen att det ger så bra resultat om man gör på detta sätt.

När det gäller varuskatten har jag antytt att vi är ense om själva förslaget till höjning, medan vi har olika meningar om vad man borde ändra i bestående lagstiftning. Här föreligger yrkande om att investeringsvarorna skulle undantas från varuskatten. Men om samtliga demokratiska partier säger att mer av skattebördan skall flyttas över på indirekt beskattning, kan vi då undanta en tredjedel av hela underlaget för varuskatten? Detta är nämligen innebörden av yrkandet att investeringsvarorna skulle undantas. Enligt min mening kan sådant inte vara praktisk politik.

Man yrkar också att vissa byggnadsvaror skall undantas, därför att det eljest blir en snedvridning i konkurrensen mellan dessa och andra byggnadsvaror. Det kan ligga någonting i den propån. Jag tror dock inte att man kan undanta byggnadsvaror på detta sätt — det gäller ju i första hand betongvaror. Möjligen skulle man kunna finna en annan form för beskattningen, som i viss mån tog hänsyn till dessa önskemål, men att lägga dessa varor utanför beskattningen är såvitt jag förstår omöjligt.

Utskottet är ense när det gäller ersättningen till affärsmännen för att de betalar in den varuskatt som statsmakterna ålagt dem att inbetala. Det är ju inte konsumenterna utan affärsmännen som har ansvaret för skattebetalningen och skall redovisa varuskatt på omsättningen. Vi minns att det var en tillfällig majoritet i riksdagen som beslöt ersättningen till affärsmännen. Systemet kan dock knappast sägas ha varit riktigt väl utformat, och nu har Kungl. Maj:t försökt rätta till det, varefter utskottet gjort ytterligare ett försök i den riktningen. Bifalles utskottets förslag i detta avseende får vi ju se om en kommande riksdag rättar till det ytterligare.

Två skatter är mycket kontroversiella, såsom redan har påpekats, nämligen bensinskatten och brännoljeskatten. Herr Spetz ömmade särskilt för dem som har så små inkomster, att de inte kan till-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. godogöra sig ortsådragen, och tyckte att man i varje fall borde bespara dem den väldiga börda som dessa drivmedelsskatter kommer att innebära. Jag utgår från att herr Spetz inte tror att alla dessa människor har bil. Visserligen är deras inkomster officiellt små, men eftersom de skulle drabbas så hårt av drivmedelsskatterna måste det bero på att de mycket ofta är tvungna att åka bil eller liknande. Gäller det omnibussarna, som herr Spetz talade om, så har ju samhället bidragit med subventioner; och det kan vi väl göra om vi tycker att busnätet skall hållas intakt.

Men när det gäller brännoljeskatten sade herr Spetz — och det var hans fulla rätt — om reservationen till bevillningsutskottets betänkande nr 74 att den ena sidan slår ihjäl den andra. Ja, det kan man väl säga, men hur många av denna kammarens ledamöter har klart för sig, herr Spetz, att om vi tar fyra öre på brännoljan så innebär det i realiteten ett öres höjning, men bortfall av en rättighet till restitution? Jag begär inte att så många av ledamöterna skall känna till det. I våras kom ju en proposition med en rent teknisk omläggning av brännoljeskatten, innebärande sänkning av priset med tre öre för vissa förbrukare, och nu föreslår Kungl. Maj:t fyra öres höjning på skatten. Då tar vi oss friheten att säga, att det blir netto ett öres höjning. Herr Spetz kritiserade detta, men jag tror att det har en uppgift att fylla att man påpekar den saken, och detta är just vad vi vill göra i vår reservation. Men jag begär som sagt inte att riksdagens ledamöter skall precis följa med en sådan sak från vårriksdagen till höstriksdagen — det är nästa omöjligt för dem som inte fått till speciell uppgift att följa dessa frågor. Jag menar alltså att belastningen på denna punkt inte blir särskilt svår.

När det gäller bensinen undantogs ju den förra gången, också genom en tillfällig majoritet i riksdagen. Vi är nu uppe i en varuskatt på 6 procent. Om man applicerar det på ett bensinpris, inklusive skatt, på låt oss säga 75 öre, kan kammarens ledamöter snart räkna

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

ut vad det skulle bli. Nu har vi en speciell anordning när det gäller bensinskatten, och det antydde också herr Spetz, nämligen en s. k. specialdestination. Alla som i olika sammanhang talar om att vi skall spara på statsutgifterna borde kunna enas om att det inte är någon ändamålsenlig anordning att på det sättet slänga dessa pengar in i ett särskilt fack. Bland annat medför det ju det otyget, som herr Spetz talar om, med restitutionskrav från alla möjliga håll, där man använder pengarna mer eller mindre välbetänt. Nu har vi det emellertid som vi har det.

Ett allmänt krav som i dessa sammanhang ställs är att vi skall bygga flera vägar. Jag har uppmärksammat en sak, och jag utgår från att även reservanterna har gjort det, nämligen att de instanser som tidigare regelmässigt brukade opponera mot bensinskatt höjningar denna gång inte gör det med samma argumentering utan nu säger att om vi höjer bensinskatten ser vi väl också till att de pengar som flyter in går till vägväsendet. Det är en väsentlig skillnad. Kräver man mera vägbyggande får man nog också ta konsekvenserna och följa med när det gäller beskattningen på dessa varor. Och märk väl att vi inte beskattar dem hårdare än att man kan säga att om bensinen hade varit med i den allmänna varuskatten hade det blivit ungefär likvärdigt. Då säger kanske någon att bensinen redan har beskattats så hårt, och det är riktigt, men det finns också andra varor där vi har lagt skatt på skatten och inte haft några betänkligheter inför den saken. Det motivet tror jag därför inte håller.

Jag erkänner att detta är ett mycket ömtänt ämne, men herr Sundin borde väl kunna komma med någon lösning. Han var angelägen om att vi inte skulle behöva ha hjälp av det politiska livets sabotörer. Ja, herr Sundin, befria oss från dem och hjälp till så att vi här slipper få ett utslag som gör att de bestämmer — det var ju det herr Sundin ansåg vara angeläget. Om vi får den hjälpen tycker jag nog att vi tryggare

skulle kunna gå till voteringen i morgon. I vilket fall som helst har utskottets majoritet när det gäller bensinen bestämt hävdad att det inte finns någon anledning att göra åtskillnad på bensinen och andra varor, och detsamma gäller om brännolja. Det är bara den skillnaden att beträffande den frågan är vi reservanter i stället för majoritet, som vi är i det andra betänkandet.

Propositionens grundtanke, nämligen att omfördela en stor summa skattepengar och att sänka skatterna med en mindre summa, tillstyrker utskottet. Förslagen om att höja ortsavdragen och att slopa skattegrupperingen samt att höja beloppen när det gäller deklarationsgränsen går alla i sådan riktning att de inte behöver försvåra den framtida utformning av ett skattesystem som jag hoppas skall leda fram till en definitiv källskatt. Detta betyder oerhört mycket för många människor, och då bör vi inte vidtaga åtgärder som försvårar att nå det målet.

Jag har redan sagt att varuskatten tillstyrkes av alla demokratiska partier, och det är i och för sig glädjande. Yrkandet om att lägga om skatten från detalj- till partihandelsledet är vi nog inte mogna för. Först bör vi fråga hur långt riksdagen ämnar gå när det gäller en omfördelning från direkt till indirekt skatt. När vi får svar på den frågan har vi kanske lättare att bedöma om vi skall ha varuskatt i detaljhandelsledet eller i partihandelsledet eller måhända i bägge leden. Det har man ju i andra länder, jag förstår varför man har det, och det förstår säkert också kammarens ledamöter.

Utskottets majoritet har inte velat tillstyrka att riksdagen skall gå längre än regeringen har gjort. Vi skall hoppas att vi får en sådan ekonomisk utveckling här i landet som ger oss möjlighet att fortsätta reformarbetet. Det är glädjande att höra att så många räknar sig till godo de framlagda förslagen. Kanske inte herr Spetz, men herrar Hagberg och Sundin tyckte sig känna igen åtskilligt i förslagen. Om så är förhållandet, är det ju ett bra förslag som Kungl. Maj:t

har lagt fram. De små justeringar som utskottet har gjort är bara små garneringar i kanten.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 79 och till reservationen i betänkandet nr 74.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar den konstitutionella sidan av saken finns det väl ingen anledning att diskutera någon längre tid om detta teoretiska spörsmål. Ordföranden i bevillningsutskottet erkände själv att detta förslag kom som en överraskning. Hade det inte kommit, hade alltså varken han eller någon annan människa känt det särskilt tungt att betala den skatt som skulle ha kommit att uttas nästa år. Man anser att det är praktiskt att få de nya skattereglerna gällande fr. o. m. den 1 januari 1962, och så jämställer man det med allvarligt men för riket. Det tycker jag är en inflation i ord som jag inte vill vara med om, men den är, kan jag säga, typisk för riksdagens sätt att se på bokstaven när det gäller våra grundlagar — det är inte första gången något sådant sker.

Vidare hade ordföranden missförstått mig på något sätt eller inte lyssnat tillräckligt uppmärksam, när jag sade att riksdagen åtminstone borde förskona de små inkomsttagarna ifrån den höjning av varupriserna som måste bli en oundviklig följd av ökade transportkostnader. Jag talade alltså inte om bensinprisets betydelse för dem som har bil. Det är väl ofrånkomligt att varupriserna kommer att stiga, inte bara på grund av höjningen av omsättningsskatten utan även på grund av höjningen av drivmedelspriserna. Det blir en adderad höjning av varupriserna, men riksdagen har möjlighet att hjälpa dem som har de allra lägsta inkomsterna. Det finns bara en enda möjlighet att göra det.

Bevillningsutskottets ärade ordförande ansåg att jag gick på gränsen av det tillåtna när jag gick tillbaka till 1959 och motståndet mot omsättningsskatten då, eftersom det den gången var frågan om

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. att lägga en börda på den andra, vilket det inte är frågan om i dag. Men motiveringen mot omsättningsskatten var väl bl. a. — för många av oss kanske rent av i huvudsak — den att detta är ett så oerhört lättvindigt sätt att öka skattebördan att vi inte ville vara med om att ge regeringen det instrument som omsättningsskatten utgör. I detta fall tror jag inte att det finns någonting att ta tillbaka.

Sedan vill jag påpeka än en gång vad jag har sagt tidigare, nämligen att jag inte tror att vi bör tala så där väldigt bestämt om att det här är frågan om en skattesänkning, ty vi vet inte vilka belopp som inkomstskatten kommer att ge eller vilka belopp omsättningsskatten kommer att ge. Det kan tänkas — som jag sade i mitt första anförande — att det blir en skatteskärpning, att ytterligare en börda kommer att läggas på de skattskyldiga.

Vad beträffar vägarna kan jag kanske få återkomma.

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns få ledamöter i den här kammaren som jag har lärt mig uppskatta lika mycket som bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Ericsson i Kinna. När han i det här sammanhanget ställer en viss fråga förstår jag honom, eftersom jag vet att han inte är i avsaknad av humor, men den humor han nu visar prov på förefaller mig rätt blygsam. Det hade ju funnits möjlighet exempelvis att vädja till finansminister Sträng i en sådan här fråga, så hade vi sluppit undan de s. k. sabbotörerna. För övrigt, herr talman, riktade jag i en föregående replik en fråga till kamraterna och vännerna inom högern och folkpartiet om hur de ställde sig i det här parlamentariska läget. Det är möjligt att när de lämnar svar på den frågan, får bevillningsutskottets ärade ordförande det svar han vill ha.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Av den debatt som förts hittills framgår det ju att partierna är

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

eniga om att beslut skall fattas om ändringar i beskattningsreglerna redan under höstriksdagen, även om det råder delade meningar om hur dessa ändringar skall genomföras och vad de skall innebära. Trots den enigheten tror jag liksom några föregående talare att det finns många som är konfunderade inför det som nu har tilldragit sig, och skälen härtill har delvis anförts förut. Jag har för min del fäst mig vid att när finansministern lämnade kompletteringspropositionen i våras så var han på grund av vissa motioner under vårriksdagen inne på att man skulle kunna tänka sig en höjning av ortsavdragen men att »en höjning av ortsavdragen kommer att medföra en sådan påfrestning av statsbudgeten, att den synes kunna genomföras endast i samband med en omläggning av beskattningen». Han trodde då att det skulle vara möjligt att under nästa år få den här frågan redovisad. Till yttermera visso understök finansministern i statdebatten den 29 maj att dessa problem, som ju inte bara behövde inskränka sig till ortsavdragen, var så betydelsefulla att de knappast kunde vara lösta till höstriksdagen. »Det tar nog längre tid att se över denna fråga», sade finansministern. Tydligt ansåg han att det var många och viktiga saker som måste övervägas. Med den motiveringen stödde bevillningsutskottets majoritet och herr Sträng varandra i strävandena att avslå folkpartiets förslag om omedelbar höjning av ortsavdragen.

Man må därför förstå dem som inte har kunnat följa med i svängarna när finansministern nu några månader efter det uttalandet kommer med en omfattande skatterevision. Av debatten här i dag — av både bevillningsutskottets ordförande och av herr Sundin — har jag förstått att det kan finnas åtminstone två skäl till denna finansministerns ändring av uppfattning. Antingen har finansministern funnit — något som jag tyckte att bevillningsutskottets ordförande liksom ville antyda — att dessa problem varit så pass enkla att det räckt med en relativt flyktig blick på förhållandena eller också var det — och den

slutsatsen kan jag nästan dra efter herr Sundins anförande — det utlovade stödet från centerpartiets ledare, som gjorde att herr Sträng blev på det klara med att förslaget skulle gå igenom. Det var då obehövt att offra tid och krafter på ytterligare utredningar även i en sådan viktig sak som herr Hagberg påpekade, nämligen remissbehandlingen av skatteskalorna.

Över huvud taget tror jag att alla kan vara överens om att det förslag som finansministern här framlägger under normala förhållanden skulle på grund av sin betydelse ha kommit att prövas betydligt noggrannare än vad som har skett nu.

Låt mig i detta sammanhang rent parentetiskt få anföras en reflexion som jag har gjort. Fastän finansministern i våras inte kunde vara med om en höjning av ortsavdragen, därför att det skulle kosta 345 miljoner kronor, inklusive ersättning till kommunerna, utom i samband med en omläggning av beskattningen i övrigt, förefaller det resonemanget nu inte vara behövt. Här framlägges ju nu ett bortfall — jag använder det uttrycket — på 300 miljoner kronor. Skillnaden mellan 300 miljoner och 345 miljoner kronor är inte större än att den faller inom driftbudgetens felmarginal. Redan i maj visste man förresten att budgeten skulle bli avsevärt överbalanserad.

Jag drar den slutsatsen av vad som har förekommit, att den ändring i synen på skatteärendenas förberedande behandling, som har inträffat hos finansministern från maj till oktober, är en följd av det stöd som herr Hedlund utlovade från centerpartiet och som gjorde att finansministern, medveten om att förslaget i stort sett skulle gå igenom, inte ansåg sig behöva gå den vanliga vägen och visa sedvanlig omsorg om förutsättningarna för denna viktiga reform.

Utän att gå närmare in på vad detta kan betyda för det aktuella fallet, den fråga vi nu behandlar — reformen måste ju som helhet betraktas som ett provisorium — torde man kunna konstatera att om förfarandet med en ofullständig och lätt överhalkad förberedel-

se av viktiga frågor skulle bli kutym i de fall, där regeringen i förväg kan skaffa sig löfte om stöd från en bredare front, tror jag man är inne på en mycket beklagensvärd utveckling. Inte minst ur den synpunkten ter det sig betänkligt med förhandsutfästelser till regeringen från utanför regeringen stående partier, därest det inte är så att det, som skett i några fall, har varit fråga om beredningar som tillsatts med representanter från alla partier, vilka representanter också kan rådgöra med sina meningsfränder. I sådana fall görs det för övrigt ofta mycket grundliga utredningar. Här har t. ex. nämnts försvarsöverenskommelsen, då det gjordes oerhört ingående överväganden.

Jag har en gång tidigare i denna kammarare givit uttryck åt den uppfattningen att även om det är naturligt att partier, som i stort sett har samma samhällsyn, i många viktiga frågor stannar på samma principiella linje, så är det inte heller onaturligt om strävan efter att uppnå goda demokratiska lösningar i vissa fall kan leda till praktiskt samarbete mellan ett eller flera oppositionspartier och regeringspartiets företrädare i utskott och kamrar. Detta är emellertid, herr talman, en annan sak än vad som har förekommit i denna fråga, där regeringen och herr Hedlund under sommaren förhandlat och gjort upp. Även om jag liksom herr Spetz anser att detta tillhör de mänskliga rättigheterna, är det dock klart att detta förfarande, att ett oppositionsparti ger en stödförklaring i förväg, är något som högeligen måste komma i beaktande vid varje bedömning av den politiska situationen. Alldeles särskilt gör man den reflexionen sedan man har hört herr Sundins parlamentariska resonemang för en stund sedan. Enligt detta resonemang rycker centerpartiet ut som en Sankt Göran mot den kommunistiska draken. Åtminstone när herr Sundin höll sitt anförande tycktes det inte ha fallit honom in att socialdemokraterna själva utan herrar Hedlunds och Sundins medverkan kan utforma sin politik så, att det kommu-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
nistiska parlamentariska inflytandet blir obefintligt.

Låt mig också med anledning av centerpartiets intresse för den samverkan som herr Sundin talade om konstatera att jag är fullt medveten om att centerpartiet är intresserat av samverkan men att det därvid företrädesvis tycks vara en samverkan med socialdemokraterna och regeringen. Det finns exempel på att herr Sundins parti inte varit intresserat av överläggningar med s. k. borgerliga partier.

Här har bevillningsutskottets ordförande nyligen tagit upp frågan om omsättningsskattens höjning. Han har rätt i vad han sade, att när folkpartiet ansett sig ej böra motsätta sig en höjning betyder det att vi alltjämt vidhåller den ståndpunkt vi tidigare har intagit. Folkpartiet motsatte sig omsättningsskattens införande, emedan åtgärden framför allt innebar en stor skattehöjning som lades ovanpå tidigare skattebördor, såsom herr Spetz nyss påpekat. Men folkpartiet har i flera sammanhang gett till känna att det mycket väl kan tänka sig en höjning av den indirekta beskattningen, om den företas som ett led i en omläggning från direkt till indirekt beskattning och inom ramen för en sänkning av det totala skattetrycket. Folkpartiet har aldrig bundit sig för just omsättningsskatten som den rätta formen för en indirekt beskattning. Vi har påyrkat att den översyn av skattesystemet som redan 1959 fördes på tal från folkpartiets sida skulle vara obunden och kunna gälla olika former av indirekt skatt. Den inställningen har vi alltjämt. Det är riktigt som herr John Ericsson sade att när vi nu inte motsätter oss en höjning av omsättningsskatten så är anledningen därtill att de av oss framförda förutsättningarna åtminstone i princip blir tillgodosedda, låt vara att den praktiska utformningen inte är i allo tillfredsställande.

Det är också vår tro att oavsett vilket system för indirekt beskattning som skatteberedningen kan komma fram till, skall den partiella överflyttning av skat-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

tebördan från direkt till indirekt beskattning som kan komma att beslutas icke vara hindrande för sakliga överväganden vare sig i skatteberedningen eller här i riksdagen.

Herr Spetz har här berört flera av detaljerna i folkpartiets motioner liksom även åtskilligt av den bakgrund som vi har angivit för vår ståndpunkt. Andra talare kommer att belysa olika avsnitt av våra yrkanden, vilkas detaljer för övrigt tydligt framgår av motionerna och reservationerna. Jag skall därför icke gå in på någon detaljdebatt utan bara göra vissa allmänna reflexioner på några punkter.

I likhet med vad som tidigare skett från en del håll kan inte heller jag underlåta att förvåna mig över att skattesänkingsvinsten så starkt understrukt i propositionen. Där poängteras på olika sätt och i olika sammanhang att man företar en sänkning av inkomstskatten för alla. Det tabellmaterial som står till förfogande i propositionen handlar uteslutande om hur inkomstskattesänkningen verkar för enskilda i olika skattelägen. Däremot finner man ingenting i tabellform om hur totalutfallet av skattereformen, inklusive skattehöjningarna kan verka för olika inkomstgrupper. Här nöjer man sig med att hänvisa till ett totalt statligt bortfall på 300 miljoner kronor vid fullt genomslag.

I många andra anföranden har gjorts jämförelser om vad dessa 300 miljoner innebär. Såvitt jag förstår innebär de inte mer än ett återförande av orsavsdragens realvärde till 1958 års nivå. Någon skattelättnad i övrigt är det inte. Regeringen rättar alltså till en del av de orättvisor i beskattningen vilka inkomst- och prisutvecklingen under senare år medfört.

Att med hänvisning till den totala nettominskningen i skatt — jag använder alltjämt det uttrycket för korthetens skull — på 300 miljoner skapa intrycket att varenda människa kommer att få en skattelättnad är dessutom, som här tidigare påpekats, oriktigt. När jag läste skattepropositionen och skulle för-

söka bilda mig en uppfattning om den samt började räkna på dessa saker, kom jag faktiskt att tänka på en bok som en amerikan gav ut för några år sedan och som bar den i detta sammanhang ganska chockerande titeln »Hur man ljuger med statistik». Den handlar om hur man av ett ofullständigt material kan dra missvisande slutsatser. Jag tror att oppositionen i förevarande fall haft en viktig uppgift att fylla, då den påvisat det förhållandet att fastän minskade skatteuttag och höjda bidrag överstiger den ökade skatteintäkten med 300 miljoner kronor, så betyder detta inte att alla får skattelättnader. Ett icke föraktligt antal skattebetalare får skattehöjning.

Det verkar som om bevillningsutskottet inte skulle vara särskilt intresserat av den saken. I varje fall får jag det intrycket när jag läser utskottsmajoritetens uttalanden. Beträffande »förmenta» skattehöjningar för vissa skattskyldiga, säger man, vill utskottet framhålla att betydelsen härav inte bör överdrivas. Jag delar uppfattningen, att betydelsen inte bör överdrivas, men den bör inte heller underskattas. Här gäller det ju dock inte så få personer i ortsgrupp V — kanske också några i ortsgrupp IV — för vilka det bara inte blir någon skattesänkning, utan det blir en skattehöjning, låt vara inte alltför väsentlig.

Jag tycker att det är märkligt, att bevillningsutskottets majoritet här tar så lätt på frågan och att det bland majoritetens förespråkare skämtas med att den skattelättnad som folkpartiet föreslår blir så liten för de grupper det gäller. Är det då bättre att ta en skattehöjning? Jag tror att utskottsmajoritetens argument har svårt att gå hem hos dem som berörs i de ortsgrupper jag nämnde — familjer utan barn med en inkomst mellan 8 000 och 16 000 kronor och ensamstående med en inkomst mellan 6 000 och 8 000 kronor. För dem måste resonemanget verka närmast cyniskt. Det har sagts förut, och jag behöver knappast upprepa det, att det är dessa omständigheter som gjort att vi yrkat en ytterligare höjning av orsavsdragen med

200 kronor för gifta och 100 kronor för ogifta. Vi vill därigenom försöka reparera det fel som vi anser har begåtts vid avvägningen av denna skattereform.

Här har också förts resonemang om i hur stor utsträckning man bör ta hänsyn till budgetläget och konjunkturutvecklingen. Jag delar den uppfattningen, att det för närvarande är omöjligt att ta upp en debatt här, eftersom det saknas tillräckligt material härför. Så mycket förefaller mig emellertid klart, att varken statsfinansiellt eller samhälls-ekonomiskt skulle de förslag som framlagts av folkpartiet medföra skadeverkningar av det slag som man utmålade från socialdemokratiens och även i viss mån centerpartiets håll.

När det gäller budgeten verkar det som om de meningsriktningar som representeras av bevillningsutskottets majoritet skulle vara helt frälsta för idén om budgetens totalbalansering. Att den för socialdemokraterna är ett politiskt ideal kan jag på sätt och vis förstå. Det ligger ju i deras intresse att samhället bestämmer och dirigerar så mycket som möjligt, och det sker naturligtvis i samma utsträckning som man kan dirigera en så stor del som möjligt av människornas inkomster in i statens kassare rörelse. Där har totalbalanseringen ett politiskt syfte, även om man inte säger det offentligt. Men vi inom folkpartiet är inte socialdemokrater. Vi kan inte dela den uppfattning som här kommit till uttryck, och vi har aldrig accepterat totalbalanseringens princip. Vi anser det alltfjämt oriktigt ur principiell synpunkt att dagens medborgare skall av sina inkomster kontant betala investeringar i bestående värden, som kanske flera generationer medborgare i framtiden skall gratis åtnjuta förmånen av. Vi tycker att det är riktigt, att den som bor i ett hus får i hyran betala inte blott driftkostnaderna utan även den del av kostnaderna för husets uppförande som kan beräknas falla på varje år då han såsom hyresgäst eller ägare nyttjar huset.

Det finns kanske någon som anser att det ur budgetbalanseringens princip

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. skulle vara alldeles otänkbart med en större minskning av statens inkomster än de 300 miljoner kronor som föreslås i propositionen. Vissa farhågor har ju kommit till uttryck, men jag tror att man kan säga att det inte behöver uppstå några bekymmer för driftbudgetens balansering så långt man kan överblicka, även om folkpartiets förslag skulle bifallas.

I vilken mån man kan behöva överbalansera driftbudgeten av konjunkturpolitiska skäl är ju en annan sak. I folkpartiets partimotion har vi sagt att vi anser att en viss överbalansering av driftbudgeten säkerligen alltfjämt är nödvändig och bör eftersträvas, men att en bedömning av omfattningen för närvarande är svår. Konjunkturutvecklingen är ju ingalunda enhetlig. I Sverige har svårigheterna inskränkt sig till vissa branscher, medan andra branscher har god sysselsättning, god ordertillgång såvitt jag kan förstå och relativt goda framtidsutsikter. På vissa håll i utlandet har under hösten en dämpning kunnat noteras.

Vilka åtgärder som ur konjunkturpolitiska synpunkter bör vidtagas och som påverkar budgeten tror jag att det för närvarande är omöjligt att med någon framgång spekulera över. När finansministern nästa år lagt fram sin budget och de statsfinansiella och konjunkturpolitiska förutsättningarna kan bedömas åtminstone något säkrare än i dag, då är tiden inne för en mera ingående debatt om dessa spörsmål. Ingen tid är då försutten, och inga möjligheter är heller förspillda att vidta de budgetmässiga åtgärder som den konjunkturpolitiska bedömningen kan erfordra.

Nu har det sagts i den allmänna debatten och senast häromdagen läste jag i ett referat, att herr Hedlund uttalat att en väsentligt högre skattelindring än regeringen och möjligen centerpartiet föreslagit skulle hindra näringslivet att få de resurser, som ej minst anpassningen till den vidgade Europamarknaden kräver. Jag delar den uppfattningen, att den vidgade marknaden kommer att ställa mycket stora krav på näringslivet både när det gäller de delar av näringslivet

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

som arbetar för export och de delar som arbetar för hemmamarknaden. I båda fallen kommer näringslivet att ut-sättas för en starkare konkurrens. Det svenska löneläget är ju högt, och det finns inte några tecken till att lönerna inte skulle fortsätta att stiga, om man får döma av utgångskraven i de förestående löneförhandlingarna. I detta sammanhang har jag observerat en intressant mening i finansministerns proposition. Han skriver där på ett ställe just på tal om produktionskostnaderna: »I den mån slutligen som en förbättring av den enskildes levnadsstandard kan ske genom en sänkning av den direkta skatten har det för den fortsatta kostnadsutvecklingen sin betydelse.»

Jag tycker att det är en intressant nyhet att av herr Sträng få höra att en sänkning av skatterna kan gynnsamt påverka kostnadsutvecklingen. Om detta är finansministerns uppfattning — vilket jag inte har anledning att betvivla — borde ju åtminstone ur produktionens kostnadssynpunkt den större skattelättnad för den enskilde, som föreslås exempelvis av folkpartiet, vara till ännu större nytta än den, som kan följa av herr Strängs förslag.

Jag vill också i detta sammanhang fäst uppmärksamheten på en detalj i folkpartiets motion, som utskottets ärade ordförande nyss ansåg relativt orealistisk. Det gäller det förslag som vi har framlagt om att i större utsträckning än som nu sker undantaga de s. k. produktionsförnödenheterna från omsättnings-skatt. Statsfinansierat betyder detta ungefär 100 miljoner kronor. Jag tror emellertid att den summa, som kan sparas in av företagen och som alltså kan förbilla produktionen, är avsevärt större. Det är väl tveksamt om man någonsin hittat på en så krånglig skatteberäkning som här gjorts. Om ett företag för att framställa en produkt behöver speciella verktyg eller redskap och därför tillverkar sådana för att fullgöra sina leveranser, beror det på hur lång livslängd dessa verktyg har om tillverkningen skall beläggas med omsättningsskatt eller inte. Jag tror att det för närvarande är så, att

om verktygens livslängd överstiger 14 dagar, skall omsättningsskatt utgå. Om livslängden däremot är lägre, t. ex. 10 dagar, skall inte någon omsättningsskatt uttas. Detta har lett till att om sådana verktyg och redskap skall framställas, måste man göra en massa beräkningar och kalkyler och fylla i en mängd blanketter. Enligt vad som uppgivits av personer, som har erfarenheter härav, innebär detta en mycket stor tidsspilla. Att undandand röja dessa finurligheter genom att undanta sådana redskap och verktyg från omsättningsskatt, även om deras livslängd är högre än som nu är bestämt, tycker jag är en av de åtgärder, som kan vara motiverade när det gäller att söka sänka kostnadsnivån inom produktionen. Detta är för övrigt en fråga, som inte bara gäller industrien utan även handeln, jordbruket och fisket.

Jag vill med anledning av vad herr Ericsson i Kinna sade beträffande bensinskatten bara erinra om att det inte är nog med att bensinen belastas med den vanliga bensinskatten. Ovanpå den ligger ju den s. k. energiskatten, som numera är inräknad i den totala summan. Denna skatt infördes för fyra å fem år sedan och utgör — om jag inte minns fel — 9 öre per liter. Det är alltså mer än vad omsättningsskatten skulle betyda. Jag får också erinra om att meningen var att denna energiskatt skulle vara tidsmässigt begränsad — åtminstone var det mitt intryck — och att den skulle användas för ett speciellt ändamål. För närvarande tror jag att det är en skatt, som på vanligt sätt ingår i statens inkomster. Jag tycker således att bensinen redan är så pass hårt beskattad, att det verkligen finns motiv för att inte lägga omsättningsskatt på den.

Till sist vill jag i anslutning till vad herr Ericsson i Kinna sade i slutet av sitt anförande medge, att det är klart att det föreligger en viss tillfredsställelse även inom folkpartiet över att åtskilliga av de förslag, som vi lade fram i våras, finns med i finansministerns proposition. Vi föreslog i våra motioner i våras bl. a. följande förändringar i beskattningen, nämligen en höjning av ortsav-

dragen, kompensation till kommunerna för skattebortfallet, höjning av det proportionella skiktet vid inkomstbeskattningen, viss minskning av progressiviteten närmast däröver, högre förvärsavdrag för gifta förvärsarbetande kvinnor samt åtgärder för att minska folkpensionärernas speciella marginalskatteproblem vid en mindre arbetsinkomst. Vissa av dessa folkpartiets målsättningar har följts, medan andra inte har följts. Tyvärr måste vi konstatera, att vid utformningen av den totala skattegiven har finansministern kommit fram till resultat, som vi har nödgats hårt kritisera. Då förberedelserna tydligen — som jag tidigare anfört — varit otillfredsställande, har man antingen glömt bort vissa spörsmål, som naturligen borde ha beaktats, eller också har avvägningen av skattebördan blivit så ojämn, att medan vissa personer får en skattelättnad, drabbas andra av en skattehöjning. Den principiella bakgrunden till folkpartiets motioner är att vi har velat ge anvisningar om utvägar att avhjälpa de snedbelastningar, som finns i regeringsförslaget och de orättvisor mot vissa medborgare, som förslaget innebär.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Vi har i dag att behandla ett utskottsbetänkande, som är mer än dubbelt så tjockt som den proposition som har föranlett betänkandet. Bara detta är ju ganska unikt i den svenska riksdagens historia. Den rad motioner och reservationer, som redovisas i utskottsbetänkandet, ger ju också ett eklatant uttryck för det engagemang och det intresse, som skatteförslaget har föranlett. Nu är denna kammares och även medkammarens ledamöter eminent sakkunniga när det gäller de frågor, som skatteförslaget berör. Därom vittnar ju också herr talmannens ovanligt långa talarlista. Jag föreställer mig att kammaren håller mig räkning för om jag inte ger mig in på en detaljredovisning av det förslag, som är så pass välkänt dels på grund av den allmänna livliga debatten och dels på

grund av sin natur och som i alla sina avsnitt kommer att mycket grundligt ventileras under de båda dagar vid nu har framför oss.

Förutom att jag av artighet självfallet vill replikera dagens huvudtalare vill jag även yttra mig något om vissa avsnitt, som kanske legat något vid sidan av den hittills förda debatten — den siste värderade talaren, herr Lundström, var dock i närheten av de problem jag åsyftar. Det gäller frågan om den samhällsekonomiska situationen, som vi alltid måste ha såsom bakgrund, när vi diskuterar skattefrågor. Skattefrågor av den omfattning det nu gäller har en avgörande betydelse vid budgetens utformning. Budgeten har sin speciella och icke oväsentliga funktion när det gäller att driva den konjunkturpolitik, som vi allesammans är ense om. Det är närmast för att belysa dessa utgångspunkter, som jag, herr talman, ett ögonblick vill ta tiden i anspråk.

Låt mig då allra först säga, att ser man förslaget i dess konjunkturmässiga perspektiv, så tvekar jag inte att göra gällande, att partimotionerna från höger- och folkpartierna är så pass överbudsbetonade, att de svårigen kan anpassas till den konjunkturbild vi möter i dag. Jag vill också understryka, att vi ju egentligen har ett par väsentliga instrument vid drivandet av konjunkturpolitiken. Det är finanspolitiken och penningpolitiken. Under de senare åren har man väl också börjat föra in den aktiva arbetsmarknadspolitiken i en av staten ledd, konjunkturstyrande verksamhet. Varje försvagning av finanspolitiken, så länge inflationstrycket och den allmänna spänningen är hårda, måste ju kompenseras med en förstärkning av något av de andra medlen. Närmast till hands ligger då penningpolitiken. Jag vill därför göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att vi i går i andra kammaren förde en interpellationsdebatt under ett par timmar, då penningpolitiken stod i centrum. Interpellanten, som vid detta tillfälle var centerpartiets ledare, fram-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

ställde därvid till regeringen mycket allvarliga anspråk på en bättre kapitalförsörjning för den småföretagsamhet och mer hantverksbetonade verksamhet, som han hade interPELLERAT om. De flesta aktiva bostadsbyggare ger mig väl också rätt i att det framför allt under de senaste veckorna har varit mycket besvärligt att ordna de ofrånkomliga byggnadskrediterna — byggnadskreditiv och inteckningslån — för det bostadsbyggande, som riksdagen har fastställt ram för och som jag söker hjälpa vederbörande att skaffa medel till.

När vi kommer över på det penningpolitiska området för vi gärna en debatt om vilka investeringsanspråk — helst finansierade med långfristigt kapital — som möter den svenska industrien i dag och i framtiden, när vi har att möta en starkare integrerad europeisk marknad. Jag vet att många av de svenska kommunerna just i dag har utomordentliga problem när det gäller att finansiera de sekundära anläggningar som är en ofrånkomlig följd av det bostadsprogram vi nu har bestämt oss för. Vi har prioriterat bostäderna, vi löser den frågan på ett eller annat sätt, men vi har inte vågat ta in kommunernas kapitalbehov i den prioriterade sektorn. Skulle jag ge en personlig bekännelse i dag, skulle det vara den, att jag tror det är svårare med sekundärfinansieringen än med den primära finansieringen av själva bostadsbyggandet.

Jag har velat säga detta för att understryka hur pass ansträngd penningmarknaden är, och vi har inte ansett oss kunna komma med några generella lättnader mot bakgrunden av att vi fortfarande har en sysselsättning som är ytterligt intensiv. Trots allt tal om motsatsen redovisar ändå arbetsmarknadsstatistiken en låg arbetslöshet. Kammarens ledamöter lade kanske märke till av de pressmeddelanden vi fick till livs i går, att de julpermitteringar som görs under den kommande helgen, massaindustrien inkluderad och speciellt redovisad, är mindre än de julpermitteringar som ägde rum under fjolåret, och

dessa julpermitteringar under fjolåret var de lägsta julpermitteringarna under den senaste tioårsperioden. Man kan således inte för dagen säga att något omslag i konjunkturen har visat sig, som ger en anledning att inrätta oss efter någon nämnvärt annorlunda konjunkturutveckling än vad som har varit gällande under 1960 och 1961.

Ser vi på perspektivet utanför gränserna, kan ju var och en som är specialintresserad av detta gebit läsa sig till att man i det stora landet i väster för närvaraande har en klar uppgång av konjunkturen, en expansion som man icke har haft under de senaste, jag vågar säga sex till sju åren. Jag tror man brukar räkna 1957 som en högkonjunktur i Förenta staterna. Därefter har det varit en mycket dämpad konjunktur, men man är nu tillbaka till och över 1957 års siffror. Dessutom har man framför sig sådana väldiga kostnader på olika områden, att den amerikanske presidenten har att räkna med en underbalanserad totalbudget — även om totalbudgeten däröver inte precis kan jämföras med vår i princip — på om jag minns rätt sex eller sju miljarder dollar. Alla vet vi av erfarenhet, att en sådan statsfinansiell situation alltid är ett extra incitament till en ökad likviditet, ökad efterfrågan och uppgång konjunkturmässigt.

Vad som delvis har framgått av debatten och vad som väl skall vara så att säga en förklaring till och ett försvar för det överbud i fråga om skattesänkningar som föreligger från högerns och folkpartiets sida är väl den regression som man tror sig ha funnit i Europa för närvarande — inte i Frankrike, inte i Italien, där finns inga tecken på det, tvärtom, det är en mycket stadig uppgång, men däremot i Västtyskland och England, och dessa båda väldiga nationer spelar ju en stor roll i det sammanhanget. Men det är inte så alldeles säkert att den regresssionen är så särdeles uttalad. Studerar man akterna litet närmare, finner man att det som har presenterats som en avmattning i konjunkturen i själva verket är ett antagande

om att ökningstakten framöver inte blir så snabb som den har varit under 1960 och 1961. Detta innebär således inte någon avmattning, det betyder endast en något lugnare ökningstakt, och denna är i och för sig ganska naturlig. Efter den sista dämpningen under 1957 och 1958 hade man vissa reserver av arbetskraft att ta till, och det är ändå detta som är avgörande. När man satte in de reserverna, fick man en produktionsuppgång under både 1960 och 1961 som var rekordmässig. Nu har man inte några egentliga reserver att ta till, de är förbrukade, och då blir det självfallet en lugnare utveckling. Om jag således skulle våga mig på att göra en internationell prognos, skulle jag kanske kunna säga, att även 1962 kommer att präglas av en mycket markant god konjunktur, där man säkerligen har större risker för överslag åt det inflationistiska hållet än åt det motsatta hållet.

Ser jag på situationen inom vårt eget land, talar väl de allra flesta argument för en motsvarande bild även hemma hos oss. Vi har en konsumtion och en efterfrågan som har blommat upp under framför allt det sista kvartalet i år. Den mycket gynnsamma utvecklingen av utrikeshandeln under perioden från januari och fram till september är inte lika gynnsam under de senaste månaderna. Importen har svällt relativt starkare än exporten i förhållande till vad som har gällt under den tidigare delen av året. Om vi vidare ser på vad vi har att vänta, tror jag man kan säga, att med den högkonjunktur vi har och med de anspråk som har laddat upp sig hos det svenska folket, så talar väl det mesta för att vi får en relativt stark ökning av den efterfrågan och den konsumtion som man i det här sammanhanget skall beakta under 1962.

Ser man på investeringssidan har vi inom den offentliga verksamheten så mycket i gång, att man inte kan förvänta att den kommer att mattas under 1962. Mycket talar väl för att den snarare går litet åt andra hållet, att den i någon mån expanderar. Ser man på de

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
privata investeringarna, visar visserligen enkäterna att man inte under 1962 skulle behöva räkna med samma snabba uppgång som tidigare, men allt tyder på att man i varje fall ligger kvar investeringsmässigt på den rekordnivå som 1961 innebar.

Från dessa utgångspunkter, herr talman, har jag velat se skatteförslaget. Där har vi förklaringen till att förslagets skattesänkning är så pass modererad som den är. Det har varit mycket skiftande omdömen i den offentliga debatten om skatteförslaget.

Inom parentes sagt har själva behandlingsformen betecknats som en nonchalans mot parlamentarism och grundlag, för att citera herr Spetz. Det har till och med i den allra första yran sagts någonting om en skändlighet. Så småningom har det lugnat ner sig, och debatten har ju sedermera varit uppskattande — i stor utsträckning därför att var och en har känt igen sin egen lilla förstfödsling någonstans i de olika formerna i skatteförslaget och haft ett behov att tala om att nu har äntligen regeringen förstått att jag hade det riktiga förslaget när jag lanserade det här då eller då så långt tillbaka.

Nåja, den här debatten har blommat rikligt i spalterna, och den kommer väl att fortsätta, hoppas jag, i ett par dagar här i kammaren. Ja, den kommer väl att fortsätta även längre, hoppas jag, det är så intressanta ting, så de kan aldrig diskuteras för mycket.

På en punkt vill jag emellertid uttala också min personliga tillfredsställelse. Det är över att varuskatten nu är allmänt accepterad. Sällan har väl en skatt blivit så illa behandlad som omsättningsskatten när den föreslogs 1959. Jag skall inte trötta med citat — det är så många av den här kammarens värderade ledamöter som skulle känna sig obehagligt berörda om jag gjorde det. Men vi kan väl vara rätt eniga om att sällan har ett så urbotat dumt, oklokt, farligt och inflationsriskabelt förslag och ett i princip så omöjligt skatteförslag sett dagens ljus som det som nu alla partierna är redo att skriva under.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Det är en utveckling som jag inte kan låta bli att rent personligt uttala min stora tillfredsställelse över.

Låt mig sedan ett ögonblick ta upp de värderade talesmännens för utskottet anföranden, deras som här representerar oppositionsbänken. Herr Hagberg började med att säga, att även med det förslag som serveras från högerens och folkpartiets sida kommer skattesänkningen att inrymmas inom den gamla, traditionella driftbudgetens princip. Driftbudgeten kommer man att ha täckning för. Jag vill minnas att även herr Lundström hänvisade till detta, så det är tydligen en av de punkter där vi nu ser det nya broderskapet enigt i en principiell uppfattning, nämligen att har man täckning för driftbudgeten, så är allting relativt gott.

Herr Lundström gjorde, som den försiktige man han är, visserligen en liten reservation. Han sade, att man kan naturligtvis sedan tala om huruvida man behöver en viss överbalansering av driftbudgeten. Men av såväl högerens som folkpartiets argumentering framgår ganska klart, att nu är det driftbudgetens balansläge som är det kritstreck som man har att hålla sig till.

Detta har fasligt litet att göra med en budgetdiskussion i dess samband med konjunkturpolitiken. Vad som är avgörande är den statliga upplåningen. Det är den som kan vara stimulerande på konjunkturen, den kan vara neutral till konjunkturen och den kan vara dämpande på konjunkturen, om man kommer dithän att man har en överbalanserad totalbudget. Jag har således svårt att vara med om en argumentation som gör driftbudgeten till detta mystiska streck, där man har att avgöra om det finns utrymme för det ena eller det andra.

Låt mig bara erinra om att en balans på driftbudgetsidan i dag skulle innebära en statlig upplåning på 2 500 miljoner kronor. Vem av herrarna vågar i sin egenskap av ansvarig riksdagsman ställa sig bakom något liknande? Vi har ju under många år här i kammaren fått mycket vältaliga utläggningar framför allt från högermannen herr Ewerlöf — som jag tyvärr inte har nöjet se i hans

bänk här just nu — och han har allvarligt försökt tala om för regeringen, vilka risker det innebär med en statlig upplåning och dess konsekvenser i form av likviditetspåspädning i en högkonjunktur.

Jag har velat säga detta för att om möjligt — jag har inte så stora förhoppningar att lyckas — rikta in den kommande debatten på det väsentliga, nämligen budgeten i konjunkturperspektivet, inte på budgeten med hänsyn till driftbalansen och med bortseende från konjunkturperspektivet.

Herr Hagberg kom sedermera in på finansministerns uraklåtenhet att presentera sitt förslag under de gamla konventionella och traditionella formerna, och där har han haft sällskap med herr Lundström och även med herr Spetz. Jag tyckte nog att herr Spetz var den som tog mest allvarligt på det hela. Det kan ju ha sitt intresse att konstatera, att herr Spetz nu i sitt tyvärr sista stora framträdande i den här kammaren inte enbart framträder som eminent sakkunnig i skattefrågor, utan även ägnar sig åt grundlagsfrågorna och känner sig som en Adolf Hedins arvtagare, som bör värna om grundlagens syn och riksdagens rättigheter.

Nu tror jag inte det är så farligt som det kanske framgick av herr Spetz' inlägg. Skulle det vara ett allvarligt brott mot grundlagarna, kommer väl konstitutionsutskottet, med den vaksamhet som kännetecknar utskottet, att uppmärksamma det hela. Men jag ser det här mera som en fråga om de arbetsformer utvecklingen har givit oss — onekligen är dessa arbetsformer annorlunda än våra värderade förfäder tänkte sig 1809. Man kanske också skulle kunna göra den lilla reflexionen, att när nu både högerpartiet och folkpartiet har blivit så entusiastiska över skatteförslaget — eller jag kanske får använda uttrycket miljöskadade — att de har tredubblat skatteförslagets effekt, ligger det en viss logik i att de också har tredubblat grundlagsbrottet, om vi nu kan tala om något grundlagsbrott.

Jag skall fortsätta med ytterligare en

synpunkt som herr Hagberg delgav kam-maren i sitt inlägg. Herr Hagberg hade ett behov av att tala om att den nya regimen i högerpartiet ändå inte betyder att man har glömt den gamla högerlinjen. Högern skall ju vara att lita på — det har det talats om för oss under så många valrörelser under 1950-talet — och därför säger herr Hagberg att högern kommer tillbaka med förslag till besparingar på utgiftssidan när finansministern har fått tillfälle att redovisa sin nya budget.

Nu har jag personligen en stor veneration för herr Hagberg — det kanske är överraskande, men faktiskt är det så. Jag lyssnar alltid med stort intresse på hans något sarkastiska, underfundiga och stundtals eleganta små formuleringar, och jag vill på rent vänskaplig basis varna herr Hagberg för att göra ett misstag nu, som kan bli besvärligt att klara nästa vår. Skall man spara 600 miljoner mer än regeringen vill spara, måste man kunna ta av vissa objekt som ger någonting. Herr Hagberg vill inte spara på försvaret, herr Hagberg vill inte spara på de förmåner för folkpensionärerna som riksdagen har ställt i utsikt och som vi måste förverkliga såsom hederliga människor. Det skulle förvåna mig om herr Hagberg ville attackera utbildningshuvudtiteln eller anslagen till vårdområdena. Herr Hagberg kommer också att acceptera det förslag om statstjänarnas löner som jag hoppas att civilministern så småningom kommer fram till i samråd med statstjänarorganisationerna.

Traditionellt har högern haft ett objekt där man kunnat spara ordentligt, nämligen det första barnbidraget, men jag frågar i all vänskaplighet om inte det objektet är så att säga för gammalt. Man kan väl inte gärna efter den 18 september 1960 tro att högern med sin nya linje skall attackera det första barnbidraget för att spara cirka 500 miljoner kronor nästa år.

Det andra större objekt som högern skulle kunna ge sig på är statsbidragen till kommunerna, men efter den snabba omkantring som högerpartiet gjort från de motioner som släpptes ut i början av

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

detta års riksdag och den ståndpunkt som högern intog vid avslutningen av värriksdagen ifrågasätter jag starkt, om ens herr Hagberg vågar ge sig på den kostnadsposten. Det blir ett svårt göra för högerpartiet — det har alltid varit svårt och blir ännu värre nu när högern har lagt av den gamla konservativa habiten och försöker uppträda i en ny skrud av mera liberalt och folkpartistiskt snitt. Det är därför jag har ett behov av att på rent vänskaplig basis vända mig till herr Hagberg och säga: Lova inte för mycket förrän herr Hagberg har sett budgeten!

Jag vill sedan, herr talman, vända mig till herr Spetz. Han anförde i sitt inlägg en del synpunkter som väl också är värda att kommentera.

Herr Spetz förde ett resonemang om att ortsavdragens dyrortsgruppering hade ett egenvärde, som han som skatteman satte ett visst pris på. Det är den där gamla filosofien om att man skall ha ett visst skattefritt existensminimum. Det bör gälla ännu i dag, i varje fall om man skall vara författningstrogen — om jag nu fattade herr Spetz inlägg riktigt.

Jag vill då erinra om att här har icke skett något större författningsbrott. Riksdagen beslutade — jag tror att det var i våras — att avveckla grupp 2 skattemässigt och dyrortsmässigt. Samtidigt som riksdagen i största enighet fattade detta beslut lade man in en beställning till regeringen att göra rent bord med dyrortsgrupperingen när de statsfinansiella möjligheterna gav utrymme härför. I samband med denna ortsavdragsreform och den kompenserande skattehöjningen som följde — på den punkten har jag, herr Lundström, icke varit någon löftesbrytare — har vi också kunnat effektuera riksdagsbeställningen på rent bord med dyrortsgrupperingen skattemässigt. Jag tycker faktiskt att det finns fog för utskottets skrivning, när man talar om att det är ett rättvisemotiv att göra detta.

Det bör både i praktiken och rättvisemässigt vara så, att den gradering som naturligtvis ännu i dag är motiverad,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

görs på lönesidan. Det är helt onödigt att göra den på skattesidan. Jag skall för övrigt inte argumentera vidare i denna sak. Jag ser det som en praktisk, enkel och riktig åtgärd, att den gradering som är motiverad sker på lönesidan.

Herr Spetz anförde vidare, att Kungl. Maj:ts proposition bär spår av den brådskan som legat bakom hela propositionsarbetet och hela verket. Jag gör, herr Spetz, inte ett ögonblick anspråk på att detta är en fördömlig proposition, som står sig inför en sträng kritik. Jag kan t. o. m. säga — det sade jag nog redan när propositionen var avlämnad — att för skatteesteterna finns det mycket att invända mot uppläggningsen. Situationen har dock varit litet annorlunda. När jag inte fick skatteberedningen med dess sakkunskap att ta den tid på sig, som beredningen behövde för att göra ett delförslag, måste jag göra det själv med mina medarbetare. Det är möjligt att resultatet hade blivit bättre om vi hade haft ett år på oss. Jag tror det. Jag går så långt att jag medger att det ligger åtskilligt i den karakteristik som en av tidningarna i Stockholm gav strax efter det att propositionen blivit offentlig. Tidningen citerade ett gammalt talesätt om flickan: öronen var för stora, munnen för liten och näsan satt på sned, men i själva verket var det ändå ett ganska fagert flickebarn. Låt mig gärna associera mig med den karakteristiken, men kom ihåg, herr Spetz, att de plastiska operationer, som skulle ha kunnat göra flickans utseende i alla avseenden otadligt, hade varit förenade med sådana utgifter, att vi har fått lov att nöja oss med den skepnad som förslaget nu presenterats i.

Det är inte svårt att göra en estetisk tilltalande skatteskala, om man vill betala vad det kostar. Både högern och folkpartiet tycker att man skall betala. Regeringen har från sina mera samhällsekonomiska bedömanden kommit fram till att vi icke har råd att betala allt detta. Följaktligen blev flickebarnet sådan hon blev.

Jag vill replikera herr Spetz på yt-

terligare en punkt, nämligen när herr Spetz — jag hoppas att det är ett tillfälligt syndafall — försöker att kopiera sin partivän herr Waldemar Svensson. Visserligen är ni båda två från Bohuslän, men det är faktiskt inte mycket att väsnas om, denna följetong om herr Strängs felräkning. Herr Spetz säger som andrahandsinformerad, att när partiledarförhandlingarna gick av stapeln på hösten 1959 diskuterade herr Sträng ett underskott på 4 200 miljoner kronor i den kommande budgeten, alltså budgeten för 1960/61. De där 4 200 miljoner kronorna har sedan spökat i åtskilliga offentliga föredrag och i den allmänna debatten. Jag har aldrig brytt mig om att lägga ner någon energi på att bemöta det talet helt enkelt därför att jag anser att alla sådana diskussioner är sterila, men jag tog i går fram protokollet, som förts av en objektiv tjänsteman, från denna diskussion och läste igenom det. Vad jag sagt är att den besparingskommitté, som hade att arbeta med en framtidsprognos och med petitaframställningarna, lade fram siffror som visade ett underskott på 4 200 miljoner kronor. Personligen prutade jag av det med 1 000 miljoner kronor och stannade enligt detta protokoll vid ett tänkbart underskott på 3 200 miljoner kronor. Jag ansåg detta underskott vara för stort och krävde en förstärkning genom omsättningsskatten med i runt tal 1 miljard kronor för att komma ned till 2 200 miljoner kronor. Sedan blev, såsom herr Spetz erinrade om, den erforderliga upplåningen inte stort mer än 1 500 à 1 600 miljoner kronor, men den siffran skall icke jämföras med 4 200 miljoner kronor, utan den skall jämföras med 2 200 miljoner kronor, ty när den sedan presenterades i riksdagen i januari månad 1960, räknade vi in omsättningsskatten för budgetåret 1960/61.

Jag säger detta därför att jag har ett behov av att inte med herr Spetz fortsätta denna meningslösa debatt om vad den ena sade då och den andra då och vad sedan utvecklingen gav vid handen. Jag skall ge herr Spetz det erkännandet

att jag har räknat fel, men det var inte en felräkning i den utsträckning som herr Spetz har gjort gällande, utan det rörde sig om betydligt blygsammare belopp. Eftersom herr Spetz har den angenäma vanan att citera klassiker varje gång han kommer upp i talarstolen — denna gång använde sig herr Spetz av Runeberg — så låt mig inte bara citera utan även travestera Runeberg och säga: »Giv åt Spetz en penning även». Det är erkännandet av den mera begränsade felräkningen.

När herr Spetz från sin mera skatteestetiska synpunkt tar hand om skalan, finner han att progressionen skärpts starkt i inkomstklasserna från 20 000 upp emot 30 000 kronor, och det är riktigt, om man ser på den procentuella skalan. Jag förnekar inte ett ögonblick detta, men vad herr Spetz glömde bort att berätta för kammaren var att de skattesänkningar, som just dessa inkomsttagare får enligt regeringens förslag, är bland de högsta både i pengar och i procent räknat i förhållande till de skatter som de betalar i dag. Under sådana förhållanden kanske även en kräsen taxeringsman kan se litet mera förlåtande på propositionen, i synnerhet som den ju bygger på förutsättningen att det inte finns utrymme för att göra den så fin som man skulle önska. Herr Spetz har varit taxeringsexpert så länge att han måhända riskerar att på samma sätt som de allra flesta experter bli fången i sitt eget specialavsnitt. Om herr Spetz försöker frigöra sig från detta och ser problematiken såsom jag har försökt skissera den, blir inte kritiken så hård; därom är jag övertygad.

I debatten har vidare anförts att ortsavdraget behöver justeras med ytterligare 200 miljoner kronor för att undvika att någon skall behöva få en skattehöjning. Om jag ser på ogifta i ortsgrupp 5, kan det finnas några få personer i ett relativt lågt löneläge — jag vill minnas 6 000 kronor i beskattningsbart belopp — som förlorar något tiotal kronor. Beträffande gifta utan barn i samma ortsgrupp kan de som har inkomster mellan 10 000 och 16 000 kro-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
nor förlora på skatteförslaget, men förlusten uppgår endast till några tiotus, såvida inte vederbörande kostar på sig den speciella favören att åka omkring 1 000 mil varje år i en privatbil. Om man för in även det villkoret i beräkningstabellerna, blir det emellertid numerärt sett inte så många i dessa inkomstlägen som förlorar på förslaget; i varje fall tror jag att de är relativt lätt räknade.

Nu är skatteförslaget inte uppbyggt utifrån den utgångspunkten att det till varje pris skall utgöra en garanti för skattesänkning för varje medborgare i vårt land. De som inte får skattesänkningar utgör emellertid ett fåtal. Vi har av skäl som jag har redovisat inte gått längre.

Skatteförslaget har två mycket bestämda tendenser. Den ena tendensen är att man vill ge ett handtag till barnfamiljerna, där ju en vanlig matematisk kompensation med hänsyn till den tvåprocentiga höjningen av varuskatten skulle ha utlöst 40 kronor på barnbidraget men i stället rundades av upp till 100 kronor. Det är en klar och medveten handling, att landets övriga skattebetalare får dela med sig för att barnfamiljerna skall få denna hjälp. Den andra väsentligen principiella tendensen i skatteförslaget är att man byter skattemetod men försiktigtvis endast går ett steg vidare. Den direkta beskattningen ersätts med en indirekt beskattning. Jag tror att jag många gånger tidigare har argumenterat, varför jag anser att det är riktigt att göra så. Vi kommer sedan kammaren, som jag hoppas, har accepterat förslaget i allt väsentligt, att ha ett skatteuttag, där i runt tal 50 procent tas in på den indirekta vägen och 50 procent på den direkta vägen. Det är fortfarande ett rätt starkt inslag av direktbeskattning. Om jag jämför med våra nordiska grannländer och med andra europeiska länder, utgör den indirekta beskattningen alltfört ett relativt starkare inslag. Jag anser att det ingår i ett konjunkturperspektiv av full sysselsättning och långt gående anspråk på kapital. Det perspektivet kommer säkerligen att va-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

ra det dominerande, och utan tvekan har den indirekta beskattningen vissa fördelar sett från sparandesynpunkt. En beskattning av utgifterna har i detta perspektiv en fördel gentemot en beskattning av inkomsterna. Jag introducerade detta, med regeringen bakom mig, i en mera allvarlig form år 1960 genom den generella varuskatten. Jag är — låt mig upprepa det — glad över att jag inte på den punkten behöver argumentera lika kraftigt och hårt mot mina ärade opponenter i riksdagen som för ett par år sedan. Men detta är de två grundläggande linjerna i skatteförslaget, och det är med hänsyn till dem man i allt väsentligt bör betrakta det.

Sedan skall jag, herr talman, inte gå djupare in på detaljfrågorna när det gäller bensin- och brännoljeskatterna, där dessutom utskottets ordförande har sagt allt som behöver sägas. Avslutningsvis är jag angelägen om att återigen understryka vad jag började med att säga: därest man tror att det nu bara är att satsa och tredubbla regeringens skattebud, då tar man enligt min mening allvarliga risker med hänsyn till samhälls-ekonomien. Därför måste jag så starkt jag mäktar argumentera mot sådana bud. Och när vi så småningom får se den nya budgeten, kommer kammarens ledamöter förmodligen att hålla mig räkning för att jag intagit en restriktiv attityd. Det rör sig här om ett önsketänkande, något som kan vara förklarligt med hänsyn till att vi har en press som är så ytterst angelägen att tala om att finansministern vräker sig i ett överflöd av pengar. Det ligger en fara i att bibringa allmänheten den uppfattningen. Denna kammare har liksom andra kammaren beslutat så många förpliktelser på olika områden, att det förvisso kunde vara något av en lyckodröm för en finansminister; men tyvärr är det i alltför stor utsträckning en hägring, att finansministern en dag skulle kunna vräka sig i för mycket pengar.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber först att uppriktigt få tacka herr finansministern för de alltför vänliga ord han riktade till mig. Jag känner mig faktiskt ganska överväldigad och vet inte riktigt hur jag skall kunna återgälda dem. Då jag av herr statsrådets anförande nyss har förstått, att herr statsrådet sätter värde på klassiska citat i skattedebatterna, skall jag emellertid be att få hänvisa till översteprästen Calchas bekanta ord i »Sköna Helena»: »Alldeles för mycket blommar!» Tack i alla fall!

Den som lyssnade till statsrådets intressanta anförande konstaterade givetvis, att han ägnade rätt stort utrymme åt en samhällsekonomisk och konjunkturpolitisk bedömning. Helt naturligt riktade statsrådet blicken framåt mot 1962 och sammanfattade sitt omdöme om den sannolika utvecklingen nästa år så här: en markant god konjunktur! Därav drog han slutsatsen att ett visst inflationistiskt tryck är att befara; och utifrån den uppfattningen ansåg han att den av honom förordade fortsättningen på högskattepolitiken vore motiverad.

När man hörde detta resonemang, kom man att erinra sig det intressanta anförande, finansministern höll i min hemstad den 3 december. Finansministern utgick där från ett annat alternativ för konjunkturbedömningen, nämligen att den konjunkturavmattning, som vi nu konstaterar på vissa avsnitt, skulle bli bestående. Jag skall inte göra några längre citat ur detta tal, men där framfördes argument som visade, att det kunde finnas fog för finansministerns bedömning, att den konjunkturavmattning vi har — exempelvis inom massaindustrien och även inom andra industrier — kan bli bestående under viss tid framöver. Statsrådet sade i detta anförande att vi måste vidta vissa åtgärder. Vi skall möta denna konjunkturbild, sade han, med selektiva åtgärder, överflyttning av arbetskraft, omskolning och beredskapsarbeten, vi skall flytta över arbetskraft till de områden, som fortfarande går framåt o. s. v. Statsrådet tillade, att allt detta kommer att kosta pengar.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Självfallet bör man icke ställa dessa anföranden emot varandra utan bredvid varandra. Gör man så, finner man emellertid följande: Vid sin konjunkturbedömning i dag kommer herr statsrådet fram till, att det inte är möjligt att sänka skatterna utöver vad som här föreslagits; en större skattesänkning skulle få inflationistiska återverkningar. Vid sin konjunkturbedömning i Malmöalternativet kom han också fram till att det, mot bakgrund av konjunkturavmattningen, var riktigt att inte genomföra några andra skattesänkningar än de här ifrågasatta; staten kommer att behöva pengar till de i detta läge ökade utgifterna. Slutsatsen blir alltså, att en högskattepolitik är försvarbar i *alla* konjunkturlägen — det är den enda slutsats, man kan dra av herr statsrådets anföranden.

Så till slut bara en sak till. I mitt första anförande framhöll jag det anmärkningsvärda i att något remissförfarande inte hade praktiserats i sammanhang med den proposition, som vi nu överlägger om. Statsrådet var inne på den saken men gled ur resonemanget, helt säkert inte alls medvetet. Jag skulle emellertid vilja rikta en fråga till herr statsrådet: Onödiggör en överenskommelse på förhand med annat politiskt parti om erforderlig majoritet i riksdagen för ett visst regeringsförslag varje remissförfarande? Eller kanske man skulle kunna uttrycka saken på det här sättet: Anser herr finansministern till äventyrs centerpartiledaren vara ensam tillfyllestgörande remissinstans?

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är faktiskt i den situationen att det inte är så mycket jag behöver replikera finansministern om. Om jag, trots att det ligger en liten aning vid sidan om det jag vanligen sysslat med, skulle ta upp något av finansministerns resonemang beträffande budgetläget, så vill jag säga att vi vet väl ingenting om budgeten. Finansministern själv vet möjligen en del, men han har själv sagt att han vet inte förrän på julafton hur budgeten för nästa år kommer att

se ut. Riksdagen skall ju inte fatta sitt beslut om budgeten förrän kompletteringspropositionen kommer; då först har riksdagen att avväga på vad sätt man eventuellt skall ta ut de inkomster som behövs på grund av det då föreliggande konjunkturläget. Slutsatsen av finansministerns beskrivning och prognos av konjunkturbilden måste väl ändå bli att utfallet av inkomstskatten kommer att bli betydligt högre än vad som är beräknat. Beträffande budgetåret 1960/61 har ju statssekreteraren i finansdepartementet i ett föredrag talat om att inkomsterna det året blev ungefär tre miljarder kronor större än vad man ursprungligen hade räknat med. Av dessa tre miljarder motsvarade omsättningsskatten drygt en miljard, och det andra berodde på den oväntat kraftiga stegringen av intäkterna från inkomstbeskattningen.

Nu är det uppenbart, att om vi har full sysselsättning — och vi måste ju säga att enligt de siffror som finansministern har angivit har vi en sysselsättning som är »mera hundra procentig» än den någon gång har varit — måste det resultera i att inkomstskatten ger betydligt mera än man har beräknat. Hur mycket vet vi inte, kanske tio à elva procent mer än föregående år. Därför anser jag att den anmärkning som riktas mot folkpartiet för att det vill, som finansministern säger, tredubbla grundlagsbrottet genom att tredubbla den uppgivna besparingen, inte träffar oss nu, ty vi har ingen skyldighet att diskutera budgeten i dag. Den kommer att behandlas vid ett annat tillfälle. Vidare skulle jag vilja säga att grundlagsbrottets svårighetsgrad inte sammanhänger med skattesänkningens storlek. Om skattesänkningen blir 600 miljoner i stället för 300, betyder det inte att grundlagsbrottet är dubbelt så stort, ty grundlagsbrottet ligger däri att propositionen över huvud taget har lagts fram. Jag har för min del inte hesiterat vare sig för borttagandet av ortsgrupperingen, höjningen av ortsavdragen eller ändringen av skatteskalorna, men vi har redan nu föreslagit de plastiska operationer som skulle göra det här flickebanet lite skönare att se på. Att det nu inte

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

har blivit riktigt välskapt beror väl på att det är litet för tidigt fött.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill instämma i vad herr Spetz sagt beträffande budgeten för nästa år och bara tillägga att vi givetvis aldrig har bundit oss för att budgeten bör vara exakt så eller så balanserad eller se ut på det eller det sättet, utan vi förbehåller oss rätten att själva bedöma vilka krav konjunkturutvecklingen kan ställa på budgeten enligt vårt sätt att se den saken.

Jag skulle i det sammanhanget vilja fråga finansministern, om han anser att ett förverkligande av folkpartiets tanke, att man i större utsträckning än hittills skall undantaga produktionsförnödenheterna från omsättningsskatt verkligen också skulle betyda en inflatorisk fara. Det är 100 miljoner kronor som det är frågan om. Som jag ser saken, borde det närmast vara så att man härigenom *minskar* företagens lånebehov och dessutom ger dem möjligheter att förbilliga produktionen.

När jag hade ordet förra gången och talade om konjunkturpolitikens krav, underlät jag med avsikt — jag tyckte att jag hade pratat så länge — att säga någonting om behovet av sparstimulerande åtgärder. Jag vill nu tillägga att vi, vilket framgår av vår reservation och våra motioner, inte är främmande för att man måste vidtaga särskilda åtgärder. Vi anser tvärtom att det förslag som framlagts av finansministern är otillräckligt. Över huvud taget tror jag personligen, att om man sänker skatten med ett visst belopp eller ökar inkomsten med ett visst belopp för en person, så konsumeras de ökade resurserna inte helt och hållet. Det finns ett normalt sparbehov, när man kommer till en viss standard, och den standarden har många människor nu. Om man stimulerar detta normala sparande, kan man nå relativt goda resultat. Avgörande är hur pass stark stimulans man ger.

Jag konstaterade att finansministern inte tyckte att det var så mycket att

fästa sig vid att vissa inkomsttagare i låglönegrupperna förlorar några tiore genom en skatteskärpning. Jag måste säga att som en bestående del av ett — som vi har fattat det och som folk har fattat det — stort skattesänkingsförslag, är det en ganska märklig företeelse. Propositionen serverades faktiskt på ett sådant sätt från finansdepartementet, att inte någon människa hade klart för sig annat än att det var fråga om en skattesänkning på 300 miljoner kronor. Att vissa skulle få en skatthöjning sades det inte något om. Jag tycker att det är ett intressant medgivande från finansministern att det inte var speciellt fråga om en skattesänkingsreform, utan att reformen hade vissa andra väsentligare syften än kravet på skattesänkning.

Till slut vill jag säga, att finansministerns uppfattning, att vi skulle ha godtagit omsättningsskatten, trodde jag att jag hade bemött i mitt första anförande. Vad vi har godtagit är inte omsättningsskatten som sådan men vi har ej velat motsätta oss en höjning av skatten, om den höjningen sker under betingelser för beskattningen som vi förut deklarerat att vi kan godkänna. Vi har dessutom klart tillkännagivit att vi inte bundit oss för att omsättningsskatten skulle vara den form av indirekt beskattning som vi skulle välja, utan det problemet har vi överlätit till skatteberedningen att närmare undersöka.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Herr Hagberg har ju till alla de övriga goda egenskaper som jag tillät mig tillskriva honom även avslöjat en mycket klädsam blygsamhet och vi kanske nu inte vågar föra denna debatt längre, ty då blir herr Hagberg så småningom helt ofelbar, och då är det möjligt att våra debatter i fortsättningen blir mindre trivsamma.

Då herr Hagberg citerade mitt Malmötal citerade han ifrån ett mycket koncentrerat TT-referat. Jag såg nämligen inte herr Hagberg bland den ärade publiken, så jag utgår ifrån att det bara varit TT-referatet som herr Hagberg ci-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

terade. Det är riktigt att man under ett timplågt anförande hinner presentera konjunkturbilden ifrån många olika utgångspunkter, men de som var med på mötet kommer inte att finna någon skillnad mellan min presentation där av den allmänna konjunkturbilden och den jag har givit här i dag. Om jag säger att om den avmattning som man ändå har iakttagit på vissa områden såsom massaindustrien, järnvaruindustrien och skogen blir bestående — det är en hypotetisk argumentation — gäller det ett avsnitt av en konjunkturbild som i övrigt präglas av uppgång. Herr Hagberg vet naturligtvis, att ett sådant mycket besvärligt avsnitt av det svenska företagslivet som vår varvsindustri — det enda avsnitt som har levat under dystra prognoser när hela samhället i övrigt har gått för fulla lungor — ju under de senaste månaderna har nått en påtaglig bättring, en beställningsuppgång på ungefär 25 % som medeltal för de svenska varven.

Man kan spekulera över motiveringen härför. Måhända är det den allt mera spända internationella situationen, där naturligtvis en sådan fråga som tonnaget spelar en viktig roll vid bedömningarna. Men just med utgångspunkt från den spända internationella situationen har man ju ytterligare ett argument för att den totala konjunkturbilden för den närmaste tiden ger större anledning att räkna med, som jag uttryckte det, »större risk för inflationsgenomslag än för motsatsen». När jag sedan utvecklade att det, för den händelse att avmattningen blev bestående, gällde dessa speciella områden, där den i dag kan avläsas, hade jag ett behov av att polemisera mot en uppfattning, som gör gällande, att förändringar på bara ett par avsnitt ger anledning till generella lättnader i finanspolitiken. Det är alltså detta jag vill polemisera emot. Uppkommer en allmän avmattning, är det riktigt att diskutera generella lättnader. Uppkommer punktvisa avmattningar är det felaktigt att verkställa generella lättnader. Då skall de grupper som blir utsatta för avmattningens följdverkningar

hjälpas genom en effektiv arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik, finansierad av statsmedel. Det är det som ibland har kallats den selektiva ekonomiska politiken, och för den behövs det pengar.

Jag har nu en smula utvecklat den argumentering, som jag hade väsentligt bättre möjligheter att utveckla i Malmö, men jag tror att vad jag sagt nu är tillräckligt för att herr Hagberg inte skall behöva föra med sig i bagaget att min konjunkturbedömning har svängt under den sista veckan.

Sedan vill jag ytterligare svara herr Hagberg och herr Spetz.

Först vill jag säga till herr Spetz, att jag knappast finner att han har absolution för sitt tredubbla grundlagsbrott genom att hänvisa till att »det var jag som började». Har han den argumentationen, bör han avstå från att kritisera mig för att jag började. Men så säger herr Spetz att skattereformen är ofullkomlig — för att fortsätta bildspråket menade han, att anledningen till att flickebarnet inte var så perfekt i alla avseenden var att det föddes för tidigt.

På samma tema har herr Hagberg spelat: Varför skickade man inte ärendet på remiss och fick det behandlat i vanlig parlamentarisk ordning?

Ärade kammarledamöter! Det finns vissa fall, då det uppenbarligen inställer sig svårigheter att genomföra en traditionell remiss. Om vi skulle komma på den idén att vilja justera spritbeskattningen, så kan jag försäkra att herr Hagberg inte själv skulle vilja rekommendera ett remissförfarande. En kollega i regeringen var i Örebro här förleden och talade om ungdomsproblemen i samband med spriten. Han sade vad vem som helst av oss andra är beredd att säga, nämligen att perspektiven var skrämmande. Men det var en ledamot av regeringen som reste ut och sade detta på ett möte. Följaktligen avläste systembolagen dagen efter en uppgång i försäljningen, i Örebro med 15 procent och i Västerås, Uppsala och Stockholm med 12 procent, då man trodde på en prishöjning.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Det finns vissa områden som man inte får tala om. Jag skall inte ge mig in på det penningpolitiska avsnittet och eventuella räntejusteringar, utan jag skall hålla mig till det finanspolitiska avsnittet.

Skulle man ha sänt ut ärendet på remiss i vanlig ordning och lagt det på riksdagens bord vid vårriksdagen, skulle alla de människor, som av någon förunderlig anledning har den uppfattningen, att man skall gardera sig för de merkostnader som en förhöjd omsättningsskatt innebär, ha haft i runt tal elva och en halv månader på sig för att göra dessa garderingar. För tio dagar sedan måste jag skicka ut en dementi till svenska pressen. Jag fick en påringning från en tidning om att bilhandeln nu använder ett speciellt försäljningsargument. Man säger, att »Sträng skall klippa till med omsättningsskatten utan att höra riksdagen». Det är tyvärr så att den allmänna upplysningen i konstitutionella frågor hos allmänheten inte alltid är så avancerad, och det kan ju tänkas att det finns någon mer eller mindre lätt sinnig affärsman som inte drar sig för att utnyttja det förhållandet att det förs ett sådant tal. Jag måste faktiskt i en dementi säga ifrån, att finansministern inte kan införa någon omsättningsskatt. Det är riksdagens sak att göra det. Finansministern har bara lagt fram ett förslag.

Så mycket kan man ändå säga: Man bör inte ge vissa affärsbranscher möjlighet att under elva och en halv månader tala om för spekulativa köpare, att de bör köpa nu, annars blir det dyrare. Det får inte heta: Köper du din bil i dag, tjänar du 400 eller 500 kronor. Det är kanske inte så mycket för många av våra bilköpare, men eftersom de flesta köper sin bil med halva beloppet i avbetalning, kan även ett par hundralappar spela en stor roll.

Såsom bevillningsutskottets ordförande tidigare anfört kan en förändring i den direkta skatten genomföras endast vid ett årsskifte. När den skall kombineras med omsättningsskatt så hade man att välja mellan årsskiftet 1961/62

och årsskiftet 1962/63, och jag ville inte ha den här debatten i gång under ett helt år.

Tar man dessutom hänsyn till att industriens investeringsvaror är belagda med omsättningsskatt, så kan forcerade inköp under praktiskt taget ett helt år för att spara de två procenten röra sig om väsentliga belopp. Jag kanske kan säga som finansminister, att det inte finns någon anledning för samhället att avhända sig dessa belopp, även om detta är en övergående sak. Men jag kan också säga, att det inte finns någon anledning att uppmuntra en snedvridning av handeln på grund av att det blir en viss hamstringspsykos, om distansen mellan beslut och förverkligande är för lång.

Herr Hagberg säger kanske, att detta är överdrivna farhågor. Man skall emellertid inte nonchalera dem. Det har varit ett av skälen för oss. Det andra har varit att vi bedömt läget så, att omläggningen av beskattningen och höjningen av barnbidragen bör träda i kraft den 1 januari 1962.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet tog upp mina erinringar beträffande den omständigheten, att något remissförfarande inte ägt rum och förde då tanken på ett exempel — han menade, att vi om vi skulle justera spritbeskattningen, så skulle vi inte skicka ut förslaget på remiss.

Nej, naturligtvis inte! Jag har under mina år i bevillningsutskottet mer än en gång varit med om att vi har tagit en skattejustering över en natt för att undvika sådana kalamiteter som statsrådet här berört. Det har jag varit med om utan tvekan.

Här gäller det emellertid något helt annat. Herr statsrådet har ju själv, som jag tidigare påpekat, karakteriserat det som här skall beslutas som »en långtgående reform på beskattningens område». Här är det fråga om utomordentligt betydelsefulla principiella ståndpunktstaganden. Linjen i hela detta förslag, herr statsråd, är ju en övergång i vä-

sentlig mån från direkt till indirekt beskattning.

Det är dessa stora principiella ting, som enligt min uppfattning borde ha blivit föremål för remissbehandling, och en sådan remissbehandling har väl inte kunnat ge anledning till några manipulationer på handelsns område av den karaktär som finansministern här antytt.

Jag skall inte här ge mig in på någon vidlyftig debatt i fråga om grundlagens påbud om remissförfarandet; det skulle kanske vara att överdimensionera den debatt som här förs. Men regeringsformens § 10 är ju å andra sidan så pass klar, att jag tycker, att man borde observerat den; det heter där: »Innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk, av den föredragande beredas.»

Jag skall, som sagt, inte fästa alltför stor vikt vid frågan i detta sammanhang, men nog tycker jag att det skulle ha varit ytterst intressant för riksdagens ledamöter att här ha fått ta del av ett liknande remissförfarande som vi nu har fått beträffande kommunreformen, som vi satt stort värde på.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Efter den demonstration av idéinnehållet i den vänliga veckan, som nu har skett, är det inte så lätt för en vanlig politisk grovjobbare att ta till orda. Vad han har att säga skiljer sig kanske i någon mån från det som sagts förut.

Jag fäste mig under debatten vid herr Spetz' reaktion mot de herrar, som »slaviskt följer med i svängarna», d. v. s. de »svängar» som herrar Sträng och Hedlund nu en gång lagar till.

I samma ögonblick gör sig herr Spetz skyldig till den motsägelsen, att han anklagar centerpartiet för att ha presenterat 13 reservationer till det föreliggande förslaget. Har jag räknat rätt i utskottsutlåtandet står det nr 34 på den sista reservationen, och om jag drar 13 därifrån blir det 21 kvar. I ett mycket känt

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. spel är det talet »ostraffbart»; men det ligger ju också i det spelet en så stor mängd taktik, att man kanske inte skall dra in det i detta sammanhang.

Jag har inte precis känt det som något ok när det har gällt att acceptera denna lösning. Det brukar sägas, att politik är »det möjligas konst», och vanligtvis menar man därmed att man på det politiska fältet inte kan göra mer än vad som kan pressas fram ur den vanliga politiska lunken. Men det är tydligt, att om den goda viljan finns med i tillräcklig grad, så kan man göra åtskilligt utöver det vanliga, och när man talar om den skattereform som vi nu behandlar måste jag nog säga att bakom detta förslag ligger en god portion god vilja att åstadkomma något utöver det vanliga.

Jag menar alltså, att detta förslag går utanför ramen för det som vi vant oss vid under senare år. Det ger en skattesänkning i och för sig, det innebär att den kvartsekellånga orättvisa som dyrortsgrupperingen inneburit nu skall försvinna, det innebär en långtgående skatteutjämning mellan olika delar av vårt land, och det innebär därtill bland annat, att vi för första gången tagit steget mot en verklig omläggning från direkt till indirekt beskattning utan att ytterligare belasta skattebetalarna i stort.

Den onyanserade — för att inte säga förvirrade — debatt som förslaget i förstone utlöste, har säkerligen i betydande grad sin grund i det överraskningsmoment, som ligger i reformens omfattning. Vi är ju inte vana vid att man med några pennstreck raderar ut orättvisor som man kämpat om i tiotals år utan att nå fullständig rättelse.

Jag tycker nog att sanningen i detta påstående om överraskningsmomentet styrks inte minst av det sätt, på vilket man på höger- och folkpartihåll tog emot detta reformförslag. Efter att från början ha tömt anatemats alla skålar över förslaget som sådant och över de medverkande parterna, övergick man efter hand, sedan man hunnit fundera närmare över innebörden, till att acceptera praktiskt taget det mesta.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Framför allt måste skattegrupperingens slopande hälsas med tillfredsställelse. Den har inneburit en gradering av landets innebyggare, vilken inte kan anses förenlig med de rättvisepinciper, som bör prägla skatteuttaget över huvud taget. Allteftersom prisutvecklingen gått i utjämnade riktning mellan olika landsdelar har denna gruppering framstått som en diskriminering av de lägre dyrorterna, d. v. s. med vissa undantag hela den del av vårt land som från Stockholms horisont brukar benämnas landsorten.

De prisgeografiska undersökningar, som har gjorts för att rättfärdiga systemet, har minst av allt varit ägnade att åstadkomma en rättelse. Kostnadsposten resor, för att ta ett enda exempel, visar sig vid en sådan undersökning ligga på lika hög nivå i den tätbefolkade delen i högsta dyrort som inom områden med 8—9 mil till närmaste inköpsort. Anmärkningsvärt är också att resekostnadsposten direkt påverkas av god tillgång till skolor och undervisningsanstalter. Omvänt har dåliga kommunikationer och sämre tillgång till skolor och undervisningsanstalter medfört lägre resekostnader. Skattegrupperingen har med andra ord varit en raffinerad form för att lägga sten på börda för de människor, som bor ute i glesbygderna med de stora avstånden. Det är en mycket stor vinning, att detta system nu kommer att försvinna.

Av stort intresse är också den effekt dyrortsgrupperingens slopande tillsammans med höjningen av skattelindringsbidraget till kommunerna har på skatetrycket i olika landsdelar. Det är en effekt, som nära nog helt har förbisetts i diskussionen, vilket ju bara kan förklaras av att man vanligen kommenterat reformen med utgångspunkt från vad den ger inom olika inkomstskikt i samma dyrort. Om man skall belysa vad reformen innebär för utjämningen mellan olika landsändar, måste man ju räkna på vad den ger personer med samma inkomst men som är bosatta på olika orter och föra in just dessa två faktorer — dyrortsgrupperingens slopande och

höjningen av skattelindringsbidraget till kommunerna — i bilden.

Jag har ett par exempel som belyser detta. Det gäller dels för inkomsttagare i Stockholm, som ju tillhör dyrort V, och dels för inkomsttagare i en norrbottenskommun, som också tillhör dyrort V. Jag räknar därvid endast med nu nämnda två förändringar; jag berör alltså inte barnbidragens och den höjda omsättningsskattens roll, inte heller det förslag till förhöjt skattelindringsbidrag, som centerpartiet fört fram, utan jag håller mig enbart till skatteutjämningskommitténs förslag.

Det visar sig då att för en gift person med 12 000 kronors inkomst i Stockholm är den sammanlagda stats- och kommunalskatten före reformen 1 560 kronor. I norrbottenskommunen är skatten 2 010 kronor. Efter reformen blir skatten för stockholmare 1 450 kronor och för invånaren i norrbottenskommunen 1 480 kronor. Före reformen är skillnaden i skattebelopp för dessa personer 450 kronor och efter reformen 30 kronor. Om jag tar en familj med 24 000 kronors inkomst, vari ingår en inkomst för hustrun med 10 000 kronor, visar det sig att skatten i dag för stockholmare är 4 200 kronor och för familjen i norrbottenskommunen 4 818 kronor. Efter reformen blir skatten 3 370 resp. 3 517 kronor. Skillnaden, som i dag uppgår till 618 kronor, blir efter reformen 147 kronor.

Om man härtill lägger det förslag, som vi har lagt fram på denna punkt, nämligen att höja skattelindringsbidraget till de skattetyngda kommunerna med ytterligare 20 miljoner kronor, så torde skillnaden bli praktiskt taget utjämnad.

Av det sagda framgår vilken utomordentlig roll denna skattereform kommer att spela för den skatteutjämning mellan olika landsändar, som för oss har varit och är så utomordentligt viktig.

Reformen innebär ju också att man tagit första steget till en övergång från direkt till indirekt beskattning utan att det sker i samband med skattehöjning. Det råder givetvis åtskilligt delade meningar om man skall använda omsättningsskatt eller inte, och det är klart att

debatten på denna punkt är långt ifrån avslutad. Allt fler tycks emellertid luta åt den uppfattningen att en övergång till en mer markerad konsumtionsbeskattning är på sin plats inte minst därför att omsättningsskatten inte drabbar sparandet. Men den, som inte har större inkomster än att de nått och jämnt täcker den dagliga konsumtionen och som ådrar sig varuskatt på praktiskt taget hela sin inkomst sedan hyran och liknande icke omsättningsskattebelagda utgifter betalats, vet att varje omsättningsskattehöjning drabbar honom med full kraft.

Med det nuvarande systemet, som innebär att omsättningsskatten uttages i detaljhandelsledet, finns ytterst få möjligheter att beakta hans situation. En differentiering av skatteuttaget på olika varugrupper eller hel befrielse från skatt på vissa grupper ställer sig i detta läge ytterligt svårt. Ett sådan steg skulle betyda dubbel omsättningsskattebokföring för många detaljhandlare. Det kan väl knappast bli tal om en sådan komplicering av en fiskalisk uppgift, som redan är besvärlig och betungande.

Som jag ser det är det därför nödvändigt att om man skall fortsätta på omsättningsskattens väg, så måste man lägga över uttaget av skatten till ett tidigare skede, såsom centerpartiet har begärt. Med en sådan omläggning skulle man dels vinna möjlighet att taga hänsyn till de verkligt små inkomsttagarnas problem, dels skulle omsättningsskatten kunna bli ett praktiskt medel — låt oss kalla det så — för att ge dessa inkomsttagare en verklig och verkningsfull skattesänkning, och dels skulle man vinna att detaljhandeln befriades från bestyret med omsättningsskatten, vilket för denna gren av vår företagsamhet skulle betyda en mycket stor lättnad.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till att vi närmar oss tidpunkten för middagen och till att en mycket stor del av kammarens ledamöter redan har gått för att ägna sig åt denna kulinariska utsvävning försöka avkorta mitt anförande så mycket som möjligt för att bespara dem, som är kvar, mödan att vänta på mid-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
dagen för länge. Jag skulle emellertid inte riktigt ha fullföljt min uppgift i denna talarstol, om jag inte ägnat några funderingar åt allt det rabalder, som förevarit kring denna stora skattereform.

Om man skall döma av de vredens ord, som frikostigt har östs från talarstolar och i tidningsspalterna, skulle faktiskt ett politiskt arbete, som syftar till att nå resultat, närmast vara att betrakta som en dödssynd. Det är klart att man blir alldeles särskilt fundersam, om man vid sidan av läsningen av alla dessa lamentationer ägnar ett ögonblicks studium åt exempelvis — jag säger »exempelvis» — de ord, som folkpartiets ledare yttrade i vårens remissdebatt i vår medkammare. Jag tycker, herr talman, att de orden är så bra, att de bör återfinnas även i första kammarens protokoll.

Efter att ha berört att det finns gamla traditioner om samverkan mellan partierna i riksdagen yttrade herr Ohlin följande: »Vi i folkpartiet vill gärna slå vakt om dessa traditioner. Jag sade nyss, att samverkan mellan oppositionspartierna på en rad konkreta punkter är naturlig och önskvärd. Lika klart är att kompromisser i riksdagen mellan regeringspartiet samt ett eller två oppositionspartier inte får uteslutas. Ibland kommer ju alla tre oppositionspartierna överens med regeringspartiet. Varför skulle inte ett eller två av dem få göra det när det leder till en bättre praktisk politik? Frånvaron av socialistiska inslag och nya skattehöjningar i regeringsprogrammet bör kunna öka möjligheterna till samarbete mellan regering och opposition.»

Så långt herr Ohlin. Jag har försökt att tolka herr Ohlins uttalande på det mest vänliga och positiva sätt, men jag kan inte komma fram till annat än att centerpartiet har tagit herr Ohlins uttalande ad notam. Vi har kommit överens med regeringspartiet för att åstadkomma en bättre praktisk politik. Det resultatet måste vara uppenbart, ty folkpartiet och högern har ju efteråt i stort sett anslutit sig till resultatet. Enligt vad som anförts innehåller skattepaketet ett tillgode-seende av en rad borgerliga önske-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

mål. Vi har sålunda gått in för lösningar, som saknar socialistiska inslag. Vi har åstadkommit en skattesänkning — jag skall inte gå in på någon diskussion av i vilken grad det skett, men att det gäller en skattesänkning har dock vitsordats. Vi har med andra ord till punkt och pricka försökt följa herr Ohlins rekommendationer! Men av debatten att döma gäller tydligen inte det flotta budet för alla, i varje fall inte för centerpartiet.

Jag har också fäst mig vid att folkpartiets vice ordförande herr Svensson i Ljungskile har ägnat uppmärksamhet åt vad som sålunda skett. Inom parentes sagt drar han ett tjockt streck över en skattelindring av storleken cirka 1 000 miljoner kronor, som han i sammanhanget anser vara orealistisk. Herr Svensson uttalar: »Oavsett vad man tycker om dessa herrar» — det gäller naturligtvis herrar Sträng och Hedlund — »och deras politik — för vår del tycker vi att mycket i förslagen är bra — lär ingen kunna bestrida dem rätten att råkås, när de själva behagar och träffa vilka överenskommelser de vill. Politiska diskussioner och överenskommelser emellan politiska ledare och parlamentariska grupper förekommer ju i alla demokratiska länder.»

Jag tycker nog att herr Waldemar Svensson har ställt kyrkan mitt i byn i debatten. Det är uppenbart, att man inte utan vidare, såsom skett i diskussionen kring skatteförslaget, kan döma ut vad som har ägt rum.

Herr Hagberg såg en förskräckande syn, när han diskuterade samarbetet på denna punkt. Han såg det som ett isberg. Ett isberg ligger ju normalt till en tredjedel över vattnet och till minst två tredjedelar under vattnet. Han såg skrämmande syner när det gällde vad dessa två tredjedelar kunde innehålla i fråga om ett bestående framtida samarbete mellan centerpartiet och socialdemokrater.

Jag kan försäkra herr Hagberg, att det inte finns någon is under vattnet. Så till vida är förslaget lätt, att det flyter ovanpå vattnet. Jag tror att man skaffar sig

sömlösa nätter alldeles i onödan, om man funderar på det sätt som herr Hagberg gjorde.

Eller är det möjligen så, att man med glädje skulle se ett sådant engagemang? Den frågan har vi inte fått svar på från höger och folkpartiets sida. Jag har mina dubier på den punkten. Jag tror inte att omsorgen är grundad på positiva funderingar i sammanhanget. När centerpartiet från de övriga två borgerliga partiernas sida beskylls för att uppträda ohemult, så måste jag säga att man bör rannsaka sig själv också. Är det verkligen i alla situationer givet, att det är centerpartiet som skall efterkomma signaler från höger och folkpartiet? Och så fort man inte gör det, då är man inne på otillåtna vägar, då fraterniserar man med dem på andra sidan gränsen mellan borgerlighet och socialism.

Under den relativt korta tid som jag haft tillfälle vara här i riksdagen har jag lärt mig åtskilligt på den punkten. Jag kommer för dagen ihåg ett par situationer, som jag kan påminna om därför att de belyser vad som här sagts. Vi har från centerpartiets sida inte någon gång beskyllt vare sig folkpartiet eller högerpartiet för att fraternisera eller för att hysa underfundiga planer på fortsatt samarbete eller koalitionsregering i situationer, där båda dessa partier var för sig eller tillsammans varit överens med socialdemokraterna. Låt mig erinra om höger och socialdemokratiens goda samverkan när det gällt att hålla den höga räntan, låt mig erinra om höger och socialdemokraternas samarbete gentemot centerpartiet och folkpartiet för att hindra ökat anslag till lån för småföretagsamheten. Man kan anföra andra exempel, när det gällt dyrortsgrupperingen o. s. v., men vi har inte emot någondera parten dragit några sådana slutsatser som här dras mot oss.

Jag tycker, herr talman, man skulle hålla diskussionen på en sann och riktig bas. Jag tror inte att det i längden kan vara nyttigt för det politiska arbetet — jag skall inte använda det slitna uttrycket demokrati, som man skickar fram i alla sammanhang, utan låt mig kalla det

för det politiska arbetet — om uppfattningen om politiker och vad politiker vill skall färgas av att man fortsätter att på detta sätt misstänkliggöra även de ärligaste försök att åstadkomma praktisk politik. Det ligger så snubblande nära till hands att allmänheten får den uppfattningen, att politik är först och främst omsorgen om vissa förutfattade mening- ar och att det inte finns några möjligheter att åstadkomma praktiskt politiskt arbete om man bortser ifrån dessa förutfattade meningar. På det sättet tror jag inte man främjar synen på politiker och politiskt arbete.

Jag tror det är viktigt att man slår vakt om politikernas möjligheter att verkligen åstadkomma praktiska resultat. Det är ändå till syvende och sidst det enda — låt mig gå så långt att jag säger det — som rättfärdigar politikernas tillvaro. De har ingen annan uppgift än att åstadkomma reformer till gagn för medborgarna i gemen. Därför menar jag att man måste vara rädd om de möjligheter som ges.

Jag tror, herr talman, att det som nu skett kommer att visa sig vara till nytta och gagn för en stor mängd människor i vårt land. Men det betyder inte att all rättfärdighet är uppfylld i alla avseenden. Det måste alltjämt vara så, att man fortsätter att åstadkomma de reformer som är nödvändiga i dagens samhälle, framför allt för att tillgodose de behov som de lägsta inkomsttagarna har och som är uppenbara. I det stycket lämnar naturligtvis även en reform av det här slaget åtskilligt kvar att förbättra.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag medela, att kamrarna i morgon torsdag sammanträder, förutom kl. 10.00, även kl. 19.30. Sistnämnda sammanträde har utsatts för att möjliggöra att, därest kamrarna vid behandlingen av något ärende under morgondagen

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. stannar i skiljaktiga beslut, proposition för gemensam votering eller memorial som eljest föränledes av skiljaktigt beslut, då godkännes. Eventuell gemensam votering äger, såsom förut tillkännagivits, rum fredagen den 15 dennes vid plenum som börjar kl. 11.00.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsanvisning för iståndsättande av Sydostbrottens fyr- anläggning jämte i ämnet väckt motion;

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åta sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit;

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m.;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal med Örebro läns landsting om driften av Mellringe sjukhus i Örebro jämte i ämnet väckt motion;

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för städer och stadslänkande samhällen, där kronan är väghållare, att inbetala vissa ersättningar för gatumark; samt

nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av postbanken.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes första lag- utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 398, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för en omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsen- det.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 399, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget och därmed sammanhängande spörsmål;

nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m.; och

nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en kampanj för allmänt lönsparande.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 16.52.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 13 december eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
(Forts.)

Fortsattes överläggningen ang. bevillningsutskottets betänkande nr 79.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Regeringen har gjort en blygsam ansats för att sänka de direkta skatterna, men samtidigt kan den uppvisa ett djärvt grepp för att höja den indirekta skatten med något över en miljard kronor.

Statsfinansiella förutsättningar för en bättre reform än den som regeringen presenterar finns utan tvivel. Regeringen har dock funnit det vara ändamålsenligt att samtidigt som man sänker den direkta skatten för en del lägga nya skattebördor på folkflertalets axlar.

Det är klart att vi betraktar höjningen av ortsavdragen, avskaffandet av dyrortsgrupperingen beträffande skatterna samt höjningen av inkomstgränsen när socialavgifter skall börja erläggas såsom åtgärder i rätt riktning. Vi har i många år bland annat hävdat att den först intjänade hundralappen per vecka bör vara skattefri. Nu föreliggande regeringsförslag om en höjning av ortsavdragen och om slopande av dyrortsgrupperingen vid beskattningen har också en nära anslutning till nämnda av oss tidigare ställda förslag.

Men därmed stannar också den favör flertalet skattebetalare erhåller genom regeringens nya skatteförslag. De som har en årsinkomst understigande 15 000 kronor får nämligen bara den sänkning av statsskatten som följer med höjningen av ortsavdragen, men de får som bekant ökade utgifter genom den höjning

av omsättningskatten regeringen föreslår.

Kvar står då att de som i någon avsevärd grad erhåller lättnader i den direkta skatten är gifta inkomsttagare med en årsinkomst mellan 20 000 och 30 000 kronor. Men det bör observeras att kommunalskatten samtidigt stiger inom praktiskt taget alla primärkommuner och landsting. Förslaget om ökad ersättning på 30 miljoner kronor till särskilt skattetyngda kommuner rubbar egentligen inte detta påtagliga faktum att kommunalskatten stiger och kommer att gå i höjden ännu hastigare om inte motåtgärder vidtas i tid. På detta område måste enligt vår mening en verklig reformering av skattesystemet ske, och ju förr det sker desto bättre är det.

I första hand bör staten överta alla utgifter som är förenade med folkpensioneringen, skolväsendet och polisen. Hur opinionen inom kommunerna utvecklas på detta område borde vara bekant för regeringen, inte minst på grund av de uppvaktningar som flera kommundelagationer har gjort.

Som jag nämnde inledningsvis finns det betingelser för en bättre skattereform än den regeringen har föreslagit. Överskottet innevarande budgetår torde bli ännu större än 1960/61. Att t. o. m. den s. k. totalbudgeten överbalanseras kan väl anses vara en tröst och en prestigevinst för finansministern och de storkapitalister som vill för egen räkning disponera alla tillgängliga investeringsmedel.

Flertalet av landets skattebetalare har anledning att fråga: Är det nödvändigt att vi genom rekordhöga och orimligt tunga skatter tvingas på en gång betala investeringsobjekt som sedan skall verka och ge avkastning sekler framåt i tiden? Regeringen anser för sin del att överbalanseringen t. o. m. av totalbudgeten är konjunkturmässigt nödvändig,

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

att skattepolitiken måste vara ett medel att styra konjunkturen. Med bl. a. den motiveringen sänktes bolagsskatten. Den mäktiga cellulosaindustrin tackade och beslutade som bekant att minska produktionen med nära 20 procent. Så ligger det till, och så verkar understundom regeringens styrande av konjunkturen via skattepolitiken!

Totalt beräknas skattebortfallet för staten bli cirka 560 miljoner kronor, i vilket belopp ingår kompensation till kommunerna för minskade skatteintäkter på grund av höjningen av ortsavdragen, vidare 30 miljoner kronor i bidrag till särskilt skattetyngda kommuner samt 15 miljoner kronor i minskade inkomster av folkpensions- och sjukförsäkringsavgifter. Tar man med kostnaderna för kompensation till barnfamiljerna och folkpensionärerna, beräknar finansministern statens merkostnad till sammanlagt 1 340 miljoner kronor.

En sänkning av statsskatten, en höjning av barnbidragen och folkpensionerna kan ske utan att man höjer omsättningsskatten. Den statliga driftbudgeten blir ändå överbalanserad, och det blir åtskilligt över för att klara en del av utgifterna på kapitalbudgeten.

»Nå, det är gott och väl», säger man på regeringshåll, »men den överbalanserade budgeten är ett av våra medel att styra konjunkturen.» Jag måste fråga: Vilken konjunktur? Minskar man vårt fläsköverskott genom att begränsa barnfamiljernas köpkraft? Naturligtvis gör man inte det, men man hjälper till att skapa en situation där konsumenterna får subventionera fläskexporten. Konfektions- och textilindustrin har svårigheter att få sälja hela sin produktion, och detsamma kan sägas beträffande skoindustrin. Kan man säga att svenska staten med nuvarande skattepolitik styr så att konjunkturläget blir bättre inom nämnda och andra industrier? Nej, det kan man inte säga. Staten samlar folkflertalets skattepengar på hög och bidrar därigenom till att försvåra konjunkturläget inom främst den svenska konsumtionsvaruindustrin.

Men om man nu inte höjer omsätt-

ningsskatten, då får barnfamiljerna möjlighet att köpa mera kläder, mera skor och mera högkvalitativa livsmedel. Då skulle man styra konjunkturen efter mera folkliga linjer än som nu är fallet. Jag skulle givetvis kunna nämna andra sidor av regeringens konjunkturstyrande politik, men det skulle väl i dag betraktas som en alltför stor utvikning från dagens debattämne.

Med dessa korta erinringar har jag velat i all korthet motivera varför vi motsätter oss en höjning av omsättningsskatten. Vi har förbehållit oss rätten att, om inte vårt avslagsyrkande på höjd omsättningsskatt bifalles, vidhålla vårt yrkande i motion nr 717 i denna kammare, nämligen att barnbidragen skall höjas till 600 kronor för barn och år.

De borgerliga partierna har nu helt accepterat omsättningsskatten. Centerpartiet kapitulerade först, och sedan följde de andra med i spåren. Därmed är det återigen bevisat att det borgerliga motståndet på sin tid mot omsättningsskatten uteslutande var dikterat av valtaktiska skäl. Vi har inte ändrat ståndpunkt, ty omsättningsskatten verkar i dag liksom tidigare till stor nackdel för de små och medelstora inkomstagarna. Den höjning av omsättningsskatten, som regeringen nu föreslår och som vunnit full anslutning av de borgerliga partierna, innebär att skattepolitiken i vårt land ytterligare markerar sin antidemokratiska karaktär.

Herr Torsten Andersson har under debatten angett vilka politiska motiv som varit vägledande för centerpartiets ställningstagande i den fråga vi i dag behandlar. Hans argumentation höll sig på det sakliga planet, såvitt jag kunde förstå. Det var med andra ord vad man kan kalla en vettig politisk förklaring. Men det kan man inte säga om de argument som den politiske diletantan herr Sundin anförde som huvudskäl till centerpartiets ställningstagande. Hans avgörande argument var att det gällde att hindra marodörerna — med marodörerna menade herr Sundin kommunisterna — från att fälla avgörandet i skat-

tefrågan. Jag tycker — utan att blanda mig i motsättningarna mellan de borgerliga partierna — att herr Sundins förklaring låg på en tarvlig nivå. Han tillhör tydligen den typen som menar att bara man hasplar ur sig en anti-kommunistisk glosa så är all rättfärdighet uppfylld. De sista dagarnas aktivitet från Moralisk upprustning har tydligen haft stor genomslagskraft i herr Sundins sjäsliv. Sådant kan man ju också få föresätta.

Men allt detta har ju inte hindrat herr Sundin från att springa runt i korridorerna likt en osalig ande med frågan till »marodörerna»-kommunisterna: Ni kommer väl att stödja oss i bensinskattfrågan? Härav drar jag den slutsatsen att dubbelmoralen hos herr Sundin knappast kunnat demonstreras klarare än som skett i dag. Till detta vill jag foga: Det finns ytterst få inom centerpartiet som i sitt ställningstagande till skattfrågans handläggning här i dag skulle vara beredda att skriva under herr Sundins roboförklaring.

De ekonomiska möjligheterna till en verkligt stor demokratisk skattereform är för handen. Regeringen har inte tagit chansen att genomföra en dylik. Några smulor från statens rika bord kommer en del skattebetalare att erhålla, men skattebetalarnas flertal får praktiskt taget ingenting.

Till allra sist vill jag framhålla i avslutning till det budgetresonemang som ägt rum här i dag att vi flera gånger har föreslagit skatteåtgärder ägnade att öka statens inkomster och möjliggöra en mera demokratiskt utformad skattepolitik och en successiv förbättring av de sociala reformerna. Jag syftar närmast på våra tidigare förslag att förmögenhetsskatten höjes till i genomsnitt 2 procent på förmögenheter över 80 000 kronor och att bolagsskatten återföres till 50 procent vid statlig beskattning. Det skulle ge staten minst 700 miljoner kronor årligen i ökade inkomster. Jag vill erinra härom och samtidigt påpeka att detta också är ett alternativ mot höjd omsättningskatt och därtill ägnat att skapa ekonomiska förutsättningar

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

för en ytterligare höjning av barnbidragen och en ordentlig standardhöjning för folkpensionärerna.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna 716 i denna kammare och 861 i andra kammaren.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag är medveten om att det kan förefalla djärvt om en så oerfaren riksdagsman som jag ger sig på att något litet kommentera herr finansministerns konjunkturbedömning tidigare här i dag, men jag kan faktiskt inte underlåta att i all anspråkslöshet göra det.

Finansministern tror uppenbarligen på en oförändrad högkonjunktur under det närmaste året och hyser stor optimism inför den närmaste tidens utveckling. Jag har visserligen inte samma förutsättningar som herr finansministern att bedöma konjunkturläget — tyvärr förfogar jag inte över något eget konjunkturinstitut — men jag har ju vissa kontakter med näringslivet och följer med en smula så gott jag kan. Jag är för min del inte fullt lika optimistisk som finansministern. Jag tror inte heller att bedömarna inom näringslivet i gemen är lika optimistiska. I motsats till finansministern tror jag att vi under nästa år kommer att möta någon avmattning i konjunkturen med en något varierande konjunkturbild för olika branscher. Jag vill uttrycka mig så: Det finns de som skulle måla mera i grått.

Jag kan åberopa åtskilliga företeelser till stöd för min uppfattning, såsom en minskad efterfrågan från utlandets sida på våra skogsprodukter, framför allt på massan, samt på handelsfärdigt järn och stål, en viss avmattning i Västtyskland och stagnation i England. Jag läste nyligen en bankrapport från USA. Den gav närmast vid handen att expansionen i USA börjat sacka efter de senaste veckorna. Dess prognos i denna del skiljer sig alltså något från finansministerns. Kommerskollegii enkät om indu-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

striens investeringsplaner visade dock en nedgång med 10 procent på byggnader och anläggningar och 3 procent på maskiner för nästa år, vilket bör jämföras med stegringen på 20 procent för vartdera av åren 1960 och 1961. En viss vändning kommer sannolikt att inträda på investeringsområdet. Alltför stora växlar skall nog inte heller dragas på nybeställningarna inom varvsindustrin — i och för sig mycket värdefulla — och börsens reaktioner på sista tiden skall kanske inte heller förglömmas.

Jag skall, herr talman, härefter övergå till att tala om några detaljer rörande den allmänna varuskatten.

Reservation XVIII gäller övergångsbestämmelserna. De föreslagna reglerna innebär i denna del att den som köper en vara nu i december, då den nuvarande lägre skattesatsen 4 procent fortfarande är bestående, och tar varan med sig hem omedelbart eller får den hemskickad före årsskiftet, trots detta, utöver de 4 procenten, får betala ytterligare 2 procent, nota bene om han likviderar sin räkning först efter den 1 januari. Det kan alltså hända att en vara, som inköpts innan riksdagen ännu fattat sitt beslut, belägges med den högre skattesatsen. I realiteten blir det många gånger detaljisten och inte konsumenten som träffas. Denna ordning är principiellt oriktig och orättvis. Jag yrkar bifall till reservation XVIII.

Reservation XIX avser frågan huruvida den allmänna varuskattens uttagande bör ske i detaljhandelsledet som nu eller i partihandelsledet.

Denna fråga har något behandlats tidigare i denna debatt. Det finns otvivelaktigt i detaljhandelskretsar på vissa håll en opinion mot den nuvarande ordningen, enligt vilken den formella skattskyldigheten ligger på detaljhandeln och det åligger detaljhandeln att ha hand om uppbörden av omsen. Det är tydligen i första hand fallet inom specerihandeln, som särskilt tycker att redovisningen medför en stor arbetsbelastning — vilket den säkert gör — men även inom vissa branscher av handeln med varaktiga konsumtionsvaror är man miss-

nöjd. Det är i och för sig begripligt. Det finns onekligen ett visst fog för detta missnöje, och det är därför naturligt att många vill skjuta över bördan på andra led. Det måste också medgivas att nuvarande system med 200 000 skattskyldiga är besvärligt ur kontrollsynpunkt.

För egen del tror jag emellertid inte så mycket på att ett system, enligt vilket skatten uttages i partihandelsledet, är så mycket bättre vare sig ur fiskal synpunkt eller för detaljhandeln. Tvärtom tror jag att ett dylikt system skulle bli förenat med påtagliga olägenheter, vartill kommer de övergångssvårigheter som ett nytt system alltid måste medföra. Bland annat skulle det sannolikt framtinga en lagerskatt på detaljhandeln i övergångsskedet.

Mot systemet talar ytterligare att komplikationer skulle uppstå när det gäller integrerade företag, där såväl partihandels- som detaljistfunktionen ligger i ett och samma led. Skatten kan där lätt förrycka konkurrensvillkoren. Vidare skulle detaljisten komma att få betala skatten inte som nu i efterskott, vilket innebär att han åtnjuter kredit på skattebeloppet, utan i stället inkluderas i varupriset vid sitt eget inköp, alltså i förskott — det perspektivet skulle kanske inte alltid te sig så lockande.

I fråga om tjänster skulle man troligen bli nödsakad att ha skatten kvar på det sista ledet. För tjänsterna finge man på det sättet två parallella system. En urmakare skulle exempelvis, såvitt jag kan förstå, bli befriad från att svara för skatten på själva klockan, vilken skulle tas ut hos grossisten; men i stället skulle han bli tvungen att själv ta ut skatten i samband med reparationen av samma klocka. Otvivelaktigt skulle kontrollen bli ganska besvärlig.

För egen del är jag som sagt inte alldeles övertygad om att det skulle innebära fördelar att lägga skatten på partihandelsledet, men det finns en del människor som har annan uppfattning, och för att lugna opinionen tror jag att det bästa vore att frågan gjordes till föremål för en förutsättningslös utred-

ning. Samtidigt kunde man då också undersöka huruvida detaljhandeln ersättning för befattningen med skatten är otillräcklig och kan behöva höjas.

Om vi, såsom yrkas i reservation XX utan vidare ginge över till en partihandelsskatt skulle detta säkerligen bli en mindre behaglig överraskning för många detaljister. Frågan måste nog begrundas.

Jag blev litet förvånad över den antydan bevillningsutskottets högt ärade ordförande gjorde, att han kunde tänka sig att ytterligare utöka skattesystemet genom, som han sade, en skatt på bägge leden. Jag vet inte om det var någon form av s. k. kaskadskatt som lekte herr Ericson i hågen, att eventuellt tillgripas när andra skatteköllor en gång kan vara tömda. Jag tror att en sådan skatt skulle bli dyr i uppbörd. Den brukar dessutom väsentligen öka genom vinstpålägg och har sannolikt vuxit när den till sist drabbar den slutlige konsumenten. Jag har inte något större förtroende för en sådan skatteform.

I reservation XXI begäres att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att det synes riksdagen angeläget att allmänna skatteberedningen uppstår till ingående prövning frågan om investeringarnas behandling inom ramen för den indirekta beskattningen. Den omständigheten att omsen även belastar investeringarna är ganska betungande inte minst för näringslivet. Den fördyrar de för det ekonomiska framåtskridandet så betydelsefulla investeringarna för såväl industrien och hantverket som jordbruket och är icke minst betungande för jordbruket. Den föreslagna höjningen av skatten med inte mindre än 50 procent gör att den betungande effekten ytterligare förstärkes. Skatten verkar härigenom alltmera som en investeringsavgift, men utan att ha investeringsavgiftens konjunkturpolitiska uppgifter.

Kommerskollegii enkät för industriens investeringsplaner 1962, som jag nyss talade om, måste också i denna del vara en tankeställare.

Det är riktigt som bevillningsutskottets ordförande tidigare har sagt, att ett

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

slopande av omsen på investeringarna skulle betyda ett mycket stort skattebortfall med hänsyn till att investeringsområdet utgör en betydande del — 30 procent — av hela fältet. Men enligt min mening tål frågan i alla fall att närmare utredas och sättas in i ett större sammanhang, där särskilt skattens verkningar är att beakta.

Reservation XXIII behandlar frågan om undantagande från allmän varuskatt av förbearbetade byggnadsvaror. Det gäller framför allt s. k. fabriksbetong och den fabriksmässiga tillverkningen av s. k. byggelement.

Vad först angår betongen så är saken den att denna produkt tillverkas i två olika produktionsformer, dels i särskilda fabriker varifrån den senare distribueras ut till de olika byggnads- och arbetsplatserna, dels på själva byggnadsplatsen. I det senare fallet utgår varuskatt uteslutande på cementen, som utgör den väsentliga råvaran. I förra fallet utgår däremot skatt inte bara för cementen utan även för gruskostnaden, transporten och fabriktionskostnaden inklusive arbetslöner. Med den föreslagna höjda skattesatsen kommer fabriksbetongen att i skatt betala kr. 3:43 per m³, medan den på byggnadsplatsen tillverkade betongmassan endast får betala kr. 1:38. Fabriksbetongen blir alltså i konkurrensen belastad med ett handikap av kr. 2:05 per kubikmeter. På ett normalt fyra våningars bostadshus blir skillnaden 3 090 kronor. I Norrland med dess större avstånd och högre transportkostnader blir handikappen ännu större. Principiellt måste det vara förkastligt att en och samma vara belastas med olika skatt beroende på olika tillverkningsätt. Det är i detta sammanhang så mycket mera förkastligt som fabriksbetongen möjliggör ökad byggtakt, bättre kvalitet och därmed även minskade byggnadskostnader. Skatten utgör med andra ord en hämsko på rationaliseringen, något som väl icke kan vara förenligt med samhällets intressen.

Vad härefter angår de s. k. byggelementen så hör så betydelsefulla ting hit som bjälklag, pelare, balkar, tak, trap-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

por, ytter- och innerväggar, kök, badrum, pannrum — det s. k. hjärtat — allt saker vilka på senare år i allt större utsträckning har börjat göras till föremål för fabrikmässig specialtillverkning för senare montering i byggnaderna mot att tidigare ha ingått i själva bygget. En omfattande rationalisering har här skett och pågår allttjämt. Den allmänna varuskatten utgör även i detta fall en hämsko på rationaliseringen. Ju högre den blir, desto mera verkar den hämmande på rationaliseringsprocessen.

Redan när den allmänna varuskatten infördes 1959, påtalades dessa förhållanden, och bevillningsutskottet uttalade redan den gången att utvecklingen borde följas med uppmärksamhet för att man skulle kunna se vilka konsekvenser som kunde komma att uppstå. Även denna gång, när skatten avses att höjas, talar man om samma sak. Men det räcker inte med uppmärksamhet och uppmärksamhet, utan saken måste rättas till.

Att omsättningsskattens tillkomst fått konsekvenser är uppenbart. Enligt vad jag inhämtat från Cementvarufabrikerens riksförbund var totalomsättningen för förbundets medlemmar i fråga om byggelement 15 miljoner kronor för år 1956, 18 miljoner 1957, 28 miljoner 1958 och 40 miljoner 1959, d. v. s. en stark stegring varje år, särskilt de senaste åren. Men för 1960, det första år, som påverkades av omsättningsskatten, var motsvarande siffra 41 miljoner kronor. Omsättningsskatten hade uppenbarligen medfört en vändpunkt. Jag tycker nog att redan detta tyder på att »väsentligt ändrade förhållanden inträtt», för att tala med utskottet. När omsättningsskatten nu höjes är det kanske rent av risk för bakslag. Jag skulle vilja erinra herr finansministern om att parterna på arbetsmarknaden på sin tid gjorde en gemensam uppvaktning hos finansministern i denna sak.

Jag är glad över det positiva intresse för frågan som sådan som bevillningsutskottets ordförande i sitt anförande nys ådagalade. Det är synd att inte samma positiva intresse kom till tydligt uttryck i själva utskottsbetänkandet. Jag

förstår inte riktigt hans tekniska betänkligheter. Den skattetekniska lösningen av hithörande problem bör icke vara svår att åstadkomma. Det finns ett mönster från de fabriksstillverkade trähusen, där man av samma skäl som här är för handen vidtog den åtgärden att man föreskrev att beskattningsvärdet endast skulle utgöra 60 procent av varuvärdet. Om en liknande ordning överväges på betongområdet, borde beskattningsvärdet utgöra cirka 40 procent av varuvärdet; det är i genomsnitt ungefär cementens andel i priset.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation XXIII.

Reservation XXIV berör frågan om undantag för förbrukningsartiklar, som användes för produktionen inom industrien, handeln, hantverket, jordbruket och fisket. Frågan gäller materialbegreppet i varubeskattningshänseende. Enligt § 18 i varuskatteförordningen äger skattskyldig, vilken som material vid yrkesmässig tillverkning av varor för avsalu och vid fabrikmässig tillverkning av byggnadsvaror använt inköpt skattepliktigt material, göra avdrag för det sålunda utgivna vederlaget vid beräkning av sin skattepliktiga omsättning.

Lagen preciserar inte vad som skall hänföras till sådant material, för vilket skattskyldig skall vara berättigad till avdrag, något som är att beklaga, eftersom det måste uppstå åtskilliga gränsfall. I stället har riksskattenämnden, såsom anvisning till ledning för beskattningsmyndigheterna gjort uttalanden om tolkningen av materialbegreppet. I dessa uttalanden från riksskattenämnden, som emellertid inte är bindande för vare sig skattemyndigheterna eller de skattskyldiga, har mycket snäva gränser uppdragits för vad som anses såsom material i den egentliga produktions- och bearbetningsprocessen i varubeskattningshänseende.

Som skattefritt material betraktas sådana ting som utgör tillsatsmaterial och förbrukningsmaterial och som mer eller mindre kontinuerligt åtgår i den egentliga produktions- och bearbetningsprocessen. Däremot godtages i princip inte

verktyg, som undergår förslitning i denna process, med mindre förslitningstiden uppenbarligen har uppgått till mer än en à två veckor. De av riksskattenämnden lämnade anvisningarna står delvis i strid med industriens redovisningspraxis, som är baserad på strikt företagsekonomiska synpunkter, vilka har godtagits vid inkomsttaxeringen. I enlighet med kommunalskattelagen tillämpas nämligen vid inkomsttaxeringen tre år som en övre gräns för hit hänfödda varors livslängd.

Men det är inte bara företagsekonomerna och inkomsttaxeringen som ser annorlunda på saken. Nationalekonomerna sätter i enlighet med OEEC:s rekommendationer gränsen mellan investeringar och omkostnader vid ett år, och så gör man också i vår nationalbudget. Den snäva avgränsningen vid tillämpningen av omsen har vållat trasel och irritation inom näringslivet, där man menat att skatten i viss omfattning kommit att drabba varor, som direkt förbrukas i produktionsprocessen, såsom borrar, sågblad, snabbstål, drivremmar, tänder till grävskoppor, kätting, gjutskopor, formverktyg, maskinfilt, vävskedar, reklamartiklar m. m. För företaget är det förenat med hart när oöverkomliga svårigheter att lägga den fysiska livslängden och inte den ekonomiska till grund för sin redovisning. En hel del av de varor som drabbas av skatten är otvivelaktigt att hänföra till företagets tillverkningsomkostnader, och det förefaller därför stå mindre väl i överensstämmelse med den princip som eljest gäller för skatten, d. v. s. att den inte skall drabba råvaror eller andra varor som förbrukas i produktionen eller varuhanteringen, utan att den i stället skall träffa den slutliga konsumenten. Meningen har ju dessutom inte varit att effekten skulle bli dubbelverkande, men det blir den i detta fall. Starka skäl föreligger för en utredning av hithörande fråga, som inte närmare penetrerades vid den utredning som föregick den allmänna varuskattens tillkomst.

Frågan måste lösas lagstiftningsvägen och inte genom utformning av rätts-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
praxis. Det går inte att föra frågor om varubeskattningen av näringslivets tusentals varierande »prylar» till regeringsrätten.

Även med risk för, herr talman, att utsättas för ogillande av bevillningsutskottets ordförande yrkar jag bifall till reservation nr XXIV. Att samma spörsmål behandlades av riksdagen i våras bör inte hindra att det får på nytt prövas under höstriksdagen, när frågan nu har kommit i ett annat läge till följd av propositionen.

I fråga om reservation XXXIV — den sista — vågar jag inte trötta kammaren med någon närmare motivering. Jag inskränker mig till att yrka bifall till denna reservation.

Och så till sist ett vänligt ord till herr Sundin, som med adress till högern tidigare i dag talade om besparingar för besparingarnas egen skull. Det är klart, herr Sundin, att de besparingar som högern inriktar sig på är avsedda att komma skattebetalarna till godo och inga andra, i enlighet med de riktlinjer för skattesänkningar som högern uppdragit. — Det var roligt att i förmiddags höra herr Sundin tala om att han var besviken över att centerpartiet inte inkluderats i den kamrat- och vänkrets som utgjordes av högern och folkpartiet inom bevillningsutskottet. Han talade så rart om kamratskapet att jag nästan fick tårar i ögonen. Jag frågade mig emellertid — sedan jag torkat tårarna — om detta var ett uttryck för en omedveten inre ängslan hos herr Sundin över att han trots allt kommit i fel gäng när han sprungit i kanslihusets dörrar. Ja, en dylik nyförvärvad insikt vore ju i och för sig glädjande, särskilt om den vore bestående.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill koncentrera mig på ett par speciella frågor i de föreliggande propositionerna och jag vill då börja med frågan om höjning av skatten på bensin och brännolja.

I motion nr 697 i denna kammare har jag hemställt att riksdagen måtte avslå

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

det i proposition nr 188 framlagda förslaget om höjning av bensinskatten samt i anledning därav inte heller vidtaga någon höjning av skatten på brännolja som föreslås i proposition nr 114. Det föreslås att skatten på bensin skall höjas med 5 öre och på brännolja med 4 öre per liter. Departementschefen motiverar förslaget med att det inte bör ifrågakomma att dessa motorbränslen »vid den föreslagna varuskatthöjningen förbilligas relativt ännu mer i förhållande till den varubeskattade konsumtionen».

Jag kan inte dela departementschefens uppfattning i denna fråga. När omsättningsskatten infördes vid höstriksdagen 1959, avvisade riksdagen ett av Kungl. Maj:t framställt förslag om höjning av drivmedelsskatten. Motivet för avslaget var att en höjning av denna skatt skulle medföra stegringar av transportkostnaderna, vilket borde undvikas. Den kraftiga skatthöjning som då hade genomförts under de senaste åren hade drivit upp bensinpriserna och oljepri- serna på en hög nivå.

Samma argumentering kan, anser jag, användas även i dag i denna fråga. Den nu föreslagna höjningen av skatterna på drivmedel skulle innebära en fördyring av 6,4 procent. Det skulle alltså betyda en ännu kraftigare höjning av kostnaderna för biltrafik, transporter och motorfordon i yrkesmässig verksamhet än 1959 års förslag. Höjningen av skatten på drivmedel skulle direkt och indirekt drabba näringslivets alla grenar och medverka till en höjning av den allmänna kostnadsnivån. Den skulle speciellt inverka så att de delar av landet där avstånden är långa skulle missgynnas. I glesbygdssamråden, där befolkningen är beroende av långa bussresor och där näringslivet måste lita till långa landsvägstransporter, kommer höjningen av skatten på drivmedel att slå igenom i såväl priserna på bussbiljetter som transportkostnader i övrigt.

I propositionen erinrar departementschefen som ett argument för höjning av dessa skatter om att prisutvecklingen på bensin- och oljeområdet varit nedåtriktad, sedan varuskatten infördes. Det kan

väl, anser jag, ändå inte vara något skäl för en höjning av ifrågavarande skatter. Det måste anses vara en stor fördel om man på något område kan uppnå en sänkning av priserna. Speciellt gäller det transportområdet som har så stor betydelse för den allmänna kostnadsnivå som näringslivet arbetar under.

Beskattningen av bensin och motorbrännolja sker fortfarande i särskild ordning vid sidan av den allmänna varuskatten. De medel som dessa skatter inbringar överförs automatiskt till automobilskattemedlens specialbudget och är avsedda för investering i vägväsendet. Skatternas storlek bör då även bestämmas med hänsyn till de planer som uppgörs för våra vägars utbyggnad och förbättring. I propositionen framförs inga sådana argument för höjning av skatterna.

Herr talman! Jag instämmer i tidigare yrkanden på detta område. Beträffande frågan om höjning av brännoljeskatten instämmer jag i yrkandena om bifall till utskottets hemställan och beträffande frågan om höjning av bensinskatten till den av herr Hagberg m. fl. undertecknade, med XXIX betecknade reservationen.

Jag ber sedan att få taga upp tre speciella problem som berör höjningen av omsättningsskatten. Ett par av dessa frågor har herr Jacobsson redan berört, och jag skall försöka att mycket kortfattat ge några synpunkter på dem.

I en partimotion från folkpartiet, nr 732 i denna kammare och nr 884 i andra kammaren, har yrkats skyndsamt utredning av och förslag till riksdagen om sådan ändring av förordningen om allmän varuskatt, att sådan skatt ej skall uttas på förbrukningsartiklar som används för produktionen inom industrin, handeln, hantverket, jordbruket och fisket.

Jag ber att få hänvisa till vad som i nämnda motion säges om svårigheterna att avgöra vilka förbrukningsartiklar det är som skall betraktas som skattepliktiga eller ej. Jag vill även framhålla de orimliga situationer som företagen många gånger ställs inför på grund av de nuvarande bestämmelserna, vilka in-

te är anpassade till produktionslivet. Exempel som belyser detta lämnas även i nämnda motion.

Ett allvarligt skäl för att avskaffa omsättningsskatten på förbrukningsartiklar inom produktionen liksom på investeringsvaror, maskiner och verktyg etc. är även att skatten, särskilt om den höjning som nu föreslås kommer till stånd, bidrar till att vårt näringsliv får arbeta under en högre kostnadsnivå, vilket medför konkurrenssvårigheter, särskilt för vår exportindustri men även för de företag som på vår hemmamarknad har att vänta en ökad konkurrens från utlandet.

I den nämnda motionen framförs tanken på att förbrukningsartiklar som har en livslängd understigande tre år, skall betraktas som skattefria förbrukningsvaror. Tekniskt skulle skattebefrielsen kunna lösas så, att ett företag erhåller rätt att från sin skattepliktiga omsättning göra avdrag för sådana förbrukningsartiklar, som skulle vara skattefria, men för vilka betalats skatt. Det är, anser jag, ett uppslag, som bör utredas. Men ännu bättre är dock att alla varor, såväl förbruknings- som investeringsvaror för industri, hantverk och handel liksom för jordbruket och fisket undandras från beskattning. Jag ansluter mig beträffande dessa frågor till de i reservationerna XXI och XXIV framförda förslagen om en snabb utredning av dessa frågor.

Jag vill också, herr talman, säga några ord om ett problem som herr Kollberg tar upp i en motion i andra kammaren och som även sammanhänger med höjningen av omsättningsskatten. Det är det förhållandet att en vara som inköpts i december 1961, då den lägre skatteprocenten, 4 procent, gäller, men som betalas först 1962 enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna beskattas med den då gällande 2 procent högre skatten. Detta har herr Jacobsson alldeles nyss berört, och jag skall vara mycket kortfattad på denna punkt. Det föreliggande förslaget innebär att den högre skatten kommer att utgå på varor och tjänster som kunden erhållit under december, således före beslutet om skatten och då

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
även före dess ikraftträdande. Följden av detta blir i de allra flesta fall att säljaren får betala den skillnad som uppstår genom skattehöjningen. Det blir som motionären framhåller inte lätt för en köpman att i januari kräva sina kunder på ett 2 procent högre belopp än varan kostade vid inköpet. Innebörden av de nu föreslagna övergångsbestämmelserna blir en retroaktiv beskattning med en skattesats som i många fall inte ens var beslutad före köpet. Jag vill, herr talman, i denna detaljfråga ansluta mig till yrkandet under reservation nr XVIII.

Vidare ber jag att få ta upp ett problem som mig veterligt i dag ännu inte diskuterats eller berörts i denna kammare men som också sammanhänger med omsättningsskatten. Det har tagits upp i motion nr 883 i andra kammaren av herr Nordgren m. fl. och av herr Jacobsson och mig i en motion i denna kammare. Vi har hemställt om en utredning rörande vilka punktskatter som lämpligen bör avskaffas, därest förslaget om en höjning av omsättningsskatten vinner riksdagens bifall.

Vi erinrar i motionen om att 1952 års kommitté rörande den indirekta beskattningen betonar att det är angeläget att den indirekta beskattningen görs så likformig som möjligt. En vara bör således inte beskattas högre än en annan, om inte särskilda motiv härför föreligger. Kommittén anförde också exempel på punktskatter som enligt dess mening borde upphöra vid genomförandet av en allmän indirekt beskattning. Gemensamt för alla de skatter, som kommittén nämnde, är att de inbringar relativt obetydliga belopp men är förenade med en förhållandevis kostsam administration såväl för det allmänna när det gäller skatteuppbörd och kontroll som för de skattskyldiga vilka belastas med ett betydande merarbete för redovisning. Inkomsterna på dessa skatter står inte i rimlig proportion till de kostnader som är förenade med dem. Detta gäller, herr talman, i hög grad — ja, kanske främst — de punktskatter som i likhet med omsättningsskatten tas ut i detaljistledet. Detaljisterna i de branscher det här är

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

fråga om, t. ex. guldsmedsaffärer och försäljare av grammofonskivor, belastas med dubbelt redovisnings- och kontrollarbete. Låt mig som exempel ta guldsmederna. Dessa har liksom handeln i övrigt de skyldigheter och det merarbete som den allmänna varuskatten medför med redovisning av skattebeloppet en gång varannan månad. Dessutom har de utan ersättning det mycket mera tidskrävande åliggandet att inkassera och redovisa den speciella 20-procentiga försäljningsskatt som utgår bl. a. på alla silver- och guldvaror. Denna redovisning är förenad med ett omfattande kontrollsystem, som medför ett mycket kostnadskrävande bokförings- och redovisningsarbete. Där gäller även andra redovisningsterminer än för omsättningsskatten. Deklarationen av försäljningen och inbetalningen av denna skatt sker varje månad. Dessa företagare har således dubbla omsättningsskatter att redovisa och inbetala.

Ofta har yrkesmannen själv, som är helt sysselsatt i sin verkstad eller i affären, inte möjlighet att ägna sig åt detta redovisningsarbete, utan han måste anlita för honom dyrbar extrahjälp. Det är totalt mycket höga kostnader som branschen belastas med för handhavande av denna punktskatt. Läger man därtill kontrollstyrelsens kostnader i samband med skatten, torde den national-ekonomiska vinsten vara relativt liten.

Även en annan synpunkt på guldsmedsskatten är värd beaktande. Såväl silversmederna som guldsmederna är att betrakta som konsthantverkare. Många av dem utövar en högt kvalificerad konstnärlig verksamhet. Deras konstnärliga skapande och deras arbetsinsatser, som utgör en relativt betydande andel av priset på den färdiga konstprodukten, beläggs till skillnad från annat konstutövande med 20 procents lyxskatt, bara därför att de använder de ädla metallerna som material. De kommer på grund därav i ett svårt konkurrensläge i förhållande till andra konsthantverkare, liksom guldsmedsbranschen gör i förhållande till andra, icke lyxskattebelagda branscher. Dessa yr-

kesutövare bör icke beskattas hårdare än andra.

Därtill kommer att varorna inom denna bransch alltmer blir var mans egendom. Många artiklar är inte längre att betrakta som lyxkonsumtion.

Framhållas bör även att priserna i den svenska guldsmedsbranschen på grund av denna skatt är mycket ofördelaktiga i jämförelse med motsvarande priser i utlandet. Detta medför att branschen undandras en rätt betydande försäljning, därför att svenska resenärer och turister gör sina inköp i utlandet, där det inte finns någon punktskatt på detta område.

Detta är bara ett exempel på en bransch som har svårigheter just på grund av den extra försäljningsskatten. Man skulle kunna anlägga liknande synpunkter på andra branscher.

Herr talman! Jag yrkar i denna fråga bifall till den med XXXIV betecknade, av herr Hagberg m. fl. avgivna reservationen.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! I likhet med den föregående talaren skall jag avstå från utläggningar av frågan i dess helhet och hålla mig till vissa speciella problem.

Det är ju många grupper som är berörda av detta förslag. Vissa skattejusteringar är generella och gäller oss alla. Andra är mera klart avgränsade till vissa grupper i samhället på grund av deras civilstånd, och andra förslag berör endast dem som har barn under sin vård. Det är vid dessa grupper som jag skulle vilja uppehålla mig.

Man konstaterar med tillfredsställelse de lättnader i sambeskattningen som genom skatteförslaget åstadkommes för flera familjer än förut där båda makarna yrkesarbetar. Att sambeskattningsfrågan inte är löst i sin helhet kan man endast konstatera.

När professorn i finansrätt med finansvetenskap Leif Mutén nyligen installerades i Uppsala höll han en installationsföreläsning i sambeskattningsfrågan. Det var många tänkvärda ord som

professorn yttrade, och det må tillåtas mig som är autodidakt och som åhörde föreläsningen att instämma i en del av hans synpunkter. Inte minst är professorns inledande ord väl värda att citeras. Han sade: »Sambeskattningsfrågan är något av en ödesfråga för den progressiva inkomstskatten som sådan. Kan vi inte lösa den på ett tillfredsställande sätt, då måste vi frukta att vår inkomstbeskattning inte är det fullkomliga instrumentet för belastning av envar efter hans förmåga som dess upphovsmän kanske drömt om.» Lika helhjärtat kan man instämma i professorns slutord: »För rättstillämpningen kan det aldrig vara en hållbar motivering för ett skattemässigt ingrepp, att pengarna skall tas där man kan. Den andan hör snarare till ett fogdevälde än till ett rättssamhälle.» Så långt professor Mutén.

Att mer pengar nu tas från vissa grupper av inkomsttagare än de har möjlighet att komma ut med, om det skall vara lönt för dem att arbeta, är ju obestridligt. Till de grupperna hör familjer där båda makarna har yrkesarbete. När en hemmaarbetande hustru vill ge sig ut i yrkeslivet, måste hon — i synnerhet om hon har barn att vårda i hemmet — få ökade utgifter för sådant arbete som hon förut själv utförde hemma och som, väl att märka, var obeskattat. Lagstiftarna har också beaktat detta genom att införa de s. k. förvärsavdragen för gifta kvinnor. Som bekant utgår generell avdrag med 300 kronor vid såväl den statliga som den kommunala inkomstskatten för alla gifta kvinnor. För kvinnor som har barn under 16 år hemma i sin vård utgår ett ytterligare förvärsavdrag med 20 procent på inkomsten, dock högst 1 700 kronor. Avdraget för dem blir således maximalt 2 000 kronor. Detta avdrag är fullständigt slumpmässigt valt. Alla inser väl att det inte svarar mot de reella kostnaderna, om barnen där hemma över huvud taget skall få någon ordentlig vård och — det bör man kanske tillägga — deras mamma inte skall slita ut sig fullständigt. Vi har nyligen genom

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. socialstyrelsen fått ganska klarläggande och realistiska siffror rörande kostnaderna att sköta ett barn. Ett barn kostar årligen 3 280 kronor, konstaterar styrelsen efter sina undersökningar. Två barn kostar 4 830 kronor. Man tycker alltså att det finns all anledning att justera avdraget i samband med att så genomgripande skattejusteringar sker som här avses, om nu regeringsförslaget går igenom.

Det vore naturligtvis mest radikalt att höja förvärsavdraget så att det täcker de verkliga utgifterna. Om man besinnar vikten av att de förvärsarbetande kvinnornas barn får verklig omvårdnad, måste ju utgifterna för barnen vara att anse som utgifter för inkomstens förvärvande i lika hög grad som andra utgifter. Men om inte riksdagsmajoriteten ännu är mogen för en så radikal reform, bör väl åtminstone de schablonavdrag som nu beviljas stå i någon rimlig proportion till utgifterna för en ersättare i hemmet. Det förslag som framlagts från folkpartihåll innebär följaktligen att kvotavdraget för gift kvinna, som har barn hemma under 16 år, bör höjas från 20 till 25 procent med ett maximalt belopp av 3 700 kronor. Läger man härtill schablonavdraget om 300 kronor, skulle det avdragsgilla beloppet bli högst 4 000 kronor, vilket uppnås vid en inkomst av 14 800 kronor.

Förutom rena rättviseskäl talar också situationen på arbetsmarknaden för höjda förvärsavdrag. Det måste vara optimistiskt i överkant av utskottet att tro att enbart dess förslag om en höjning av tudelningsgränsen kommer att locka ut många gifta kvinnor på arbetsmarknaden, i synnerhet de kvinnor som vi så hett längtar efter, bl. a. inom sjukvården. Det har upprepats så många gånger i denna kammare av olika kammarledamöter, även av mig, att de gifta kvinnorna är en arbetskraftsreserv som vi måste få ut på sjukhusen och andra människovårdande institutioner, om vi skall kunna klara situationen där, men som enständigt vägrar att ta något arbete. För min del tror

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

jag inte att t. ex. många nya sjuksköterskor i arbete kommer att bli resultatet av den skattepolitik som regeringen bedriver i fråga om de sambeskattade familjerna. Många av hustrurna föredrar naturligtvis att stanna hemma och utföra ett obeskattat arbete — vilket är nog så viktigt, vill jag tillägga. Ett faktum är nämligen att sambeskattningen ger utslag på hustruns marginalskatt även för de familjer där båda makarna arbetar och får lägre skatt än om de varit ogifta och haft samma gemensamma inkomst men skattat var för sig. Om bara ena maken arbetar får han två ortsavdrag, men om hustrun går ut i arbete ger den gemensamma marginalskatten utslag på hela hennes inkomst. Det är därför som folk ofta menar att skatten blir så orimligt hög, i synnerhet om de dessutom ställer den i relation till det hemarbete på vilket ingen skatt utgår men som är ett nog så produktivt arbete. I realiteten går ofta en tredjedel av hustruns inkomst bort i skatt. Har en man en inkomst av 20 000 kronor och hustrun 15 000 kronor, så får de en ökad inkomstskatt på 5 300 kronor. Skall de dessutom ha hemhjälp, som de vanligen får betala 3—4 kronor i timmen för, eller ett hembiträde, vilket är betydligt svårare att uppdriva och för vilket de får räkna med minst en kostnad av 5 000 kronor, så får samhället verkligen förlita sig på antingen hustrurnas intresse för ett yrkesarbete eller också på att de vill idka rena välgörenheten. Om hustrurna vill följa sin goda vilja att gå ut i t. ex. sjukvård, brukar deras män förbjuda dem att göra det. Det är väl därför inte så underligt, att vi inte ser så många som har denna rent ideella inriktning.

Dessutom bör man inte glömma att det blir dyrare och dyrare att leva på grund av att omsättningsskatten höjs och lönerna stiger. Det är därför klart att det lönar sig ekonomiskt bättre för en gift kvinna att arbeta hemma. Jag vill inte säga att det inte är andra faktorer som kan inverka på denna situation, men att skattepolitiken är en av de viktigare faktorerna tror jag att er-

farenheten har lärt oss. Det är klart att även för gifta kvinnor som inte har barn blir det merutgifter, som inte täcks av det avdrag på 300 kronor som alla får. Därför behövs det också en omprövning i fråga om den gruppen.

Det var rätt spännande att se vilken motivering utskottet skulle ha för sitt avslagsyrkande på förslaget om höjda förvärvsavdrag. Jag tycker att motiveringen var i magraste laget. Den är lätt citerad — den omfattar endast några rader. Motiveringen lyder på följande sätt: »Enligt utskottets mening föreligger inte anledning att redan i förevarande sammanhang ånyo särskilt beakta de förvärvsarbeteande kvinnornas situation genom speciella för dem avsedda lättnader vid beskattningen. Utskottet anser att de praktiska verkningarna av 1960 års reform av förvärvsavdragsreglerna bör avvaktas, innan så omfattande åtgärder i fråga om dessa regler vidtas som de av motionärerna yrkade författningsändringarna innebär.» Sedan hänvisar utskottet till den allmänna skatteberedningen som har att pröva denna fråga, och så skall vi lugna oss med detta. Jag skulle vilja påstå att det inte behövs särskilt många utredningar för att konstatera att det kostar betydligt mera än det avdrag som riksdagen senast beslöt för att täcka kostnaderna för ett eller flera barn. Detta borde väl egentligen fruarna till såväl regeringsledamöterna som till bevillningsutskottets ordförande och ledamöter kunna upplysa dem om vid frukostbordet, om herrarna frågar dem — svårare är det faktiskt inte att konstatera detta.

Självfallet blir också familjer med lägre inkomster missgynnade med det förvärvsavdrag som vi har, ty de får ännu mindre över av sin inkomst än de som har de större inkomsterna. Av den anledningen har vi fört fram tanken på högre procentavdrag för den lägre delen av hustruns inkomster, t. ex. 50 procent av de första 2 000 kronorna och sedan lägre procentsats för resten. Då skulle det onekligen bli en rättvisare proportion mellan dem som har

lägre inkomster och dem som har högre inkomster, ty utgifterna blir i proportion till inkomsterna betydligt mera kännbara i de lägre inkomstklasserna. En omkonstruktion av förvärvsavgdraget efter dessa linjer förefaller kunna skapa en betydligt rättvisare situation för de familjer där båda arbetar och där bådas inkomst är relativt låg.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja ta upp till diskussion gruppen »ensamstående med barn» eller vad vi brukar kalla de ofullständiga familjerna — i allmänhet gäller det ensamstående mödrar. Efter det senaste riksdagsbeslutet beskattas de ensamstående nu som gifta med samma skatteskalor och med dubbla ortsavdrag. Det var utan tvivel en klar förbättring för dem. Men denna grupp kan ju också delas upp i två olika grupper: de som arbetar hemma och själva sköter sina barn och de som måste gå ut i yrkesarbetet och inte bara skall försörja sig själva utan också försöka skaffa kontanter till försörjningen av barnen och dessutom till någon som tar hand om barnen under den tid då de har sitt eget yrkesarbete. Den senare gruppen omfattar naturligtvis de flesta, ty de ensamstående hemarbetande kvinnorna är, såvitt jag kan förstå, ganska få. Men de som däremot är ensamstående och måste både yrkesarbeta och sköta barnen hemma, är många, och jag tror att de befinner sig i en synnerligen prekär situation. Dessa båda grupper är emellertid uppenbart lika beskattade. De senare har inte något förvärvsavgdrag i likhet med sina gifta kolleger. Detta kan inte vara rimligt, även om de fick en förbättring förra året — det infördes då högre ortsavdrag för båda grupperna. Deras utgifter för barnen torde väl vara minst lika stora, om inte större än om det funnes en person till att dela ansvaret för vården av barnen med. Det dubbla ortsavdraget har sin grund i någonting helt annat än att modern arbetar ute och har extra stora kostnader hemma. För dem får hon ingen kompensation, eftersom hon inte är berättigad till förvärvsavgdrag. Jag upprepar att jag skulle tro att vi

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. dagligdags kan få bevis för att just denna grupp har det besvärligt. Det är någon som har kallat den för vårt lands värsta proletariat, och jag tror inte alls att uttrycket är överdrivet. Det är därför som jag anser att även sociala skäl borde tala för en sådan reform, som innebär att dessa ensamstående yrkesarbetande mödrar får rätt till samma förvärvsavgdrag som de gifta.

För att lätta det ekonomiska trycket för dessa ofullständiga familjer, alltså för de ensamstående mödrarna och deras ungdomar, har vi i motion nr 722 i denna kammare föreslagit att dessa mödrar skall få rätt till det högre ortsavdraget och beskattas efter samma skatteskala som gifta tills barnen är 19 år gamla. Det är givet att en 16-åring kan klara sig bättre än en 5-åring. Det begriper jag också. Men det är ett faktum att ungdomar i åldern 16 år eller däromkring är mycket dyra, och dessutom behöver familjer med barn över 16 år också en viss hemhjälp.

En översyn av förvärvsavgdragsreglerna skulle vara välbehövlig också ur dessa synpunkter. Det är väl ändå inte sagt att 16 år är ett heligt årtal för barnen, som vi måste låsa oss fast vid i framtiden. Det kan inte vara ur vägen att grubbla även på det problemet.

En annan grupp av gifta kvinnor, av vilka många är missgynnade, är jordbrukarkvinnorna. Många av dem arbetar precis lika mycket ute i jordbruket som inne i köket, men trots det har de inte rätt till annat avgdrag än de 300 kronor som vi alla får. Man kan begripa att inte heller denna grupp kan anse den nuvarande ordningen vara rimlig. Jag förmodar att andra i fortsättningen kommer att uppehålla sig vid detta i debatten här.

Jag skall be att få sluta, herr talman, med att yrka bifall till reservation nr XVI, avgiven av herr Söderquist m. fl.

Häri instämde herr Söderquist (fp).

Under fru Hamrin-Thorells anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag gjorde den reflexionen när jag lyssnade på den sista ärade talaren att om anförandet hade hållits inför en annan församling, en församling som varit någon oinitierad, skulle det säkert ha kunnat skapa effekt, men i denna församling, som ändå har sysslat med dessa frågor så pass mycket, var det bara ett ganska enformigt uppreparande av vad som har förekommit under de allra senaste åren. Om man nämligen försöker ge det intrycket utåt att familjebeskattningen är ett försummat område i vår skattelagstiftning, har man rent sakligt fullständigt fel. Propagandamässigt må det kanske ha något värde, men som en objektiv redogörelse för vad som händer är det fel. Så sent som i fjol hade vi stora frågor att behandla när det gäller familjebeskattningen. Dessa frågor hade föregåtts av en utredning, som hade sysslat många år med dessa komplicerade frågor, och det hade lagts fram ett enhälligt betänkande. Finansministern följde utredningen i, vill jag minnas, varje detalj, och kamrarna beslutade med stora majoriteter att antaga det framlagda förslaget. Den lagstiftning vi genomförde har ännu inte hunnit få några praktiska verkningar, och det var det som fru Hamrin-Thorell citerade ur utskottets utlåtande. Ja, utskottet kan inte behandla dessa frågor på annat sätt än genom att hänvisa till vad som har skett på området.

Att folkpartiet så snabbt ändrar uppfattningar om värderingarna när det gäller familjebeskattningsområdet kan inte riksdagen hjälpa. Folkpartiet var enigt med sambeskattningsutredningen men accepterade inte vad som föreslogs när frågan behandlades i fjol i riksdagen. Folkpartiet har därefter motionerat vid detta års vårriksdag om ändringar beträffande familjebeskattningsreglerna. Detta räcker tydligen inte, utan nu går man ifrån även vad man föreslagit vid vårriksdagen för att ytterligare skärpa kravet. Skulle vi följa folkpartiet i dessa svängar finge vi ändra familjebeskattningen minst en gång om året och två gånger om året, därest finansministern

bryter mot den konstitutionella ordningen genom att komma med ett skatteförslag även på hösten. Så kan man inte hantera denna fråga.

Fru Hamrin-Thorell säger att vi alla vet hur orättvist sambeskattningen fungerar. Ja, jag vet inte vid vilken gräns man drar orättvisan. Enligt folkpartipressen gick gränsen för sambeskattnings orättvisor vid lägre inkomster för bara ett år sedan. Nu har man höjt gränsen för tudelningsprincipen, men det hjälper inte, det är lika orättvist ändå, trots att det inte har skett några större förändringar i inkomstfördelningen. Bevilningsutskottets ordförande anförde några siffror hämtade från den senaste inkomstredovisningen, och det visade sig inte vara någon skillnad mellan 1959 och 1960 i varje fall.

Fru Hamrin-Thorell säger att man måste ha mera rättvist avvägda förvärvsavdrag. Jag vet inte vad som ligger i uttrycket rättvist avvägda förvärvsavdrag. Åtminstone här i riksdagen finns ingen entydig uppfattning på denna punkt, utan det är flera bud om vad denna rättvisa skulle vara. Mera rättvist avvägda förvärvsavdrag skulle, menar emellertid fru Hamrin-Thorell, medverka till att få fler gifta kvinnor ut i förvärsarbetet, det skulle öka produktiviteten, och därmed skulle också skattebortfallet för förvärvsavdraget inte bli så stort. Men det är väl inte generellt säkert att det blir så i varje särskilt fall. Låt oss säga att fru Hamrin-Thorell genom högre förvärvsavdrag får möjlighet att ha någon hemma under den tid då hon sitter i riksdagen. Inte ökar produktiviteten för det! Det kan möjligen öka produktionen av riksdagstryck, men det är en annan sak. Jag tror man får försöka angripa den här frågan utifrån mera differentierade synpunkter än genom att bara höja förvärvsavdraget med vissa belopp.

När det däremot gäller de ofullständiga och splittrade familjernas ekonomiska situation, rör man sig inte på ett känslöbetonat område. Då rör man sig på ett område där realiteterna är verklighetsbetonade. Det är knappast några familjer i det här landet som stupar på så

många ekonomiska svårigheter som just den typen av familjer. Man kan inte klara deras mycket besvärliga ekonomiska situation genom skattelagstiftning; det är omöjligt. Detta kunde redan sambeskattningsskommittén konstatera: på beskattningssvägen når man så ytterst få, både procentuellt och totalt. I detta fall måste samhället ingripa med helt andra åtgärder och differentierade sådana. Jag hoppas verkligen att den allmänna skatteberedningen, som nu sitter, skall kunna inrymma i sina vida direktiv att verkligen syna dessa familjers problem utifrån alla nödvändiga aspekter. Om det inte går, tror jag man får lägga alla dessa frågor, såväl förvärvsavgifter som över huvud taget de ofullständiga och splittrade familjernas ekonomi, i en förnyad utredning för att se vilka vägar samhället måste beträda för att klara deras situation. Att försöka lappa ihop den med att göra sådana här små lösningar med skattelagstiftning, det hjälper dem sannoligen inte. Och jag kan mycket väl i ett avseende instämma med fru Hamrin-Thorell: jag tycker inte heller att 16-årsgränsen behöver vara så helig att den försvårar varje möjlighet att reformera familjebeskattningen.

Jag ber, herr talman, att på ifrågavarande avsnitt i bevillningsutskottets betänkande, som rör familjebeskattningen, få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Sedan vill jag ta upp några andra frågor som varit berörda efter den låt mig säga stora debatten. Jag har inte samma mod som herr Jacobsson, så att jag vågar ge mig in på de stora pojkarernas lekplan, utan jag håller mig till den andra skalan på talarlistan.

Herr Lundström — jag hoppas det inte tas illa upp att jag just nämnde hans namn med hänsyn till vad jag nyss sade — tog upp frågor som gällde omsättningsskatten. Han började med att dissontera ett uttryck av finansministern, som skulle gå ut på att man borde med beskattningen underlätta kostnaderna för industrien. Herr Lundström framhöll att det nu gavs tillfälle att börja, nämligen genom att befria industrien ifrån omsättningsskatten på förbrukningsartik-

lar. Herr Stefanson har också varit inne på detta, liksom herr Jacobsson.

Ja, när det gäller omsättningsskatten på förbrukningsartiklar i industrien är det ju för närvarande en tolkningsfråga när omsättningsskatt skall utgå. Lagstiftningen är inte så klart utformad att man har lyckats få en entydig tolkning. Jag anser nog för min del, att innan man agerar på det området bör man vänta och se vilket utslag den pågående prövningen kommer att ge. Det kan ju mycket väl tänkas, att denna prövning ger ett utslag som tillgodoser det här intresset. Därom vet vi ingenting.

En större hjälp skulle naturligtvis komma industrien till godo, om industrien befriades från omsättningsskatt på investeringsvaror, men bevillningsutskottets ordförande har redan påpekat, att omsättningsskatten på investeringsvarorna representerar så mycket som en tredjedel av inkomsterna från denna skatt. Det är så stor del, att den knappast torde kunna kompenseras genom andra skatteskärpningar. Herr Lundström är väl också, skulle jag förmoda, av den uppfattningen, att även företagsamheten här i landet skall bidra med skatter till den samhälleliga verksamheten, eftersom industrien är en integrerande del av vårt samhälle.

Om vi är överens om att vi skall behålla omsättningsskatten här i landet, tycker jag nog sedan att vi borde kunna komma överens om att inte på alla möjliga och omöjliga sätt urholka den, så att den inte blir någon omsättningsskatt. Skulle riksdagen bifalla alla önskemål om undantag från omsättningsskatten, skulle det bli ganska litet kvar, och följden skulle vara att omsättningsskatten vore obrukbar både som konjunkturpolitiskt medel och som inkomstkälla för staten.

Herr Jacobsson tog upp övergångsbestämmelserna. Hur gränsen än dras, kan man alltid råka ut för den kalamiteten, att man får betala den högre omsen om man inte betalar en vara omedelbart utan skjuter betalningen över årsskiftet. Nu tröstar herr Jacobsson i varje fall konsumenten genom att säga att det

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

blir handeln som får betala, men det ansåg han också vara lika orättvist. Men hur man nu än betar sig måste man dra gränsen någonstans, och oavsett var man drar den råkar man ut för övergångssvårigheter.

Sedan talade herr Jacobsson om de propäer som har framställts motionsvägen och reservationsvägen beträffande uttagande av omsättningsskatten i ett tidigare led. Som motivering säger han att det skulle lugna opinionen om det blev en utredning — han var inte helt övertygad själv om lämpligheten av att ta ut skatten i ett tidigare led. Samtidigt skulle utredningen kunna ta tillfället i akt att överse reglerna om ersättning för skatteuppbörden.

Beträffande det sista skulle jag kunna säga, att jag vore tacksam för en sådan översyn, om jag visste att den skulle leda till att man tog bort ersättningen. Enligt mitt sätt att se är det nämligen principiellt oriktigt att någon får ersättning för att han betalar sin egen skatt, och enligt författningen angående varuskatten är det handeln som skall betala skatten — det är den som är skatteobjektet. Det står ingenstans i någon författning att handeln är skyldig att uppbära den av konsumenterna. Handeln har rättighet att ta ut skatten, om den inte kan täcka in den i sina priser, men jag tror inte att en utredning skulle kunna leda till det av mig önskade resultatet, och därför kan jag inte anse att en utredning skulle ha någon nytta med sig.

Sedan säger herr Jacobsson att omsättningsskatten på investeringsvarorna leder till en höjning av priset på varorna. Ja, det är en sådan självklarhet, att den överskrider gränsen till det banala. Omsättningsskatten är ju en kostnad som läggs på både handeln och industrien, och skulle inte den leda till en fördyring av varorna, måste det innebära varken mer eller mindre än att man tagit ut för högt pris tidigare, och det vill väl ändå ingen påstå.

Omsättningsskatten på betongvaror var föremål för diskussioner redan när skatten infördes. Då ställde jag mig rätt

sympatisk till de synpunkter som framfördes om att fabricerade betongelement skulle gå fria från beskattning i likhet med plattstillverkad betong. Jag råkar emellertid nu ha någon liten erfarenhet av hur det här har verkat, och jag har sett att ingen över huvud taget ens nämner omsättningsskattens verkan. Jag har inte sett att den på något sätt har påverkat konkurrensen mellan fabriks-tillverkade betongvaror och platsfabricerade, så enligt mitt sätt att se har det inte blivit den snedbelastning som man befارade. Omsättningsskatten på detta område spelar knappast någon roll i det praktiska livet, och därför finns det enligt min mening ingen anledning att göra någon ändring på denna punkt.

Därmed, herr talman, har jag genomgått mina anteckningar. Jag skall inte lägga mig i den tidigare förda debatten så mycket, men jag vill säga att jag är finansministern mycket tacksam för att han inte haft samma konstitutionella betänkligheter som herr Spetz. Genom att lägga fram sin proposition har finansministern bl. a. givit herr Spetz ett alldeles utmärkt tillfälle att ta ett verkligt hederligt farväl av denna kammare. I anledning av denna proposition har herr Spetz kunnat avsluta sin riksdagsbana på ett uppmärksammat, hedrande och lysande sätt — bara det är tillräckligt för att överse med ett grundlagsbrott.

Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Erikssons brist på sakskal då det gäller att försvara utskottets ståndpunkt föranledde honom uppenbarligen till att dra in min skrivklåda i debatten. Jag försäkrar herr Eriksson att min hemmasituation inte är sådan att jag över huvud taget får ett enda öres ökning på förvärvsavdraget. Herr Eriksson kan nog sova lugnt om nätterna med tanke på de få inproduktiva kvinnor som sitter i riksdagen. Däremot tycker jag att herr Eriksson skulle djupt oroa sig över svårigheterna

att i arbetslivet få ut den reserverbetskraft som vi har i andra mer produktiva gifta kvinnor och som verkligen behövs på så många olika områden. Både erfarenhet och fakta säger oss att vi inte får ut denna reserverbetskraft, och detta beror, som jag sade redan i mitt förra inlägg, delvis på den skattepolitik som förs gentemot dessa kvinnor.

Jag måste också säga herr Eriksson, att jag tyckte inte alls att det förslag var bra som genomfördes förra året. Vi gick med på det därför att vi tyckte att det var ett steg i rätt riktning. Nu föreslår vi ett nytt steg i rätt riktning. Det är väl vår oförytterliga rättighet att göra det, om vi inte kan nå målet på en gång. Herr Eriksson behöver därför inte vara så försmädlig när det gäller utvecklings-takten.

Jag tror för övrigt inte att jag talade om en rättvis avvägning. Jag sade däremot att vi skall ha ett förvärsavdrag som bättre svarar mot de utlägg som de flesta gifta kvinnor har för att få en ersättare i hemmet och för att få barnen ordentligt skötta. Det tycker jag är en helt annan sak.

Över huvud taget tror jag att om vi fortsätter på den väg, som även socialdemokraterna i fjol var angelägna om att vi skulle slå in på, och således fortsätter med en politik som jag visst inte förnekar att socialdemokraterna har medverkat till, skulle vi snabbare kunna komma fram till en bättre situation på arbetsmarknaden och en rättvisare beskattning för de gifta kvinnorna.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om jag inte fattade fel var herr Eriksson egentligen inte så oense med mig rörande omsättningsskatten på produktionsförnödenheter. Han ansåg bara att man kanske kunde vänta litet och se hur det utvecklade sig. Ja, en viss väntan måste man alltid vara beredd på, eftersom det ju här gäller en komplicerad fråga, som måste utredas innan man kan få sina önskemål förverkligade.

Ingen kan väl emellertid förneka, att omsättningsskatten på produktionsförnö-

denheter fördyrar produkterna. Om den saken behöver vi inte vara oense. Det är likaledes klart att näringslivet skall bidra till skatterna, vilket näringslivet ju också gör i väsentlig omfattning. Sådana här pålägg som fördyrar produkten vältras emellertid i själva verket över på konsumenten, och det blir till slut konsumenterna som får betala. Därtill kommer ju att näringslivet, om man kan slippa ifrån denna belastning, i stället kan använda dessa pengar t. ex. för att förbilliga produkterna eller för att slippa låna till rationaliseringar och sådant.

Sedan säger herr Eriksson, att vi nu är ense om att omsättningsskatten skall bestå. Nej, jag har redan sagt två eller tre gånger i dag att vi icke är eniga därom. Vi i folkpartiet har sagt att vi har motsatt oss omsättningsskatten av vissa skäl. Vi har också sagt att vi är villiga att tänka oss en ökad indirekt beskattning om den kommer som ett led i en omläggning från direkta skatter till indirekta skatter och som ett led i en skattesänkning. Under sådana förhållanden skulle vi, har vi förklarat, inte heller motsätta oss den skattehöjning som det nu är fråga om. Men det är möjligt att det inte blir en allmän skattesänkning utan för vissa kategorier i stället en skattehöjning. Då är det fråga om den förutsättning, som gäller för oss, verkligen existerar.

Till sist, herr talman — om jag har några sekunder kvar — vill jag beträffande förvärsavdraget tillägga, att det stora tillskott av arbetskraft, som vårt näringsliv behöver, till den överväldigande delen beräknas komma att bestå av gifta kvinnor och att endast en mindre del väntas tillkomma genom invandring av utländska arbetare. När så är fallet kan jag inte förstå, att man inte skall skapa alla de förutsättningar, som är rimliga för att möjliggöra för dessa gifta kvinnor att gå ut i förvärsarbetet.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min respekt för Sveriges grundlagar är så pass stor, att jag anser att man inte här i riksdagens första kam-mare ens skämtsamt skall framkasta den

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

tanken, att regeringen skall göra ett grundlagsbrott, därför att en riksdagsman lämnar riksdagen.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte uttalat några bekymmer för fru Hamrin-Thorells hemaekonomi utan jag tillät mig bara ta det som ett exempel på att det inte är alldeles säkert, att man med generella metoder kan klara sådana här frågor. Det var varken menat som förolämpande eller försmädligt. Inte heller var det min avsikt att vara försmädlig när jag påminde folkpartiet om att partiet återkommer gång på gång när det gäller reformer på familjebeskattningsområdet. Det är ju bara ett konstaterande av faktum, eftersom vi ju inte hinner få en reform beslutad förrän folkpartiet, så snart tillfälle ges, kommer med propåer om förändringar. Under sådana förhållanden är det väl ganska naturligt att riksdagen inte tar förslagen så allvarligt.

Då fru Hamrin-Thorell använder uttrycket »vi» när det gäller förvärvsavdraget, vet jag inte vad hon menar. Hon kan inte mena folkpartiet som helhet, ty där är åtminstone inte herr Spetz med, och hon kan inte mena folkpartiet och högern, ty högern har ju en annan uppfattning beträffande förvärvsavdraget. När hon säger »vi» måste det därför vara någon annan grupp som hon talar för.

Herr Lundström säger att frågorna beträffande omsättningsskatten på förbrukningsvarorna inom industrien måste utredas. Det finns enligt min mening knappast någon anledning att företa en utredning om dessa spörsmål, eftersom det här gäller en tolkningsfråga, som ligger under prövning hos skattemyndigheterna. Under sådana förhållanden tycker jag att man kan vänta och se resultatet av denna prövning, innan man börjar agera.

Herr Lundström säger vidare att vi inte alls är eniga om att omsättningsskatten skall bestå som ett beskattningssystem. Ja, det har jag tyvärr utgått ifrån, eftersom det i varje fall inte i de hand-

lingar, som vi har liggande på bordet i dag, finns någonting som säger att omsättningsskatten inte har accepterats — det är bara ett enda parti som yrkar avslag, och då utgår jag från att papperen är riktiga. Om sedan herr Lundström har sagt någonting annat, har det undgått mig.

Slutligen säger herr Lundström att reservarbetskraften är att finna bland de gifta kvinnorna här i landet och att man därför måste stimulera dem att gå ut i förvärvsarbetet. Jag tror uppriktigt sagt att stimulansen i det avseendet inte ligger på beskattningsområdet utan på det område, där det gäller för samhället att med sina resurser sätta in och skapa möjligheter att ta hand om de uppgifter, som hemmakvinnorna har när det gäller barnen o. s. v. Det är den vägen man har att söka komma fram på.

Fru HAMRIN-THORELL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja konstatera den egendomliga logik, som herr Eriksson använder i sina repliker. Om jag har en hjälp hemma, skulle jag öka omfattningen av riksdagstrycket. Varför skulle inte alla andra kvinnor, som skulle kunna tänkas ha hemhjälp, kunna öka sin produktion på det område, dit deras verksamhet blir förlagd?

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Tolkningen gäller ju nuvarande bestämmelser rörande omsättningsskatten på de produktionsartiklar, som det här talas om. Det är nog emellertid inte bara nödvändigt att tolka dessa bestämmelser utan även att skapa bättre förutsättningar för att kunna tolka dem, ty så krångliga som bestämmelserna nu är, undrar man inte på att det ideligen uppstår besvärligheter och en oändlig massa arbete och tidsspillan hos företagen.

Sedan måste jag säga att jag ju trodde att åtminstone ledamöterna i bevillningsutskottet ordentligt läste de motioner, som är avlämnade i den fråga det här

gäller. I folkpartiets motion står det tydligt och klart att vi nu liksom tidigare inte binder oss för att omsättningsskatten skall vara det slag av indirekt beskattning som man kan tänka sig i framtiden utan att den frågan bör bli föremål för behandling inom den sittande skatteberedningen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! För oss som i allmänhet inte deltar i de stora debatter, som gäller bevillningsutskottets arbetsfält, har det väl ändå varit av stort intresse att lyssna till debatten i dag och framför allt konstatera det tillfälle som givits att värma upp önskemål vilka tidigare förts fram utan att det lett till något resultat. I samband med propositionen har det ju varit tillfälle att ta upp allt som tidigare aktualiserats i skattefrågorna, antingen i form av enskilda motioner eller i samband med propositioner; det gäller skatteskalorna, en ytterligare höjning av ortsavdragen utöver vad som nu föreslås och självfallet även den förvärvsarbetande kvinnans rätt till avdrag för kostnader i samband med förvärvsarbetet.

Nu ämnar jag inte ta upp någon debatt om dessa ting — jag är inte tillräckligt insatt i sådana frågor för att kunna hålla samman propositionen, bevillningsutskottets betänkande och samtliga 34 reservationer. I stället har jag tänkt säga några ord om ett par följdärenden som hänvisats till andra lagutskottet. De gäller dels gränsen för uttagande av folkpensionsavgift, dels proposition nr 190 om barnbidragen.

I fråga om folkpensionsavgiften föreslår propositionen att gränsen för uttagandet av avgift skall höjas från 1 200 till 2 400 kronors inkomst. Det rör sig alltså om en fördubbling. Den tidigare gränsen har inte haft något samband med deklarationsplikten utan har fastställts därför att den också använts i andra sammanhang som gällt socialförsäkringen och skyldigheten att betala avgifter. Samma inkomstgräns gäller för tillhörighet till grundsjukpenningförsäk-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. ringen; i viss utsträckning är den väl också en måttstock för möjligheten att kontrollera vilka som skall vara grundsjukpenningförsäkrade. Deklarationspliktsgränsen torde vidare ha ett visst samband inte bara med befrielse från skyldighet att erlægga avgift exempelvis till sjukförsäkringen utan har väl också varit nödvändig med hänsyn till den måttstock som skall användas när den s. k. tvåprocentregeln skall gälla. Det finns som bekant en regel, att avgifterna till sjukförsäkringen inte skall överstiga två procent, och man måste följaktligen ha en deklARATION för att kunna avgöra om en sådan avgiftslindring skall medges.

I anslutning till proposition nr 188 om fördubbling av den tidigare gränsen för skyldighet att erlægga avgift till bl. a. folkpensioneringen och sjukförsäkringen har centerpartiet väckt en motion, som innebär att man skall gå längre beträffande de gifta och höja gränsen för dem från nu föreslagna 2 400 till 3 600 kronor. Tydligt beror motionsförslaget på den skillnad som nu föreligger mellan ensamståendes och giftas pensionsrätt. Riktningen är nämligen att de giftas pensionsförmåner år 1968 skall vara 150 procent.

Andra lagutskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka motionen, eftersom tiden inte medgivit införskaffande av de uppgifter vilka är nödvändiga för att man skall kunna bilda sig en uppfattning om de konsekvenser som i övrigt inträder på grund av dels att deklarationspliktsgränsen skulle vara en annan för ensamstående än för gifta, dels att man har vissa gränser för tillhörighet till grundsjukpenningförsäkringen och vidare en gräns för när tilläggsjukpenningen sedermera skall tillkomma. Vi har saknat möjligheter att överblicka allt detta, och därför har vi yrkat avslag på motionen.

Nu har jag hört under debatten i dag och även sett av bevillningsutskottets betänkande, att man uttalar sig relativt välvilligt om tanken att gränsen skulle kunna höjas för avgiftsskyldighet till socialförsäkringen upp till den gräns

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

som gäller vid beskattningen. Den skulle alltså bli ännu högre än centerpartimotionärerna föreslagit, nämligen 4 500 kronor och inte 3 600. Men ett sådant beslut måste ju föregås av en utredning, som på ett eller annat sätt klargör hur man skall sätta gränsen beträffande tillhörighet till grundsjukpenningförsäkring och rätten att vara tilläggssjukpenningförsäkrad. Dessa båda frågor har andra lagutskottet inte haft någon möjlighet att bilda sig en uppfattning om; inte heller är det andra lagutskottet utan väl närmast bevillningsutskottet som skall ta ställning till dessa spörsmål.

Jag yrkar alltså bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 72 i detta avseende, herr talman, vilket innebär avslag på motionerna med detta innehåll; det finns en reservation till utlåtandet vilken grundar sig på yrkandet i motionerna.

Den andra fråga jag skulle vilja tala om behandlas i andra lagutskottets utlåtande nr 73 och gäller de allmänna barnbidragen, som i proposition nr 190 föreslås höjda med 100 kronor till 550 kronor. I detta sammanhang har utskottet haft att behandla en motion från kommunisterna, som yrkar på höjning av barnbidragen till 600 kronor. Andra lagutskottet tillstyrker propositionen och yrkar följaktligen avslag på motionen. Därmed, har det sagts i utskottet, har vi inte tagit ställning till huruvida den nu föreslagna höjningen är lämpligt avvägd, men vi tyckte att man i detta sammanhang bör kunna stanna vid den i propositionen föreslagna höjningen, eftersom vi kände till att det fanns så många andra önskemål härvidlag, vilka återspeglas i de 34 reservationerna till bevillningsutskottets betänkande.

I samband med propositionen har andra lagutskottet också haft att behandla ett par motioner, nr 737 i första kammaren och 885 i andra kammaren, som har framställts från folkpartihåll och som går ut på att man i samband med höjningen av barnbidragen också skall företa en höjning av det som väl kallas för det allmänna studiebidraget.

Det bidraget tillkom 1957 och reglerades då i en särskild kungörelse. Det allmänna studiebidraget skulle utgå till ungdomar i åldern 16—18 år, under förutsättning att de undergick utbildning av något slag. Motiveringen var densamma som för de allmänna barnbidragen, och det allmänna studiebidraget har också i allmänhet betecknats såsom ett förlängt barnbidrag. I motionerna yrkas nu att också dessa allmänna studiebidrag skall höjas i samband med barnbidragens höjning. Någon höjning av de allmänna studiebidragen skedde inte, när barnbidragen höjdes till 450 kronor vid omsättnings-skattens införande för två år sedan.

Motionärerna har inte heller känt något behov av att knyta an den föreslagna höjningen till det belopp som kommer att gälla för barnbidragen. I motionerna föreslås 50 kronor i månaden, vilket för 12 månader blir 600 kronor. Motionärerna har tydligen närmast siktat till att nå överensstämmelse med kommunisternas motion, i vilken föreslås ett barnbidrag på 600 kronor om året.

Skulle de allmänna studiebidragen anknytas till det barnbidragsbelopp som föreslås i propositionen, bleve det inte 50 kronor utan 46 kronor i månaden — 46×12 blir 552, och det är så nära man kan komma, om man inte skall syssla med ören.

Andra lagutskottet har inte gjort någon ändring av det föreslagna beloppet, eftersom utskottet ju inte har sysslat med de här frågorna tidigare och följaktligen inte haft den överblick över studiebidragen som säkerligen skulle vara erforderlig för att kunna bedöma den här frågan ur olika synpunkter. Utskottets flertal ansåg emellertid att motionerna var väl motiverade och att man följaktligen skulle inta en positiv inställning till dem. Detta resulterade i en tillstyrkan av motionerna, sådana de föreligger, följaktligen också till de 50 kronorna.

Den reglering som skedde i särskild kungörelse 1957 har sedermera gjorts om 1958, och de allmänna studiebidra-

gen har intagits i det reglemente som gäller för studiebidragen över huvud taget. Till utskottets utlåtande har undertecknad och fem andra ledamöter av utskottet fogat en reservation, som i sak innebär att motionen skall avslås i det här sammanhanget och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall ge till känna att den är positivt inställd till att frågan prövas men att den bör prövas i sammanhang med studiebidragen i övrigt och inte i sammanhang med de allmänna barnbidragen. Det pågår nämligen redan en översyn av studiebidragen i stort. Det kanske i första hand gäller studiebidragen för dem som genomgår högre utbildning, men det är ju ingenting som hindrar att den utredningen kan utsträckas till att också avse sådana studiebidrag som utgår till annan utbildning och följaktligen också bidrag till ungdomar i åldern 16—18 år.

De allmänna studiebidragen utgår utan något slag av inkomstprövning, och de ungdomar som får dessa bidrag kan söka även andra studiebidrag, och de får också sådana i ganska stor utsträckning. Enligt uppgifter som jag har fått från en ledamot av statsutskottet utgår bidrag med något lägre belopp till den som inte fyllt 18 år än till den som har uppnått denna ålder. Det lär vara på det sättet att den som fyllt 18 år får sjuttio kronor i månaden i studiebidrag, medan den som inte fyllt 18 år får 60 kronor, men den senare har ju därutöver det allmänna studiebidraget på 34 kronor. Enligt det förslag som utskottet nu förordar skulle alltså den som får dels det allmänna studiebidraget och dels ett annat studiebidrag, som utgår efter särskild prövning, sammanlagt få 110 kronor i månaden, om vederbörande är under 18 år, medan den som har fyllt 18 år får nöja sig med 70 kronor. Detta är ytterligare en anledning, tycker vi reservanter, till att även de allmänna studiebidragen prövas i samband med studiebidragen över huvud taget. En höjning av de allmänna studiebidragen behöver ju inte uteslutande vara motiverad av att de allmän-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
na barnbidragen höjs, ty det kan ju beva överses, om inte kostnadsutvecklingen är sådan, att det bör ske en höjning även i andra fall än dem det här är fråga om. Vi reservanter har den uppfattningen, att detta inte skulle behöva innebära någon mera avsevärd tidsför-sening. Det kan naturligtvis inte väntas att en utredning kan ske i sådan takt att en höjning kan genomföras från den 1 januari 1962. Det lär väl vara omöjligt. Men det är ju möjligt att hela frågan skulle vinna på en sådan allmän översyn, inte bara för dem det här är fråga om utan för dem som genomgår studier över huvud taget.

Vi finner alltså att mycket starka skäl talar för att man inte förhastar sig i detta avseende utan tar den tid som erfordras för att göra översynen. Därigenom vinner vi ju dessutom något som jag tycker har stor betydelse i detta sammanhang, nämligen att det utskott som har att handlägga sådana frågor som det nu gäller får tillfälle att pröva ärendet i dess helhet. Jag tror inte att förseningen kommer att medföra så stora svårigheter för dem det här är fråga om.

Enligt motionärerna skulle motionen innebära en kostnadsökning på cirka 10 miljoner kronor för ett helt budgetår, alltså 5 miljoner kronor för det halvår som återstår av innevarande budgetår. Ecklesiastikdepartementet uppskattar emellertid kostnaderna till cirka 14 miljoner kronor, vilket skulle innebära att ungefär 100 000 ungdomar får sådant allmänt studiebidrag.

Herr talman! I detta ärende yrkar jag bifall till utskottets hemställan i vad den avser en höjning av barnbidragen till 550 kronor och följaktligen avslag på motionerna som går ut på att bidraget skall höjas till 600 kronor. Jag yrkar bifall till reservationen avseende de motioner, som syftar till att det allmänna studiebidraget i detta sammanhang skall höjas till 50 kronor i månaden. Jag vill ytterligare understryka, att vi inte tagit ställning till huruvida en sådan höjning är motiverad eller ej. Vi önskar bara att frågan i sin helhet skall prövas. Inte ba-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
 ra det allmänna studiebidraget, utan studiebidrag över huvud taget, skulle alltså prövas i ett sammanhang. Jag yrkar således bifall till den reservation som fogats till utskottets utlåtande i detta avseende.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Det skattepaket — som det heter i vissa tidningar — som har framlagts en av de senaste dagarna har ju väckt en liten oro ute i bygderna, och inte minst i tidningspressen har det kommenterats ganska ofta. Det har ju också i dag mycket diskuterats, huruvida denna proposition var tillkommen efter grundlagens bud eller om regeringen har gått vid sidan om dem. Jag skall inte ta upp någon diskussion om detta, herr talman, utan jag skall bara med några få ord beröra de synpunkter jag har på ärendet.

Enligt uppgifter i tidningspressen skulle ju ett överskott i statskassan för budgetåret på 1 800 miljoner kronor redan ha konstaterats. Det skatteförslag som här är framlagt i proposition nr 188 innebär ju att statskassan på nytt skulle tillföras cirka 1 miljard kronor. Men så föreslås skattelättnader, som i runt tal rör sig om 1,4 miljarder kronor, vilket ger ett netto på endast cirka 350 miljoner kronor. Följaktligen kommer det ändå att bli ett mycket stort överskott i statskassan.

Man kan då fråga sig: Har det varit nödvändigt att så här kvickt lösa denna fråga? Jag förstår ganska väl att finansministern inte har velat släppa ut detta ärende på remiss. Det kunde ju tänkas att någon gjorde affärer för att spara omsättningsskatten. Jag tror i alla fall att man gör den vinsten, att det nya skatteförslaget kan tillämpas från och med kommande år, alltså 1962.

Den som i dag har följt debatten har kunnat konstatera att skillnaden mellan oppositionen å ena sidan och centerpartiet och socialdemokraterna å den andra sidan inte har varit så väldigt stor. Därför kan det kanske med fog sägas, att det hade varit klokt att regeringen ta-

git med alla de borgerliga partierna vid underhandlingarna då det gällde att lösa denna fråga. Det kan tänkas att man hade kunnat nå ett gott resultat på det sättet.

Jag vill här framhålla, herr talman, att vi naturligtvis önskar skattelättnader och stora skattelättnader för det svenska folket, ty det är mycket hårt belastat med både direkta och indirekta skatter. Men statens utgifter är ju också stora, vilket vi inte får bortse ifrån. Vi får inte heller bortse ifrån att finansministern vill ha en stark budget för att kunna bemästra situationen. Men jag har alltid sagt och jag säger det fortfarande, att har man gott om pengar i statskassan blir det likadant där som det blir när det gäller den enskilde mannen i ledet, att man inte sparar så mycket som man måste göra annars, när man inte har möjlighet att skaffa de pengar som behövs. Jag anser att dessa ord även gäller finansdepartementet.

Det är ju självklart att man har rätt att rikta kritik på olika punkter mot det framlagda förslaget. Jag begärde ordet i detta ärende därför att jag inte kunde dela de synpunkter på vissa punkter som mina kamrater anfört. Jag kan ärligen deklarerera att jag inte kommer att lägga min röst för någon höjning av vare sig brännoljeskatten eller bensinskatten. Jag anser, att båda dessa varor är så viktiga för vårt lands näringsliv, att vi inte har råd att ytterligare fördyra dem, utan vi bör i stället försöka hjälpa till att hålla kostnaderna inom rimliga gränser. Regeringens förslag måste ju innebära en höjd avgift för dem som driver trafikverksamhet och återverka på hela näringslivet, som till slut får vidkännas de högre omkostnaderna.

Här har i dag talats om missbildade ungdomar. Jag skall inte gå närmare in på den frågan. Jag vill bara säga, att om inte denna proposition hade avlats i löndom, kanske det inte blivit så mycket tal om det hela. Men propositionen kom till en smula i smyg, och då blir det lätt en viss misstänksamhet. Men jag tror inte att man skall kritisera alltför hårt, utan om man löser frågan i stort

sett efter de linjer som uppdragits — utom på de punkter som jag inte kommer att stödja — tror jag att vi har möjlighet att i framtiden med hjälp av de överskott som finns sänka skatterna inte bara för vissa kategorier utan för alla skattebetalare i vårt land. Faktiskt blir det nu så att en del av dem som bor i dyrortsgrupp V får skattehöjningar i stället för skattesänkningar. Det vore önskvärt att fortast möjligt ändra på detta.

Till slut skulle jag vilja säga — om jag får framföra någon önskan här i dag — att det skulle vara mycket tacknämligt, sedan man nu från socialdemokraternas sida har vidgått att den grade-rade skatteskalen är orättvis och bör avskaffas, om man också kunde tänka på dyrortsgraderingen på det andra området. Även den bör avskaffas, ty den är lika orättvis.

Det var, herr talman, endast dessa synpunkter som jag ville framföra.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! När det gäller beviljningsutskottets betänkande nr 74 har majoriteten avstyrkt den föreslagna skattehöjningen med 4 öre per liter brännolja, dels på grund av att den tyngre trafiken tidvis har haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter, dels på grund av att den statsfinansiella situationen inte kräver denna höjning. Inte heller i detta fall kan vi acceptera tankegången, att skattehöjningen måste företagas med hänsyn till den allmänna varuskattens införande eller höjning.

Jag vill erinra om att 1953 års trafikutredning under förra året genomförde en undersökning rörande bussföretagens ekonomi. Det konstaterades därvid att stora ekonomiska svårigheter förelåg, och statsmakterna har därför för innevarande år lämnat stöd till linjetrafik med buss på landsbygden med ett belopp av 2 miljoner kronor. Värdet härav skulle naturligtvis bli synnerligen diskutabelt, om skattehöjningen skulle genomföras.

Nu säger reservanterna — som denna gång utgöres av den socialdemokratiska

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

delen av utskottet — i likhet med finansministern, att motorbränslena förbilligas, om skatten på dessa inte höjes, då man höjer den allmänna varuskatten. Jag vill erinra om att vi långt innan varuskatten infördes hade fått drivmedelsskatterna även på detta område. I dag kostar brännoljan i egen tank i 0-zon 23 öre per liter. Härav utgör energiskatten 2,5 öre, varför grundpriset blir 20,5 öre. För de förbrukare det här gäller tillkommer en brännoljeskatt av 30 öre per liter. Summan av det hela blir 53 öre, varav den sammanlagda skatten utgör 32,5 öre eller 150 procent på grundpriset, vilket i mitt tycke är tillräckligt högt.

Reservanterna framhåller vidare, att förslaget i proposition 188 angående brännoljeskattens höjning med 4 öre jämfört med förslaget i proposition 114 angående omläggningen av beskattningen resulterar i att skatten skulle bli 31 respektive 34 öre. Så fortsätter reservanterna: »I realiteten föranleder förslagen endast en skattehöjning med ett öre per liter för åtskilliga förbrukare, nämligen för alla dem — däribland flertalet bussägare — som nu inte erhåller skattefria avdrag.»

Herr talman! Enligt proposition 114 förhåller det sig så att brännoljeskatten, som nu är 30 öre per liter, genom en omläggning av skatteuppbörden skall sänkas till 27 öre. De s. k. blandade förbrukarna beröres inte av omläggningen, utan de får avge deklaration på vanligt sätt. De övriga däremot får köpa brännoljan beskattad för den lägre skattesatsen. I gengäld får de avstå från de skattefria avdrag som de tidigare haft. Finansministern har beräknat, att dessa avdrag i genomsnitt uppgår till de 3 öre per liter, varmed brännoljeskatten sänks. Detta innebär således ingen skattesänkning, utan endast en omläggning. Finansministern framhåller också, att storleken av skatteintäkterna icke synes i någon väsentlig mån påverkas av omläggningens genomförande, bortsett från eventuella bokföringsmässiga förskjutningar, som kan föranledas av det nya systemet för beskattningsförfarandet. Efter vad jag kan förstå innebär detta, att någon

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

skattesänkning ej avsetts och ej heller föreslagits vid omläggningen av beskattningen enligt proposition nr 114. Jag ber därför, herr talman, att få yrka på bifall till utskottets betänkande nr 74.

Jag vill sedan övergå till att säga några ord om den föreslagna bensinskatten. Jag vill erinra om att bensinskatten redan nu utgör 33 öre per liter. Härtill kommer energiskatten med 9 öre per liter. Det gör tillsammans 42 öre per liter. Redan detta är en tillräckligt hög beskattning och utgör i procent med nuvarande grundpris på regularbensin i 0-zon, som är 30 öre per liter, 140 procent i skatt, inberäknat energiskatten. Nu är man inte nöjd med detta utan vill öka skatten ytterligare med 5 öre per liter, vilket motsvarar en 6-procentig ökning inte bara på grundpriset utan också på skatten, vilket skulle innebära att den sammanlagda bensin- och energiskatten kommer att utgöra 47 öre eller 160 procent på grundpriset. Bensinen skulle därigenom med all säkerhet bli en av de högst beskattade varor vi har.

Jag vill endast tillägga att drivmedel i dag är en nödvändighetsvara och ingen lyxbetonad vara. Vi behöver den i produktionen, i frakttjänst och personbefordran. Inte minst landsbygden och speciellt dess glesbygder kommer att drabbas hårt om denna skattehöjning genomföres. Jag skulle vilja ställa en fråga till mina vänner inom centerpartiet, speciellt till dem som representerar landet i glesbygderna. Hur känns det? Är det inte en liten röst längst inne i hjärtat, som säger att det väl ändå är fel att gå in för en sådan skattehöjning, även om centerpartiet vill begränsa den till 3 öre? Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservation XXIX.

Jag vill sedan, herr talman, i korthet gå in på våra förslag till sparfrämjande åtgärder. Jag behöver knappast särskilt betona, hur angeläget det är att i nuvarande läge få till stånd ett så stort frivilligt enskilt sparande som möjligt. De förslag som vi från högerhåll vill att riksdagen skall pröva, återfinnes i bevillningsutskottets betänkande under reservation XII. I det allra väsentligaste vänder vi

oss med våra sparförslag till ungdomen. Som vi ser saken är det av vikt att man söker länka in just ungdomens intressen i sparfrämjande riktning. I första hand återkommer vi med förslaget om att den som under en period av 6 år sätter in ett belopp av upp till 6 000 kronor för ensamstående och sammanlagt 12 000 kronor för äkta makar på ett särskilt bostadskonto skall få dra av det sparade beloppet i sin deklaration. Medlen skall vara avsedda för anskaffande av eget hem eller för att betala insats i bostadsrättsförening, och de blir definitivt skattefria om de användes för detta ändamål.

Den som redan har eget hem eller bostadsrättslägenhet vill vi stimulera till extra amorteringar.

De unga barnfamiljerna bör vara intresserade av att för sina barns räkning kunna avsätta medel skattefritt på ett utbildningskonto. Här föreslår vi ett maximum på 1 200 kronor om året och sammanlagt på utbildningskontot 18 000 kronor för varje barn.

För närvarande får den som har avkastning på banktillgodohavande eller eljest åtnjuta ränteinkomster eller har utdelning på aktier eller på andel i ekonomisk förening skattefrihet för avkastningen upp till ett belopp av 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för gifta. Om emellertid den skattskyldige placerar om sina pengar i jordbruksfastighet eller annan fastighet eller om han sätter in dem i en rörelse, mister han rätten till kapitalavdrag. Ändå är det naturligtvis så att en del av den avkastning som han får av fastigheten eller av rörelsen egentligen är inkomst av kapital, medan en annan del motsvarar inkomst av det egna arbetet. Jag kan inte finna att det föreligger någon principiell skillnad mellan den ena eller den andra formen av kapitalbildning.

Vi hävdar i vår skattelagstiftning principen om likformighet. Eftersom det inte föreligger några tekniska besvärligheter — vi har ju i vår reservation konkreta förslag om hur denna fråga bör lösas — anser jag det rimligt att

riksdagen inför en motsvarighet till rätten till kapitalavdrag, som alltså skall gälla ägare av jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse. Vi har härutöver ett förslag som särskilt avser sparande i form av aktier eller andelar i ekonomiska föreningar.

Det finns, herr talman, ytterligare två reservationer i fråga om sparfrämjande åtgärder. De system som skisseras i dessa reservationer skiljer sig till formen från dem jag nyss talat om. I och för sig anser jag, att man bör ha ett flertal olika linjer, så att den enskilde skall kunna ha ett någorlunda fritt val. En väsentligare skillnad mellan vår reservation och de två övriga är att vi vill medge avdrag i deklarationen för sparade belopp, medan man i de två andra reservationerna vill ge procentuellt lika stor premie, låt vara att denna skall komma den skattskyldige till del genom avdrag på hans skattedel. Enligt min uppfattning är vår linje avgjort att föredraga ur stimulanssynpunkt. Vi vet alla att skattetänkandet blivit så utbrett i vårt land, att möjligheten till avdrag i deklarationen värderas t. o. m. högre än som motsvarar den skattelättnad som härigenom beredes. Särskilt den som befinner sig i toppen av ett progressionsskikt och som ställs inför utsikten att kunna spara en extra inkomst och därigenom undgå beskattning efter skattesatsen i ett högre progressionsskikt bör vårt system vara ägnat att uppmuntra till såväl extra arbetsinsats som extra sparande.

Trots denna min uppfattning kommer jag, herr talman, att om våra förslag under reservation XII avslås av riksdagen rösta med den av reservationerna XIII och XIV som må kvarstå vid en slutlig votering. Jag anser det sålunda vara angeläget att få i gång en ny utredning, och jag utgår ifrån att den om den skulle tillsättas, skulle pröva även andra förslag och andra metoder än dem som förordats i reservationerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation XII.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Vid denna timme på dagen och när debatten pågått så länge är väl fältet i det närmaste avbetat. En del av vad jag kommer att säga har möjligen redan berörts förut.

Jag vill, herr talman, ta upp några detaljer i det stora skatteförslag, som här benämnes »skattepaketet» och som nu ligger på riksdagens bord. Vad först beträffar alla de motioner, som har ett drag gemensamt, nämligen undantag i större eller mindre omfattning av varor från omsättningsskatteplikt, så vill jag säga, att man därmed avser att slå sönder det skattesystem, som den allmänna varuskatten innebär. Varje undantag komplicerar enligt min mening skatteuttaget. Vid tillämpningen underlättas möjligheten till skattefusk även inom denna del av beskattningen. Undantagen urholkar också, som herr Eriksson i Uppsala yttrade, begreppet allmän varuskatt. Det finns enligt min uppfattning redan för många undantag från den allmänna varuskatten. Skulle vi få ytterligare undantag, blir det sedan inte särskilt mycket kvar.

Det utan tvekan viktigaste kravet på undantag, som i dag begäres — det gäller visserligen i dag bara ett krav på utredning av frågan — gäller undantag för alla investeringsvaror. Ett tillmötesgående av detta önskemål skulle om jag har räknat rätt, minska statens inkomster med 600—700 — möjligen mera — miljoner kronor i framtiden, eller med nästan en tredjedel av hela skatteuttaget på varuskattens område. Ett sådant inkomstbortfall skulle enligt mitt förmenande få mycket allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser.

Om detta skattebortfall skulle kompenseras på något sätt, hur skulle det då gå för de grupper, som nu enligt vissa talare redan har fått en skattehöjning? Skulle dessa grupper då vara med att betala de 600—700 miljoner kronor, som undantaget för investeringsvarorna skulle komma att kosta?

Jag är inte säker på att den grupp, som enligt herr Hagberg, herr Spetz och

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

andra talare skulle få en skattehöjning med en och annan tia, kommer att få vidkännas ens en så begränsad höjning. Man kan nämligen rikta vissa invändningar mot de uträkningar, som här har skett. Man har ju gått efter den principen, att sedan skatten avdragits från inkomsten, så kommer 70 procent av återstoden av inkomsten att användas för inköp av skattebelagda varor. Om det skall vara någon mening med en omläggning av skatten från direkt till indirekt beskattning, måste väl det främsta syftet vara att möjliggöra ett ökat sparande. Den grupp som skulle komma att bära den ökade skattebördan, enligt den uträkning jag nyss nämnade, utgöres av ensamstående och ogifta utan barn. Det är väl de som har den största möjligheten att spara. Jag kan därför inte anse att uträkningen är helt relevant. Beträffande de uträkningar som visar ytterligare skattehöjningar för dem som har bil kan tilläggas att det går inte att både köpa upp hela inkomsten till skattebelagda varor och dessutom få pengar över till bilkostnader. Det är omöjligt. Men även om jag skulle acceptera tankegången — vilket jag inte gör — så skulle ändå skattebortfallet om 700 miljoner kronor tas in på något sätt, och det får dessa människor vara med att betala i form av höjd skatt.

Vad beträffar kravet att förbearbeta- de och fabriksmässigt tillverkade byggnadsvaror skall likställas med varor, som tillverkas på byggnadsplatsen, vill jag liksom tidigare talesmän för utskottet i dag erkänna att det föreligger en viss snedbelastning, men att den är av så ringa omfattning att den inte har någon betydelse för konkurrensläget dessa varugrupper emellan. Utskottet har tidigare uttalat att om snedbelastningen skulle bli till allvarligt men, så är utskottet villigt att på nytt ta ställning till frågan. Men vi har hittills inte kunnat finna att det förelegat någon större inverkan, och därför har vi inte ansett att det föreligger någon anledning att nu ta upp frågan. Vi tror att de tekniska olägenheterna av en omläggning är större än vad som står att vinna.

Motionärerna och reservanterna har vidare kommit på idén att flytta beskattningsledet ett steg tillbaka, så att man skulle betrakta cementvarufabriker som konsumenter. Därmed för man in ett helt nytt moment i skatten. Genom att flytta beskattningsledet ett steg tillbaka komplicerar man beskattningen ytterligare. Jag tror att det för med sig nackdelar, som inte uppväger de fördelar man kan vinna.

Därmed är jag inne på det spørsmål som herr Jacobsson behandlade, nämligen frågan om i vilket led skatten skall tas ut. Jag hade avsett att samla de argument jag kunde finna för att kunna slå ihjäl det framlagda utredningskravet. Men jag tycker nog att herr Jacobsson redan gjort det! Herr Jacobssons motivering var ett strålande belägg för att man *inte* bör flytta beskattningsledet ett steg tillbaka.

Det finns alltså enligt min mening mycket allvarliga invändningar mot att flytta tillbaka beskattningen till grossistledet. Det finns många varor, som över huvud taget inte passerar genom grossisterna. Det finns stora butikskedjor, som inte anlitar grossisthandeln. Vi kan därför inte lägga skatteuttaget på grosshandeln. Vi kan inte heller flytta skatten tillbaka till fabrikationsledet. Det skulle skapa svåra avvägningsproblem när det gäller att bedöma var övergången mellan råvara och färdigprodukt inträffar. Dessutom skulle varorna med hänsyn till de olika pålägg, som sker på varorna när de passerar olika led, komma att bli mycket ojämnt beskattade. Vissa varor skulle få en hög skattebelastning, medan vissa varugrupper skulle bli lågt beskattade.

Jag förutsätter att regeringen, när den lade fram förslag om införande av allmän varuskatt, mycket noggrant hade behandlat just denna fråga. Jag tror faktiskt att jag med lugn kan göra gällande att regeringen försökt tänka över alla de problem som här föreligger och att regeringen härefter stannat för att det inte finns någon annan utväg än att ta ut skatten i detaljhandelsledet.

För att återgå till den grupp av varor, för vilka undantag från beskattningen

krävs, vill både högern och folkpartiet minska statens inkomster med 100 miljoner kronor genom att slopa skatteplikten för industriens, handelns, hantverkets, jordbrukets och fiskets förbrukningsartiklar. Om vi lägger samman alla de krav, som i dag ställts — och jag tar bara de krav som framförts motionsvis — på skattebefrielse för byggnadsvaror och tar med hela investeringssidan och räknar med skattebefrielse bl. a. för begagnade traktorer, böcker och musikalier, prisreglerade livsmedel, ammunition till det frivilliga skytteväsendet, hela energiområdet, punktskattebelagda varor och även räknar med det senaste tillskottet, det som herr Spetz kom med, nämligen fiskeredskap — vad finns sedan kvar av den allmänna varuskatten?

Jag tillhör visserligen de yngre ledamöterna inom bevillningsutskottet och har lärt mig att hysa den största uppskattning av herr Spetz och de åsikter han för till torgs, men är inte motiveringen för det senaste förslaget om slopande av skatten när det gäller fiskeredskap något ansträngd, herr Spetz? Herr Spetz hävdar att kostnaderna för fiskeredskapen är så stora och redskapens livslängd så osäker, att detta skulle vara tillräckliga skäl för att undanta dem från beskattningen. Men skulle sådana skäl anses bärande, kunde många varor undantas. För mig verkar det som om herr Spetz' storartade intresse för fisket har skuffat undan den förståndige taxeringsmannen. Om vi skulle tillmötesgå alla dessa krav, skulle vi inte ha mer än en tredjedel kvar av den allmänna varuskatten, och då vore det inte längre någon allmän varuskatt.

Till herr Nilsson vill jag säga, att man ju vill införa alla de sparfrämjande åtgärder han här talat om genom beskattningens hjälp. Genom att tidigare i många avseenden ha tagit beskattningen till hjälp har man enligt min uppfattning avsvurit sig möjligheten att nå en rättvis beskattning. I vissa fall kan väl sägas att ändamålet helgar medlen, och då har man tydligen kunnat se mellan fingrarna och tagit beskattningen till hjälp för att nå dessa mål. Jag syftar då

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
främst på den största skattelättnad, som genomförts för den enskilda företagsverksamheten i modern tid, nämligen konjunkturinvesteringssonderna, som utgör en mycket stor skattelindring för bolag och ekonomiska föreningar. En bankman sade till mig, att skattepreferensen av dessa konjunkturinvesteringssonder kunde beräknas till 10,5 å 11 procents ränta. Så stora är alltså skattepreferenserna.

Jag skulle kunna säga att vi härigenom får avsvära oss millimeterrättvisan vid beskattningen. Men jag är betydligt mer tveksam i fråga om andra avdrag som finns. Jag är tveksam när det gäller t. ex. det försäkringsavdrag och det besparingsavdrag som finns. Ännu mer skeptisk blir jag beträffande det nya förslag som framlagts både i motionerna och reservationerna och som innebär att det skall införas ett aktiesparande, ett studiesparande, ett bostadssparande och ett sparande i alla dess olika former. Och för allt detta vill man ha skattebefrielse. Med de erfarenheter vi har av det premiesparande, som infördes för några år sedan, råder det väl inte någon tvekan om att dessa skattebefrielser för de olika sparformerna egentligen inte är någonting annat än en skatteflykt. De har egentligen mycket litet med sparande att göra och de gynnar sparandet synnerligen litet.

Jag skall bara till sist, herr talman, lite grand beröra en fråga, som tidigare tagits upp av fru Hamrin-Thorell och herr Eriksson i Uppsala. Man har enligt min mening haft en något felaktig syn på hela problemet. Jag tycker helt enkelt att man undervärderar kvinnans arbete i hemmet. Man säger att det finns synnerligen stora resurser och outnyttjade resurser bland de hemarbetande kvinnorna. Gör det manne det? Jag tror det inte med mindre än att något annat område blir lidande därpå, ty skulle varje kvinna, som går ut i förvärvslivet, anställa en annan kvinna, som sköter hemmet under den tiden, finns det inte några reserver kvar. Jag tycker ändå att man här undervärderar den insats, som den hemarbetande kvinnan gör.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande på alla punkter utom när det gäller punkten rörande brännoljeskatten, där jag yrkar bifall till reservationen.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall be att få ansluta mig till de synpunkter, som här framförts av herr Sundin och herr Torsten Andersson, men vill ändå komma med en del reflexioner om detta skatteförslag.

Jag måste först rent allmänt säga att det förslag, som här lagts fram av finansministern och som vi från centerpartiets sida på de flesta punkter accepterat, efter mycket oväsen godkänts även av högern och folkpartiet. De stora frågorna, de grova linjerna i det här förslaget är vi ändå överens om. Vi har gått med på en omändring av systemet från direkta skatter, där vi får en sänkning, till mera indirekta skatter genom en ökning av omsen. Borttagandet av dyrortsgrupperingen är vi överens om — det är en orättvis historia som först nu faller bort. Dessutom höjs ortsavdragen, såväl de statliga som de kommunala. Vi är överens om en sänkning av den statliga skatteskalan upp till 30 000 kronors inkomst för gifta och 27 000 kronor för ogifta. Penningvärdeförsämringen har gjort denna reform nödvändig. Vi är också överens om höjningen av tudelningsgränsen, höjningen av barnbidragen och höjningen med ett indextilllägg till pensionärerna. Vi är överens om att folkpensionsavgiften och avgiften till sjukvårdsförsäkringarna bortfaller för inkomsttagare under 2 400 kronor, och vi är överens om kompensationer till kommunerna för de höjda ortsavdragen liksom om en höjning av bidraget till de mest skattetyngda kommunerna.

Jag vill alltså här understryka att vi ändå är överens om en hel del saker, och då tycker jag att detta oväsen kanske varit mindre nödvändigt.

Det vi inte är överens om är bensinskatten och brännoljeskatten. Ifrån cen-

terpartiets sida har vi yrkat avslag på brännoljeskatten, därför att vi ansett och alltjämt anser den vara en skatt som fördyrar produktionen, och fördyringen av denna nyttighet måste föranleda kompensation, i regel för hela beloppet. Under sådana förhållanden är en höjning av brännoljeskatten meningslös.

Den drabbar också folket med de långa avstånden, vilket också bensinskatten gör. Vi har dock från centerpartiets sida gått med på en höjning av bensinskatten med 3 öre under förutsättning att denna skatteinkomst går till vägarna.

Herr Yngve Nilsson — jag vet inte om han är kvar i kammaren — ställde den frågan till centerpartiet, om det inte ändå kändes som en tagg i hjärtat på centerpartisterna att gå med på denna treöreshöjning på bensinen. Ja, det skall villigt och klart sägas ut, att så är fallet. En höjning på bensinen drabbar naturligtvis landsbygdens folk mest och över huvud taget dem som har långa avstånd, men jag vill i det sammanhanget ha sagt ifrån, att alla de dåliga vägar, som vi nödgas köra fram på oupphörligen, kanske ändå i ännu högre grad känns som en tagg i hjärtat. Vi har sett det så ifrån centerpartiets sida, att om det kan bli en upprustning av vägarna, så för detta också med sig en mindre bensinåtgång, liksom ett mindre slitage på våra bilar. Dessa synpunkter har gjort att vi gått med på denna treöreshöjning.

När det kommer ett sådant här skattepaket finns naturligtvis en hel rad önskemål, och ju närmare julafton vi kommer ju större blir dessa önskemål. Det har varit omöjligt att komma till rätta med dem alla, och därför finns också så många reservationer.

Förutom våra partimotioner har jag för min del varit med om att väcka en motion I: 728 och II: 869 om bensinrestitution för jordbrukets traktorer och skördetröskor liksom gottgörelse till trädgårds- och fiskerinäringen för så stor kostnadsdel, som kan uppstå genom höjt bensinpris.

Denna fråga har blivit föremål för

många diskussioner här i riksdagen. Man har accepterat principen att dessa näringar skall vara befriade ifrån sådan skatt genom restitutionsförfarande respektive gottgörelse; detta på grund av följdverkningarna, eftersom varorna annars skulle stiga i pris. Utskottsmajoriteten, som i det fallet består av samtliga partier utom centerpartiet, anser att denna restitutionsfråga bör avgöras i ett annat sammanhang, medan centerpartiets ledamöter i bevillningsutskottet i reservation XXXII av herrar Sundin och Vigelbo vill att beslut fattas redan nu. Jag ber att få yrka bifall till detta förslag.

Jag vill i förbigående ha sagt, att folkpartiets motion om en höjning av det allmänna studiebidraget anser jag för min del vara ett förnuftigt förslag, som kanske i det här sammanhanget blivit bortglömt. Jag kommer för min del att rösta för det förslaget.

Sist vill jag beröra ett förslag som har ställts i motionerna I: 729 och II: 868. Det gäller förslag om en utredning om en skattefinansiering av de grundläggande socialförsäkringsförmånerna.

Jag tror att om vi vill acceptera den principen, att det skall vara en ordentlig grundtrygghet, bör vi också se till att alla människor får den. Nog är det hårt att människor i inkomstlägen under ortsavdragen på 4 500 kronor ändå skall komma i ett sådant läge, att de skall vara med och betala för detta grundskydd. Vi har föreslagit en utredning som skulle ta i sikte att klarlägga dessa förhållanden, så att det skulle bli en skattefinansiering av dessa socialförmåner.

Det är också en annan sak vi har tagit upp i detta sammanhang. Man har gjort en ändring i de statliga skatteskalorna, men de låga inkomsttagarna som ligger mellan 10 000 och 12 000 kronors inkomst har inte fått någon sänkning utan skall fortfarande betala 10 procent. Ortsavdragets höjning gör naturligtvis en del, men vi skall ha klart för oss att den gruppen ändå får den minsta skattelättnaden. Från vårt håll har föreslagits en utredning på den punkten, som skulle ta sikte på en statsskatt för dessa inkomstlägen på 7 eller 8 procent. Där-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
igenom skulle man uppnå en större skatterättvisa. Jag tror detta är en sak som bör komma rätt snart i ett kommande skattesänkingsförslag. Man kunde också gå den vägen att man ytterligare höjde ortsavdragen.

Detta var, herr talman, mina funderingar på dessa förslag, och jag ber att än en gång få instämna i det yrkande som herr Sundin tidigare framställt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber först att få instämna i ett par saker som herr Jonasson var inne på. Jag tror också att det har varit mera ståhej om de här sakerna än de egentligen i grund och botten borde ha förorsakat. Det har varit mycken reklam och mycken kritik om det hela, men när man tittar på vad det gäller så är det inte så särskilt märkvärdigt. — Där rullade man upp hela den parlamentariska situationen med utgångspunkt från en överenskommelse, som, såvitt jag kan förstå, inte kan ha alltför stor räckvidd på längre sikt. Den har sin stora betydelse på begränsade områden, men vi får väl också stanna vid det.

Den parlamentariska situationen, som de politiska ledarskribenterna i de s. k. stora tidningarna brukar lita till i brist på lämpligare uppslag, är oförändrad. Regeringen har sitt fasta majoritetsunderlag i riksdagens första kammare, medan det i andra kammaren är vingligare. Vi har således fortfarande kvar vår förstakammarparlamentarism här i landet, det är ett faktum för de närmaste åren, som särskilt de folkpartistiska författningsexperterna har förgärligt svårt att bortresonera.

Den s. k. oppositionsledaren — jag tar klyschan från folkpartitidningarna — har allttjämt sina bekymmer, men inte med sin yngre professorskollega i andra kammaren. Det blev, som vi förutspådde redan i höstens remissdebatt, bara fiasco av den i Dagens Nyheter framförda tanken att, som det där hette »ställa herr Hedlund mot väggen». Vore det inte på tiden att skrinlägga vidare kannstöperier om att leka tvåpartiparlamentarism, ef-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
tersom elementära förutsättningar saknas?

Skattekompromissen mellan centern och arbetarpartiet må ha det värde den kan. Den är ett faktum och lär få accepteras som sådant av de båda högerpartierna. Funderingarna i några folkpartitidningar om huruvida herr Hedlund skall tas emot som den förlorade sonen vid återkomst i oppositionens fadershus bottnar i en fullständigt förfelad problemställning. Skall det vara så svårt att begripa att vad vi kan göra nu i riksdagen är att bedriva sakpolitik efter gammalt recept: framföra egna förslag när man kan, rösta för alla goda förslag varifrån de än kommer, söka förbättra det som går att förbättra och rösta emot alla dåliga. Partisinet blir lidande därav, men det skadar ju ingalunda det hela.

Det har demagogiskt talats om herrar Hedlunds och Strängs »hemliga» överläggningar. Det är naturligtvis snack att dessa överläggningar skulle vara annorlunda beskaffade än herrar Ohlins och Heckschers rådslag, när de utformade sina partiers linjer för de motioner de levererat. Man upptäcker en viss parallellism dem emellan. Det är givet att de har resonerat, men ingen människa skall ond göra sig för det. Varför skulle de inte få göra det?

För resten behöver man bara ta del av högerns och folkpartiets motioner för att få belägg för hur lönlöst det hade varit att dra in de partierna i förhandlingar om skattesänkningar. Hur var det de gamla frisinnade representanterna Torgén och Olofsson i Digernäs sade en gång i den försvarspolitiska fattigauktionens dagar: Hur mycket den ena prutar så lovar den andre att pruta mer. Om man vänt sig till de partierna är jag säker på att man inte kom fram till annat än att de hade tävlat att vara »radikalast» när det gällde att sänka skatten.

Vi är några ledamöter av riksdagen som i motioner i båda kamrarna — nr 733 i första kammaren och nr 881 i andra kammaren — framfört några synpunkter som jag vill en smula beröra. Vi har sett hur olika man bedömer möjlig-

heten att använda budgetöverskott till lättnader, ibland t. o. m. olika av samma personer. Proposition nr 188 säger just inte så mycket på den punkten. När finansministern i en riksdagsdebatt tillfrågades, så svarade han, om jag förstod honom rätt, att det ville han inte säga så mycket om, ty då påstod man bara efteråt att han räknat fel. Det låg nog något i det, för det var väl grundat på erfarenhet.

Vi motionärer tyckte att det verkade något oklart, och därför yrkade vi att utskottet, som ju kan begära in erforderligt material för ett sakligt bedömande, skulle ompröva möjligheterna att helt eller — om det inte gick — till någon del klara skattesänkningarna genom anlitan- de av något större del av budgetöverskottet eller på annat sätt. Detta så mycket mer som alla de utanför regeringen stående partierna uppenbarligen på den punkten har andra uppfattningar än som står att läsa i propositionen.

Där sade man att man ansåg sig behöva 1 040 miljoner kronor i s. k. inkomstförstärkningar — läs höjda skatter — medan resten, uträknad till 300 miljoner kronor, skulle tas av budgetöverskottet. Det blev tillsammans de 1 340 miljoner kronor som regeringens julpaket ju innehåller. För högern och folkpartiet rör sig överbudet beträffande budgetöverskottets medel om respektive 610 och 470 miljoner kronor utöver propositionens 300 miljoner.

För centerpartiets del stannar jag särskilt vid uppslaget att bryta ut ur paketet de 140 miljoner kronor, som propositionen avsåg att skaffa genom höjd skatt på brännolja och bensin. Ungefär hälften vill man anslå till en höjning av bensinskatten på 3 öre. Det beräknas ge 75 miljoner kronor, som skulle anslås till andra ändamål än skattelättnader, d. v. s. till vissa i motionen angivna förbättringar inom vägväsendet.

Detta innebär sålunda att ungefär en halv gång mer av budgetöverskottet än propositionens uträkning visar på, eller tillsammans 440 miljoner, skall tas i anspråk för att klara lättnaderna. Man kan ju inte på en gång bygga vägar för peng-

ar och använda pengarna för skattesänkning. Högern och folkpartiet bedömer budgetläget så, bortsett från överbudet i fråga om skattesänkning, att man från högerens utgångspunkt räknar med att kunna ta 910 miljoner av budgetöverskottet och från folkpartiets utgångspunkt 770 miljoner. För enkelhetens skull har jag vid bedömandet utgått från antagandet, att det i alla fyra alternativen verkligen är fråga om försök till bedömningen av budgetläget, som råkar slå så olika ut.

Enbart detta sakförhållande utgör ett starkt motiv för vårt motionsyrkande, att bevillningsutskottet skall genom en omprövning söka skapa någon saklig reda i virrvarret. Det skulle också kunna utgöra underlag för prövning av hur mycket pengar som verkligen skulle behövas såsom inkomstförstärkning för att man skall kunna genomföra regeringens förslag om en lättnad. Godtoges högerens beräkning, om vad de anser att man kan ta ut av överskottet skulle både bensin- och brännoljeskattemiljonerna och halva höjningen av omsättningsskatten kunna undvaras. På folkpartiets linje skulle något mindre kunna uppnås, och enligt centerpartiets förslag skulle man kunna välja mellan att helt avstå från skattehöjningen på bensin- och brännolja eller att, såsom berörts, ta ut en del och använda det till något annat.

Utskottet presterar också på visst sätt en argumentation för propositionens budgetförslag, och slutsatsen låter regeringstrogen — vi hade väl inte väntat något annat. Enligt utskottets mening är det inte tillrådligt att i nämnvärd omfattning vidga den ram för reformen som departementschefen angivit.

Vidare sägs på sid. 77: »Förslaget att i högre grad än i propositionen utnyttja tillgängligt budgetöverskott anser sig utskottet inte kunna biträda främst av konjunkturpolitiska skäl.»

Så mycket större intresse måste under sådana förhållanden ägnas åt utskottets funderingar inför frågan om förhöjd skatt på bensin.

Utskottet konstaterar, att för att klara skattesänkningarna erfordras 125—150

miljoner kronor, d. v. s. för att beräkningarna i propositionen skall gå ihop, samt fortsätter: »Med hänsyn till att motorbränslen under senare år icke drabbats av beskattning i samma utsträckning som flertalet andra varor bör den erforderliga inkomstförstärkningen åstadkommas genom en höjning av denna beskattning. För att ge erforderligt belopp bör höjningen av bensinskatten inte sättas lägre än fem öre per liter.»

Så långt är anslutningen till propositionen klar. Man får in 125 miljoner kronor genom skatt på bensin, och man ger ju ut pengarna i form av skattesänkning. Så ser sammanhanget ut, men läsarten är nog inte riktigt densamma. Utskottet säger sig därutöver vilja erinra om att »de medel som inflyter genom höjning av bensinskatten automatiskt överföres till automobilskattemedlens specialbudget. Den föreslagna höjningen av bensinskatten kommer således, om den genomföres, att föranleda ökad medelstillgång för vägändamål, och bedömningen av kommande anslagsbehov kommer att ske mot bakgrunden härav.» Det är en utsikt, men inte ett löfte.

Utskottets erinran om automobilskattemedlens särskilda natur utgör en, såvitt jag kan finna, allvarlig erinran mot propositionen, ty i den görs inte något sådant påpekande. Därmed följer siffran med när man summerar hur lättnaderna skall täckas. Visst kan man — och bör man — använda bensinskattemedel till vägändamål, men då kan man inte samtidigt sänka skatten med de pengarna.

Utskottets erinring innebär således ett påpekande, att andra pengar måste till när skattesänkningen eller barnbidragshöjningen eller indexbeloppet åt folkpensionärerna skall ut. Utskottet säger, som berörts, att just konjunkturpolitiska skäl talar för att man bör vara försiktig med att betala ut mer pengar än de 300 miljonerna. Förmodligen gäller dessa betänkligheter lika mycket om pengarna sätts i omlopp på det ena eller andra viset.

Sedan är det en annan sak att automobilskattemedlen har sitt eget lidan-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

dets väg. Det är inte alls ont om bilskattemedel — för den delen behöver vägbehovet inte sitta emellan. Det är bara det, att bilskattemedlen av finansministern behandlats som ett alldeles särskilt lämpligt instrument för att öka budgetens överbalansering. Detta gäller nog främst automobilskattefonden, men även de jättelika reservationerna på anslagen. Budgetåret 1956/57 — det år då koalitionsregeringen låg i själåtåget — uppgick bilskattefondens behållning till 287 miljoner kronor. Det var inte dåligt, men höga skatter och sparsamushållning ökade behållningen för 1957/58 till 588 miljoner kronor. För 1958/59 nådde fonden upp till 743 miljoner och för 1959/60 till 765,45 miljoner kronor.

Budgetåret 1960/61 tappades visserligen ur fonden inemot 20 miljoner kronor, men den skadan är det goda utsikter att man kan ta igen innevarande budgetår. Med utgångspunkt från de i riksstaten upptagna anslagen torde vi, om budgetutfallet blir det som av regering och riksdag beräknats och om ingen ändring sker beträffande reservationsbeloppen på anslagen, kunna räkna med att få en ökning med 148 miljoner kronor. En viss trygghet härför är väl också att budgetreservationerna på olika poster tillsammans för 1960/61 uppgick till 376 miljoner kronor. Det beloppet förefaller betryggande jämfört exempelvis med 1951/52, då reservationerna uppgick till icke fullt 60 miljoner kronor. Det säger mig åtminstone två saker: Man kan minska statens upplåning genom att låna ur en fond men inte föra dit pengar eller bygga vägar för dem och *samtidigt* sänka skatten med just de slantarna. Vidare: Det är inte särdeles trängande nödvändigt att höja skatten för att tillgodose vägbehovet.

Det är faktiskt inte omöjligt att lätta på fondmedlen en smula. Det gick som vi minns 1960/61 en smula, och det gick i riktigt stor skala exempelvis 1952/53, då koalitionsregeringen tog ut 214 miljoner kronor. Om det kommer att ske i här föreliggande fall är väl närmast en fråga om en bedömning av det

samhällesekonomiska läget. Det är väl det som utskottet menar med talet om konjunkturpolitiskt bedömande. Så att nog finns det pengar, om man anser att man kan betala ut dem.

Det bör förefalla naturligt att jag under sådana förhållanden är bestämd motståndare till utskottets förslag om höjd bensinskatt. Jag tycker att det lagras alldeles tillräckligt med pengar i bilskattefonden.

Men för att återgå till frågan om hur mycket som behöver tagas från budgetöverskottsmedlen för att klara skattepaketet så är det tydligt att gluggen i utskottets förslag sedan bensinskattemedlen räknats över till specialbudgeten för bilskattemedel växer. Den blir med vanlig matematik icke 300 utan 440 miljoner kronor. Huruvida det talet är ett heligare belopp än de 300 miljonerna är kanske vanskligt att säga. Men när behovet av de 140 miljoner kronorna inte var större än att de kan trollas över på bilskattebudgeten, är det naturligt om jag tar med jämnmood att utskottet stolt avvisar det vänliga motionsuppslaget från vår sida, att ifall pengarna behövdes kunde de tas på vin och sprit. Där om är endast en liten anmärkning att göra.

Utskottet framhåller som sin uppfattning att den särskilda skatten på vin och sprit är till väsentlig del en nykterhetspolitisk fråga. Så har ingalunda alltid varit fallet, då dessa varor i flera fall blev föremål för punktbeskattning. Men visst kan sådan beskattning ha nykterhetsfrämjande syfte, om den avväges så. Vi motionärer har emellertid inte så djärva syften med en prishöjning på i genomsnitt 9 procent. Vi trodde bara att pengarna behövdes för att klara julpaketet åt barnfamiljer, pensionärer och skattebetalare. Men jag medger att man i utskottet kan ha missuppfattat oss, ty i dess utlåtande anges av misstag den därmed avsedda inkomstförstärkningen inte till 140 miljoner kronor, utan — såsom kammarens ledamöter kan se på sidan 52 — till 1 940 miljoner kronor. Eftersom de i motionen angivna beloppen för försålda vin- och spritvaror för

år 1960 uppgick till 1 422 miljoner kronor för utminuterade varor och 210 miljoner kronor för vad som försålts på restauranger, så tror jag nog att man skulle ha kunnat tänka sig chockverkningar, om man satte in en sådan beskattning.

Beträffande utskottets uttalande i fråga om vad som är vår motions första yrkande och som avsåg en bättre trygghet för kommunerna i fråga om ersättning för förlorat skatteunderlag genom ortsavdragens höjning, är jag egentligen ganska belåten med vad utskottet säger. Departementschefen har i propositionen på sidan 22 utlovat ersättning åt kommunerna provisoriskt i avvaktan på 1958 års skatteutjämningskommittés förslag, då en mera definitiv lösning skall ernås i belysning av vad den utredningen kan finna på. Nu slår utskottet fast, att *det utgår från att kommunerna skall få full ersättning av staten*. Med hänsyn till den närmare utformning som ställningstagandet fått i det förslag till skrivning som presenteras i reservation V av herrar Sundin och Vigelsbo ber jag dock att få yrka bifall till denna reservation.

Jag vill inte fördölja att *jag varit och är principiell motståndare till den allmänna omsättningsskatten*, som blint drabbar människor utan hänsyn till försörjningsbörda och skattekraft. Jag medverkade hösten 1940 till utformandet av bondeförbundets avslagsyrkande i fråga om den av Wigforss framlagda omskattepropositionen. Partiet gick också klart däremot, trots att det hade flera representanter i samlingsregeringen. Jag har också mycket liten förståelse till övers för den partitaktik, som för få år sedan i enig samverkan gick emot omsättningsskatten, bl. a. därför att den var farligt lätt att trissa upp, men nu är lika enigt villig att svälja en förhöjning av skatten från 4 till 6 procent, d. v. s. med 50 procent. För min del är vad som främst stöter bort mig de sociala skadeverkningarna av en skatt, som drabbar utan hänsyn till skattekraft och snarast i omvänd proportion till försörjningsbördan.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

Omsättningsskatten är skatt på utgifter, inte på inkomster. Den träffar utan hänsyn och åtskillnad den som på grund av sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga har minskad arbetsinkomst, folkpensionärer och barnfamiljer, socialvårdstagare som handlar för erhållet bidrag, likaväl som den som nödgas tåra på en sparad slant, liksom den som nödgas skuldsätta sig för studier eller av andra skäl.

Omsättningsskatten träffar hänsynslöst och blint vad som är att hänföra till livets nödtorft, inte bara lyxvaror och umbärliga inköp. Hyran berörs inte heller därav — även när det gäller lyxbo-städer — men enkla, för livsuppehållet nödvändiga matvaror, såsom bröd, mjölk och potatis, beskattas.

Jordbrukarna har ett avtal där prissättningen är reglerad och statskontrollerad. Prissättningen varierar mellan en bas och ett tak, och det blir till sist köpmotståndet som faller utslaget. Här skjuter omsättningsskatten in med en omkostnadsbelastning, som försvårar av-sättningen, fördyrar för konsumenterna och trycker priserna för dem.

När omsen infördes beräknades skatten ge 1 400 miljoner kronor. Jordbruket drabbades då enligt förslaget för sina produktpriser med en fördyring av inemot 300 miljoner kronor. Nu ger skatten (1960/61) 1 800 miljoner kronor, och även jordbrukets omkostnadskonto har vuxit och medfört förhöjd skatt. Och så kommer den 50-procentiga skattehöjningen och för med sig ett tryck, som efter en sådan höjning inte torde ligga lägre än 500 miljoner kronor. Inte lär en sådan belastning underlätta att få ut vad avtalet ställt i utsikt.

Jordbrukarnas ekonomiska ställning är i det stora flertalet fall inte stark, och de har i detta sammanhang att taga i vart fall första stöten av skatten. Det heter att de skall genom gränsskydd och andra stödåtgärder hjälpas att lasta över omsättningsskatten på sina kunder, på konsumenter, som också i många fall inte har det bättre än de mindre jordbrukarna. Och det är dock så, att den ekonomiskt bättre ställde just inte kan

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

mer än att äta sig mätt, han också. Det är ingen anledning att utgå från annat än att *det är de som har det smått som får stödja mera än andra på de billiga priskontrollerade livsmedel som jordbruket saluför*. Det är de sämre ställda, såväl bland konsumenterna som bland jordbrukarna, som får mest känna av denna belastning mot gällande prisavtal, som borde skydda både jordbrukare och konsument. Och till sist är det jordbruket som ligger i underläge, medan den skyddade arbetsmarknaden för folk med goda löner har fri prisbildning uppåt, men stödes av staten vid sämre konjunkturer.

När omsättningsskatten på nyåret 1960 infördes visade prisindex att *ungefär hälften av de fyra procenten slog igenom i prisbildningen, medan jordbrukarna fick bära den andra hälften*. När skatten nu pressas upp med 50 procent lär effekten av fördelningen bli än mera oviss. Gränsskyddet på olika produkter ligger enligt jordbrukarnas erfarenhet oftare närmare prisbotten än taktet. Under sådana förhållanden har man anledning ifrågasätta i vad mån en höjning av gränsskyddet i och för sig kan komma att påverka prisnivån. En så stor press, som en ytterligare belastning med ungefär ett par hundra miljoner kronor till de tidigare hundratalen miljoner innebär, lär ytterligare öka köpmotståndet. Jordbrukarna och deras kunder får gemensamt bära de stora orättvisa skadeverkningarna av denna beskattning med över halva miljarden, som icke tar hänsyn till betalarens skattekraft och som drabbar de stora familjerna hårdare än andra.

Både år 1959, år 1960 och nu i våras har vi från centerhåll i riksdagen arbetat på att bryta ut ur omsättningsskatten just de svåra sociala skadeverkningarna eller de värsta uttrycken därav. Vi förstår att det har sina svårigheter att ta bort från en allmän varubeskattning i detaljhandelsledet en stor grupp av varor. Det är beträffande just jordbruksprodukterna inte omöjligt, om man verkligen vill. Vi har erfarenheter från den omsbeskattning som har herr Wigforss'

signatur. Då var jordbruksprodukterna inte med, och då gick det att ta ut dem från skatten. Men den här gången, då socialdemokraterna ensamma stod för propositionen, inbegreps även de billiga, för uppehållet nödvändiga förnödenheterna i beskattningen. Nu har vi år från år i motioner yrkat på att skatten skall överföras till partihandels- eller fabriksstadiet och att man skall ge detaljhandeln över disk och i gårdarna fritt. Då kan en differentiering av skatten med hänsyn till sociala eller näringspolitiska synpunkter lättare genomföras och vissa varugrupper läggas utanför skatten. Handeln kan också befrias från uppbördsbekymret, inredovisning och trasel av olika slag. Men framför allt måste de sociala skadeverkningarna av denna beskattning i möjligaste mån bortskaffas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation XX av herrar Sundin och Vigelsbo.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Det är första gången jag står i denna talarstol, och jag borde kanske känna mig litet vek i knäna, men jag ilsknade faktiskt till när jag lyssnade till debatten och erfor med vilken belåtenhet man tycks acceptera omsättningsskatten.

Statsrådet Sträng sade att omsättningsskatten är allmänt accepterad; alla partier står bakom den. Det är denna stora belåtenhet med omsättningsskatten som jag för min del vill reagera emot. Men det måste vara en härlig känsla för en finansminister att känna en sådan belåtenhet — i synnerhet om han kan göra upp i hemlighet om erforderliga höjningar. Är man kritisk i ett fall som detta, förklingar väl ens röst som en ensam röst i öknen. Jag är emellertid kritisk, och jag har skäl att vara det. Ännu mera kritisk blir man när man hörde bevillningsutskottets ordförande säga, att vi inte kan undanta exempelvis investeringsvaror, vilket skulle betyda en tredjedel av hela omsättningsskatteinkomsten. Detta ger mig anledning att belysa några problem, som jag inte tror har be-

rörts tidigare i debatten, såvida det inte har skett då jag varit ute för att få en bit mat.

Vi skall vara på det klara med att en omläggning av skatten från inkomstsidan till utgiftssidan inte i och för sig är någonting att reagera emot, ty om man kan sänka progressionen för dem, vilkas situation jag tänkte belysa, nämligen företagare och jordbrukare, gör man det möjligt för dem att amortera på sina skulder. En sak skulle vi alltså vara överens om, nämligen principen att skatten skall utgå efter förmåga. Den som då inga inkomster har, säger man, skall naturligtvis inte heller betala skatt. Jo, genom omsättningsskatten får han skatta, och jag tänker då här främst på den som i dag startar ett företag, låt oss säga en jordbrukare.

Jag är själv jordbrukare, och jag skall nöja mig med att belysa jordbrukarens ställning. De flesta unga jordbrukare får i dag starta med en mycket stor skuldbelastning. Hur är då hans situation? Ja, han får låna pengar för att betala omsättningsskatt på de investeringsvaror som han måste skaffa sig för att kunna driva sin rörelse. Varje omshöjning skärper dessa problem, och jag ställer därför frågan: Hur hög får en omsättningsskatt bli, hur hög tänker socialdemokraterna att den skall få bli? Går gränsen vid 10, 12 eller 15 procent? En sådan allmän omsättningsskatt är ingenting annat än en investeringsavgift, om man ser saken på det sättet som jag ser den. Vi hade tidigare en investeringsavgift, men då befriade man exempelvis en nystartad jordbrukare från avgiften under det första året. Denna investeringsavgift kommer han numera inte ifrån. Han måste betala omsättningsskatten.

Jordbrukets situation i dag är inte särskilt ljus. Det är en vikande lönsamhet, och det är allt svårare att få de ökade kostnaderna täckta. Ändå säger man att jordbruket måste investera och investera mycket mera; det har blivit en slogan. Framför allt från LO-håll har man sagt, att jordbruket måste rationaliseras i ännu högre grad.

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

En rationalisering av jordbruket är emellertid en fråga om investeringar och om kapital. Vi nyinvesterar i dag i maskiner inom det svenska jordbruket per år nära 350 miljoner kronor, och vi investerar i ekonomibyggnader — observera att jag inte tar med bostäder — 275 miljoner kronor, varav man kan beräkna att ungefär 200 miljoner kronor är omsättningsskattebelagda. Vi köper begagnade traktorer inom den reguljära handeln för i runt tal 75 miljoner och begagnade maskiner för ungefär 100 miljoner. Vi reparerar och underhåller våra maskiner för omkring 200 miljoner. Totalt lägger vi ned ca 1 miljard, och den nu föreslagna omsättningsskatten betyder alltså att vi får en skattebörd på 65 miljoner kronor i dessa sammanhang. Det är den börd man tydligen är beredd att lägga på jordbruket.

Då invänder man kanske: »Ni får ju kompensation genom jordbruksavtalets treprocentregel.» Man tror att den regeln har magisk kraft att hjälpa i alla avseenden, men jag skulle vilja säga att dess effekt för närvarande inte är särskilt stor med hänsyn till att världsmarknadspriserna är vikande. Det blir faktiskt många gånger så att man inte kan tillgodogöra sig någon effekt av den regeln.

Och framför allt saknar den enskilde nyetablerade jordbrukaren möjlighet att få kompensation. Vi vet att jordbruket är i en svår situation, att landsbygden avfolkas och att flykten från bondeyrket över huvud taget är stor. Det är väl ändå ganska egendomligt att den nyetablerade jordbrukaren skall med upplånade pengar betala en omsättningsskatt som staten sedan använder för att så smärtfritt som möjligt klara sina egna investeringar.

Det råder svår kapitalbrist inom jordbruket, och jordbruket är som bekant det mest kapitalkrävande av alla yrken, både om vi ser det i förhållande till omsättningen i kronor och i antalet arbetare. Det kostar mycket pengar att i dag överta och starta ett jordbruk. Ett bärkraftigt mellansvenskt jordbruk med allsidig produktion torde i dag kräva en

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

kapitalinsats på 250 000 kronor varav investeringar i inventarier på bortåt 100 000 kronor; enbart för inventarierna blir omsättningsskatten 6 500 kronor. Kapitalfrågan är jordbrukets livsfråga framför alla andra och kommer att bli det ännu mer, så som läget nu är, då vi måste investera i rationaliseringar för att kunna klara jordbrukets produktionsbetingelser framåt i tiden.

Har riksdagen något intresse för sådana problem? Den frågan ställer man sig verkligen när man lyssnat till debatten i dag.

1960 års jordbruksutredning, som tillsattes av jordbruksminister Netzén, fick bl. a. i uppdrag att behandla jordbrukets kapitalfrågor. En expertgrupp inom utredningen gör just nu en inventering av de nyetablerade jordbrukarnas problem. Vi får hoppas att man snabbt kommer till ett resultat och framlägger synpunkter som kan hjälpa oss vid den fortsatta bedömningen av dessa frågor även när det gäller investeringsavgiften.

Vi, några högermän, har väckt en motion med yrkande att begagnade maskiner och traktorer skall undantas från omsättningsskatten, men bevillningsutskottet har avfärdat även den saken. Det finns dock en reservation, och jag ber att få anknyta till den. Vi anser nämligen att det måste vara riktigt, att man åtminstone inte skall betala omsättningsskatt för en traktor mer än en gång. Ofta går nu dessa jordbrukets traktorer i byte, och man beräknar att varje traktor går genom handeln tre gånger. Med en omsättningsskatt av 6 procent kan man alltså räkna ut att en traktor mycket snart kommer att betalas med 10 procent omsättningsskatt.

Nu är det ju så att man slipper betala omsättningsskatt på traktorer som icke går genom den reguljära handeln, och det är klart att många jordbrukare av den anledningen försöker köpa traktorer utanför den reguljära handeln. Men detta kan inte vara någon lycklig utveckling. I den reguljära handeln kan man få sina traktorer och andra maskiner testade, man köper med garanti och gör på det sättet bättre köp. Det kan

inte vara riktigt att förhindra en naturlig och önskvärd utveckling av denna reguljära handel.

I följd undantogs begagnade bilar från omsättningsskatt och i stället höjdes den speciella varuskatten på bilarna i motsvarande grad. Vi har ansett att om begagnade maskiner och traktorer undantas från omsättningsskatten så skall det inte vara nödvändigt att förden skull begära kompensation av jordbruket. Med tanke på jordbrukets lönsamhet måste det vara riktigt att detta undantagande sker utan en sådan kompensation.

Naturligtvis invänder någon, att det blir tekniskt svårt att avgöra vad som skall förstås med en begagnad traktor eller begagnad maskin i övrigt. Jag tror för min del att svårigheten borde kunna övervinnas. Man kunde t. ex. definiera en begagnad maskin eller traktor så, att det är en maskin eller traktor som säljes andra gången ett år efter första försäljningstillfället.

Under den senaste tiden har jag många gånger läst i tidningspressen, att jordbruket inte har någon anledning att befatta sig så mycket med diskussionen om omsättningsskatten. Jordbruket får kompensation via treprocentregeln.

Vad jag vill reagera mot här är den nonchalans med vilken kostnadsläget hos jordbruket behandlas. Vi är snart i den situationen, att vi måste börja reflektera över vad som kommer sedan det nuvarande jordbruksavtalet löper ut 1965. Vad får vi sedan? Vi vet att vi måste vara beredda att kanske snart delta med jordbruket också på den europeiska marknaden. Vad betyder då pressade kostnader? Kan vi vid det tillfället bara nonchalera ökade kostnader? Vi har inte en chans om vi inte ser upp med kostnadsläget i god tid.

Jag har sagt att jordbruket är en av de mest kostnadskrävande näringarna i vårt land. Det finns alltså all anledning att se speciellt på dess problem. Man blir allvarligt skrämmd då man vet att denna omsättningsskatt, som är allmän, har kommit för att stanna, att inga undantag får göras och att det är möjligt att när som

helst höja den, kanske utan att riksdagen egentligen kan påverka det på något sätt.

Det är en skrämmande bild som jag tycker är nästan fruktansvärd, sedd ur jordbrukets synvinkel. Vi får inte nonchalera dessa problem. Vi måste ta upp dem till debatt, såvida vi inte skall försätta jordbruket i en situation som är praktiskt taget omöjlig. Det gäller främst, det vill jag betona än en gång, de nystartade jordbrukarna, de yngre jordbrukarna, som är beredda att satsa på ett svenskt jordbruk och ge oss livsmedel en gång i framtiden. Vi kan behöva dem trots allt överlägset tal om att vi kan klara oss det svenska jordbruket förutan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation XXI angående undantag för investeringsvaror samt till reservation XXVI angående utredning om undantag för begagnade traktorer och begagnade lantbruksmaskiner.

Herr ERICSSON, JOHN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tyckte att jag skulle begära en replik hos talmannen genast efter den senaste talarens anförande.

Han frågar om vi riksdagsmän har tänkt på jordbruket när det gäller omsättningsskatten, och han gör det på ett sådant sätt, som om han skulle ha gjort väldiga nyupptäckter. Han säger att det är en förfärlig framtid vi går till mötes.

Nu har herr Isacson blivit ledamot av denna kammare, och han har alltså chans att gång på gång påpeka olika ting, och jag tycker det kan framhållas, att det är väl framfusigt att fråga, om vi har tänkt på vissa ting när det gäller jordbruket. Det har vi verkligen gjort!

Herr Isacson säger att det är alldeles speciellt nödvändigt att ta undan nyinvesteringar framför allt för de jordbrukare som startar ett jordbruk. Jag hörde inte att han sade att man skulle differentiera bland jordbrukarna, men det hade ju varit rimligt när han kommer med sådana här anspråk.

Det har sagts många gånger här i dag och jag har sagt det tidigare, att vi inte får bryta sönder enheten. Men nu ankla-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

gar herr Isacson oss för att vi håller allting fast och inte kan göra några undantag. Ja, det gör vi därför att vi har erfarenhet av hur det går när man bryter sönder detta varuumråde.

Jag tillät mig på förmiddagen att säga att partierna nu så långt jag begriper har enats om att ta ut mera genom den indirekta beskattningen, bl. a. genom varuskatten. Det går då inte, såsom herr Isacson här gjorde, att framhålla en speciell grupp som särskilt illa ställd därför att den inte har råd att betala skatten på investeringarna. Vi kan lika väl ta ut andra grupper och säga: Tänk på alla människor med små inkomster, som inte har råd att investera alls! De får betala skatt på sin konsumtion. Den som investerar räknar ju med att få avkastning, och herr Isacson bönar särskilt för de yngre och nyetablerade, inte för övriga. Det visar, att det tydligen finns jordbruk som lämnar en hygglig avkastning.

Jag vågar inte rekommendera att man slår in på sådana vägar som att säga, att alla som får det besvärligt skall slippa att betala skatt. Jag tror att inte heller herr Isacson i längden kan hålla fast vid en sådan ståndpunkt.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog, att om vi skall kunna nå balans i denna diskussion, bör vi se denna fråga sådan den i verkligheten är. Visst kan jag hålla med herr Isacson om att jordbrukarna ligger illa till. Det har jag sagt åtskilliga gånger i denna kammare. Meningen är ju dock att treprocentsregeln i stort sett skall kunna utlösas och därigenom skydda jordbrukarna i gemen. Detta hindrar ju givetvis inte, att varuskatten speciellt drabbar den grupp som herr Isacson här omnämnde, nämligen de nyetablerade jordbrukarna. Den saken är naturligtvis klar — de drabbas hårt, det kommer vi inte ifrån.

Men låt mig i sammanhanget säga, att det är betydligt flera frågor som måste lösas härvidlag för dessa människor: det är jordbrukets kapitalfrågor, det är räntefrågorna — framför allt dessa — och det är en hel rad andra frågor. Jag

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.
tror att vi genom att också i fortsättningen diskutera dessa frågor på andra områden skall nå fram till resultat på de här punkterna. Det är en annan sak, men jag har önskat framhålla detta för att uppnå en bättre balans i den diskussionen.

Jag vill också erinra om att från centerpartiets sida har i motionerna I: 726 och II: 875 begärts en skyndsam prövning av en allmän omläggning av den allmänna varuskatten, detta därför att vi tror att det skulle kunna skapas möjligheter till undantag för investeringsvaror, och då inte bara maskiner. Denna begäran återfinnes också i reservation XXII.

Herr ISACSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Min mening var inte att reta någon, allra minst bevillningsutskottets ordförande. När jag tillgrep ordet »tänkt», uttryckte jag mig mera drastiskt än jag hade avsett. Vad jag ville understryka med särskild skärpa var att det finns människor, som drabbas på ett fruktansvärt sätt av den här skatten, och jag blev mycket beklämd när herr Ericsson tidigare i dag sade att vi inte kan undanta investeringsvarorna från beskattningen.

Då vill jag ställa frågan: Är detta omöjligt? Hur långt skall vi låta omsättningsskatten gå? Den drabbar framför allt den som nyinvesterar och som måste låna pengar. Vi är ju överens om att skatten skall utgå efter förmåga, men en omsättningsskatt utgår inte efter förmåga.

Att satsa på jordbruk är i dag att chansa. Det är att tro på ett yrke, att vilja någonting och göra sitt bästa, men man kan misslyckas. Jag har inte bett att vi skall slippa skatter om vi misslyckas, men jag har bett att vi skall slippa skatt när vi börjar i ett yrke. Jag tog den nystartade jordbrukarens situation som exempel för att belysa vilka problem som finns. Man får inte nonchallera de här problemen, ty då förorsakar man stor skada i framtiden inom jordbruksnäringen.

Det var detta jag ville ha sagt.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag har beslutat att i denna sena timme förkorta mitt anförande i ganska stor utsträckning. Jag skall beröra endast en detalj, som i och för sig är betydelsefull.

Det gäller ett avsnitt i propositionen nr 188 och bevillningsutskottets betänkande nr 79, nämligen frågan om en ändring av grunderna för utgivande av skattelindringsbidrag till skattetyngda kommuner. Som bekant har 1958 års skatteutjämningskommitté — den är parlamentariskt sammansatt — föreslagit en höjning av bidraget till skattetyngda kommuner från nuvarande ungefär 16,5 miljoner kronor till 45 miljoner kronor. I den framlagda propositionen framhåller finansministern att han för sin del kan beloppsmässigt acceptera detta förslag.

Då jag representerar den landsända, där de allra flesta kommuner i mycket hög grad är beroende av skattelindringsbidrag, må det tillåtas mig att göra det uttalandet att finansministerns förslag där uppe har hälsats med mycket stor tillfredsställelse.

Norrbottnens län uppvisar, som vi alla vet, stora kontraster på många olika områden. Så är även fallet i fråga om kommunernas ekonomiska ställning. Länet har landets rikaste primärkommun, nämligen Kiruna stad, och en av landets rikaste landskommuner, Gällivare — dessa två kommuner är sannerligen inte beroende av några skattelindringsbidrag. Men samtidigt har länet inom sina gränser också landets fattigaste primärkommun, vars skattekraft är — jag skulle vilja säga — skrämmande låg.

För innevarande år har kommuner i Norrbottens län erhållit i skattelindringsbidrag i runt tal 6,5 miljoner kronor av utdelade ungefär 15,5 miljoner kronor. Enligt kommitténs förslag, som synes sammanfalla med departementschefens, kommer kommuner i Norrbottens län att erhålla i skattelindringsbidrag närmare 17 miljoner kronor, alltså en ökning med i runt tal 10,5 miljoner kronor.

Västernorrlands län erhöi i år endast 79 414 kronor i skattelindringsbidrag.

Enligt kommitténs förslag skall detta läns behövande kommuner för ett kommande år få 3 232 943 kronor, en ökning med inte mindre än 3 153 529 kronor.

Tillåt mig att ta ett par exempel till. Enligt de nu gällande bestämmelserna erhöll min egen kommun — Övertorneå — för innevarande år i skattelindringsbidrag per skattekrona 5:72 kronor. Grannkommunen Överkalix erhöll 3:19, och Korpilombolo — också en grannkommun till Övertorneå — 8:52 per skattekrona i skattelindringsbidrag. Enligt kommitténs förslag skulle Övertorneå erhålla i skattelindringsbidrag 10:39 per skattekrona, Överkalix skulle erhålla 7:39 och Korpilombolo inte mindre än 14:08 per skattekrona i skattelindringsbidrag.

Jag har med stort intresse läst utskottets uttalande beträffande de speciella förhållandena i övre Norrland. Det har som bekant väckts ett flertal motioner i norrlandsfrågor. Utskottet säger bl. a. att enligt dess uppfattning är frågan om övre Norrlands problem inte i första hand en skattefråga. Vidare framhåller utskottet att de problem som rör denna del av landet behandlas inom flera utredningar.

Jag har i stort sett ingenting att invända emot de påpekanden som utskottet har gjort. Vissa utredningar är slutförda, t. ex. Tornedalsutredningen, och vi hoppas att denna utredning föranleder en proposition till kommande års riksdag. Jag vill understryka i detta sammanhang att det är angeläget att de i utredningen framlagda förslagen till direkta åtgärder för att skapa bättre försörjningsmöjligheter inom utredningsområdet snarast möjligt omsättes i praktisk handling.

Sommaren 1960 tillsatte chefen för handelsdepartementet en kommitté för att verkställa en inventering av Norrbottens naturtillgångar. Det är också en kommitté som kommer att få mycket stor betydelse för övre Norrland.

Jag kan också omnämna en annan viktig fråga. Renforskningsutredningen har slutfört sitt arbete, och resultatet före-

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. ligger i form av ett betänkande med förslag till renforskningsorganisation.

Även på länsplanet är vissa utredningar i gång i Norrbotten. Jag kan omnämna den av landstingets näringskommitté bedrivna s. k. inlandsutredningen. Vi har vidare länsutredningen för jordbruket. Jag kan också nämna att det beslut som vi under vårriksdagen fattade om Norrlandsfonden säkerligen kommer att ge ett mycket värdefullt bidrag till näringslivets framtida utveckling i Norrland, kanhända främst i Norrbottens län. Även malmfonden kan på sitt sätt bidra till utvecklingen av övre Norrlands näringsliv.

Alla dessa av mig nämnda åtgärder är tillkomna som led i strävan att få en bättre tingens ordning bland annat på det kommunalekonomiska området.

Visst är det värdefullt — och i nuläget angeläget och nödvändigt — för en hel del kommuner att få stöd i form av skattelindringsbidrag. Detta gäller inte bara kommuner i övre Norrland, i Norrbotten, utan det gäller kommuner litet varstans i landet.

Jag upprepar vad jag tidigare har sagt, att finansministerns förslag noteras med tacksamhet. Samtidigt vill jag också ha sagt att många kommuner — troligen alla — skulle känna stor tillfredsställelse om de vore i en sådan ekonomisk ställning att de slapp allt vad skattelindringsbidrag heter.

Som läget nu är, herr talman, ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i dess betänkande nr 79.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! I motsats till herr Isacson vill jag försäkra kammaren att jag inte alls är ilsken.

Sedan de olika partiernas talesmän i bevillningsutskottet vid denna överläggning börjar med större eller mindre förtjusning rivit av papperet från det s. k. skattepaketet, kunde det måhända tyckas onödigt att en som bara är motionär lägger sig i en debatt vars längd väl helst inte får äventyra allas vår hemresa. Låt mig ändå, herr talman, i största korthet

Ang. en reform av skattesystemet, m. m.

få ta upp två ting i det stora sammanhang som här diskuteras. Enligt min och många andras mening är det i båda fallen fråga om åtgärder för att nå fram till rättvisa för människorna i vårt lands nordligaste delar.

Det är då först vad som säges ut i reservationen II av herrar Sundin och Vigelsbo till bevillningsutskottets betänkande nr 79 som jag i någon mån vill understryka. Det avskaffande av dyrortsgrupperingen, som nu föreslås, är i och för sig en rättvis åtgärd. Jag vill gärna understryka detta. För Norrlands vidkommande finns det emellertid även andra aspekter. Klimatförhållanden och stora avstånd föranleder högre kostnader i övre Norrland än på andra håll i vårt land, och därför är det enligt reservanternas mening nödvändigt att man efter skattegrupperingens slopande utger en särskild kompensation för just dessa högre boendekostnader.

På grundval av ett förslag från 1958 års skatteutjämningskommitté har i propositionen gjorts uttalanden för vissa ändrade grunder vid beräkandet av bidraget till skattetyngda kommuner. Bidraget för landet i dess helhet skulle på så sätt komma att stiga från 16,5 till 45 miljoner kronor. En sådan åtgärd skulle i och för sig gagna främst de skattesvaga norrlandskommunerna. Genom skattegrupperingens slopande förändras emellertid underlaget för skatteutjämningskommitténs beräkningar om utfallet. Höjningen av Ortsavdragen kommer ävenledes in i bilden. Den kompensation till de övre delarna av Norrland, som till någon del kan ligga i de 45 miljoner kronor som propositionen och utskottsmajoriteten stannar vid, måste således enligt vår mening framstå som otillräcklig i detta nya läge. I centermotionerna nr I: 725 och II: 874 har därför förordats en höjning av anslaget till 65 miljoner kronor, vilket också herr Sundin tidigare i dag anfört. Den särskilda höjning på 20 miljoner kronor som partiet sålunda föreslagit borde enligt vår mening huvudsakligen användas för en av kallorts- och avståndskostnader motiverad kompensation. Reservationen II

tillstyrker vad som i de av mig i detta sammanhang nämnda motionerna yrkats. Härutöver måste emellertid skapas en permanent och mera exakt avvägd kompensation för invånarna i övre Norrland. I detta avseende yrkar reservationen på en utredning syftande till en snar lösning.

Den andra fråga, som jag ville säga några ord om, gäller bensinskatten och dess verkningar för Norrland med dess stora avstånd. Som bekant får vi betala ett högre pris för bensinen ju längre norrut vi kommer från Stockholm. Självklart måste detta vara en grym orättvisa. Vi är några norrländska centerpartister som motionerat om att man åtminstone skulle undersöka huruvida det vore möjligt att med en differentiering av skatten eller genom ett restitutionsförfarande uppnå ett enhetligt bensinpris i vårt land. Frågan är en gammal bekant. Det var så sent som i våras som jag från denna plats hade tillfälle att diskutera litet grand med bevillningsutskottets ärade ordförande, och man skall ju tro en smula på den där sanningen om droppen som urholkar stenen. Därför är vi här igen.

Jag vill i sammanhanget erinra om att Norrlandsförbundet och Turistfrämjandet för ett par dagar sedan i ett uttalande framhöll det rättvisekrav som skulle ligga i ett enhetspris och även ansåg möjligheter till förverkligande föreliggande. Reservation XXXI tar upp detta krav.

Det ärade bevillningsutskottets majoritet har beträffande denna fråga liksom i anledning av det förra av mig berörda sammanhanget sagt mycket litet, och där man sagt något har det varit en hänvisning till pågående utredningar. Jag vill då helt stillsamt säga att det paket som just nu behandlas här åtminstone till vissa delar är ett föregripande av en pågående utredning. Därom torde inga delade meningar råda. Detta säger mig att när man vill så kan man. När det gäller Norrland och rättvisan mot Norrlands inbyggare skulle åtminstone jag vilja efterlysa lite mer av vilja från de olika partiernas sida — och inte bara från enskilda ledamöter av riksdagen.

Herr talman! Jag har högtidligen lovat att vara mycket kortfattad, eftersom jag är siste talare i kväll och denna debatt kommer att fortsätta i morgon. Jag hoppas att jag har uppfyllt detta löfte till den värderade herr talmannen, och jag vill efter dessa ord sluta med att yrka bifall till reservationerna II och XXXI vilka fogats till bevillningsutskottets betänkande nr 79.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast upplysa herr Gustafsson att bevillningsutskottet — åtminstone dess ena hälft — inte är alls ointresserat av att få till stånd ett mera enhetligt bensinpris över landet. I varje fall anser jag personligen att man borde sträva efter att få ett sådant, icke minst med hänsyn till att man så långt möjligt bör söka utjämna levnadskostnaderna. Och eftersom vi nu börjat ett samarbete, herr Gustafsson, där det har gällt att klara andra mycket stora och väsentliga utjämningsproblem, skulle jag vilja inbjuda honom till ett samarbete för att verkligen råda bot på detta förhållande också. Om vi kommer överens om att bilda ett statligt oljemonopol här i landet så löser vi prisfrågorna mycket lätt. Det finns enligt mitt sätt att se ingen annan väg att gå. Antar herr Gustafsson en sådan mycket vänlig och seriös inbjudan, löser vi detta problem.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag fick inte riktigt klart för mig av herr Einar Erikssons replik, om han inbjöd mig å bevillningsutskottets vägnar eller om han inbjöd mig helt personligt till sitt hem. Det gör en viss skillnad. Jag minns mycket väl den diskussion som vi hade i våras och där någon, jag tror det var herr Svedberg i Burträsk, framhöll att man här hade en möjlighet till lösning genom att skapa ett statligt bensinmonopol. För dagen vill jag endast säga att jag tror att det finns andra lösningar, och jag tror att

Ang. en reform av skattesystemet, m. m. om viljan är riktigt god från alla håll skulle man kunna lösa frågan om ett enhetligt bensinpris i detta land utan att behöva tillgripa tanken på ett monopol. Jag är naturligtvis tacksam över inbjudan och känner mig mycket smickrad. Jag hoppas att vi skall kunna få tillfälle att träffas med det snaraste antingen i samband med behandlingen av denna fråga eller i något annat sammanhang.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att vi inte skall träffas på något skumt ställe så att vi blir misstänkta i denna kammare.

Jag vet emellertid inte vad herr Gustafsson går och bär för magiska lösningar i fickan för att klara detta spörsmål med bibehållandet av den organisation som vi har för oljehandeln, ty den är helt enkelt byggd på privat konkurrens och följer reglerna för en sådan hantering. Att försöka hitta på någon lösning, som innebär att man kan cleara dessas priser, är såvitt jag förstår alldeles otänkbart.

Sedan är det fina med min inbjudan till ett oljemonopol, herr Gustafsson, att vi inte behöver sätta i gång med någon stor utredningsapparat, utan vi behöver bara gå till kanslihuset och plocka fram en utmärkt vår utredning som ligger där, damma av den och lägga fram den, och då löser vi problemet snabbt och smärtfritt — det sista dock sagt med en viss reservation.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fortfarande mycket smickrad. Vad som emellertid begäres i vår motion och i den reservation det här gäller är en undersökning eller en utredning — vad man vill kalla det. Jag tror att det förtroendefulla samtalet med herr Einar Eriksson, vare sig han talar för bevillningsutskottet eller som privatman, för mig skulle bli betydligt mer givande, om vi hade det underlag som vi i vår motion och i denna reservation begär.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 23.33.

In fidem

K.-G. Lindelöw